

225

185

Đurđa Sušec
Glavni i odgovorni urednik HEP Vjesnika

U ovom broju:

Puštena u rad TS 110/20 kV Dunat na otoku Krku	3
Svaki električni stup Teslin je spomenik	5-7
Direktori potpisali nove ugovore	11,12
HEP-ELES: Sporazum za nove odnose	13
Nadzorni odbori i skupštine trgovačkih društava HEP grupe	14,15
Započelo (virtualno) tržište električne energije	16
Tihomir Lasić: Sloga nam daje snagu i djelotvornost	18,19
Izgradnja Bloka L u TE-TO Zagreb	22,23
Remont HE Vinodol	24,25
Nagrada HEP-a nadarenim učenicima 2006. u Gospiću	29-36
Čudo energije vjetra	40,41
Reklame: Kako nas oblikuju?	47
Dolina kraljeva (ili ono što je od nje ostalo)	52
Sunčanje uz oprez!	53
Karlovački štajgeri - kraljevi Elektrijade	61
Drugo Prvenstvo svita u piciginu	63

Teslina današnja superiornost

UNESCO je 2006. godinu proglasio Svjetskom, a Hrvatski Sabor Godinom Nikole Tesle u Hrvatskoj. To je prigoda za znanstvenike i stručnjake da, temeljem analize originalnih dokumenata, na sustavan način prikažu njegovu osobu, život, rad, izume i patente, u čemu se najčešće pretjerivalo.

Jer, ljudska je osobina da se oko svakog velikog čovjeka *isprepletu* neproverene legende, a osobito oko Tesle, koji je bio samotnjak, ekscentričan, kompulzivan, pomalo fobičan, ali briljantan izumitelj.

Tesla je imao mali broj bliskih prijatelja, a među njima bili su pisci R. U. Johnson, M. Twain i F. M. Crawford. Nije se nikada ženio (tvrdio je da se *oženio* znanost), snagom volje suzbio je sve svoje strasti (prema kocki, alkoholu, duhanu, kavi, čaju, a vjerojatno i prema ženama), bio je stasit (visine 185 cm i 65 kilograma), naočit, visoka čela i plavih očiju, uvijek besprijeekorno odjeven, precizan i uredan. Govorio je šest jezika, imao je izvanredno pamćenje i izniman radni elan. Bio je opsjednut s brojkama tri i općenito brojkama - brojio je korake u hod, izračunavao volumen posuda i komada hrane, opsesivno je izbjegavao prljavštinu, a sve što je započeo morao je završiti, bez obzira na to kakav je napor za to bio potreban.

S novcem je bio nespretan, a njegove zamisli nisu bile prihvaćane na pravi način zbog njegove čudljive i silovite naravi.

Tesla nikada nije završio formalni studij, a službeno postoji 112 američkih patenata te brojni neprijavljeni u različitim zemljama, primjerice, u Velikoj Britaniji i Kanadi.

Zbog patrijarhalnog odgoja, Tesla se nije mogao uklopiti u licemjerno američko društvo, gdje sredstva za postizanje cilja (profita) nisu uvijek bila pravična i poštena. U vrijeme kada su mnogi industrijalci (i financijeri) tragali za novim izumima, osobito je bila grčevita borba za ugledom i priznanjem među izumiteljima, a što se tiče prijavljivanja patenata - vodila se *utrka s vremenom*.

Osobito veliko suparništvo bilo je između Tesle i Edisona, koje je doseglo vrhunac kada je Tesla dokazao superiornost svog sustava izmjenične struje u odnosu na Edisonovu istosmjernu. Edison je podvalama i spletkama vodio snažnu kampanju protiv Tesle, jer je uložio značajna sredstva u izgradnju elektrana na istosmjernu struju. Putovao je po Americi i spletkario protiv Tesle, javno

spaljivao pse i mačke, pokazujući kako ubija 1000 volti izmjenične struje.

Najpoznatiji je bio prijatelj Tesle s Marconijem u svezi s radio-tehnikom, čija je temeljna načela Tesla prikazao na jednom predavanju još 1893., a Marconi je tri godine nakon toga prijavio o tomu svoj patent, uspješno poslavši radio signale preko Atlantika 1901. godine. Zapravo, manjkavost tadašnjeg sustava patentne zaštite omogućila je povredu tog Teslinog patentnog prava, a samo nekoliko mjeseci nakon Tesline smrti 1943. godine, Vrhovni sud SAD-a je Tesli priznao prvenstvo. Ne samo Marconi, koji je zbog „svog“ izuma 1909. godine dobio Nobelovu nagradu, nego i mnogi drugi iskoristili su Tesline zamisli, a neki od njegovih patenata su „ponovno izumljeni“.

Tesla je bio neovisni izumitelj i nije pripadao niti jednom institutu. Njegov je rad ovisio o sredstvima koje je dobivao od prijavljenih patenata ili o sponzorskim prilozima. Međutim, osim na predavanjima za akademske znanstvenike, gdje je Tesla o svojim izumima govorio previše i velikodušno, osobito korisne prigode za susret s mogućim sponzorima bile su i večere s elitnim društvom. Kao što je poznato, Tesla nije želio gubiti vrijeme na takvim večerama, jer je noć bila njegov *radni dan*.

Na žalost, savez Edisona, Marconija, Steinmetza i drugih trajao je sve do njegove smrti. Tesla je bio svjestan njihove tadašnje superiornosti, ali jednako je tako znao da njemu i njegovim izumima pripada budućnost.

Nedvojbeno, Tesla je zbog svojih izuma trebao dobiti najveće svjetsko znanstveno priznanje - Nobelovu nagradu. Možda bi je i dobio da nije bio nominiran zajedno s Edisonom, bivšim prijateljem koji je nekoliko puta pokrao njegove zamisli, odnosno kojeg je Tesla smatrao šarlatanom i plagijatorom i stoga je i prije nominacije odbio bilo kakav susret s Edisonom.

Posljednju počast Nikoli Tesli odale su tisuće ljudi u katedrali St. John the Divine u New Yorku, među njima i nekoliko nobelovaca. Svi su se oni došli oprostiti od "čovjeka koji je popločao put čitavom tehnološkom razvoju modernog doba". Teslina postignuća započela su Drugu industrijsku revoluciju, a otkriće okretnog magnetskog polja i izrada generatora izmjenične struje smatra se najvećim otkrićem u posljednjih 500 godina i zajedno s Gutenbergovim tiskarskim strojem obilježava svijet kakav danas poznajemo.

Cijeli Krk na 20 kV naponu!

Ivica Tomić

- Činjenica da Krk bilježi najveći rast potrošnje električne energije u našoj zemlji govori sama za sebe. Taj je rast brži i od europskoga prosjeka pa je ovdje riječ o pravom razvojnom zamašnjaku, kako turističkom, tako i gospodarskom koji će, vjerujem, pokrenuti šire županijsko, a potom i područje cijele zemlje. Pouzdana opskrba postojećih potrošača, omogućavanje priključenja novih, ali i nesmetanog razvoja turističke i ukupne privrede otoka Krka, veliki je korak u ubrzavanju općeg gospodarskoga rasta, rekao je predsjednik Vlade Republike Hrvatske dr. sc. Ivo Sanader prigodom svečanosti puštanja u rad novoizgrađene TS 110/20 kV Dunat. Potom je radio vezom dao nalog dispečerima u Pehlinu da uključe transformator jedan u TS 110/20 kV Dunat, a karakteristični zvučni efekt označio je da je postrojenje oživjelo.

Premijer I. Sanader izrazio je zadovoljstvo činjenicom da posljednjih godina HEP ostvaruje pozitivne poslovne rezultate te kazao kako u ovoj godini nema razloga za povećanje cijena električne energije, ni kućanstvima, ni gospodarskim subjektima.

Uz premijera I. Sanadera bili su dopredsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić, ministri Božo Vukelić i Marina Matulović-Dropulić, a svečanosti su nazočili i župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina, gradonačelnik Grada Krka i saborski zastupnik Dario Vasilčić, nekoliko državnih tajnika, saborskih zastupnika te svi gradonačelnici i načelnici gradova i općina otoka Krk, dakako, uz brojne uglednike HEP-a na čelu s predsjednikom Uprave mr. sc. Ivanom Mravkom.

Tom je prigodom predsjednik Uprave HEP-a I. Mravak, između ostalog, rekao:

- Temeljne poteškoće u opskrbi električnom energijom otoka Krka vrlo su slične poteškoćama koje posljednjih godina pogađaju skoro sva obalna hrvatska područja zbog iznadprosječnog povećanja potrošnje električne energije, koje na Krku iznosi više od pet posto godišnje. Osim toga, otok Krk ima iznadprosječan porast broja novih priključaka na mrežu, što izravno utječe na povećanje vršnog opterećenja. U 2005. godini na Krku je izvedeno 500 novih elektroenergetskih priključaka, što je jednako četvrtini svih priključaka u Županiji.

Na Otoku je prije izgradnje elektroenergetskih objekata iz Programa Krk maksimalna potrošnja električne energije ostvarena sa 36 MW angažirane snage te skoro dosegla ukupnu instaliranu snagu od 44 MW. Zbog toga su bile upitne i mogućnosti udovoljavanja svim zahtjevima za izdavanje suglasnosti za nove elektroenergetske priključke, kao i mogućnost rezervnog napajanja u slučaju većeg kvara na Trafostanici Krk. Povećanje potrošnje električne energije najsigurniji je pokazatelj gospodarskog rasta i ukupnih gospodarskih aktivnosti, a poteškoće u opskrbi električnom energijom prijetile su da postanu kočnica daljnjeg gospodarskog razvoja Krka.

Posebno je bila ugrožena mreža na južnom dijelu otoka Krka zbog čega su, da bi izbjegli ozbiljnije ishode sustava opskrbe električnom energijom kupaca za vrijeme turističke sezone, u DP Elektroprimorju Rijeka morali organizirati posebne dežurne ekipe, samo za otok Krk.

TS 110/20 kV Dunat na otoku Krku imala je čast da ju je u rad pustio hrvatski premijer dr. sc. Ivo Sanader

Visoku Vladinu delegaciju predvodenu I. Sanaderom dočekao je predsjednik Uprave HEP-a I. Mravak

Krčka djeca izvela su simpatični kulturno-umjetnički program

Puštena u rad TS 110/20 kV Dunat na otoku Krku

Razvojni zamašnjak otoka Krka, kako turistički, tako i gospodarski će, vjerujem, pokrenuti šire županijsko, a potom i područje cijele zemlje, poručio je dr. sc. I. Sanader

Mr. sc. I. Mravak je u svom pozdravnom obraćanju razvojni rast potkrijepio podatkom da je u 2005. godini na Krku bilo izvedeno 500 novih elektroenergetskih priključaka, što je jednako četvrtini svih priključaka u Županiji

Župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina izrazio je nadu da će Vlada pomoći rekonstrukciju ceste preko otoka Krka - najprometniju državnu cestu na otocima

I. Sanader prvi je hrvatski premijer koji je službeno posjetio otok Krk, rekao je gradonačelnik Grada Krka Dario Vasilčić

Nakon što je I. Sanader radio vezom dao nalog dispečerima u Pehlinu da uključe transformator jedan u TS 110/20 kV Dunat, karakteristični zvučni efekt označio je da je postrojenje oživjelo

I. Mravak je naglasio da je *Program Krk* dio dugoročnog programa HEP-a za sigurniju opskrbu električnom energijom područja s najvećim rastom potrošnje u Hrvatskoj, kao što su područja Primorsko-goranske županije i otoka Krka s dvostruko bržim rastom potrošnje električne energije od hrvatskog prosjeka. Uz četiri nove elektrane, programi Split, Dubrovnik, Zagreb, Rijeka i Osijek čine okosnicu razvoja sustava HEP-a, od kojih je samo riječki težak 415 milijuna kuna, a samo *Program Krk* 84 milijuna kuna.

Nazočnima na ovoj svečanosti obratio se i župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina, koji je izrazio nadu da će Vlada pomoći rekonstrukciju ceste preko otoka Krka koja je, kako je upozorio, najprometnija državna cesta na otocima.

Gradonačelnik Grada Krka Dario Vasilčić, između ostalog, rekao je da je I. Sanader prvi hrvatski premijer koji je službeno posjetio otok Krk.

ELEKTROENERGETSKI OBJEKTI PROGRAMA KRK

- trafostanica 110/20 kV Dunat,
- priključni dalekovod trafostanice 110/20 kV DUNAT i pripadni rasplet vodova 20 kV,
- rekonstrukcija - zamjena opreme u trafostanici 110/20 kV Krk i pripadni rasplet vodova 20 kV,
- prelazak mreže cijelog otoka sa 10 kV na 20 kV napon,
- Centar daljinskog upravljanja Pogona Krk s upravljanjem po dubini mreže.

Ukupna instalirana snaga nakon ostvarenja projekata Programa Krk na otoku iznosi 80 MVA.

Vrijednost investicije iznosi 84 milijuna kuna.

Izgradnja je trajala približno tri godine.

Sve radove izvele su domaće tvrtke dok je 3/4 opreme domaće proizvodnje.

Program Krk dio je većeg programa izgradnje i obnove elektroenergetske mreže na čitavom području Primorsko-goranske županije, a prema kojem se uz nedavno izgradnju TS 110/10(20) kV Sušak s pripadajućim 110 kV priključkom i 10(20) kV raspletom u idućih nekoliko godina planira izgradnja sljedećih objekata.

PROGRAM RIJEKA

- izgradnja TS 110/10(20) kV Turnić i TS 110/10(20) kV Zamet s pripadajućim 110 kV priključkom i 10(20) kV raspletom

- rekonstrukcija TS Rijeka i TS Pehlin za transformaciju 110/10(20) kV sa pripadajućim 10(20) kV raspletom

- prelazak mreže Grada Rijeke i okolice na 20 kV.

Prema procjeni, ukupna vrijednost radova za *Program Rijeku* iznosi 415 milijuna kuna.

U tijeku je izgradnja novog regionalnog dispečerskog centra (18 milijuna kuna) i novog MTU sustava na 110 kV razini (15 milijuna kuna). Predviđena je izgradnja nove TS 110/20 kV Mavrinci u Industrijskoj zoni Kukuljanovo te izgradnja elektroenergetskih objekata za potrebe autoceste Rijeka - Zagreb (puni profil autoceste) i autoceste Rijeka (čvor Sveti Kuzam) - Žuta Lokva.

I. Mravak je premijera I. Sanadera i potpredsjednika Hrvatskog Sabora Luku Bebića i ostale uzvanike proveo kroz unutrašnje postrojenje TS Dunat

Svaki električni stup Teslin je spomenik

Đurđa Sušec, Dragica Jurajević, Tanja Jalušić
Snimio: Ivan Sušec

Međunarodni skup o Tesli okupio je 1.200 znanstvenika i stručnjaka, kao prigodu da se prvi put na sustavan način objedini i analizira djelo Nikole Tesle

Da Tesla nije postigao ništa drugo osim uvođenja u uporabu izmjenične struje, i tada bi njegovo ime ostalo trajno zapisano u knjigu najzaslužnijih za razvoj ljudske civilizacije

U Godini Nikole Tesle u Hrvatskoj, pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora i u organizaciji Akademije tehničkih znanosti Hrvatske, u Zagrebu je 28. i 29. lipnja održan Međunarodni znanstveno-stručni skup „Život i djelo Nikole Tesle“. Suorganizatori Skupa bili su: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Hrvatska elektroprivreda, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Sveučilišta u Zagrebu, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnja, Sveučilišta u Splitu, Ericsson Nikola Tesla, Energetski institut „Hrvoje Požar“, Končar grupa, Tehnički muzej i Hrvatski inženjerski savez.

Hrvatska elektroprivreda najizravnije je bila uključena u pripremu Skupa: mr. sc. Ivan Mravak je član Počasnog odbora, mr. sc. Ivica Toljan član Organizacijskog odbora, dr. sc. Alfredo Višković član Znanstvenog odbora, a prof. Mihovil Bogoslav Matković član je Operativnog odbora Programa obilježavanja Obljetnice.

Skup je organiziran u suradnji sa CEATS (International Council of Academies of Engineering and Technological Sciences), Euro-CASE (European Council of Applied Sciences and Engineering), IEE (Institute of Electrical and Electronics Engineers) - History Center, Hrvatskom sekcijom IEEE te IEEE Region 8.

TESLI POSVEĆENA CIJELA GODINA

U uvodnom obraćanju, prof. Zlatko Kniewald, predsjednik Akademije tehničkih znanosti Hrvatske, pozdravio je uvažene sudionike Skupa, a osobito predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića, predsjednika Hrvatskog sabora Vladimira Šeksa, predsjednika Vlade Republike Hrvatske dr. sc. Ivu Sanadera, ministra znanosti, obrazovanja i športa dr. sc. Dragutina Primorca, veleposlanike u Republici

Hrvatskoj, zastupnike Hrvatskog sabora i članove Vlade, predsjednicu Skupštine grada Zagreba i zagrebačkog gradonačelnika, predsjednike HAZU-a, predstavnike stručnih i znanstvenih institucija Europe i Svijeta te ostale sudionike. Najavio je da će, osim znanstvenika iz Hrvatske, na ovom Skupu govoriti i znanstvenici iz SAD-a, Austrije, Švedske, Srbije, Mađarske, Slovačke i Njemačke.

- *Malo je znanstvenika u svijetu kojemu je posvećena cijela godina, a Nikola Tesla je prvi u Republici Hrvatskoj kojem je Hrvatski sabor dodijelio ovakvu počast, naglasio je Z. Kniewald.*

Ovom prigodom, posebno je pozdravio i zahvalio na odzivu prof. emeritusu Vladimiru Muljeviću, koji je prije pola stoljeća, na Sveučilištu u Beču, branio tezu o radovima Nikole Tesle.

UZOR ZNANSTVENICIMA

Zahvaljujući Akademiji tehničkih znanosti Hrvatske i osobno prof. Z. Kniewaldu za organiziranje skupa i okupljanje skoro 1.200 znanstvenika, ministar D. Primorac je naglasio poseban značaj obilježavanja 150. godišnjice rođenja Nikole Tesle, jer se prvi put na sustavan način objedinjuje i analizira djelo Nikole Tesle. Govoreći kao znanstvenik, D. Primorac je izdvojio Teslina otkrića poput ideje prijenosa slike pomoću elektromagnetskih valova, kao i cjelovite strukture globalnog telekomunikacijskog sustava prijenosa informacija te njegova plana i konstrukcije za izgradnju električnih centrala i prijenosa električne energije.

- *Najmanje su tri Teslina otkrića došla prije vremena – otkriće rendgenskih zraka, godinu dana prije Röntgena, lasera – prvi laserski snop prema nekim svjedočima smatra se Teslinim otkrićem – te nuklearnog akceleratora i ciklotrona. Bez tih nekoliko Teslinih otkrića ne bi postojalo zdravstveno i uopće gospodarstveno utemeljenje za pokretanje razvoja svijeta, rekao je D. Primorac.*

Govoreći kao ministar znanosti i obrazovanja, D. Primorac je naglasio da je Tesla, premda nije bio priznat tijekom svog vremena, pokazao da se ulaganje u znanost i pamet uvijek isplati. Tesla je bio čovjek sluha, čovjek koji je danas uzor mnogima koji žele biti u znanosti.

Potom je sudionike ovog Skupa upoznao s velikim naporima koje ulaže Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa za uključivanje u aktivnosti najvršnjih

znanstvenika hrvatskog podrijetla. Njih dvadesetak vratilo se u Domovinu, a otprilike toliko će se vratiti u tjeku iduće godine dana. Oni će zajedno s domaćim znanstvenicima biti pokretači razvojnih procesa. D. Primorac je skrenuo pozornost da je hrvatska znanost prvo područje u pregovorima s Europskom unijom te da su sve smjernice razvoja ocijenjene komplementarnim smjernicama EU.

- *Obilno koristeći sredstva fondova Šestog okvirnog programa, najvećeg programa EU, hrvatski znanstvenici vrlo brzo napreduju. Vjerujem u znanstvenike, vjerujem da će Hrvatska u vremenu koje je pred nama, uz ovakve naše napore, imati nekoliko ljudi koji će krenuti stopama Nikole Tesle, zaključio je D. Primorac.*

KAKAV BI DANAS SVIJET BIO DA NIJE BILO NIKOLE TESLE?

Predsjednik Vlade Republike Hrvatske I. Sanader izrazio je ponos svih u Hrvatskoj na ono što Nikola Tesla danas znači u svijetu te rekao:

- *Ponosni smo što je Tesla postao pojam, simbol za sve ono što znači napredak, informaciju, otvaranje prostora za svijet, za čovjeka. Nikola Tesla nije bio dovoljno priznat za života od zajednica u kojima je živio, nije doživio priznanje za svoj znanstveni rad. Ali, to ga nije omelo da nastavi svoja istraživanja i da do kraja sagori u ispunjavanju životnog poziva i ljubavi koju je osjećao prema znanosti. Odgovor na pitanje kakav bi danas svijet bio da nije bilo Nikole Tesle i bez čega bismo sve živjeli, znaju čak i osmaškolci pa prema tomu – riječ je doista o velikanu, rekao je I. Sanader.*

Stoga je Hrvatski sabor, na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, cijelu 2006. godinu proglasio Godinom Nikole Tesle u Hrvatskoj. U okviru Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa u cijeloj Hrvatskoj održavaju se različiti prigodni skupovi posvećeni Nikoli Tesli. I konačno, naglasio je I. Sanader, u Zagrebu su se okupili znanstvenici iz brojnih zemalja na Znanstveno-stručnom skupu o Nikoli Tesli, kako bi zajedno obilježili velikana, bez kojega bi naša epoha bila siromašnija.

- *Ponosni smo i stoga što je Nikola Tesla na način koji je možda bio genijalan, kao što su bili i njegovi izumi, povezao svoj srpski rod i hrvatsku domovinu, ocijenio je I. Sanader.*

Međunarodni znanstveno-stručni skup "Život i djelo Nikole Tesle"

Hrvatska elektroprivreda najizrazitije je bila uključena u pripremu Skupa: članovi Počasnog odbora, predsjednici uprava HEP-a i Končara mr. sc. Ivan Mravak i Darinko Bago

Malo je znanstvenika u svijetu kojemu je posvećena cijela godina, a Nikola Tesla je prvi u Republici Hrvatskoj kojem je Hrvatski sabor dodijelio ovakvu počast, naglasio je Z. Kniwald, predsjednik Akademije tehničkih znanosti Hrvatske

Ministar znanosti, obrazovanja i športa D. Primorac: Vjerujem u znanstvenike, vjerujem da će Hrvatska u vremenu koje je pred nama imati nekoliko ljudi koji će krenuti stopama Nikole Tesle

Ponosni smo što je Tesla postao pojam, simbol za sve ono što znači napredak, informaciju, otvaranje prostora za svijet, za čovjeka, rekao je predsjednik Vlade Republike Hrvatske dr. sc. Ivo Sanader

Predsjednik Hrvatskog sabora V. Šeks rekao je da Republika Hrvatska, Teslina domovina s kojom se ponosio, proglašenjem Godine Nikole Tesle odaje počast njegovu trajnom simbolu svjetla, predanom i nesebičnom radu za dobrobit čovjeka

HRVATSKA KONKURENTNA KAO DRUŠTVO ZNANJA

Premijer je najavio otvorenje Memorijalnog centra Nikole Tesle u njegovom rodnom Smiljanu pokraj Gospića na dan njegova rođenja, 10. srpnja. Tu će biti postavljen spomenik Nikoli Tesli, a obnovljena rodna kuća i cjelovito uređeni Centar bit će otvoreni za posjetitelje, prije svega učenike i studente i sve one koji na tom mjestu žele Tesli odati priznanje i poštovanje.

- Primjer Nikole Tesle treba nam biti ideja vodilja, jer Hrvatska nakon rata ubrzano hvata korak s onim zemljama koje, na sreću, nisu imale rat i koje su se mogle razvijati i tranzicijsko razdoblje proći u miru. Kao zemlja srednje veličine, ne možemo se natjecati s velikim europskim i svjetskim gospodarstvima, ali naša „diferentna specifičnost“ može biti znanje. Sve ovo što radimo – od hrvatskog obrazovnog standarda, primjene Bolonjskog procesa do produljenja obveznog školovanja s osam na 11 ili 12 godina – treba služiti samo jednom cilju: da hrvatsko društvo postane društvo znanja, a da Hrvatska postane konkurentna na europskom i svjetskom tržištu, jer proces globalizacije nikoga ne čeka. Zato mi je drago da se ovdje okupio veliki broj inozemnih znanstvenika i stručnjaka da zajedno s nama istraže nove spoznaje kao temelje društva znanja, poručio je I. Sanader.

Pritom je ukazao na ohrabrujuću činjenicu za politiku ostvarenja hrvatskog društva i gospodarstva znanja – brojne nagrade koje na svjetskoj razini dobivaju hrvatski učenici. Svoje je obraćanje I. Sanader zaključio riječima: *Nikola Tesla je bio i neka ubuduće ostanu uzor na takvim nastojanjima u Hrvatskoj.*

SVJETLOST I ENERGIJA PROMIJENILE ŽIVOT

Predsjednik Hrvatskog sabora Vladimir Šeks, svoje je obraćanje započeo Teslinom mišlju:

- Najuspješniji čovjek u životu je onaj koji ostvaruje najveću sreću kada može reći, završavajući svoj dnevni posao, da je učinio najbolje što je mogao za svoga bližnjega. Ta Teslina genijalna misao možda ponajbolje podcrtava život i djelo znanstvenika, izumitelja, humanista, borca za mir i napredak čovječanstva, čija su otkrića promijenila život čovjeka, dajući mu svjetlost i energiju. Govoreći o njegovoj bogatoj ostavštini čovječanstvu, V. Šeks je naglasio da postoje još neistraženi zapisi i naerti, blagodati u kojima će – poznavajući Teslin moto o iskorištenju prirodne energije da bi služila čovjeku, sigurno uživati budući naraštaji. Osvrćući se na dan prije 150 godina, kada je u ličkom selu Smiljanu, dopraćen munjama i gromovima, svijet ugledao veliki čovjek – Nikola Tesla, genij i vizionar, opisao ga je riječima:

- Bio je čovjek legendarnog pamćenja, koji je svoje izume konstruirao u glavi, koji je znao zadiviti sugovornike recitirajući napamet cijela književna djela, primjerice, Goetheovog Fausta. Zvali su ga „gospodar munja“, jer je zanesen i uvijek iznova zadivljen promatrao i osluškivao munje i gromove, kao inspiraciju za nove izume.

GODIŠNJICU TESLINA ROĐENJA OBLIJEŽAVA CIJELI SVIJET

Napomenuo je da je Tesla bio čovjek izvan svog vremena, čije su ideje često osporavali i prisvajali njegovi suvremenici. Ali, on je znao da njegovim djelima pripada budućnost, što je izrekao riječima: „Sadašnjost je vaša, ja radim za budućnost i ona pripada meni“.

Ove godine cijeli svijet obilježava jubilarnu godišnjicu rođenja jednog od nedvojbeno najvećih istraživača i izumitelja u svijetu, rekao je V. Šeks, jer je 2006. godinu UNESCO proglasio godinom Nikole Tesle. U nekim američkim državama 10. srpnja o.g. proglašen je Danom Nikole Tesle.

- I Republika Hrvatska, njegova domovina s kojom se ponosio, proglašenjem Godine Nikole Tesle odaje počast Teslinom trajnom simbolu svjetla, njegovom predanom i nesebičnom radu za dobrobit čovjeka. Objeltnica je prigoda da Memorijalni centar u Smiljanu trajno podsjeća na čovjeka, koji je značajno obilježio 20. stoljeće i da bude inspiracija i izazov mladim naraštajima za učenje, poručio je I. Šeks.

Na kraju, I. Šeks je uputio poruku svima u potrošačkom društvu, koje preferira materijalna dobra, a osobito mladima, podsjećajući na Teslinu misao:

suvremeni mladi čovjek koji želi svijetlu budućnost treba naporno raditi na ostvarenju svojih ideala, bez obzira na materijalni cilj.

JEDAN OD NAJVEĆIH U SVIJETU FIZIKE, ELEKTRONIKE, ENERGETIKE, AUTOMATIKE...

Pozdravljajući sve sudionike Skupa, predsjednik Republike Hrvatske S. Mesić čestitao je organizatoru, Akademiji tehničkih znanosti Hrvatske, jer će se – kako je naglasio – uz ostale manifestacije koje se održavaju u Godini Nikole Tesle u Hrvatskoj, na znanstveno-stručni način obnoviti poznate, ali i istražiti nove činjenice o životu i djelu Nikole Tesle. Pokušavajući oslikati genija u ljudskoj povijesti, S. Mesić je podsjetio na poznatu pjesmu „Oblak“ Dobriše Cesarića: oblak se, naime, pojavljuje iznenada, niotkuda, a gledan iz dubine ostaje neprepoznat, jer se ljudi bave potpuno prizemnim stvarima. I Nikola Tesla djelomice je doživio sudbinu neprepoznavanja, najviše u svojoj domovini, ocijenio je S. Mesić.

- Hrvatska i Europa, kada je Tesla očitovao prve znakove svoje genijalnosti, nisu ga uočile i prihvatile. Za to postoje brojni razlozi – od teških životnih okolnosti potkraj 19. stoljeća, nedostatka odgovarajućeg studija do siromaštva, ali i birokratske kratkovidnosti. Na sreću, Tesla nije doživio sudbinu Cesarićeva oblaka, kojega je vjetar u visini njihao i rastjerao, rekao je S. Mesić.

Govoreći o daljnjem životnom putu, S. Mesić je spomenuo da je Tesla u Novom svijetu, koji se u to vrijeme dinamično razvijao, našao svoje mjesto i postao jednim od najvećih imena u području fizike, elektronike, energetike, automatike, komunikacija i drugih područja.

- Osoba Nikole Tesle u žarištu je zanimanja zbog njegove genijalnosti i doprinosa svjetskoj znanosti i tehnici. Da nije postigao ništa drugo osim uvođenja u uporabu izmjenične struje, i tada bi njegovo ime ostalo trajno zapisano u knjigu najzaslužnijih za razvoj ljudske civilizacije. Znamo da je Tesla izmislio ili teorijski zamislio skoro sve tehničke naprave koje danas koristimo i da je zapravo pokrenuo Drugu industrijsku revoluciju. Stoga je njegova uloga nemjerljiva, ocijenio je S. Mesić.

LJUDSKE VRLINE GENIJA

Nikola Tesla bio je marljiv, požrtvovan, temeljit, strpljiv i uporan. Premda je živio samačkim životom, očitovao je jaku svijest o tomu da sve što radi – čini za dobrobit čovjeka i čovječanstva. S. Mesić je nadalje rekao da je Tesla bio i moralan čovjek, pomagao je mnogima i nije se okoristio svojom genijalnošću. Premda je za života stekao ugled i slavu, nije se uzvio iznad drugih. Očuvao je svoj ponos, ne dopuštajući da se drugi izruguju iz njegovih zamisli. Svoje je izume gledao kao sredstvo napretka mira i napretka među narodima. Bio je kozmopolit, ali nije zaboravljao svoj Zagreb i rodnu Liku. Hrvatska je s vremenom ipak shvatila – naglasio je S. Mesić – kakvog sina ima u dalekoj Americi.

- Tesla se nije bavio politikom, ali je njegova humanost, zdravo domoljublje i rodoljublje i danas aktualna inspiracija svima, koji u Hrvatskoj i izvan nje traže poštivanje suživota, čovječnosti i poštenja. Tesla je primjer kako se služi domovini i onda kada se živi daleko, poruka je S. Mesića.

U osvrtnu na obilježavanje ovogodišnje Tesline godišnjice rođenja, S. Mesić je naglasio da je to prigoda izraziti zahvalnost velikoj osobi Nikole Tesle i izdvojiti njegove zasluge. Tesline riječi koje je jednom napisao: neka budućnost sudi i pokaže istinu o mom radu i mojim dostignućima, S. Mesić je prokomentirao: budućnost je već presudila, S. Mesić nije dobio prestižnu Nobelovu nagradu, može se reći – svaki električni stup njegov je spomenik.

- Tesla danas nema potrebe prisvajati, niti dijeliti. Njegovu je ime svjetska baština. Baština bez koje bi svijet bio razdijeljen i sigurno puna siromašniji. Hrvatska je sretna da se u njezinoj Lici, u Smiljanu, rodio čovjek, koji je toliko zadužio svijet, zadužio čovječanstvo – zaključio je S. Mesić.

Izražavajući uvjerenje da će i ovaj Znanstveno-stručni skup doprinijeti obnovi Tesline svijetle osobe, Predsjednik Republike Hrvatske proglasio je Skup otvorenim.

PRELIMINARNA PREDAVANJA

Sukladno programu prvoga dana Skupa, u dopodnevnom satima autori su izložili svoja predavanja i to: dr. sc. H.K. Forsen iz National Academy of Engineering, USA: NIKOLA TESLA: SCIENTIST, ENGINEER, INVENTOR; Carl-Henric Svanberg, predsjednik i generalni direktor korporacije Ericsson, Švedska: ERICSSON NIKOLA TESLA: FOLLOWING TESLA'S VISION; dr. sc. Kurt. R. Richter, prof emeritus s Tehničkog sveučilišta u Grazu, počasni član HATZ-a: TESLA'S TIME AND APPLICATION OF HIS ACHIEVEMENTS IN THE FUTURE; dr. sc. A. Marinčić iz Srpske akademije nauka i umjetnosti: NEKA NOVIJA SVJETSKA PRIZNANJA PIONIRSKOM RADU NIKOLE TESLE U RAZVOJU RADIJA; dr. sc. S. Car iz Končar-Instituta za elektrotehniku d.d.: NIKOLA TESLA U GRUPI KONČAR; mr. sc. Ivica Toljan iz HEP-a d.d. i CIGRE: EUROPSKO ELEKTROENERGETSKO POVEZIVANJE.

Prije završetka prijedpodnevnog dijela Skupa, prikazan je film u produkciji HEP-a d.d. RAZVOJ ELEKTROENERGETSKOG SUSTAVA U REPUBLICI HRVATSKOJ.

OD TESLINE ZAMISLI DO SUSTAVA SVJETSKIH RAZMJERA

Mr.sc. Ivica Toljan, član Uprave HEP-a i predsjednik HO CIGRE, u svom se izlaganju o europskom elektroenergetskom povezivanju osvrnuo na povijest stvaranja sustava. Podsjetio je da se razvoj prijenosa električne energije temelji na iznimno značajnoj ideji Nikole Tesle, koju je patentirao davne 1888. godine. Zahvaljujući tomu, povezuju se elektroenergetski sustavi država i stvara se povezani golemi sustav svjetskih razmjera. Danas se u svijetu godišnje troši 14.279 TWh električne energije, a na Republiku Hrvatsku otpada 16,5 TWh.

Osvrćući se na velike elektroenergetske sustave, I. Toljan je izložio argumente njihovih dobrih i loših strana. Veliki sustav jamči veću sigurnost opskrbe, stabilnost frekvencije, povećanje učinkovitosti i mogućnosti otvaranja tržišta električne energije. S druge, pak, strane takav sustav nameće zahtjevne pripreme te, u slučaju njegova raspada, postoje veliki rizici katastrofalnih razmjera. Ako se izuzmu tehnička ograničenja, treba imati u vidu različite pristupe kvaliteti, sigurnosti i učinkovitosti, ali i različitu tradiciju, kulturu, jezike, odgovornost i druge razlike na tako velikom području, što nameće nužan oprez u daljnjem proširivanju UCTE-a.

Naime, kako je naglasio I. Toljan, danas UCTE interkonekcija obuhvaća prienosne sustave 23 zemlje i to je jedan od najvećih sinkroniziranih sustava u svijetu. Prema podacima iz 2004. godine, taj sustav čini instalirani kapacitet elektrana od 600 GWh, s ukupnom proizvodnjom električne energije od 2.500 TWh i s ukupno 450 milijuna kupaca.

Nadalje se I. Toljan osvrnuo na povijesni razvoj UCTE-a, od početaka povezivanja 1951. godine, kada su povezani sustavi osam zemalja: Austrije, Belgije, Francuske, Italije, Luxemburga, Nizozemske, Njemačke i Švicarske – sve do povezivanja Europe s tri zemlje Sjeverne Afrike (Magreb) 1997. godine, podsjećajući:

– Danas se s radom UCTE-a koordinira iz dva centra, u Švicarskoj i u Njemačkoj. Valja se prisjetiti raspada UCTE-a na dvije sinkrone zone, nakon uništenja TS 400/110 kV Ernestinovo 1991. godine tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj. Međutim nakon trogodišnjih priprema, UCTE sustav ponovno je uspješno povezan 2004. godine.

Svoje je izlaganje I. Toljan završio osvrtnom na Tesline izume, rekavši da treba zahvaliti upravo njegovoj genijalnosti što danas postoje povezani sustavi u golemi jedinstveni elektroenergetski sustav.

TESLINI PATENTI

U poslijepodnevnom dijelu programa prvoga dana izlagali su autori radova o Teslinim patentima i to: T. Milović, T. Sučić, Ž. Topić, Lj. Kuterovac: PATENTI NIKOLE TESLE / BIT PATENTNE ZAŠTITE NA PRIMJERU PATENATA NIKOLE TESLE; J. Moser: TESLINI PATENTI IZ PODRUČJA ELEKTROENERGETIKE; A. Sekso Telento: HRVATSKA PERSPEKTIVA SUKOBA TESLA – FERRARIS – ZNAČAJ PATENTIRANJA; T. Petković: TESLINI IZUMI U FIZICI I NJEGOV INŽENJERSKI DUH; A. Valenta: TESLINA DJELA I DJELA O NJEMU U HRVATSKIM KNJIŽNICAMA – PRETRAŽIVA PUTEOM ONLINE KATALOGA.

TESLA U ELEKTROSTROJARSTVU I ELEKTROENERGETICI I U PODRUČJU KOMUNIKACIJA

Izloženo je i šest radova iz područja Elektrostrojarstvo i energetika. Radove su izložili autori i to: S. Jeszenszky: FIRST STEPS OF A GKLORIOUS SCIENTIFIC CAREER – TESLA IN BUDAPEST; D. Mrvoš, D. Mucko, I. Aviani: TERMOENERGETSKI MOTOR; A. Sekso Telento: BORBA STRUJA OD EDISONA I TESLE DO DANAS; M. Majstrovic, G. Majstrovic, D. Bajs, P. Sarajčev: NAPONSKE I STRUJNE OKOLNOSTI NA ISKLJUČENOJ TROJKI DVOSISTEMSKOG DALEKOVODA; B. Kuzmanović, L. Ferković: TOPLJENJE I ZAGRIJAVANJE METALA U ELEKTROMAGNETSKOM POLJU; K. Meyl: REPRODUCTION OF THE SCALAR WAVE EFFECTS OD TESLA'S WARDENCLYFFE TOWER.

Drugog dana Međunarodnog skupa „Život i djelo Nikole Tesle“, izlaganje znanstvenika i stručnjaka bilo je podijeljeno u dvije tematske cjeline: Komunikacije i Slobodne teme.

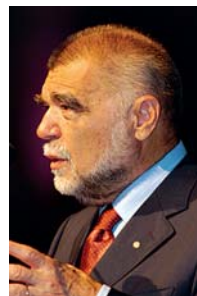
U okviru *Komunikacija* predstavljeni su sljedeći radovi D. Huljenić, S. Dešić: TESLA KROZ VIZIJU KOMUNIKACIJA; S. Dešić, D. Huljenić, V. Vrljica: UPRAVLJANJE INOVACIJAMA – OSNOVA USPJEŠNOG RAZVOJA; P. Podhradsky: EVOLUTION TRENDS OF THE CONVERGED NETWORK AND NGN; D. Poljak, V. Dorić, Z. Blažević: MODELIRANJE TESLINOG ODAŠILJAČA PRISTUPOM PREKO TEORIJE ANTENA; P. Miličić: THE FUNDAMENTAL SYSTEM OF RADIO COMMUNICATION – INVENTION OF RADIO; B. Zovko Cihlar: OD TESLINIH OTKRICA IZ PODRUČJA RADIOKOMUNIKACIJA DO DIGITALNE RADIODIFUZIJE ZA MULTIMEDIJSKU PRIMJENU; Z. Blažević, D. Poljak, M. Cvetković: O MODELIRANJU TESLINIH ODAŠILJAČA PRIENOSNOM LINIJOM; M. Hadžialić, N. Hadžiahmetović, M. Ahić-Đokić: JEDAN ASPEKT MODELIRANJA RADIA KANALA POGODAN ZA ESTIMACIJU PARAMETARA FADINGA; A. Mustafić, N. Behlilović, M. Hadžialić, A. Vučinić: PRIMJENA NAPREDNOG ENKRIPCIJSKOG STANDARDA U IMPLEMENTACIJI VIRTUELNIH PRIVATNIH MREŽA; M. Hadžialić, A. Behlilović, A. Sarajlić, P. Begović: UTJECAJ RAZLIČITIH MODELA SLABLJENJA NA VJEROVATNOĆU GREŠKE U KANALU POD UTJECAJEM SPOROG FADINGA I PROMJENJIVOG NAKAGAMI-M FADINGA.

U okviru cjeline *Slobodne teme*, predstavljene su radovi: Z. Jakobović: TESLINE VF STRUJE U ELEKTROTERAPIJU; M. Martinis: TESLA I MEDICINA, M. Musić, M. Ahić-Đžokić, O. Mušić: MODULACIJA ULTRAZVUČNOG SIGNALA U VRTLOŽNOM TOKU FLUIDA; J. Moser: TESLINI ZAPISI IZ COLORADO SPRINGSA; M. Filipi: NIKOLA TESLA I DRUŠTVENO OKRUŽJE U KOJEM JE ŽIVIO.

PRVE UMJETNE MUNJE

U svom izlaganju o *Teslinim zapisima iz Colorado Springsa*, autor Josip Moser, savjetnik predsjednika Uprave HEP-a, se osvrnuo na boravak Nikole Tesle u Colorado Springsu, u koji se preselio nakon što su njegovi pokusi u New Yorku postali neprihvatljivi za bližu okolinu (izazivao je potrese koji su štetili stanarima). Za svoju zavojnicu, koja je proizvodila četiri milijuna Volti, trebao je vlastiti laboratorij na osamljenom mjestu. Od sponzora je prikupio velika financijska sredstva te odlazi u provinciju, u polupustinjski kraj Colorado. Namjerava ostvariti bežični sustav prijenosa podataka te proučiti bežični način distribucije električne energije.

U Colorado stiže 1899. godine i tu započinje s

Tesla danas nema potrebe prisvajati, niti dijeliti - njegovo je ime svjetska baština, poručio je predsjednik Republike Hrvatske S. Mesić

O Tesli kao znanstveniku, inženjeru i izumitelju govorio je dr. sc. H.K. Forsen iz Američke akademije inženjera

Dr. sc. A. Marinčić iz Srpske akademije nauka i umjetnosti izložio je neka novija svjetska priznanja pionirskom radu Nikole Tesle u razvoju radija

O Nikoli Tesli u Grupi Končar izlagao je dr. sc. S. Car

Uprava genijalnosti Nikole Tesle treba zahvaliti što danas postoje povezani sustavi u golemi jedinstveni elektroenergetski sustav, rekao je mr.sc. I. Toljan

J. Moser izlagao je o Teslinu radu nakon što se, zbog pokusa koji su postali neprihvatljivi za bližu okolinu, preselio iz New Yorka u laboratorij na osamljenom mjestu u Colorado Springsu

izgradnjom laboratorija, razmjerno velikog objekta, na čijem se vrhu nalazio 25 metara visoki toranj, velika bakrena kugla koja je služila kao antena. Još prije kraja izgradnje, započine s pokusima, nakon kojih je nastalo ukupno šest patenata. Svojim oscilatorom postigao je 12 milijuna Volti, postigao je i prve umjetne munje, a radeći s njima otkrio je kuglastu munju. Također, nastojao je odrediti rezonanciju Zemlje da vidi postoji li mogućnost povratnog vala kroz Zemlju.

U Colorado Springsu je Tesla je čuo nepoznate i neobjašnjive zvukove, za koje je smatrao da su poruke živih bića s drugih planeta. Time je postao izvor poruge u američkim medijima (Tesla pao s Marsa) pa su zbog toga zanemareni i mnogi pozitivni učinci njegovog istraživanja.

Nepoznato o poznata

Da se Tesla nije posvetio pronalascima,

Slobodan Prosperov Novak je u «Povijesti hrvatske književnosti» (Zagreb, 2005.) među hrvatske književnike uvrstio i Ivana Meštrovića i Nikolu Teslu. Za neke iznenadujuće, za neke opravdano. Dok se za kipara Ivana Meštrovića to može smatrati opravdanim, jer je tijekom života napisao roman «Ludi Mane» i memoarsku knjigu «Pogledi na ljude i događaje» te neke pripovijetke, za Teslu poneki, opravdano ili ne, dvoje o tomu treba li ga smatrati književnikom. S druge strane, poznata je izjava glasovitog američkog književnika Marka Twaina, koji je u jednom intervjuu izjavio: „da se Tesla nije posvetio pronalascima, bio bi izvanredni književnik“. Twain je bio dobar prijatelj s Teslom, često se susretao s njim i dopisivao dobro znao što i kako Tesla piše. Ta pisma Tesle Twainu i Markova Tesli čuvaju se danas u Kongresnoj knjižnici u Washingtonu.

Pokušajmo, prije svega, ustanoviti što je sve Nikola Tesla zapisao, pribilježio i nacrtao te ćemo tako dobiti uvid u njegov rad, pronalazački i stručni. Mnogi će se začuditi zbog činjenice da tijekom karijere duge više od 50 godina, sam Tesla nije mnogo toga objavio. U časopisima je samo 17 stručnih (neki bi se mogli ubrojiti i kao znanstveni) radova i to u časopisima: «The Electrical World» – jedan članak, «The Electrical Engineer» – četiri članka, «The Electrical Review» – 11 članaka i u «Electrical Experimente» – jedan članak. Osim toga, u razdoblju od 1897. do 1917. objavio je sedam članaka o nekim općim problemima u različitim časopisima i tjednicima. Često je to bilo u obliku razgovora s glavnim urednikom. Teme su bile razne: od primjene njegovih pronalazaka za zaštitu zemlje od rata do prijedloga gradnje aviona s vertikalnim polijetanjem ili primjene njegovih visokofrekventnih struja u liječenju sušice (tuberkuloze). Povodom bliskog šezdesetog rođendana, u časopisu «Scientific American» objavio je 6. lipnja 1915. autobiografski članak «Some Personal Recollections» (Neka osobna sjećanja). U jednaku skupinu članaka spada i niz tekstova, u pet nastavaka, pod naslovom «My Inventions» (Moji pronalasci), koji su objavljeni u časopisu «Electrical Experimente» 1919. godine. Hrvatski prijevod ovog niza članaka objavljen je u Zagrebu 1977. godine u knjizi u izdanju «Školske knjige» pod naslovom «Moji pronalasci».

Najveći izdavač Teslinih radova – Patentni ured SAD-a

Najveći broj Teslinih objavljenih radova čine njegovi patenti, tako da je Patentni ured SAD-a zapravo najveći izdavač Teslinih radova. On je u SAD-u patentirao 99 svojih izuma, a prijavio je još 14 koji nisu bili prihvaćeni. Svi ti patenti tiskani su prema originalnom rukopisu Nikole Tesle i od njega vlastoručno potpisani. Oni su i danas javno dostupni, zahvaljujući Internetu. Mogu se podijeliti na sljedeće skupine:

1. Motori i generatori – 36 patenata
2. Transformacija električne energije – devet patenata
3. Rasvjeta – šest patenata

4. Visokofrekventni uredaji i regulatori – 17 patenata
5. Radio – 12 patenata
6. Telemehanika – jedan patent
7. Turbine i slične naprave – sedam patenata
8. Različiti drugi izumi – 11 patenata.

I to bi od Tesle bilo sve. Ali, u mnogobrojnim kutijama, koje je Tesla pod stare dane vrlo pedantno i sustavno složio, nalaze se njegovi brojni zapisi i neobjavljeni tekstovi. Kako su oni svi preneseni u muzej Nikole Tesle u Beogradu, kada je Teslin nećak Sava Kosanović 1953. godine od američke administracije dobio Teslinu ostavštinu, spomenuti Muzej je preuzeo obvezu za objavljivanje njegovih tekstova. U prvom redu objavljen je Dnevnik istraživanja iz Colorado Springsa 1899. – 1900., kasnije i Bilješke iz Edison Machine Works u New Yorku 1884. te Teslina predavanja (Lectures) pred uglednim elektrotehničkim društvima u New Yorku, Chicagu, Londonu i Parizu, kao i svi njegovi navedeni članci. Ti tekstovi objavljeni su na engleskom jeziku i u srpskom prijevodu. Kada se sve to zbriji, postoji više od 4000 stranica teksta. Dakako, najveći i skoro cjelokupni taj opus vezan je za struku i istraživanja, koja je ovaj vrsni eksperimentator provodio. I gdje je tu literatura?

Strastveni knjigoljubac

Nikola Tesla je imao izvanrednu memoriju, sve do duboke starosti. Kao školarac, prema njegovim riječima, on napamet je znao Njegošev «Gorski vijenac», Mažuranićev «Smrt Smalage Čengića», Goetheov «Faust». I rado ih je recitirao, posebno majci Đuki i drugim nepisanim sumještanima. Bio je vrlo načitan. Od malih nogu, kada je pročitao sve u očevoj biblioteci, pročitao je sve iz knjižnice u Gospiću, gdje je čak jedno vrijeme u pauzi studija sređivao knjige, pa i iz knjižnica u Grazu, Pragu, Budimpešti, Parizu i New Yorku. Posebno je dobro poznao i volio poeziju, a u zrelih godinama volio je impresionirati ugledno njujorško društvo recitirajući poeziju u originalu. Bio je prijatelj brojnim američkim književnicima, posebno pjesnicima. Također, prijateljevao je i dopisivao se sa srpskim književnikom Zmaj Jovanom Jovanovićem, kojeg je posebno volio.

O njegovom čitanju on je, u autobiografskim zapisima, ostavio nekoliko podataka. Opisao je kako je kao mali dječak pravio svijetle od voska da bi mogao čitati noću. Kada je to otkrio njegov otac, bio je kažnjen. Volio je pročitati sve knjige u knjižnici od jednog autora i do tada nije započinjao s novim autorom. Tesla opisuje kako ga je nagon da dovrši sve ono čega se prihvati skoro ubio. Kada je kao student u Grazu počeo čitati Voltairova djela, vjerojatno na njemačkom, otkrio je da je riječ o skoro stotinjak svezaka tiskanih sitnim slovima. Kako je zapisao, dobio je slom živaca, jer je pročitao sve to «što je taj monstrum napisao ispijajući sedamdeset dvije šalice crne kave na dan». No, Tesla se nije mogao smiriti dok ih nije pročitao sve redom.

Pisao pjesme sve do smrti, očuvana samo jedna

Još kao gimnazijalac u Karlovcu, Tesla je pisao pjesme. U tim godinama to čine mnogi i kasnije prestanu. Ali, Nikola nije i pisao ih je sve do kraja života. Mnoge je sam uništio, a objavio nije niti jednu, jer ih je smatrao previše intimnim i osobnim. Taj dar za pisanjem naslijedio je od svoga oca, pravoslavnog svećenika, paroha u Smiljanu i Gospiću. Njegov otac, Milutin Tesla, svoje tekstove povremeno je i objavljivao pod pseudonimom «Rodoljub Pravičić».

Posredstvom Georgea Sylvestera Vierecka, američkog pjesnika moderniste, danas skoro nepoznatog, koji je bio Teslin intimni prijatelj, ostala je jedna Teslina pjesma. Taj jedini očuvani primjerak izumiteljeve poezije napisan je 31. prosinca 1934. Teslinim rukopisom. Pod nazivom «Govorkanja s Olimpa», pjesma je posvećena Vierecku «mom prijatelju i nenadmašnom pjesniku». Treba znati da je Tesla tada imao 78 godina. Pjesma započinje ovim stihovima:

«Čuh na telefonu svom svemirskom
i s Olimpa uhvatih riječi nošene vjetrom ...»

Ovi stihovi mogu jasno pokazati kolika je književna vrijednost Teslinih pjesama. Sama pjesma ima povremenih zgodnih izražajnih figura, u skladu sa modom kraja 19. stoljeća, a mnogi drže da nije i bez smisla za humor.

Povremeno je Tesla znao napisati i koju priču. To znamo iz pisma kojeg je 1935. godine napisao djevojčici Pauli Fotić, kćerki jugoslavenskog ambasadora u SAD-u, Konstantina Fotića. U pismu jednostavnim riječima opisuje svoju ljubav prema svim stvorenjima koja su ga podsjećala na djetinjstvo. Pod naslovom «Priča o mladosti koju pripovijeda starost», koju joj je poslao kao rođendanski poklon, Tesla opisuje zimsku osamu kuće u kojoj se rodio i svog tadašnjeg posebnog prijatelja «veličanstvenog Mačka, najboljeg od svih mačaka na svijetu.» Ta priča čuva se danas u Smithsonian Institution u SAD-u.

Ideja sinula tijekom šetnje

Uz literaturu je vezan i Teslin opis njegova značajnog otkrića – obrtnog magnetnog polja. Takvo važno otkriće ostvario je za boravka i rada u Budimpešti 1882. godine. Tesla se godinama borio kako da otkrije mogućnost poboljšanja električnih strojeva izbjegavajući onaj mehanički dio koji je izazivao najveći broj kvarova, komutator istosmjernog stroja. Ideja mu je *sinula* tijekom šetnje. Naime, zbog prekomjernog naprezanja, doživio je jednu vrstu sloma živaca i oporavak je pronalazio u dugoj šetnji i boravku u prirodi. U tomu mu je veliku pomoć pružio prijatelj Antal Szigety, tehničar Telefonske centrale, gdje su obojica radili. S njim se Tesla družio, tijekom dugačkih šetnji gradom, posebno po Gradskom parku,

tom Tesli

bio bi izvanredni književnik

(M. Twain)

Nep Ligethu. Tesla je takve trenutke opisao sljedećim riječima:

«Još od napuštanja Visoke Tehničke škole u Grazu nisam se prestao baviti problemom nezadovoljavajućeg rješenja uređaja pokretanih istosmjernom strujom. Ne zato da nekim jednostavnim rješenjem postignem uspjeh. Ne! Kad sam nešto započinjao, nisam to činio s onakvim nakanama kao što to ljudi obično čine. Za mene je to bio sveti zavjet, pitanje života i smrti. Znao sam da bih propao da sam pogriješio. Ali, osjećao sam da je bitka dobivena. Negdje u dubini moje svijesti nalazilo se rješenje, samo što još nisam uspijevao dati mu njegov vanjski izraz.

Jedno poslijepodne u veljači 1882. šetao sam se s prijateljem mehaničarom Antalom Szigetijem u Gradskom parku u Budimpešti i recitirao sam stihove. U tim godinama znao sam čitave knjige napamet od riječi do riječi. Jedna od njih bio je i Goetheov «Faust». Sunce je upravo zapadalo i podsjetilo me na jedan poznati odlomak:

«Već tone sunce, zamire već dan,
Al' ono drugdje novi život stvara.
O, imat krila – moj je davni san,
O, letjet za ljepotom toga žara!
Da, divna sna! Al' sunce zapada.
No čovjek ima krila duhovna
Al' tjelesna ne. Bozi nisu dali!»

(Napomena autora J. Mosera: Tesla je recitirao na njemačkom jeziku. Ovdje je prijevod Tita Strozija, Zagreb na hrvatskom jeziku.) I odjednom, kad sam izrekao ove inspirativne riječi, ideja me ožarila kao bljesak munje i u trenutku sam otkrio istinu.»

Dijagrami crtani u prašini promijenili svijet

U daljnjem opisu u člancima pod naslovom «Moji pronalasci», Tesla opisuje svoje oduševljenje, kako je u prašini crtao dijagrame, tumačio Szigetiju i ovaj ga potpuno razumio. Te dijagrame, ali i pokus, pokazat će Tesla šest godina kasnije na predavanju u «American Institut of Electrical Engineers» (AIEE, Američki institut elektroinženjera, danas I.E.E.E.), poslije kojeg će u Americi biti tretiran kao elektroinženjer i primljen za člana tog uglednog društva, bez obzira što nikada nije diplomirao. Tim predavanjem upoznao je svijet s novim znanstvenim načelom zapanjujuće jednostavnosti i iskoristivosti. Praktična primjena dovela je do novih konstrukcija elektromotora i generatora te izazvala revoluciju u svijetu tehnike. «Moji pronalasci», «Neka osobna sjećanja» i «Dnevnik istraživanja iz Colorado Springsa 1899. – 1900.» pisana su engleskim jezikom. Tesla je bio veliki poliglota – odlično je govorio i poznaoao njemački, mađarski, francuski, talijanski i, dakako, hrvatski jezik (govorio je i pisao štokavskom ijekavicom). Najbolje je poznaoao engleski jezik. Prema njegovom iskazu, na engleskom jeziku je i razmišljao, posebno nakon 1891. godine kada je dobio američko državljanstvo. Očito da je svoju zamisao najbolje mogao izraziti na engleskom jeziku. To se može najbolje vidjeti iz dijela teksta, istina u prijevodu, iz kojega

se zapravo otkriva Teslin literarni talent. Tekst je vezan uz bilješku iz «Dnevnika ...» u kojem Tesla opisuje svoja opažanja tijekom pokusa praćenog olujom.

(Iz engleskog originala na hrvatski jezik preveo J. Moser.)

Teslin zapis "Colorado" Springs 4. srpnja 1899.

Noćasnja opažanja su bila takva da ih ne mogu tako lako zaboraviti iz više razloga. Neobična parada munja pružala je veličanstvenu sliku, a mi smo bili očevici, ni manje ni više, do 10 ili 12 tisuća pražnjenja kroz dvije ure. Skoro neprekidno je sijevalo pa čak i kasnije tijekom noći, kada je oluja jenjavala. Tada se moglo izbrojiti 15 – 20 munja u minuti. Neka pražnjenja bila su čudesno sjajna i često se munja granala u deset i dvostruko toliko munja. Često su neke munje bile *deblje pri dnu* nego pri vrhu. Je li to moguće? Ovo treba vjerojatno pripisati činjenici da je prizemni dio bio bliži promatraču oku. Oluja je dolazila iz daljine i kako se spuštao mrak bivala je sve jača. Jedan moj instrument (okretni «koherer») bio je uzemljen i spojen na ploču izvan zemlje, kao u mome planu za telegrafiju, a korišten je i jedan kondenzator radi pojačanja efekata koji se prenose kroz tlo. Ovaj postupak pojačanja osigurava mnogo bolje rezultate i bit će kasnije opisan u više modifikacija. Ja sam ga koristio kod proučavanja svojstava Leonhardijevih i Roentgenovih zraka i to s odličnim rezultatima.

Relej nije bio podešen do velike osjetljivosti, ali je ipak proradio čak i onda kada je oluja bila još uvijek udaljena približno 80 – 100 milja, određujući udaljenost na temelju brzine prostiranja zvuka. Kako se oluja primicala, bilo je potrebno podešavati relej na sve manju osjetljivost, sve dok nije dostignuta granica nategnutosti opruge, ali čak i tada relej je radio prigodom svakog pražnjenja. Obično zvonce bilo je vezano za zemlju i uzdignuti kraj te je i ono često reagiralo. Malo iskršte bilo je premošteno svijetlom iskom kada je počelo sijevati u blizini. Držanjem ruke na iskrištu mogao se osjetiti udar koji je pokazivao jakost struje koja je tekla između tla i izolirane ploče. Kada je popustila oluja, primijećena je najzanimljivija i najvrijednija pojava. Događilo se to ovako: instrument je ponovno podešen na osjetljivo reagiranje na svako vidljivo ili čujno pražnjenje. Instrument je prvo reagirao, a potom prestao. To se moglo pripisati udaljenosti pražnjenja koje je tada bilo možda i nekih 50 milja daleko. Ali instrument je odjedanput ponovno počeo reagirati i to sve jače, premda se oluja brzo udaljavala. Poslije nekog vremena opet je prestao, a poslije pola sata instrument je ponovno počeo reagirati. Kad je opet stao, podešen je na još osjetljivije reagiranje, zapravo na vrlo osjetljivo. Ipak, instrument nije reagirao, ali poslije pola sata ili približno toliko, opet je počeo raditi i tada je opruga bila jako zategnuta. Instrument je još uvijek pokazivao da se događa pražnjenje. A tada je oluja već bila daleko. Ponovnim podešavanjem, postavljajući ga da bude vrlo osjetljiv, nakon određenog vremena, instrument je počeo

raditi periodično. Oluja je bila tada daleko – više od 200 milja. Kasnije te noći instrument je ponovno radio i prestajao naizmjenično u intervalima od blizu pola sata, premda se nebo već bilo potpuno razvedrilo.

To je bilo divno i vrlo zanimljivo iskustvo sa znanstvene točke gledišta. Jasno se pokazalo postojanje *stacionarnih valova*, jer kako je drukčije moguće objasniti to opažanje? Pa onda, kako bi ovi valovi mogli biti stacionarni ako nisu reflektirani i odakle su reflektirani, ako ne od mjesta odakle su i pošli? Bilo bi teško vjerovati da su se oni odbili od suprotne točke na Zemljinj površini, premda i to nije isključeno. Ali kako ja mislim, prije će biti da su se oni odbili od mjesta na oblaku, tamo gdje je i počeo provodni put. U tom slučaju, točka gdje je grom udario u zemlju može se smatrati čvornom točkom. Sigurno je da se ti valovi *moгу proizvesti oscilatorom*. *Ovo je od goleme važnosti (ovo je Tesla u Dnevniku naglasio, zapisavši drugom bojom tinte)*.
(Colorado Springs Notes, 1899. page 71-72)

Literarni stil istraživača, ulaznica među hrvatske književnike?

Vjerujem da se iz ovog teksta može prepoznati literarni stil pisanja Nikole Tesle. On je «punokrvni» istraživač, koji se baš za svaku stvar mora zapitati zašto je nešto tako, kako što nastaje pa čak i kada je riječ o krajobrazu ili oblacima. Druga važna konstatacija je da je te tekstove Tesla pisao «iz jednog daha». U rukopisu se vidi da ih nije naknadno ispravljao, nešto križao ili dodavao. U vrijeme pisanja dnevnika u Colorado Springsu, kada je imao 43 godine, njegov rukopis je bio vrlo raspisan i fluidan, posebno ako se usporedi sa rukopisom iz Elektrotehničkog muzeja u Budimpešti kada je bio star 26 godina. Budući da su njegovi tekstovi čisti, bez ispravaka i dodavanja, stječe se dojam da je, zapravo, gotov tekst imao u glavi i samo ga je trebao prenijeti na papir.

Je li Mark Twain bio u pravu kada je izjavio da bi Tesla bio odličan književnik? Možemo li zanemariti njihovo veliko prijateljstvo i možda kurtoaznu tvrdnju i sami donijeti svoj zaključak? Možemo li prosuditi je li Slobodan Prosperov Novak s pravom Teslu uvrstio među hrvatske književnike?

Ono što s utemeljenjem možemo tvrditi o Tesli jest neporeciva činjenica da je bio veliki američki izumitelj, podrijetlom Srbin, rođen u Hrvatskoj, veliki dobrotvor čitavog čovječanstva te se s pravom s njime i njegovim izumima mogu podjednako ponositi i Sjedinjene Američke Države i Hrvatska i njegova rodna Lika i Srbija i čitavo čovječanstvo. Jednako tako možemo utvrditi da je pisao na engleskom jeziku i, sukladno tomu zapitati je li bio ili mogao biti uvršten među američke književnike?

Međutim, sve to nije važno. Važni su njegovi izumi i njegov divovski poticaj razvoju elektrotehnike i civilizacije.

Josip Moser

Predstavljena disertacija prof. dr .sc. Vladimira Muljevića

O primjeni Teslinih izuma

U Tehničkom muzeju u Zagrebu, 19. lipnja o.g. predstavljen je pretisak doktorske disertacija dr. sc. Vladimira Muljevića, prvog doktora tehničkih znanosti u Hrvata. Naziv disertacije je *Pojava nadvalova u krletkastim rotorima s velikim brojem utora u Teslinu motoru*. Ovom su događaju bili nazočni predstavnici Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, Matice Hrvatske, FER-a, Gradskog ureda za kulturu, Hrvatske elektroprivrede, HAZU-a i Hrvatske zajednice tehničke kulture.

Naime, prof. emeritus Vladimir Muljević u svojoj disertaciji izrađenoj davne 1942. godine, među prvima u svijetu je znanstveno proučavao primjenu Teslinih izuma i uočio njegovu genijalnost. Obilježavanje 150. godišnjice rođenja Nikole Tesle

iznimna je prigoda za podsjećanje hrvatske i svjetske stručne javnosti na tu značajnu činjenicu.

Prof dr.sc. Vladimir Muljević je, objašnjavajući zbog čega je za temu izabrao Teslina postignuća, naglasio kako je u cijelom svijetu upravo tada započela masovna primjena asinkronih motora, koje je izumio N. Tesla, kao najpogodnijeg način uporabe sve prisutnije električne energije. Stoga je njegovo istraživanje bio pokušaj povećanja njihove učinkovitosti.

Podsjetimo da je Tehnički muzej povodom 150. godišnjice rođenja Nikole Tesle uredio i demonstracijski kabinet u kojem su izložene vjerne kopije Teslinih strojeva i naprava i tu se na najbolji način mogu demonstrirati Teslini pokusi. D. Jurajević

Prof. emeritus Vladimir Muljević, direktorica Tehničkog muzeja Božica Škulj i Dubravko Malvić, ravnatelj Hrvatske zajednice tehničke kulture prigradom predstavljanja pretiska ove povijesne disertacije

Ovaj je događaj izazvao veliko zanimanje stručne javnosti

Izložba o diplomama
Nikole Tesle

V. Sekulić: Tesla je postao brand

Počasni doktor znanosti – 13 puta

Tesla je tijekom života odlikovan šest puta, a primio je tri prestižne medalje iz područja elektrotehnike, a trinaest puta mu je uručena povelja počasnog doktora znanosti

U dvorani Prosvjete, u Zagrebu je od 10. do 21. lipnja trajala izložba Diplome Nikole Tesle. Povodom 150. godišnjice njegovog rođenja, organizirali su je Srpsko kulturno društvo Prosvjeta – Središnja biblioteka i pododbor Zagreb te Muzej Nikole Tesle iz Beograda, u kojemu se inače čuvaju spomenute diplome.

Tesla je tijekom života odlikovan šest puta, a primio je tri prestižne medalje iz područja elektrotehnike. Trinaest puta mu je uručena povelja počasnog doktora znanosti.

Na izložbi je predstavljena zbirka od 56 diploma iz razdoblja od 1873. do 1939. godine. Tematski, podijeljene su u sedam grupa: diplome koje su pratile odlikovanja, diplome koje su pratile medalje, povelje počasnih doktorata, diplome akademija znanosti, diplome stručnih udruženja, diplome različitih udruženja te svečane čestitke za 80. rođendan. Ispisane su na različitim jezicima: srpskom, engleskom, francuskom, njemačkom, češkom, bugarskom, rumunjskom i latinskom. Uz diplome su izložena i pisma, koja podrobnije tumače razloge za ukazivanje počasti Nikoli Tesli te pokazuju što su značile njemu osobno.

Jedina diploma koja nije dodijeljena osobno Nikoli Tesli, a nalazi se u zbirci, povelja je koja je pratila Orden križa za zasluge prvog stupnja Franje Josipa I. Nju je 1873. godine dobio njegov otac, Milutin Tesla, paroh iz Gospića, za odano službovanje u državnoj službi Austrougarske monarhije.

Otvarajući izložbu, predsjednik SKD Prosvjeta – pododbor Zagreb Velimir Sekulić je rekao:
– Tesla je najveći čovjek kojeg su dali Srbi u Hrvatskoj i predmet je naše strasne identifikacije i ponosa. Ohrabruje činjenica da raste svijest o Teslinoj vrijednosti. Može se reći da je Tesla postao «brand», no nadajmo se da to nije samo pomodna pojava.

T.J.

Ugovorena prava i obveze za iduće dvije godine

S posljednjim danom lipnja o.g. godine, istekli su ugovori o pravima i obvezama direktora ovisnih društava HEP grupe (osim HEP Operatora prijenosnog sustava) i organizacijskih jedinica ovisnih društava te direktora organizacijskih jedinica HEP-a d.d.

Imenovana su tri nova direktora ovisnih društava i to: Ivan Mrljak u HEP Opskrbi d.o.o. (dosadašnji direktor Mladen Žunec), Robert Krklec u HEP Toplinarstvu d.o.o. (dosadašnji direktor Branimir Poljak) te Darko Bajto u HEP Plinu d.o.o. (dosadašnji direktor Zdravko Fadljević).

U HEP Operatoru distribucijskog sustava imenovani su novi direktori u dva distribucijska područja i to: Miro Totgergelj u DP Elektra Bjelovar (dosadašnji direktor Josip Trbus) i Darko Horvat u DP Elektra Čakovec (dosadašnji direktor Ratimir Orlovac).

Jednako tako, provedene su promjene u HEP Proizvodnji: novi direktor PP HE Zapad je Radivoj Belobrajić (dosadašnji direktor Milutin Burić); Pogona HE Čakovec Tomislav Pintarić (dosadašnji direktor Ivan Varga); HE Ozalj Vladimir Rede (Pogon dosad nije imao direktora), HE Rijeka Anton Mataija (dosadašnji direktor Boris Glavan), HE Vinodol Boris Glavan (dosadašnji direktor Radivoj Belobrajić) te HE Kraljevac Ivan Krnić (dosadašnji direktor Kajo Krstulović).

U drugim organizacijskim dijelovima HEP-a nije bilo promjena i ugovore su potpisali dosadašnji direktori.

Ugovorima su direktorima definirana prava i obveze za sljedeće dvogodišnje razdoblje.

(Ur)

Predsjednik Uprave HEP-a mr. sc. Ivan Mravak i: Mišo Jurković, koji će i dalje biti na čelu HEP Operatora distribucijskog sustava d.o.o...

... Željko Dorić, na čelu HEP Proizvodnje d.o.o...

...Robert Krklec, koji preuzima dužnost direktora HEP Toplinarstva d.o.o. od Branimira Poljaka...

... i Ivan Bajto, novi direktor HEP Plina d.o.o.

Damir Kopjar će i dalje voditi Sektor za termoelektrane HEP Proizvodnje d.o.o.

Direktor TE Sisak ostaje Milan Rajković...

... a TE Plomin, Serdo Klapčić...

Direktor Sektora za hidroelektrane Josip Gabela potpisuje dvogodišnji ugovor s Ivanom Bacingerom – direktorom PP HE Sjever...

...a Ivan Bacinger s Tomislavom Pintarićem, novim direktorom Pogona HE Čakovec

Direktori potpisali nove ugovore

Kolegij direktora HEP Operatora distribucijskog sustava u svom sastavu ima dva nova direktora: Darka Horvata iz DP Elektra Čakovec i Miru Totgergelija iz DP Elektra Bjelovar

Nadzorni odbor Obveznice HEP-a za realizaciju Plana investicija za 2006. godinu

Nadzorni odbor je u lipnju imao dvije svoje sjednice. Na prvoj, održanoj 5. lipnja, Nadzorni odbor je prihvatio Izvješće o stanju potraživanja za električnu energiju, toplinsku energiju, plin, usluge i ostalo na dan 31. ožujka 2006. godine te tri izvješća o poslovanju HEP grupe i to: za razdoblje od 1. siječnja do 28. veljače, od 1. siječnja do 31. ožujka i od 1. siječnja do 30. travnja 2006. godine. Uz izvješće o poslovanju za razdoblje od 1. siječnja do 30. travnja 2006. godine, Nadzorni odbor je svojim Zaključkom zadužio Upravu HEP-a d.d. da za iduću sjednicu uz Plan investicija za 2006. godinu dostavi iskazani prijenos neutrošenih sredstava iz Plana investicija za 2005. godinu te informaciju o korištenju sredstava iz Plana investicija za 2005. godinu – stavka „rezervirana sredstva“. Na toj je sjednici donio Odluku kojom je dao suglasnost Upravi HEP-a d.d. za zaduženje kod Međunarodne banke za obnovu i razvitak (IBRD) za realizaciju projekta HEP Toplinarstva d.o.o. za zamjenu magistralnih cjevovoda distribucije vrela vode u Zagrebu i Osijeku. Ovlaštio je predsjednika Uprave HEP-a mr. sc. Ivana Mravka da potpiše Ugovor o kreditu i svu popratnu dokumentaciju s IBRD-om.

Na drugoj lipanjskoj sjednici, održanoj 12. lipnja o.g., Nadzorni odbor je svojom Odlukom dao suglasnost Upravi HEP-a d.d. za izdavanje kunskih obveznica u iznosu od 500.000.000 kuna kod grupe banaka: Privredne banke Zagreb d.d., Reiffeisenbank Austria d.d. i Zagrebačke banke d.d. Zagreb. Jednako tako, ovlaštio je članove Uprave HEP-a d.d. da potpišu Prospekt izdanja kunskih sedamgodišnjih obveznica te ovlaštio predsjednika Uprave I. Mravka da potpiše Mandatno pismo i svu pripadajuću dokumentaciju sa spomenutom grupom banaka. Obveznice se izdaju za realizaciju Plana investicija za 2006. godinu. Nadzorni odbor je svojim Zaključkom zadužio Upravu HEP-a d.d. da za iduću sjednicu pripremi projekciju provođenja Plana investicija za 2006. godinu - do kraja te godine.

(Ur.)

Ugovore su potpisali i direktori direkcija i sektora HEP-a d.d. - I. Mravak prigodom potpisivanja Ugovora s: direktorom Direkcije za ekonomske poslove Antom Matijevićem...

... direktorom Sektora za poslovnu informatiku mr. sc. Branimirom Delićem...

UPRAVA NAJZNAČAJNIJE ODLUKE U LIPNJU

Prijedlozi pravilnika o organizaciji i sistematizaciji - do 30. rujna

Uprava HEP-a d.d. u lipnju je održala tri sjednice. Na 16. sjednici, održanoj 1. lipnja o.g., Uprava je Odlukom izrazila suglasnost o pokretanju postupka za osnivanje novog društva HEP grupe, HEP - Obnovljivi izvori energije d.o.o. te zadužila Direkciju za pravne, kadrovske i opće poslove da pripremi potrebne akte i odluke za Upravu Društva.

Na toj je sjednici Uprava imenovala članove Povjerenstva za rješavanje uloženi zahtjeva za zaštitu prava na prvostupanjsku odluku o dodjeli stambenih kredita u sastavu: Boro Kaluder, predsjednik (DP Elektroslavonija Osijek) i članovi Odeta Popović (HE Gojak), Jelka Kuzmanić (PrP Split), Branka Žigrović (DP Elektra Zabok) i Marina Čop (Direkcija za pravne, kadrovske i opće poslove HEP-a d.d.).

Zadaća Povjerenstva je obrada podnesenih zahtjeva za zaštitu prava i donošenje konačne odluke i to u roku od 15 dana od zaprimljenog zahtjeva za zaštitu prava. Konačnu odluku će potom spomenuto Povjerenstvo dostaviti povjerenstvu koje je donijelo prvostupanjsku odluku o dodjeli kredita u pojedinoj

organizacijskoj jedinici. Uprava je prihvatila i Informaciju o statusu na projektima dobave plina.

Na svojoj 17. sjednici, održanoj 16. lipnja o.g., Uprava HEP-a d.d. nije prihvatila ponude za kupnju električne energije za potrebe HEP-a u 2007. godini, temeljem rezultata provedenog natječaja i prema prijedlogu Sektora HEP Trade.

Uprava je na 18. ovogodišnjoj sjednici, održanoj 29. lipnja o.g. donijela Odluku o preračunu dnevnica za službena putovanja zaposlenika HEP grupe u inozemstvo i to za Ujedinjeno kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske, Švicarsku konfederaciju, Kraljevinu Norvešku, Kraljevinu Švedsku i Kraljevinu Dansku. Preračun će se obavljati na dan obračuna putnog naloga, odnosno na dan povratka sa službenog putovanja u Republiku Hrvatsku i to temeljem srednjeg tečaja Narodne banke Republike Hrvatske za eure, engleske funte, švicarske franke, norveške krune, švedske krune i danske krune. Potom je svojom Odlukom Uprava prihvatila Naputak o planiranju u HEP grupi za 2007. godinu (Gospodarski plan i Plan investicija) i obvezala sva društva HEP

HEP Operator prijenosnog sustava – ELES

Sporazum za nove odnose

U sjedištu ELES-a u Ljubljani, 6. lipnja o.g. su mr.sc. Ivica Toljan, član Uprave HEP-a za vođenje i prijenos i mr.sc. Vitomir Türk, direktor ELES-a potpisali Krovni sporazum o međusobnoj suradnji HEP Operatora prijenosnog sustava i ELES-a.

Ovom su događaju nazočili i Miroslav Mesić, direktor HEP OPS-a, Davorin Kučić, direktor Sektora za vođenje sustava i Damjan Medimorec, direktor Sektora za razvoj i institucijsku suradnju te iz ELES-a Ljiljana Perči-Štefančič, pomoćnica direktora, dr.sc. Pavel Omahen, pomoćnik direktora i mr.sc. Zoran Marčenko iz Upravljanja prijenosnog omrežja.

Ovim Sporazumom HEP Operator prijenosnog sustava i ELES utvrđuju temeljna načela o međusobnoj suradnji na područjima rada i razvoja prijenosnih elektroenergetskih mreža, određivanja i dodjele prekograničnih prijenosnih kapaciteta te sudjelovanja u projektima, koji se nalaze izvan država Slovenije i Hrvatske i na području poravnania troškova prekograničnog trgovanja (ITC) u okviru ETSO-a. Nadalje, Sporazum predviđa suradnju unutar radnih grupa za pojedina područja, čiji će rad nadzirati i koordinirati stalni zajednički četvoročlani Upravni odbor

Sporazum, kojim se utvrđuju osnovna načela međusobne suradnje će, prema riječima potpisnika, poboljšati i ubrzati poslovnu suradnju na tehničkom i ekonomskom području.

Ovom je prigodom direktor ELES-a mr.sc. Vitomir Türk izrazio naglašeno zadovoljstvo što je učinjen ovaj prvi i veliki korak prema budućoj suradnji, jer će potpisani Sporazum HEP Operatoru prijenosnog sustava i ELES-u omogućiti rad prema pravilima Europske unije.

– Možemo biti optimisti glede naše suradnje i zajedničke budućnosti, uz obostrani profit, zaključio je na kraju.

– Ljubljana i Zagreb su sve bliže, ponajprije u energetici, a ovom činom otvaramo prostor za rješenje naših specifičnih odnosa kako bi zajedno dobro funkcionirali u Europi. Stoga će ovaj, po svemu obećavajući, Sporazum svakako izazvati pozitivne reakcije u hrvatskoj stručnoj javnosti, izjavio je u ovoj prigodi mr. sc. Ivica Toljan.

Na kraju su domaćini gostima iz Hrvatske pokazali ELES-ov Dispečerski centar te ih upoznali s glavnim značajkama njegova rada.

D.J.

Između 21 distribucijskog područja, izabrali smo potpisivanje Ugovora M. Jurkovića s direktorom najvećeg DP-a – Elektre Zagreb, Markom Skrobom

Ivan Mrljak, novi je direktor HEP Opskrbe d.o.o.

...i predstojnicom Ureda Uprave HEP-a Marijom Modrić

grupe da ga primjenjuju pri planiranju. Pod točkom „Projekcija konsolidiranog gospodarskog plana HEP grupe za 2007. godinu“, Uprava je prihvatila informaciju o tijeku aktivnosti te zadržala Direkciju za ekonomske poslove da s ostalim nositeljima planiranja u HEP grupi, odnosno direkcijama i sektorima HEP-a d.d. te ostalim društvima HEP grupe, provede vrijednosnu analizu predloženih mjera za osiguranje pozitivnog poslovnog rezultata po društvima HEP grupe i konsolidirano za HEP grupu. Analizom za pojedina društva treba obuhvatiti očekivane promjene koje su moguće kao posljedica otvaranja tržišta (svi kupci osim kategorije kućanstvo do 1. srpnja 2007. godine), kao i primjene donesenih propisa te propisa čije je donošenje planirano tijekom 2006. godine (tarifni stavovi za pojedine energetske djelatnosti, naknade za obnovljive izvore energije i drugo).

Uprava je svojom Odlukom utvrdila ključne elemente organizacije i sistematizacije društava HEP grupe, temeljem dokumenta Tima za izradu načela i razradu ključnih elemenata organizacije i sistematizacije društava HEP grupe, izrađenog 8. svibnja o.g.

Uprava je direktorima društava HEP grupe (osim HEP Operatora prijenosnog sustava i HEP Operatora distribucijskog sustava) predložila da uz uvažavanje ključnih elemenata i te Odluke Uprave izrade prijedloge pravilnika o organizaciji i

sistematizaciji društava – do 30. rujna 2006. godine.

Na toj je sjednici Uprava prihvatila Ugovor o međusobnim odnosima između HEP-a d.d. i HEP Nastavno obrazovnog centra Velika. S danom 31. svibnja o.g. Uprava je razriješila Darka Belića dužnosti u Upravnom vijeću ustanove HEP NOC Velika i na njegovo mjesto imenovala Velimira Lovrića na vrijeme od 1. lipnja 2006. do isteka mandata na koji je bio imenovan razriješeni član, odnosno 13. siječnja 2009. godine.

Na ovoj je sjednici Uprava prihvatila Izvješće o javnom nadmetanju za izbor izvođača glavnih radova na HE Lešće od 31. svibnja o.g. te Informaciju o aktualnim elektroenergetskim okolnostima za razdoblje siječanj-svibanj 2006. godine.

Posljednjom točkom dnevnog reda, Uprava je donijela Odluku o prihvaćanju prijedloga da HEP d.d. i HEP Operator prijenosnog sustava d.o.o., u suradnji s USAID-om, organiziraju međunarodni skup – radionicu pod nazivom „Nacionalna tržišta električne energije dvije godine nakon UCTE rekonekcije – primjer Hrvatske“, koji će se održati 17. listopada 2006. godine u Zagrebu. Uprava je za pripremu i realizaciju programa radionice zadužila Organizacijski odbor u sastavu: mr. sc. Ivan Mravak, mr. sc. Ivica Toljan, Miroslav Mesić, Damjan Medimorec i Silvio Brkić.

(Ur)

Krovni sporazum o međusobnoj suradnji potpisali su mr. sc. Ivica Toljan i mr.sc. Vitomir Türk

Čelnici HEP Operatora prijenosnog sustava i ELES-a

Odlukama zaključeno proteklo poslovno razdoblje

Sukladno odredbama Zakona o trgovačkim društvima, 7. lipnja o.g. održane su sjednice nadzornih odbora i glavnih skupština trgovačkih društava HEP grupe, na kojima su donesene poslovne odluke o prihvaćanju najznačajnijih poslovnih dokumenata poslovanja u proteklom jednogodišnjem razdoblju.

HEP Proizvodnja d.o.o.

Nadzorni odbor je donio: Odluku o prihvaćanju Izvješća o radu HEP-Proizvodnje d.o.o. u 2005. godini; Odluku o prihvaćanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvaćanju Izvješća neovisnog revizora Deloitte d.o.o. Zagreb; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu; Odluku o prihvaćanju Temeljnih konsolidiranih financijskih izvješća HEP-Proizvodnje d.o.o.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o radu, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru i Izvješće neovisnog revizora Deloitte d.o.o. Zagreb te donijela: Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu i Odluku o prihvaćanju Temeljnih konsolidiranih financijskih izvješća HEP-Proizvodnje d.o.o.

HEP Operator prijenosnog sustava d.o.o.

Nadzorni odbor donio je: Odluku o prihvaćanju Izvješća o poslovanju HEP Operatora prijenosnog sustava d.o.o. za 2005. godinu; Odluku o prihvaćanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvaćanju Izvješća neovisnog revizora Deloitte d.o.o. Zagreb za 2005. godinu; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za razdoblje od 1. siječnja do 3. travnja 2005. za HEP Prijenos d.o.o.; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za razdoblje od 1. siječnja do 3. travnja 2005. za Hrvatski nezavisni operator sustava i tržišta d.o.o.; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća za razdoblje od 4. travnja do 31. prosinca 2005. godine; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru i Izvješće neovisnog revizora Deloitte d.o.o. Zagreb, a donijela: Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za razdoblje od 1. siječnja do 3. travnja 2005. za HEP Prijenos d.o.o.; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za razdoblje od 1. siječnja do 3. travnja 2005. za Hrvatski nezavisni operator sustava i tržišta d.o.o.; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća za razdoblje od 4. travnja do 31. prosinca 2005. godine; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

HEP Operator distribucijskog sustava d.o.o.

Nadzorni odbor donio je: Odluku o prihvaćanju Izvješća o poslovanju HEP Operatora distribucijskog sustava d.o.o. u 2005. godini; Odluku o prihvaćanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvaćanju Izvješća revizorskog društva Deloitte d.o.o. Zagreb za 2005. godinu; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru i Izvješće revizorskog društva Deloitte d.o.o. Zagreb, a donijela Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

Hrvatski operator tržišta energije d.o.o.

Nadzorni odbor donio je: Odluku o prihvaćanju Izvješća o poslovanju Hrvatskog operatora tržišta energije d.o.o. u 2005. godini; Odluku o prihvaćanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru, a donijela Odluku o prihvaćanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

HEP Opskrba d.o.o.

Nadzorni odbor donio je: Odluku o prihvatanju Izvješća o poslovanju HEP Opskrbe d.o.o. u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru, a donijela Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

HEP Plin d.o.o.

Nadzorni odbor donio je: Odluku o prihvatanju Izvješća o poslovanju HEP Plina d.o.o. u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća neovisnog revizora Deloitte d.o.o. Zagreb za 2005. godinu; Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru i Izvješće revizorskog društva Deloitte d.o.o. Zagreb, a donijela Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

HEP ESCO d.o.o.

Nadzorni odbor donio je Odluku o prihvatanju Izvješća o poslovanju HEP ESCO-a d.o.o. u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća revizorskog društva Deloitte d.o.o. Zagreb za 2005. godinu; Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru i Izvješće revizorskog društva Deloitte d.o.o. Zagreb, a donijela Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

HEP Toplinarstvo d.o.o.

Nadzorni odbor donio je: Odluku o prihvatanju Izvješća o poslovanju HEP Toplinarstva d.o.o. u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća neovisnog revizora Deloitte d.o.o. Zagreb za 2005. godinu; Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru i Izvješće neovisnog revizora Deloitte d.o.o. Zagreb, a donijela Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

APO d.o.o. usluge zaštite okoliša

Nadzorni odbor donio je tri odluke i to: Odluku o prihvatanju Izvješća o poslovanju u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini i Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o radu, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru i donijela Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i upotrebi dobiti za 2005. godinu.

Toplinarstvo Sisak d.o.o.

Nadzorni odbor donio je: Odluku o prihvatanju Izvješća o poslovanju Toplinarstva Sisak d.o.o. u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća neovisnog revizora Deloitte d.o.o. Zagreb za 2005. godinu; Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru i Izvješće neovisnog revizora Deloitte d.o.o. Zagreb, a donijela Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

HEP Telekom d.o.o.

Nadzorni odbor donio je Odluku o prihvatanju Izvješća o poslovanju HEP Telekoma d.o.o. u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini; Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru, a donijela Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

HEP Odmor i rekreacija d.o.o.

Nadzorni odbor donio je Odluku o prihvatanju Izvješća o poslovanju HEP Odmor i rekreacija d.o.o. u 2005. godini i Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće o poslovanju, a donijela Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

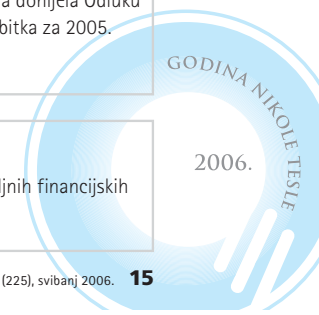
Plomin Holding d.o.o.

Nadzorni odbor donio je: Odluku o prihvatanju Izvješća Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru vođenja poslova Plomin-Holding-a d.o.o. u 2005. godini i Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

Glavna skupština razmotrila je Izvješće Nadzornog odbora o obavljenom nadzoru u 2005. godini i donijela Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

NOC Velika

Upravno vijeće donijelo je Odluku o prihvatanju Temeljnih financijskih izvješća i rasporedu gubitka za 2005. godinu.

Peti skup poslovnog vodstva Hrvatske «Gospodarstvo i održivi razvoj – europske perspektive»

Zajednički cilj – EU

U Podravki, u Koprivnici, 6. lipnja o.g. održan je Peti skup poslovnog vodstva Hrvatske pod naslovom „Gospodarstvo i održivi razvoj – europske perspektive“.

Predstavnici dvadesetak vodećih hrvatskih tvrtki, znanstvenih i strukovnih ustanova, Hrvatske gospodarske komore, zagrebačkih fakulteta te izaslanici predsjednika države i Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija upozorili su da je potrebna jača suradnja gospodarstva, znanstvenih i visokoškolskih ustanova u promicanju nacionalnih projekata i osposobljavanju stručnjaka te bržem prijenosu i primjeni znanja u proizvodnji. Među sudionicima Skupa bio je i predsjednik Uprave HEP-a mr.sc. Ivan Mravak, koji je predstavio restrukturiranje, rad i razvoj HEP-a. Kako je naglasio, reforma energetskega sektora u Hrvatskoj provodi se sukladno regulativi EU, a uz restrukturiranje HEP-a, ona uključuje uspostavu hrvatskog tržišta električne energije, za što su stvoreni preduvjeti. Jednako tako, naglasio je da se osnivanjem Energetske zajednice Jugoistočne Europe, stvaraju uvjeti za regionalno energetske tržište.

– *Sukladno viziji i misiji tvrtke, HEP grupa kao cjelovita korporacija postaje regionalni tržišni igrač, hrvatski energetskegi klaster i jedan od glavnih pokretača baljitka hrvatskog gospodarstva, naglasio je I. Mravak.*

Sudionici Skupa tim su povodom objavili zajedničko priopćenje, koje prenosimo u cijelosti.

„Gospodarstvenici, sudionici 5. skupa poslovnog vodstva Hrvatske daju potpunu potporu i snažno se zalažu za još aktivnije sudjelovanje hrvatskog gospodarstva u procesima razvoja i napretka Republike Hrvatske na temelju ekonomski zdrave, socijalno uravnotežene i ekološki održive nacionalne gospodarske strategije. Dokument Vlade Republike Hrvatske, „Strateški okvir za razvoj 2006-2013.“ pozdravljaju kao krovnu strategiju, koju treba sustavno ugraditi u svakodnevni život, s ciljem povećanja cjelokupne poslovne izvrsnosti hrvatskog gospodarstva. U godini vrlo dinamičnih i odgovornih procesa pridruživanja Hrvatske Europskoj uniji, vodeći gospodarstvenici su već danas svjesni budućih zadaća i odgovornosti koje zahtijeva zakonodavstvo EU. Stoga žele stručnim i praktičnim znanjima dati što veći doprinos u pregovaračkim procesima, kako bi stvorili povoljne uvjete za razvoj i konkurentnost hrvatskog gospodarstva, kako u domaćem, tako i u međunarodnom okruženju. Svima zajednički cilj – pristupanje Hrvatske europskoj zajednici država, između ostalog znači i usklađivanje hrvatskog gospodarstva s pravnom stečevinom EU. Predstavnici gospodarstva, sudionici 5. skupa poslovnog vodstva Hrvatske, svoj doprinos osobito smatraju korisnim na poslovima: izrade propisa, kao i ocjene učinaka pojedinih propisa; procjene i primjene direktiva i normi EU u našim gospodarskim okolnostima; stvaranje i prihvaćanje planova i

Sukladno viziji i misiji, HEP grupa postaje jedan od glavnih pokretača baljitka hrvatskog gospodarstva, poručio je predsjednik Uprave HEP-a, mr.sc. I. Mravak

programa propisa s vremenskim rokovima prilagodbe i primjene; donošenja propisa i podzakonskih akata koji bi maksimalno uvažavali postojeće socijalne i gospodarske okolnosti u zemlji.

Istodobno, vodeći gospodarstvenici se obvezuju trajno razvijati dijalog i partnerstvo s institucijama države i društva, kako bi što uspješnije promicali vrijednosti suvremenog demokratskog i socijalnog društva te vladavine prava. Poslovni svijet u razvoju gospodarstva i znanja prepoznaje snagu, koja može mobilizirati društvo, ohrabriti inicijative, potaknuti kreativnost, pokrenuti suradnju, kao i preduvjetu svakoj stvarnoj promjeni.

Stoga, sudionici 5. skupa poslovnog vodstva Hrvatske, svojim primjerom žele potaknuti odgovorne i iz drugih područja života naše zemlje, kako bi u što kraćem vremenu ostvarili željenu viziju hrvatske budućnosti.“

(Ur)

Otvoren Trening centar za trgovanje energijom na FER-u

Započelo (virtualno) tržište električne energije

Tatjana Jalušić

Voditelj projekta prof. dr. sc. Slavko Krajcar najavio je početak nove hrvatske elektroenergetske stvarnosti, odnosno početak tržišta, za sada samo na simulatoru

Na Fakultetu elektrotehnike i računarstva u Zagrebu, 30. lipnja o.g. otvoren je Trening centar za trgovanje energijom.

– *Ovo je početak nove hrvatske elektroenergetske stvarnosti i time u Hrvatskoj započinje tržište – istina, sada samo na simulatoru, naglasio je voditelj Projekta prof.dr.sc. Slavko Krajcar s FER-a, ocijenivši da će rad u virtualnoj stvarnosti pomoći da se izbjegnu pogreške u stvarnom radu.*

Projekt namijenjen osposobljavanju sudionika (povlaštenih kupaca, opskrbljivača, trgovaca, proizvođača, operatora sustava...) na hrvatskom i regionalnom – europskom energetskegi tržištu, ostvaren je u suradnji HEP-a, zagrebačkog FER-a i norveške tvrtke

Technor Energy AS. Pokrenut je 1. studenog 2004. godine, uz financiranje Vlade Kraljevine Norveške i HEP-a.

USPJEŠNA SURADNJA S NORVEŠKOM

Dekan FER-a prof.dr. sc. Mladen Kos izrazio je nadu da će dugogodišnja suradnja s norveškim institucijama i dalje biti uspješna, što otvara dobre perspektive za mlade inženjere koji završavaju ovaj Fakultet.

Branko Vukelić, ministar gospodarstva, rada i poduzetništva Republike Hrvatske naglasio je da očekuje da će hrvatske energetske tvrtke postati predvodnici u jugoistočnoj Europi. HEP, koji započinje djelovati u tržišnim uvjetima, ocijenio je jednom od najvećih i najboljih hrvatskih tvrtki. Pritom je naglasio da od HEP grupe, koja i sada dobro posluje, očekuje profitabilnost, ali ne kroz povećanje cijena, nego kroz smanjenje troškova.

Izdvajajući značaj sigurnosti opskrbe energijom, rekao je da Hrvatska želi sudjelovati u stvaranju internog tržišta u Europi. Ugovor o energetskegi zajednici, koji će stupiti na snagu 1. kolovoza ove godine, ocijenio je prigodom za hrvatske tvrtke, a ovaj Centar će, smatra, omogućiti konkurentnost hrvatskom gospodarstvu.

Elisabeth Walaas, veleposlanica Kraljevine Norveške u Hrvatskoj, navela je da Norveška ima već desetogodišnje iskustvo u deregulaciji te da može doprinijeti transformaciji energetskegi sektora u našoj zemlji. Kako je rekla, očekuje se da se trgovanje stvarno razvije te da Hrvatska stekne igrače sposobne konkurirati na europskom tržištu.

SKANDINAVSKI MODEL TRŽIŠTA KAO UZOR

U ime predsjednika Uprave HEP-a mr.sc. Ivana Mravka, nazočnima se obratio mr.sc. Kažimir Vrankić, član

Uprave, naglasivši da HEP-a želi postati regionalni lider. Zahvalio je Norveškoj na dosadašnjoj pomoći u obnovi hrvatskog elektroenergetskegi sustava te rekao da je HEP dao snažnu potporu ovom Projektu, od kojega će koristiti imati hrvatsko energetskegi tržište i svi njegovi sudionici.

Voditelj projekta Kjell B. Mortensen (Technor) je izrazio nadu da će Centar doprinijeti budućem razvoju energetskegi sektora u Hrvatskoj. Prema njegovim riječima, naziru se i neki novi zajednički hrvatsko-norveški projekti. Dr.sc. Ante Čurković iz HEP-a, jedan od inicijatora ovog Projekta, osvrnuo se na njegov sadržaj. Naglasio je da je Norveška ogledni primjer, budući da je tržište u toj zemlji, odnosno u Skandinaviji, razvijeno u pravom smislu te riječi.

Tijekom godine u Trening centru će se za sve sudionike na tržištu provoditi dva do četiri obrazovna ciklusa i to za: HEP, povlaštene potrošače, opskrbljivače, trgovce... Uz razvijanje suradnje u cijeloj jugoistočnoj Europi, planira se vodeća uloga ovoga Centra u regiji.

PROJEKT «TRENING CENTAR ZA TRGOVANJE ENERGIJOM»

Središnje teme Projekta su: analiza stanja u Hrvatskoj i jugoistočnoj Europi glede implementacije tržišta energijom, utemeljenja trgovanja električnom energijom, rad i strategija različitih tržišnih sudionika, upravljanje rizicima i osiguranje te modeli planiranja elektroenergetskegi sustava. Rezultat Projekta je pet tematskih knjiga za učenje s teorijom i primjerima za energetskegi tržište te laboratorij s tržišnim simulatorom koji služi za uvođenje u proces trgovanja (ponuda i nastup na tržištu).

Najveća i najmoćnija vjetroenergetska mreža

Od 1999. godine izgradnja novih pogona za proizvodnju energije iz vjetra premašuje vrijednost izgradnje novih nuklearnih pogona, a danas je instalirano više od 85.000 vjetroturbina: na godišnjoj razini ova industrija vrijedi 12 milijarda eura, raste po stopi većoj od 25 posto i zapošljava više od 150.000 ljudi

Zajednica obnovljivih izvora energije (ZOIE) osnovana je u prosincu 2005. godine pri HGK unutar Sektora za industriju, u okviru Odjela za energetiku i elektroindustriju, s ciljem promicanja korištenja OIE u Hrvatskoj. Prema riječima poslovne tajnice ZOIE mr. sc. Marije Šćulac Domac Zajednica štiti i zastupa zajedničke interese svojih članova pred državnim tijelima i drugim institucijama i udruženjima te suraduje s tijelima državne uprave, nevladinim organizacijama, znanstvenim, stručnim, gospodarskim i financijskim institucijama i organizacijama u zemlji i inozemstvu, kao i svim drugim zainteresiranim stranama.

Članovima mogu postati sva trgovačka društva koja obavljaju djelatnosti u području OIE te svi drugi subjekti koji sudjeluju u razvoju korištenja OIE u Hrvatskoj (znanstveno-istraživačke institucije, strukovne i nevladine udruge). Zajednica ima više od 140 članova koji su raspoređeni u sedam strukovnih grupacija. To su: Grupacija za energiju vjetra, Grupacija za energiju Sunca, Grupacija za geotermalnu energiju, Grupacija za biomasu i bioplin, Grupacija za tekuća biogoriva, Grupacija za male hidroelektrane i Grupacija proizvođača i isporučitelja opreme za korištenje OIE.

ŠTO JE ZADAĆA EWEA?

Početkom 2006. godine Grupacija za energiju vjetra postala je članica *Europske udruge za vjetroenergiju (European Wind Energy Association - EWEA)*.

EWEA je vodeća interesna grupacija za aktivno promicanje korištenja energije vjetra u Europi i diljem svijeta u ime organizacija članica. Svoje aktivnosti usmjerava na lobiranje, komunikaciju i promicanje poslovne politike za koju se zalažu njene članice te odgovara na njihove zahtjeve. EWEA broji 266 članova iz više od 40 zemalja, među kojima su: proizvođači (koji pokrivaju 98 posto svjetskog tržišta vjetroenergije), dobavljači sirovina, istraživački instituti, nacionalne udruge za vjetroenergiju i druge obnovljive izvore, investitori, opskrbljivači električnom energijom, financijske i osiguravajuće tvrtke te konzultanti. Od istaknutih članova spomenimo tek: *Siemens, GE Energy, RES - Renewable Energy Systems, Airtricity - The Natural Progression, Iberdrola, Acciona Energia, Shell Wind Energy, Vestas, LM Glasfiber*. Postojeća kombinacija udruženih

članica čini EWEA najvećom i najmoćnijom mrežom vjetroenergije.

EU - NAJJAČE TRŽIŠTE VJETRA

Vjetroenergija predstavlja najbrži rastući energetske izvor u svijetu koji danas zadovoljava elektroenergetske potrebe više od 100 milijuna ljudi. Od 1999. godine izgradnja novih pogona za proizvodnju energije iz vjetra premašuje vrijednost izgradnje novih nuklearnih pogona. Danas je instalirano više od 85.000 vjetroturbina. Na godišnjoj razini ova industrija vrijedi 12 milijarda eura, raste po stopi većoj od 25 posto i zapošljava više od 150.000 ljudi. Povijesno gledano, prostor Europske unije je najjače tržište i na njemu je instalirano 40.500 MW od ukupno 40.900 MW u cijelome svijetu. Na godišnjoj razini rekord je ostvaren u 2005., kada je instalirano više od 6.000 MW. Ukupni kapaciteti bilježe rast od 18 posto s prosječnim rastom od 32 posto u proteklih deset godina. Tradicionalne zemlje predvodnice su Njemačka, Danska i Španjolska, s tim da se razvijaju i nova tržišta, i to u: Francuskoj, Portugalu, Italiji, Nizozemskoj i Velikoj Britaniji, predvođena EU i nacionalnim politikama o obnovljivim izvorima. S udjelom od 80 posto ukupne proizvodnje vjetroenergije, Europa je prva u svijetu. Od toga 72 posto otpada na kapacitete dviju zemalja (Njemačke i Španjolske). U EU je instalirano 40.504 MW, u zemljama pristupnicama 28 MW, a u zemljama EFTA-e 279 MW. Ovi pogoni proizvode 2,8 posto električne energije u EU i zapošljavaju 75.000 radnika.

DESET ZAHTEJEVA ZA FORMIRANJE TRŽIŠTA

Energetska politika EU bi trebala obuhvatiti samo ona pitanja u kojima je postignuto suglasje svih zemalja članica i visok stupanj prihvaćanja šire javnosti. Pitanja se odnose na: obnovljive izvore energije, energetske učinkovitost, raširenu proizvodnju, energetske infrastrukturu, stvarno otvaranje tržišta energije i rješavanje nadolazećih energetskih pitanja. Bez obzira na trenutačnu uspješnost rješavanja aktualnih energetskih pitanja, teško je predvidjeti buduće troškove proizvodnje električne energije koja će biti dostatna za zadovoljavanje potreba. EWEA planira uključivanje vjetroenergije, čiji je tržišni udjel u stalnom porastu, na otvoreno svjetsko tržište energije.

EWEA preporučuje da nacionalni ciljevi vezani uz obnovljive izvore energije budu ambiciozni i proizvodnji te prihvaćeni za razdoblje do 2020. godine, u skladu s preporukama Europskog parlamenta. Premda postavljeni ciljevi sami po sebi ne jamče razvoj vjetroindustrije, oni pogoduju razvoju nužnog okvira za investicije u obnovljive izvore energije. Postavljanje ciljeva potiče ulagače da se obvežu na veća ulaganja u istraživanja te omogućava stabilan tehnološki razvoj i smanjenje troškova. Temeljne pretpostavke za formiranje tržišta za ovu vrstu energije su: dobro osmišljen mehanizam plaćanja, granični pristup i strateški razvoj, prihvaćenost od strane javnosti, primjereni administracijski postupci, a deset je ključnih zahtjeva:

- 1 usklađenost s načelom da zagadivač plaća,
- 2 visoka razina povjerenja ulagača,

- 3 jednostavnost i transparentnost u formiranju i implementaciji,
- 4 visoka učinkovitost u razvoju obnovljivih izvora energije,
- 5 poticanje raznovrsnosti tehnologije,
- 6 poticanje inovacija, razvoja tehnologije i nižih troškova,
- 7 usklađenost s tržištem moći i drugim instrumentima politike,
- 8 olakšavanje prijenosa,
- 9 ohrabivanje lokalnih i regionalnih dobrobiti, prihvaćanja javnosti i prostorne raspršenosti,
- 10 transparentnost i integritet: zaštita potrošača, izbjegavanje prijevara i samovolje.

Do 2010. godine predviđa se godišnja proizvodnja od 167 TWh električne energije iz vjetra s 28 posto novih instaliranih proizvodnih kapaciteta. Time će se podmirivati 5,5 posto europske potražnje, odnosno zadovoljiti potrebe 34 milijuna potrošača.

OD IGNORIRANJA DO PROCVATA

Još prije deset godina vjetroenergija je bila skoro potpuno ignorirana unutar energetskog sektora i od strane velikih ulagača. Unatrag pet godina javlja se interes za ovaj izvor energije, ali uz stav da je njegova uloga samo marginalna. Danas su veliki ulagači i proizvođači važan dio vjetroindustrije u području: proizvodnje (*GE, Siemens, Areva*), razvoja (*Shell, BP, Iberdrola, Scottish Power, EDF, EON*) i financija (*Allianz, Englefield Capital, Babcock and Brown*). Stoga, EWEA već danas postavlja dugoročne ciljeve vezano uz proizvodnju električne energije iz vjetra na prostoru EU, i to za: 2010. - 75.000 MW, 2020. - 180.000 MW i 2030. - 300.000 MW.

Marica Žanetić Malenica

I Hrvatska polako ulazi u društvo zemalja koje koriste energiju vjetra

Tihomir Lasić, predsjednik Udruge hrvatskih branitelja HEP-a 1990. – 1995.

Sloga nam daje snagu i djelotvornost

> Naš je stav da HEP treba ostati jedinstvena tvrtka u pretežitom državnom vlasništvu, a u tomu su nam na rukovodećim mjestima potrebni pravi ljudi, oni koji će znati na pošten i odgovoran način zastupati interese svih zaposlenih, tvrtke i hrvatske države

Krajem ove godine navršit će se desetljeće postojanja i rada Udruge hrvatskih branitelja HEP-a 1990. – 1995. Ovaj vrijedni jubilej ponukao nas je osvrnuti se na proteklo razdoblje, na aktivnosti koje su poduzimali i na učinke koje su postigli, na akcije koje su uspješno privedene kraju, ali i na one koje još nisu urodile potpuno željenim plodom i za čije ostvarenje treba malo više vremena. Za ovakvo *prisjećanje* potražili smo pomoć i odgovore od za to najpogodnije osobe, predsjednika Udruge Tihomira Lasića, čovjeka koji je na izbornoj Skupštini 31. ožujka o.g. ponovno izabran da u još jednom dvogodišnjem mandatu vodi njihovo članstvo. Vrijedi se podsjetiti da je ova Udruga jedna od najbrojnijih takve vrste te da su 3.200 naših ljudi njeni članovi, znači, blizu četvrtine od ukupno zaposlenih u HEP-u. Svoj rad organiziraju kroz brojne podružnice udružene u četiri regionalna odbora, koji imaju svoje skupštine i predlažu članove u Izvršni i Središnji odbor. Njihovi prijedlozi razmatraju se na najvišoj razini – Skupštini Udruge, koja donosi najznačajnije odluke. Sukladno Statutu Udruge, za predsjednika se jedna osoba može izabrati najviše dva puta uzastopce s dvogodišnjim mandatom.

Za razgovor s našim splitskim kolegom T. Lasićem povoda ima puno pa krenimo redom.

HEP Vjesnik: Što mislite, što je bilo odlučujuće za ponovni izbor Vas kao predsjednika Udruge?

Tihomir Lasić: Mogu samo nagađati što je presudilo pri opredjeljenju članova. Bilo je puno akcija, ali sve su one, prije svega, plod zajedničkog truda vodstva svih regionalnih odbora. Na prvo mjesto stavio bih, kao i u prethodnim godinama, niz akcija za poboljšanje uvjeta života i rada naših članova i njihovih obitelji. Uz redovite pomoći kod teških materijalnih stanja, prouzročениh bolestima ili nesrećama na radu, na što otpada 70 posto svih naših raspoloživih sredstava, uspjeli smo u suradnji s čelništvom naše tvrtke, tijekom prošle godine uputiti na daljnje školovanje 150 naših članova iz svih sredina koji su izrazili želju i spremnost da se usavrše u onim zanimanjima koja su potrebna HEP-u.

Mi taj proces pratimo i provodit ćemo ga kontinuirano i dalje. Naime, u nekim područjima nije bilo dovoljno novca za doškolovanje svih zainteresiranih, ali se nadamo da ćemo to ispraviti i u idućem razdoblju omogućiti doškolovanje svima onima koji to žele.

Također, dio naših neprekidnih napora i dalje će biti usmjeren ka zaštiti interesa branitelja, u suradnji s HEP-om i Ministarstvom branitelja i drugih udruga. Tu poglavito mislim na rješavanje stambenih pitanja, pitanja zapošljavanja branitelja

i njihove djece, sudjelovanje u fondovima, praćenje privatizacije javnih poduzeća i drugo.

HEP Vjesnik: U proteklom razdoblju ostvarili ste veliku želju i svojevrsnu obvezu Udruge – postavljanje spomen obilježja za poginule kolege u Domovinskom radu. Je li ta akcija u potpunosti završena?

Tihomir Lasić: Jesmo, akcija je u cijelosti završena i naš je san ostvaren. Uspjeli smo postaviti spomen obilježja u sva područja odakle su naši poginuli zaposlenici. Također smo postavili spomenik ispred poslovne zgrade središnjice HEP-a u Ulici grada Vukovara u Zagrebu. Rad akademskog kipara Ante Guberine postavljen je na dan održavanja ovogodišnje Izborne skupštine, a jednako takvo spomen obilježje postavljeno je prigodom Dana HEP-a 2005. godine u Vukovaru.

To je ono što smo mi mogli učiniti kako bi odali počast i iskazali zahvalnost svim našim kolegama koji su položili svoje živote za našu slobodu. Njih nije malo, 43 naša zaposlenika poginulo je tijekom rata, što potvrđuje da su naši *hepovci* uvijek bili na prvim crtama bojišnice.

HEP Vjesnik: Športski susreti regionalnih odbora već su postali tradicionalni, a organizirate i druga okupljanja članova Udruge. Jeste li zadovoljni odzivom i uključenjem članova u pokrenute akcije?

Tihomir Lasić: Da, športski susreti redoviti su dio naših aktivnosti, organizirani na razini regionalnih odbora ili Udruge poput «Memeorijala Branka Androša». Međutim, Udruga neizostavno obilježava naše državne blagdane, dane sjećanja na žrtve poput onih u Vukovaru i Udbini, održavamo susrete s drugim braniteljskim udrugama, organiziramo putovanja na mjesta pogibije naših kolega, izlete u Medugorje... U svemu tomu vjerujem da nije bilo člana koji barem jedanput nije sudjelovao u nekoj od ovih naših akcija. Ali, unatoč brojnosti i dobrom odzivu, moram reći da u pojedinim našim ograncima imamo još uvijek pasivnih i nezainteresiranih članova. Tu se rad ogranka svodi samo na rad njihova predsjednika, a to nikako nije dobro za budućnost Udruge. Naša je osnovna želja da u rad uključimo sve naše članova i da svaki pojedinac bude informiran o zajedničkom radu i namjerama. Zato smo u protekle dvije godine osnovali Povjerenstvo za informiranje, s ciljem poboljšanja protoka informacija prema našim članovima, ali i čvršće suradnje s HEP Vjesnikom. Moram priznati da smo u toj suradnji postigli zadovoljavajuću kvalitetu, na obostrano zadovoljstvo. Povjerenstvo je također zaduženo za izradu web stranice Udruge, na kojoj će se nalaziti najnovije informacije o radu naših odbora i tijela.

Komemoracija poginulom branitelju Ivici Goreti

Za neugaslo sjećanje i vječnu hvalu

HEP Vjesnik: Osim akcija koje Udruga kontinuirano provodi, što planirate završiti u budućem programu rada, hoćete li ga obogatiti i aktualizirati sukladno vremenu u kojemu svi zajedno živimo unutar zajedničke tvrtke? Na što će Udruga hrvatskih branitelja HEP-a posebno usmjeriti svoje napore?

Tihomir Lasić: Znači, uz već spomenute stalne aktivnosti, ne smijemo zaboraviti našu suradnju i odziv na brojne humanitarne i ekološke akcije pokrenute u Hrvatskoj, primjerice, pomoć vukovarskom Caritasu, sudjelovanje u akciji «Dajmo da čuju», sudjelovanje naših članova u čišćenju podmorja i mnoge druge. U jesen namjeravamo započeti ozbiljne pripreme za objavljivanje monografije naše Udruge te tako i time obilježiti deset godina rada i postojanja. Uz naše članove, dobrodošla je svaka pomoć onih koji imaju mogućnosti, volje i želje pomoći nam u tom zahtjevnom poslu.

Ono na što je Udruga naglašeno usmjerena, već se događa dulje vrijeme. I ne samo da se događa, nego se uveliko *razmahala*. Svi smo svjedoci kako se u posljednje vrijeme, unatoč odluci Uprave HEP-a o ograničenom zapošljavanju i otvaranju novih radnih mjesta s ciljem smanjenja troškova i broja zaposlenih, iz mjeseca u mjesec zapošljavaju novi ljudi po *kojekakvim* vezama, a Udruga nije u mogućnosti imati nikakva uvida koliko je zaposleno razvojačenih branitelja i njihove djece. To se ne bi smjelo provoditi na takav način i što je jedna od najvažnijih stavki našeg programa rada. Mislimo da HEP-u trebaju mladi i školovani kadrovi, ali da se njihovo zapošljavanje treba provoditi javno i transparentno.

HEP Vjesnik: Na koji način Udruga hrvatskih branitelja HEP-a *osluškuje otkucae bila* naše tvrtke, kakvim stavovima prati aktualne organizacijske promjene i pripreme tvrtke za tržišni iskorak? Imate li kakvu poruku svim zaposlenicima Hrvatske elektroprivrede?

Tihomir Lasić: Kao što smatramo da nisu branitelji jedini zaslužni za stvaranje hrvatske samostalnosti pa puno priznanje upućujemo svim zaposlenicima, koji su u ratnim uvjetima i s ciljem da opstane elektroenergetski sustav i naša tvrtka, svojim radom stvarali nove vrijednosti - tako i o budućnosti naše tvrtke razmišljamo sa zajedničkih i jedinstvenih pozicija. Naša je želja da se HEP pokuša oduprijeti mogućoj štetnoj privatizaciji, u smislu da izlaskom na tržište i sitnog privatnog interesa veliki broj ljudi ostane bez posla. Naš je stav da HEP treba ostati jedinstvena tvrtka u pretežitom državnom vlasništvu. U tomu su nam na rukovodećim mjestima potrebni pravi ljudi, oni koji će znati na

pošten i odgovoran način zastupati interese svih zaposlenih, tvrtke i hrvatske države.

Izražavam zahvalnost članovima Uprave i njenom predsjedniku mr.sc. Ivanu Mravku, koji je naš punopravni član od samih početaka, na razumijevanju problema i iznalaženju rješenja za naša brojna pitanja. Svim zaposlenicima našeg HEP-a poručio bih bi da slijede primjer Udruge branitelja, koja je postala prepoznatljiva upravo slogom i zajedničkim djelovanjem. Želim reći da u novim, nazovimo ih *teškim*, vremenima koja su pred nama, moramo očuvati zajedništvo i kompaktnost, jer se jedino tako možemo oduprijeti mogućim pritiscima i teškoćama. To je poruka i našim sindikatima, da napokon nađu zajednički jezik, stvore jedinstveni sindikat i da s jedinstvenim stavovima brane i obrane prava zaposlenika. Sloga njima, a i svima nama, daje snagu i djelotvornost, a ova će Udruga dati potporu svim akcijama koje će biti pokrenute za poboljšanje uvjeta zajedničkog života i rada.

Pripremila: Veročka Garber

> Kao što smatramo da nisu branitelji jedini zaslužni za stvaranje hrvatske samostalnosti i puno priznanje upućujemo svim zaposlenicima, koji su u ratnim uvjetima i s ciljem da opstane elektroenergetski sustav i naša tvrtka, svojim radom stvarali nove vrijednosti - tako i o budućnosti naše tvrtke razmišljamo sa zajedničkih i jedinstvenih pozicija

Predstavnici Udruge hrvatskih branitelja HEP-a - Regionalnog odbora za južnu Hrvatsku okupili su se 21. lipnja 2006. u Šibeniku na komemoraciji za poginulog branitelja i kolegu Ivicu Goretu, koji je toga dana prije 14 godina dao život za oslobodjenje svog zavičaja. Mladi se elektromonter, tada zaposlenik Odjela građenja, pridružio iznimno važnoj koordiniranoj vojno-redarstvenoj akciji oslobađanja miljevačkog platoa. Ovaj se događaj pamti kao prva akcija Domovinskog rata, u kojoj se velikom pobjedom očitovala spremnost i odlučnost hrvatskih branitelja. U vrlo kratkom vremenu oslobođeno je područje sedam miljevačkih sela, odnosno područje od 90 četvornih kilometara. Ivica Goreta, za slobodu rodnog mu drniškog kraja, dao je najviše što se dalo moglo. U znak sjećanja, na spomen ploču postavljenu pred ulazom u upravnu zgradu DP Elektra Šibenik, cvijeće je položio predsjednik Regionalnog odbora Mišo Veraja. Komemoracija je, uz nazočnost članova obitelji poginulog kolege, nastavljena obilaskom mjesta pogibije, Miljevci - Širetovci, a nakon održane svete mise zadušnice u župnoj crkvi na Kadinoj Glavici, na mjesnom groblju zapaljene su svijeće i položen vijenac. Za neugaslo sjećanje i vječnu hvalu.

Veročka Garber

Predstavnici Udruge hrvatskih branitelja HEP-a, predvođeni predsjednikom ROIH-a Mišom Verajom položili su vijenac na spomen-ploču poginulog branitelja Ivice Gorete i odali počast minutom šutnje

2006.

Ante Guberina, autor skulptura poginulim braniteljima HEP-a

Jednostavno i vrlo rječito rješenje

Marica Žanetić Malenica

Pokušao sam u svoje dizajnersko rješenje ukomponirati simboliku (križ), logo HEP-a i prigodni tekst i to tako da se uklopi u unutrašnji i vanjski prostor, a kružeći oko spomenika postupno se otkriva zamišljena priča

Natječajni su za mene izazov. Javljam se, pobjeđujem, živim od njih, rekao mi je sa smiješkom moj sugovornik, akademski kipar Ante Guberina, autor skulptura poginulim braniteljima HEP-a postavljenim u predvorju nove poslovne zgrade pogona u Vukovaru i ispred upravne zgrade sjedišta HEP-a u Zagrebu.

Koliko su istinite njegove riječi uvjerila sam se tijekom ugodnog razgovora s ovim samozatajnim mladim umjetnikom, koji je još u osnovnoj školi pokazivao smisao za crtanje i vizualni izričaj. Ući u trag genima koji su rukama dali nemir, vještinu i kreativnost, a oku moć da njihovu razigranost drži pod kontrolom i svede na željenu mjeru, nije bilo teško. Samo je trebalo *dešifrirati* prezime. Otac, poznati šibenski akademski kipar Aleksandar Guberina, nije mu podario samo život, već i talent i nadahnuće da taj život osmisli, radeći ono što voli i što ga usrećuje.

Premda je u Zagrebu rođen i tu završio osnovnu školu, početkom rata Ante privremeno, iz

obiteljskih razloga, seli u Split, gdje završava Školu likovnih umjetnosti, smjer kiparstvo. U gradu, koji ga je privlačio nekim drugim, ali njemu bliskim, dalmatinskim silnicama, svladao je tajne kiparskog zanata, ponajprije figuraciju i apstrakciju. Međutim, veći grad pruža veće mogućnosti i Ante se vraća u bijeli Zagreb grad, gdje upisuje Akademiju.

PRVO MJESTO U OŠTROJ MEĐUNARODNOJ KONKURENCIJI

Već tijekom studija započinje osjećati sklonost ili slabost prema natjecajima. Jedan od prvih, na koji se javio ne s prevelikim *ufanjem*, bio je onaj koji je 1999. godine raspisao Međunarodni olimpijski odbor (MOO) i prosljedio nacionalnim odborima. Hrvatski olimpijski odbor (HOO) je na temelju međunarodnoga raspisao hrvatski natječaj za tri skulpture i tri slike koje bi tematski bile vezane uz olimpijske igre ili, pak, jedan od brojnih olimpijskih sportova. Među tri prvoplasirane skulpture bila je i Antina. Predstavljala je stilizirani olimpijski lanac izraden susretljivošću Uprave *Dalekovoda*, u aluminiju i dimenzija 1 x 1,5 x 0,60 m. Po onoj narodnoj *prvo pa muško*, Ante je u oštroj međunarodnoj konkurenciji osvojio prvo mjesto. Uz utjecaj na njegovo samopouzdanje i uz pobjednički osjećaj zadovoljstva, ta odluka žirija priskrbila mu je i simpatičnu novčanu nagradu od 30.000 USD te boravak u Sydney tijekom održavanja Olimpijade 2000. godine, gdje je skulptura bila izložena. Nakon završetka lgaru, rad je vraćen u Lozanu i tu nalazi svoje trajno mjesto u parku ispred sjedišta MOO-a. Ovaj njegov zapaženi uspjeh nije ostao nezamijećen ni u našim sveučilišnim krugovima, što je potvrdila i prestižna *Rektorova nagrada* koju je dobio kao jedan od najboljih studenata 2001. godine.

NATJECANJE KAO IZAZOV

I tako je natjecanje postalo izazov kojem je bilo sve teže odoljeti, a natječajni mogućnost da se, kako to kaže A. Guberina, *živi od onoga što se voli*, bez vezivanja uz stalne i rutinske poslove koji, istina, donose neku sigurnost, ali sputavaju stvaralačku slobodu bez koje umjetnik ne može. Sljedeći natječaj na kojem se okitio *lovorovim vijencem* bio je onaj iz 2004. godine, kada je napravio spomenik Fausta Vrančića, smješten na otoku Prviću u *Parku izuma F. Vrančića*.

Treći po redu natječaj, na kojem je njegova ideja odmah bila prepoznata kao najbolja, raspisala je Udruga branitelja HEP-a te 2004. godine:

- Tražila se skulptura koja bi bila spomenik braniteljima - zaposlenicima HEP-a, poginulim tijekom Domovinskog rata. Pokušao sam u svoje dizajnersko rješenje ukomponirati simboliku (križ), logo HEP-a i prigodni tekst na način da se uklopi u svaki prostor. Tako je skulptura u Vukovaru postavljena unutar, a u Zagrebu izvan zgrade. Kružeći oko spomenika postupno se otkriva zamišljena priča. Rješenje je, zapravo, vrlo

jednostavno, a istodobno i vrlo rječito, komentira svoju zamisao autor skulptura.

Te godine opet su se održavale olimpijske igre, ovoga puta u Grčkoj. Po drugi put je MOO raspisao natječaj o temi sporta i kulture.

- Ponovo sam se javio uvjeren da i ovoga puta imam što za reći. Moj rad pod nazivom „Umjetnost i sport“ dobio je priznanje HOO i jedini je prosljedjen na međunarodno natjecanje. U jakoj svjetskoj konkurenciji ušao sam među prvih osam.

NAJVEĆA UMJETNIKOVA SREĆA JE KAD NETKO POŽELI IMATI NJEGOV RAD

U kratkom razdoblju, koliko se bavi kiparstvom, Ante se može podičiti referencama kao rijetko koji njegov vršnjak. Pa, ipak, može li se živjeti tako, od natječaja do natječaja?

- Kako se baviti ovim zanimanjem danas, pitanje je koje mi nije strano i koje ću, vjerojatno, kada budem imao svoju obitelj, češće sebi postavljati. Čini mi se da je prije bilo drukčije i lakše. Kada bi neki umjetnik, kako mi to kažemo, „zagrizao“ i napravio dvije do tri izložbe – onda bi od društva dobivao odgovarajući prostor za svoj rad. Ova grana umjetnosti je vrlo zahtjevna i znatno skuplja od, primjerice, slikarstva: potreban nam je veći prostor i to prizeman, materijal je skup, a i kada se skulptura izradi teško ju je unovčiti. Skulptura traži prostor za smještaj, a naši stanovi u pravilu ne mogu udovoljiti tom zahtjevu. Slike su tu puno praktičnije i ekonomičnije za uređenje interijera. Unatoč svemu, priznajem da nema ljepšeg osjećaja nego kad netko poželi imati tvoj rad u svom kućnom okruženju.

Za sada se dobro osjećam kao slobodnjak i držim se one „bolje manje, a slađe“. Ako vremenom procijenim da ovako dalje ne ide, uvijek imam spreman i pričuveni plan. Naime, slijedeći primjer mog poduzetnog oca, koji u Šibeniku ima svoj obrt za izradu suvenira, i ja sam kreirao seriju suvenira koje, u svako doba, mogu plasirati na tržište i od toga se prehranjivati.

A kad smo već kod oca, zanimalo me jesu li ikada konkurirali jedan drugome na nekom natječaju:

- Nikada, do sada nismo izašli zajedno na natječaj, ali ne bježimo od toga da odmjerimo snage. Čekamo prigodu koja će nam obojici odgovarati i biti motivirajuća.

Prvi put se ove godine Ante odlučio nastupiti i na strukovnoj izložbi *Trijenale kiparstva*. Njegov rad o temi „ptičja gripa“ prošao je selekciju i bit će postavljen na izložbi u srpnju.

Kada se umori od kiparenja, u ruke uzima reket za stolni tenis ili strelicu za pikado ili ih, pak, odmara vozeći bicikl po Jarunu. Sve mu to pomaže da se fizički opusti, dok mu misli nesputano švrljaju uokolo. A kada se uobliče u konkretnu ideju, onda i dlanovi zavrbe. I novi projekt, novi umjetnikov san, započinje se konkretizirati.

- Ovoga puta bit će to nešto za moju dušu, poručio je Ante.

U kratkom razdoblju u kojem se bavi kiparstvom, A. Guberina može se podičiti referencama kao rijetko koji njegov vršnjak

Znanstvenik na rubu znanosti

Tatjana Jalušić

I. Šimatović - istraživač paleokontaktata i NLO-fenomena

Iz službene, radne biografije dr.sc. Ivana Šimatovića, rukovoditelja Odjela razvoja i investicija u DP Elektra Zabok, mogli bismo saznati: rođen je u Zagrebu, djetinjstvo i mladost proveo je u Krapini, a nakon završene realne gimnazije studirao je na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu, gdje je početkom 1967. godine diplomirao na Odjelu jake struje. Od 1968. do 1977. godine radio je u Elektrotehničkom institutu poduzeća Rade Končar, na poslovima razvoja i ispitivanja učinskih transformatora. Uz rad je magistrirao 1975. te doktorirao 1977. godine, iz područja elektrostrojarstva, na Sveučilištu u Zagrebu. Od ljeta 1977. do danas zaposlen je u DP Elektra Zabok. Od 1975. do 1981. godine bio je aktivan u JUKO CIGRE STK-12 Transformatori, a od 1979. godine do danas u HO CIGRÉ – Studijski odbor C6 – Distribucijske mreže i distribuirana proizvodnja. Godine 1986. proglašen je zaslužnim članom Elektrotehničkog društva Zagreb. Početkom 2005. godine objavio je stručnu knjigu iz geometrije, pod naslovom *Proračun kompaktnih temelja stupova po unaprijedenoj Sulzbergerovoj metodi*, o kojoj smo pisali u prošlom broju HEP Vjesnika.

FASCINIRAN SF TEMAMA

Bili bi to također pozornosti vrijedni podaci i dobra podloga za jedan novinarski uradak. Međutim, ovoga nas puta naš kolega zanima u drugom svjetlu – kao neovisni istraživač, koji se već dvadesetak godina u slobodno vrijeme bavi graničnim područjima znanosti i popularno-znanstvenim publicističkim radom. S dr.sc. Stjepanom Gjurinekom, istomišljenikom i suautorom, objavio je dvije knjige: *...Homo X – Tragom čovjeka i pradrevnih kultura* (IZVORI – Zagreb, 2001.) te *Čovjek i NLO – "Dolazimo u miru!"* (TELEEdisk – Zagreb, 2005.), koje nam otkrivaju njegovo drugo lice, razlog za bliski susret s njim na stranicama HEP Vjesnika.

O tomu otkad datira i odakle izvire njegov interes za graničnim područjima znanosti, I. Šimatović kaže: *– Moj interes za te teme započeo je još u srednjoj školi i nastavio se tijekom studija. Bilo je to poletno vrijeme, kada sam doslovce "gutaao" SF-pripovijetke i romane te običavao po dva puta gledati svaki SF-film. U tada još, po broju naslova, oskudnom domaćem tisku, s velikim sam interesom čitao napise iz svijeta znanosti i tehnike, a posebice one o otkrićima u fizici i astronomiji te izvješća o istraživanju svemira prvim umjetnim satelitima i automatskim sondama. Tada sam se prvi puta susreo i s brojnim napisima o videnju NLO-a diljem svijeta, što me odmah jako zainteresiralo.*

Početkom sedamdesetih godina fascinirale su ga Dänikenove hipoteze o bogovima-astronautima i paleokontaktima, koje su mu djelovale "vrlo prihvatno, logično i uvjerljivo", unatoč – kako ocjenjuje – njegovom «senzacionalističkom te nerijetko nedovoljno argumentiranom ili ponekad čak potpuno proizvoljnom pisanju». S vremenom je shvatio da Däniken, «čije je pisanje bilo motivirano najčešće brzom zaradom, u svojim visokotiražnim knjigama slijedi pravi trag na krivi način».

DOŠLJACI IZ SVEMIRA – UČITELJI LJUDSKOG RODA

Pravi trag na pravi način ne može se pronaći preko noći, niti površnim radom, bio je svjestan I. Šimatović.

Sustavnost i znanstveni pristup, *ucijepljeni* mu tijekom dugotrajnog školovanja i stručnog rada, njemu su ipak bili primarni. Voden time, upustio se u dugogodišnje, strpljivo proučavanje bogate mitološke baštine, izučavanje religija te «zadivljujućih» tehničkih i tehnoloških dostignuća visokih starovjekih kultura. Na temelju toga, došao je do uvjerenja, potkrijepljenog činjenicama, da su naš Planet sigurno još vrlo davno uočili i istraživali pripadnici visokorazvijenih civilizacija iz drugih, jako udaljenih svjetova, posijanih diljem svemira:

– Oni su u prošlosti ljudskog roda povremeno, a možda i stalno, bili prisutni na Zemlji, ne samo kao slučajni istraživači-namjernici, već kao (su)kreatori modernog čovjeka – homo sapiensa. Ti dobronamjerni, inteligentni došljaci iz drugih zvjezdanih svjetova, koji su svojim letjelicama, NLO-ima, dolazili na naš duboko usnuli Planet još tijekom dugotrajne tmice kamenog doba, bili su – prema svemu sudeći – predani učitelji i strpljivi mentori (pra)ljudskog roda. Oni su mu tijekom davno prohujalih milenija nesebično podarili prva znanja, religiju i zakone te ga poučili poljodjelstvu. Na taj način su udarili čvrste temelje civiliziranom, sjedilačkom načinu življenja, na kojima su zapanjujućom brzinom stasale prve visoke pretpovijesne i ranopovijesne kulture.

U knjizi *Čovjek i NLO – "Dolazimo u miru!"*, u njezinom prvom dijelu, I. Šimatović je iznio niz karakterističnih primjera (pećinsko slikarstvo, diskovi s Bayan Kara-Ula, sveti spisi) pradrevnih videnja NLO-a i/ili plodonosnih bliskih susreta naših neukih, drevnih predaka s došljacima iz svemirskih daljina. Time je želio dokumentirano uobličiti golemu šarolikulu *lepezu* dugotrajnog pretpovijesnog i povijesnog kontinuiteta NLO-fenomena na prostorno i vremenski međusobno vrlo udaljenim zemaljskim adresama i epohama.

– Upravo je isticanje tog dugog povijesnog kontinuiteta videnja NLO-fenomena, čije se trajanje mjeri tisućama, desecima tisuća ili čak stotinama tisuća godina te niza plodonosnih "bliskih susreta" (pra)čovjeka s došljacima iz svemira, presudno za razumijevanje, ispravno vrednovanje i dokazivanje tog fenomena, smatra naš stručnjak za paleokontakte.

I. Šimatović naglašava da središnje pitanje koje se, poput crvene niti, povlači kroz knjigu *Čovjek i NLO* nije: "Jesmo li jedini inteligentni entitet u svemiru?" nego: "Zašto nam se i zbog čijih interesa već skoro šezdesetak godina drsko i uporno skriva neprijeporna činjenica da inteligentni, miroljubivi došljaci iz drugih zvjezdanih svjetova svojim letjelicama diskretno posjećuju naš Planet još od davnog kamenog doba sve do danas?". Tko sve i zašto falsificira stvarnost te kako to čini, ne birajući pritom sredstva i metode, središnja je tema drugog dijela spomenute knjige, kojemu je autor S. Gjurinek.

OD PODSMIJEHA DO AFIRMACIJE

Osim internetom te praćenjem nekoliko časopisa, podosta zanimljivih, izvornih podataka o temi NLO-a i paleokontaktata I. Šimatović crpi kritičkim čitanjem svetih spisa i mitova drevnih kultura. U tom pogledu, posebno su mu interesantne starozavjetne knjige i apokrifna Knjiga Henokova, koje kroz događaje ispričane arhaičnim jezikom donose obilje prvorazredne grade za istraživače na tom području.

O tomu na kakav odjek nailazi njegov hod «na rubu znanosti», u našem čovjekocentričnom svijetu, *zapljusnutom* mnoštvom proturječnih informacija i dezinformacija, I. Šimatović kaže:

– Kao što to redovno biva, isprva je bilo podosta čuđenja, nedoumica, pa i podsmijeha da se ja, kao visokoobrazovana osoba, bavim "neozbiljnim" temama iz graničnih područja znanosti. No, kada sam prije desetak godina, kao suradnik revije Zdravi život, objavio veliki serijal o geopatogenim zračenjima i njihovom utjecaju na zdravlje, koji je naišao na iznimno dobar prijem u javnosti, sve je u tom pogledu ubrzo krenulo na bolje.

Odlučujuću ulogu u mojoj afirmaciji na tom području imalo je objavljivanje spomenutih dviju knjiga. U njima smo, za razliku od mnogih drugih istraživača, moj kolega Gjurinek i ja široj javnosti otvoreno iznijeli naše, za znanstvene krugove "nepravovjerne" hipoteze, poglede i mišljenja o temama koje smo 15 godina zajedničkog rada istraživali ili, točnije rečeno – "glodali", da bi se s njima svi zainteresirani mogli pobliže upoznati i kritički ih prosuditi.

Unatoč bojazni kako će svojim prvijencem *...Homo X – Tragom čovjeka i pradrevnih kultura* biti shvaćeni u našoj pragmatičnoj sredini te hoće li njihove ideje, hipoteze i pogledi biti prihvaćeni, odziv i potpora čitatelja premašili su sva njihova očekivanja. To im je dalo snažan poticaj i ohrabrenje za daljnji istraživački rad u tom smjeru pa je četiri godine kasnije uslijedila i njihova druga knjiga.

Od 2003. godine su I. Šimatović i S. Gjurinek, kao publicisti i već afirmirani neovisni istraživači, česti gosti u vrlo gledanoj, kasnonočnoj emisiji HTV-a "Na rubu znanosti". Upravo su počeli pripremati materijale za jednu od idućih emisija o futurističkom oružju i nuklearnim ratovima pretpovijesnog doba, čija se realizacija očekuje tijekom jeseni.

NIKOLA TESLA O MARSIJANCIMA: ONI SU STATISTIČKA IZVJESNOST

Spomenimo da je Nikola Tesla bio uvjeren u postojanje života na drugim planetima. S obzirom na to da je to manje poznata pojedinost iz njegove biografije, zanimalo nas je što o tomu zna I. Šimatović:

– Koliko mi je poznato, američki časopis Electrical Review, od 11. kolovoza 1897. godine, objavio je članak u kojem se opisuje Teslin uređaj za proizvodnju velikih električnih napona, koji znatno premašuje sve što se do tada koristilo. U njemu je navedena i Teslina entuzijastička izjava "da će njime za kratko vrijeme biti moguće komunicirati i s Marsom!"

Radeći u to vrijeme na svom omiljenom projektu svjetskog bežičnog sustava za prijenos električne energije i signala na velike udaljenosti, Tesla je smatrao da će nam on omogućiti uspostavljanje veze s raznim oblicima inteligentnog života na drugim planetima, u čije postojanje bio nepokolebljivo uvjeren. Za Marsijance je, primjerice, držao da su "statistička izvjesnost".

Blok L. Termoelektrane – toplane Zagreb

Uklanja se staro i priprema prostor za novo postrojenje

Tatjana Jalušić
Snimili: Tatjana Jalušić
i Mario Vincek

Uz Hidroelektranu Lešće, druga strateška investicija Hrvatske elektroprivrede, čija je izgradnja u tijeku, je Blok L u Termoelektrani-toplani Zagreb. Snage 100 MWe i 80 MWt, planirane godišnje proizvodnje 750 GWh električne i 250 GWh toplinske energije, kada uđe u pogon značajno će poboljšati hrvatsku elektroenergetsku sliku.

O tomu što se događa na gradilištu Bloka L na zagrebačkom Žitnjaku, saznajemo od Srečka Rundeka, direktora TE-TO Zagreb i voditelja Tima za izgradnju:

- Ova godina bit će «potrošena» na izradu izvedbenih projekata, na radioničku izradu glavne opreme kod proizvođača te na uređenje zone gradnje, kako bi postojeća infrastruktura mogla prihvatiti novu opremu.

Iduću, 2007. godinu, obilježit će gradnje i montažni radovi, odnosno ugradnja glavne opreme. Potom, u 2008. godini slijedi predprobni pogon (ispitivanje), optimiranje postrojenja, probni pogon, garantna ispitivanja i primopredaja objekta.

- Najvažniji cilj nam je da prije početka ogrjevnih sezona, odnosno u jesen 2008., objekt bude potpuno završen te spreman za proizvodnju električne i toplinske energije, naglašava S. Rundek.

DISLOCIRANJE POSTOJEĆE INFRASTRUKTURE

Radovi u krugu TE-TO-a započeli su 15. ožujka ove godine. Najprije je započelo izmiještanje infrastrukture, koja za pogon služi ostalom dijelu postrojenja TE-TO: dogrijačke stanice za mazut, postrojenja za preradu otpadnih voda te kabela koji

su bili u zoni gradnje i svih instalacija pomoćne parne kotlovnice, koje su prolazile kroz tu zonu (dimovodni kanali, dovod zemnog plina, instalacija komprimiranog zraka, tekućeg goriva i demi vode).

Važan posao bila je i demontaža starog kotla Bloka A (proizvođača Wagner Büroa, kapaciteta pare 200 t/h), puštenog u rad davne 1962. godine.

U tijeku je dorada i prilagodba postojeće zgrade kotlovnice za prihvatanje novog kotla te demontaža parno-turbinskog agregata Bloka A. Nakon toga, uslijedit će rekonstrukcija i modifikacija «turbostola» - betonske armirane konstrukcije, za prihvatanje i ugradnju novog parno-turbinskog agregata Bloka L, koji će biti montiran na mjesto starog, demontiranog agregata.

BLOK L – KONAČNA ZAMJENA BLOKOVA IZ 1962. GODINE

Izgradnja Bloka L je, zapravo, druga i konačna faza supstitucije blokova A i B iz 1962. godine. Na mjestu Bloka B izgrađen je Blok K (2003. godine), a na mjestu Bloka A bit će Blok L, čime će završiti cjelokupna zamjena starih blokova, snage 2x32 MW. Puštanjem u rad Bloka L, TE -TO Zagreb imat će snagu 300 MW električne energije.

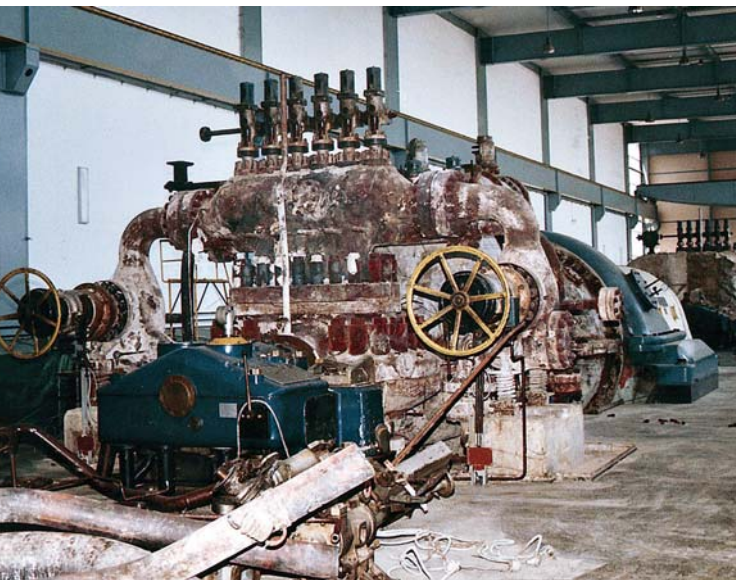
- Velika razlika u instaliranim kapacitetima za proizvodnju električne energije ostvarena je zahvaljujući odabiru moderne tehnologije s visokim stupnjem djelovanja, odnosno plinsko-turbinsko kogeneracijskog postrojenja, naglašava S. Rundek.

Osnovni energent novog objekta je, umjesto teškog loživog ulja, prirodni plin, čime je smanjeno

S. Rundek, direktor TE-TO Zagreb i voditelj Tima za izgradnju Bloka L: velika razlika u instaliranim kapacitetima za proizvodnju električne energije ostvarena je zahvaljujući odabiru moderne tehnologije s visokim stupnjem djelovanja

onečišćenje zraka. Uz tu ekološku prednost, s pogonskog stanovišta značajan je napredak prilagodnost novog postrojenja brzim promjenama u zahtjevima za proizvodnju električne i toplinske energije. Osim toga, izdvaja S. Rundek opću korist, izgradnjom Bloka L osigurati će se pouzdan izvor postojećim sustavima za proizvodnju toplinske energije za grijanje grada Zagreba.

Stare parne turbine koje su sustavu dale i više nego se to od njih moglo očekivati, odlaze u – povijest

Gradi se bazen za prihvatanje otpadnih voda

Ruše se i uklanjaju dimovodni kanali...

...ložište...

...ispušna jama i...

...spremnik napojne vode kotla

Vlastiti inženjering HEP-a

Cijeli projekt Bloka L radi se u vlastitom inženjeringu HEP-a i HEP Proizvodnje d.o.o. Projekt je podijeljen u osam tehnoloških cjelina. Svaka od njih je ugovorena s jednim isporučiteljem, prema načelu *ključ u ruke*:

1. plinsko turbinski agregat – General Electric
2. parno turbinski agregat – Škoda
3. kotao na otpadnu toplinu – Đ. Đaković – TEP

4. rasklopište 110 kV – Siemens
5. energetska i blok transformatori – Končar
6. elektromotorni razvod
7. sustav za vođenje i upravljanje
8. pomoćna postrojenja

Za posljednje tri navedene cjeline, postupak javnog nadmetanja i prikaz ponuda je u tijeku te se sklapanje ugovora očekuje u iduća tri mjeseca.

Glavni projektant za izradu projektne dokumentacije je Elektroprojekt Zagreb. Tim za izgradnju Bloka L čine ljudi iz Pogona TE-TO Zagreb i Sektora za Termoelektrane, njih ukupno 18.

Ovisno o zahtjevima tijekom realizacije Projekta, za pojedine specifične usluge dodatno će se angažirati Ekoneg Zagreb. Uz njega, tu su Institut za građevinarstvo, Institut za elektroprivredu, TPK Zavod i ostale specijalizirane institucije, koje će pomoći pri provođenju QA i QC procedura. Oni će sa svojim specifičnim znanjima dati doprinos djelomice i u fazi projektiranja, u preuzimanju opreme, montažnim radovima i puštanju objekta u rad.

U tijeku je prespajanje mazutnog cjevovoda za kotao Bloka L

Najprije je trebalo izmjestiti infrastrukturu, koja služi za pogon ostalom dijelu postrojenja TE-TO

Naš vodič na gradilištu bio je Mario Vinček, pomoćnik rukovoditelja Proizvodnje TE-TO Zagreb

GODINA NIKOLE TESTE
2006.

Nepredviđene okolnosti usporile radove

Ivica Tomić

Iznimno je složeno upravljati elektranom i istodobno održavati režim voda u Bajeru, koji odgovara Hrvatskim cestama, upozorava direktor R. Belobrajčić

Ulaz u tunel koji vodi do strojarnice HE Vinodol

U ovogodišnjem remontu HE Vinodol, započetom 29. svibnja o.g. pa privremeno zaustavljenom zbog radova Hrvatskih cesta na jezeru Bajer, prema važnosti i složenosti izdvajaju se dva velika posla: revizija predturbinskih zatvarača i rekonstrukcija magnetskog kruga generatora

Remont u HE Vinodol započeo je prema planu 29. svibnja o.g. rastavljanjem generatora broj 3. Do 6. lipnja već je bila obustavljena proizvodnja i započeo je remont sva tri generatora. Potpuna obustava planirana je do 30. lipnja. No, tada su *iskrsnule* nepredviđene okolnosti. Naime, Hrvatske ceste, koje grade most, odnosno ugrađuju temelje stupova za most i s kojima je unaprijed bio dogovoren vodni režim u jezeru Bajer, u međuvremenu su zbog nenadanih poteškoća tražile promjenu vodnog režima, što je djelomično zaustavilo i usporilo remontne radove u HE Vinodol. Već rastavljeni generator 1 valjalo je ponovno sastaviti i pustiti u rad kako bi održavao novodogovoreni vodni režim do 29. lipnja. Zbog takvog dodatnog zahtjeva da se s jednim generatorom održava zahtijevana niska razina vode u jezeru Bajer i sekundarna regulacija, nije samo izgubljeno vrijeme, već je došlo i do dodatnih opterećenja, jer je valjalo ponovno organizirati smjenski rad, a zaposlenici su već bili angažirani na poslovima remonta. Jer, osim dva najsloženija zahvata, sve ostale remontne aktivnosti zaposlenici HE Vinodol obavljaju sami, smjensko osoblje

se uključuje u te radove, a s rasklopištima elektrane se tijekom remonta upravlja daljinski iz dispečerskih centara u Rijeci, odnosno elektrana radi bez posade. Inače, radovi koje na jezeru Bajer obavljaju Hrvatske ceste, stvaraju stalne poteškoće HE Vinodol, jer – u slučaju kada se vodni režim ne može prilagođavati isključivo radu hidroelektrane i potrebama elektroenergetskog sustava – sve je iznimno složeno.

Unatoč početnim poteškoćama, remont nije zaustavljen. Dok jedan generator radi, ostala dva su rastavljena. Zaposlenici i stručnjaci Energoremonta Karlovac obavljaju reviziju predturbinskih zatvarača, uklanjajući sva mjesta podmazivanja na ležajevima i zamjenjujući ih ekološki povoljnijom konstrukcijom koja ne zahtijeva podmazivanje, čime se smanjuju i potrebe za održavanjem. Posao napreduje, istina, s malim zakašnjenjem zbog nepredviđenih sanacija. Istodobno, MG Servis je angažiran na rekonstrukciji magnetnog kruga generatora. Od ovoga posla, za koji su prošle godine provedene probe u HE Vinodol, očekuju smanjenje gubitaka elektrane za 40 kW, što za sustav znači novu mini regulacijsku elektranu te snage.

Potrebno je obaviti i neke građevinske poslove. Riječ je o sanaciji tunela Bajer-Razromir, odnosno sanaciji glavnog dovoda elektrane. Taj posao je nužan zbog smanjenja gubitaka vode.

Sve ostale redovite godišnje remontne poslove obavljaju zaposlenici HE Vinodol. U najkraćem, valja sve uredaje i strojeve otvoriti, pregledati, utvrditi moguća oštećenja koja treba sanirati. Prvi pregled je pokazao da su strojevi u dobrom stanju.

Nakon završetka remonta u HE Vinodol, uslijedit će remont CHE Fužine i RHE Lepenica, a kasnije i HE Zeleni vir. Sve ove elektrane u sastavu su Pogona HE Vinodol.

Treba dodati još i da je naručen regulacijski transformator 20 MW, 110/35 kV za potrebe distribucije električne energije, koji će biti isporučen i ugrađen krajem ljeta.

Direktor HE Vinodol Radivoj Belobrajčić sa suradnicima: tehničkim direktorom Mladenom Šverkom, voditeljem remonta Nenadom Marijanom, Antonom Mataijom, zaduženim za poslove u Gorskome kotaru te Žarkom Sokolićem, poslovođom elektroodržavanja i Danom Ostovićem, poslovođom strojarškog održavanja (razgovor o ovogodišnjem remontu R. Belobrajčića za HEP Vjesnik bio je posljednji na mjestu direktora HE Vinodol, jer je u međuvremenu imenovan direktorom PP HE Zapad)

BESKONTAKTNI PRIJENOS MJERENJA MEĐU PRVIMA U SVIJETU!

Jedan od poslova koji se obavlja u okviru ovogodišnjeg remonta u HE Vinodol predstavlja novinu čak i u svjetskim mjerilima. Naime, tvrtka VESKI iz Zagreba u HE Vinodol ugrađuje beskontaktni prijenos mjerenja i signala s rotora na stator. Riječ je o inovaciji kakvu još nitko nije ugradio u takvom obliku. U buduću će se sva mjerenja s rotora provoditi bez kontakta i prenositi s rotora na stator te sa statora na računalo. Novi beskontaktni prijenos omogućava puno više mjerenja i signala nego dosadašnji način mjerenja uz pomoć grafitnih četkica. Osim činjenice da omogućuje prijenos većeg broja podataka, novi način mjerenja štiti rotor od onečišćenja grafitnim česticama koje inače smanjuju izolaciju rotora.

Jedan od otvorenih generatora na kojima se izvodi rekonstrukcija magnetnog kruga

Jedinstveno inovacijsko rješenje, umjesto starog načina mjerenja i signala s rotora na stator grafitinim česticama...

...uvodi se novi beskontaktni način mjerenja i prijenoša podataka, kompleksniji i bolji, koji ne onečišćuje rotor grafitnim česticama, odnosno ne smanjuje njegovu izolaciju

Jedan od većih poslova tijekom remonta jest i revizija predturbinskih zatvarača

OBNOVLJENA TS 110/30/10 KV POŽEGA 2

Sigurnija opskrba kupaca u Požeštini

Potkraj svibnja o.g. obavljena je tehnička primopredaja rekonstruiranih postrojenja 35 i 20(10) kV u TS 110/35/210 kV Požega 2, jedine pojne točke na razini 110 kV za cijeli DP Elektra Požega. Uz čelnike ovog DP-a, ovom su događaju nazočili i Zdenko Družijanić, glavni projektant i inženjer gradilišta te voda ekipe glavnog izvođača radova Končar – Inženjering za energetiku i transport Zagreb sa brojnim podizvođačima iz Končara d.d. Sve je učinjeno, kako je ovom prigodom naglasio rukovoditelj razvoja u DP Elektra Požega Ivan Petriška, s vlastitom hrvatskom pameću i sa 90 posto domaće, Končareve, opreme.

Rekonstrukcija 35 kV i 10 kV postrojenja izvedena je jednim dijelom u okviru postojećeg objekta za 35 kV postrojenje, a drugim dijelom - za 20(10) kV postrojenje - dogradnjom novog prizemnog objekta.

TS Požega 2 će u konačnici biti dvonaponsko postrojenje s nazivnim naponskim razinama 110 i 20 kV, a u prvom razdoblju eksploatacije

postrojenje 35 kV radiće nazivnom snagom transformacije 2x40 MVA. Postrojenje 20/10 kV projektirano je za nazivnu snagu transformacije 2x16 MVA ili 2x20 MVA, x/20(10) kV.

Na kraju kažimo da su svi radovi, uključujući i ugradnju daljinskog upravljanja, stajali 18 milijuna kuna, a njima je postignut

temeljni cilj ove rekonstrukcije – povećanje sigurnosti i pouzdanosti opskrbe električnom energijom kupaca o kojima skrbi DP Elektra Požega za, kako se predviđa, razdoblje od idućih 30 godina. I što na kraju reći? Plodna poslovna suradnja Končara i HEP-a se nastavlja.

Ivan Maruszki

TS Požega 2 rekonstruirana je uz vlastitu pамет i 90 posto domaće, Končareve, opreme

Nove mreže pred turističku sezonu

Toliko je puno zahtjeva potrošača tijekom svibnja, lipnja i pred Božić, jer u to vrijeme ljudi ciljano stižu baš zbog dovršenja radova na svojim objektima, da se u tom razdoblju ne stignu obaviti poslovi na investicijama

Raspoređen u nekoliko radnih skupina, Odjel gradnja Službe za izgradnju i usluge šibenske Elektro, započeo je ovo vruće lipanjsko jutro vrlo radno. Već zarana, dok se Sunce ipak još moglo otrpjeti, položili su nekoliko niskonaponskih kabela u Tisnom i na Murteru. Potom su se prebacili u obližnje Vodice i susjednu Srimu da tamo nastave tragom sve brojnijih zahtjeva za priključcima i proširenjima mreža. Jer, ono što smo zatekli obilazeći njihova radilišta je neprekinuti niz novoniklih građevinskih objekata, prvenstveno za turističku namjenu, na kojima i oko kojih se radovi nesmetano obavljaju kao da nije +35 °C u hladu. Naši vrijedni, malobrojni, Odjel sa samo 15 zaposlenih *operativaca*, bez oklijevanja se premješta po različitim stranama svog županijskog prostora, pokušavajući dovršiti što više poslova prije nego što ih turistička sezona na mjesec-dva prekine u poslu.

Zato su jučerašnji radni dan, pojačani s još

nekolicinom zaposlenika svoje SIU, proveli uz državnu cestu Donje Polje – Vrpolje, gdje su položili 10(20) kV kabal i pet niskonaponskih izlaza za novoizgrađenu trafostanicu.

SKS UMJESTO GOLIH VODIČA

Jutros im se na poslovima rekonstrukcije mreže u Vodicama, točnije skidanja golih vodiča i ugrađivanja SKS-a, pridružila i ekipa Pogonskog ureda Vodice: Ivica Franin, Nenad Tomić, Ivica Srdarev i Pavle Vučić. Sve je ovo, kažu oni, za kvalitetniji napon i ljepši izgled njihova grada. Nekoliko ulica dalje zatekli smo dvojicu zaposlenika Odjela gradnja, Matu Labora i Vladu Grgurinu. Ovaj potonji više se boji fotoaparata nego posla pa se pred nama *skrio* u sigurnost svog terenskog vozila. Upravo su dovršavali montažu ormarića nakon prethodno obavljene rekonstrukcije dijela mreže što izlazi iz obližnje TS. Naime, zračni dio mreže je skinut i ovaj se dio trase već nalazi u zemlji – kabliran. Kako su nas izvijestili naši domaćini i voditelji po radilištima, Ivo Bašić, rukovoditelj Odjela gradnja i mladi diplomirani inženjer Stipe Klarić, koordinator u Odjelu, poslovi na spomenutoj obnovi mreže bit će završeni u cijelosti do 1. srpnja, tako da im predstoji deset dana intenzivnog otklanjanja tragova svog rada. Uvjereni su da će sve završiti na vrijeme.

STOJE RADOVI NA INVESTICIJAMA

Treću smo skupinu zatekli na polaganju niskonaponskog kabela, kao dijelu poslova oko

proširenja niskonaponske mreže trafostanice Srima 1. Vinko Bulat, Drago Šarić, Dominik Unić i Boro Jelić upravo su povlačili kabal ranije iskapanim kanalom, a slični ih poslovi već sutra čekaju na nekom novom radilištu.

- Najviše teškoća pri radu stvara nam upravo mali broj zaposlenih u Odjelu pa se, stoga, najviše i radi na priključcima i proširenju mreže. Toliko je puno zahtjeva naših potrošača tijekom svibnja, lipnja i pred Božić, jer u to vrijeme ljudi ciljano stižu baš zbog dovršenja ovakvih radova na svojim objektima, da mi u tom razdoblju ne stignemo obaviti poslove na investicijama. Parimjerice, u ovom trenutku imamo sedam-osam trafostanica 10(20)/0,4 kV i pripadajućih mreža na širem području našeg DP-a koje doslovce stoje. Dijelom je riječ o rekonstrukcijama, a dijelom su novi objekti. Gdje bude moguće, nastavit ćemo raditi i nakon 1. srpnja, a na onima iz priobalja radit ćemo u jesen i zimi, kaže I. Bašić.

Mi ćemo ovo kratko jednojutarnje druženje završiti komentarom da nam je u njihovu društvu bilo vrlo ugodno i da su ljudi, unatoč strahovitij vrućini, bez ijednog prigovora (što je jako neobično kad su Dalmatinci u pitanju) podnosili usijale kacige i za ovo podneblje potpuno neprikladna *zračno-nepropusna* radna odijela. Tako su i meni (bez svega toga na sebi) uskratili mogućnost za žalbu pa sam strpljivo podnijela nesnosno sparni terenski obilazak i obećala se odazvati svakom njihovom pozivu.

Veročka Garber

Ekipa Pogonskog ureda Vodice obnavlja mrežu: u zraku su I. Srdarev i P. Vučić, a na zemlji I. Franin i N. Tomić

Mate Labor pri montaži ormarića

U Srimu je započelo polaganje kabela, svi su tu: V. Bulat, D. Šarić, D. Unić, B. Jelić, a radove prate i inženjeri S. Klarić i rukovoditelj Odjela I. Bašić

Uspješno započela svoj drugi život

Mjesečni kapacitet Baždarnice je 1.000 obrađenih brojila s tim da je posljednjih godina, zbog povećanog angažmana na zamjeni brojila, taj prosjek podignut na 1.500 brojila mjesečno i tako su uvelike premašeni zacrtani planovi

Nakon provedenih nekoliko vrućih sati (nije ništa opasno – odnosi se na klimatske okolnosti) u društvu s Odjelom građenja Službe za izgradnju i usluge DP Elektra Šibenik, odlučili smo u ostatku jutra pohoditi još jedan odjel ove Službe. Riječ je o šibenskoj Baždarnici koju smo, stjecajem okolnosti, prije svega zbog dislociranosti od upravne zgrade koju neizostavno svaki put obidemo i koja je izvorite svih naših informacija s ovog područja, potpuno izostavili s popisa naših odredišta. Kao opravdanje možemo navesti i podatak da je ova Baždarnica, osnovana davne 1974. godine, prestala s radom tijekom 1991. u počecima Domovinskog rata te je zbog preraspodjele ljudstva nekoliko godina, sve do završetka rata 1995., bila potpuno zamrla. Dolaskom ljudi iz ugaslog TEF-a i nekolicine novih zaposlenika te njihove uspješno obavljene obuke na umjeravanju elektroinamičkih brojila klase 2 i brojila jalove energije klase 3, Baždarnica je započela je svoj drugi život.

RADE I ZA ZADARSKI I GOSPIČKI DP

Devetorica zaposlenih, predvođeni poslovođom i provoditeljicom obuke Gordanom Kaleb te rukovoditeljem Službe Antom Prgešom, neumorno su nastavili ispunjavati sve brojnije zahtjeve. Tako se radilo sve do 2003. godine, a potom je trebalo krenuti ukorak s vremenom.

- Dolaskom elektronskih brojila na tržište morali smo Baždarnicu opremiti CATS sustavom, koji nam je omogućio umjeravanje brojila klasom 0,5 pa čak i klasom 0,2. Naš je mjesečni kapacitet od 1.000 obrađenih brojila, s tim da smo zadnjih godina, zbog povećanog angažmana na zamjeni brojila, podigli i naš prosjek na 1.500 brojila mjesečno i tako uvelike premašili zacrtane planove. Treba znati da mi u cijelosti udovoljavamo potrebama šibenskog i gospičkog DP-a, a da i potrebe zadarske Elektro obavljamo skoro u cijelosti, točnije obradimo 90 posto njihovih brojila, saznajemo od A. Prgeše.

U društvu s rukovoditeljem Službe obišli smo prostranu Baždarnicu. U prvj njenoj prostoriji zatekli smo servisere Jadranksu Samohod i Željka Livajića. Odmah se vidjelo da o budućnosti

Serviseri Jadranksa Samohod i Željko Livajić i mladi naučnik

razmišljaju ozbiljno, jer su na obuci imali čak dvojicu srednjoškolača. U susjednoj sobi radio je graver Zvonimir Marić, a u najvećoj su posao umjeravanja obavljali umjerivači (baždari) Jadranksu Mujan i Goran Roca. Dakako, sve ovo i svi su oni pod budnim okom svoga poslovođe, vrijedne Gordane Kaleb.

ŽENA MORA IMATI MUŠKI MOZAK

G. Kaleb je s puno hvale izrekla svoj sud o prvim danima obučavanja baždarskih novaka, bez čije upornosti, volje i zajednički uloženog truda ove Baždarnice danas ne bi bilo.

- Počeli smo sve učiti ispočetka pa možda baš zato i nije bilo teško. Išli smo korak po korak i prilagođavali se naučenome bez problema. Posao su odmah i zavoljeli i mislim da smo upravo zbog toga danas jako zadovoljni. Premda je ovo društvo patrijahalno i predrasuda prema ženi na ovakvim poslovima još uvijek ima i sigurno će ih još biti, ipak moram reći da smo se međusobno vrlo dobro usuglasili i prihvatili. Možda i stoga što se ja osobno nikada nisam služila nekakvim „ženskim sredstvima“ za postizanje svojih poslovnih ciljeva, uvijek sam razgovarala „čisto“, bez „finti“, otvoreno i argumentirano branila svoje zahtjeve i stavove. Ali vrijedi naglasiti, žena kao radnik još uvijek mora biti dvaput marljivija, dvaput pametnija, inovativnija... Žena u muškoj tvrtki, kakva je HEP, mora imati muški mozak, zaključila je naša draga, ugodna i nasmijana kolegica svoje zanimljivo razmišljanje. S takvim razmišljanjem, nedvojbeno, suglasili smo se, kao pravom završnom začinu ovom našem višestruko iskorištenom šibenskom jutru.

Veročka Garber

Graver Zvonimir Marić i jedna mlade znatijelne oči

Umjerivači Jadranksu Mujan i Goran Roca sjede uz svoja brojila, a njihov rad pozorno prate poslovođa Gordana Kaleb i rukovoditelj Službe izgradnje i usluga Ante Prgeša

2006.

26. svjetsko prvenstvo u ribolovu

HEP-ovo svjetlo ribičima

U baranjskom mjestu Bilje, nedaleko Osijeka i Kopačkog Rita, od 4. do 12. lipnja ove godine održano je 26. svjetsko klupsko prvenstvo u ribolovu. Za jedno od najbolje organiziranih prvenstava, trebalo je razminirati dio oko Stare Drave, a veliki doprinos dale su Hrvatske vode, Hrvatske šume i, dakako, Hrvatska elektroprivreda.

O izvrsno uređenom prostoru, uoči početka Prvenstva, riječi pohvale uputio je hrvatski predsjednik Stjepan Mesić.

Pogonski ured Beli Manastir DP Elektroslavonija

postavio je 27 stupova sa samonosivim kabelskim snopom. Teren je pripremilo poduzeće „Vuka“, rasvjetna tijela postavila je tvrtka „Parangal“, a sinkroniziranim radom sve je bilo u funkciji za samo četiri dana. Time su i organizatori bili ugodno iznenađeni. U povodu ovog događaja, izdana je energetska suglasnost za privremeni priključak, budući da je dogovoreno da će se stupovi nakon završetka Svjetskog prvenstva skinuti i vratiti u skladište HEP-a.

D. Karnoš

Postavljanje stupova u Bilju

FOTOZAPAJAJ

Krenite za bojom dobre volje

Kada sam rano jutro izašla iz automobila i krenula dobro znanim ulicama prema jednako tako dobro znanoj upravnoj zgradi DP Elektra Šibenik, naglo sam zastala i zbunjeno se osvrnula oko sebe. Dvojba je trajala tek djelić sekunde, a ja sam promislila: „Jesam li na pravom mjestu?“ Ali, nisam se dala prevariti. Prepoznala sam ja tu staru – novu zgradu. Premda mi se sada prvi put otvorila pogledu i sada sam prvi put primijetila da ima balkone. Naime, ovoga su joj proljeća napravili *face lifting*, izgladili bore, uredili stare balkone na koje se nitko nije usuđivao stati, premazali novim slojem boje, dodali malo rumenila na obraze... Ispričao mi je kolega Dražen Ninić da su čak i anketirali svoje zaposlenike o boji koju će uporabiti. Napravili su i računalnu simulaciju. I odabrali ovu koju vidite,

nekakvu *pink* nijansu. Svi su baš htjeli nešto toplo i pastelno. Stara je *dama* uz novu *šminku* zasjala punim sjajem. Do jučer je imala samo naličje – onih stotinu i više zaposlenih iza njenih prozora. A danas je dobila i lice, kao odraz njihova duha. Zato ne lutajte kad stignete u Krešimirov grad – krenite za *bojom dobre volje*.

V. Garber

Dobitnici ovogodišnje Nagrade

Glavni odbor Zaklade "Hrvoje Požar" objavio je Odluku o dobitnicima nagrade "Hrvoje Požar" za 2006. godinu, kojima je nagrada uručena 5. srpnja o.g. Objavljujemo dobitnike nagrada.

Temeljem objavljenog natječaja i postupka propisanog Poslovnikom o dodjeli godišnje nagrade "Hrvoje Požar" te Poslovnika o stipendiranju mladih energetičara, Glavni odbor je odlučio da su dobitnici:

A) za stručni i znanstveni doprinos razvoju energetike:
Prof. dr.sc. Matislav Majstrovic, Energetski institut „Hrvoje Požar“, Zagreb

B) za inovacije na području energetike:
KONČAR – Institut za elektrotehniku d.d. Zagreb:
Mladen Banović, dipl.ing., Končar-Institut za elektrotehniku
Vilko Cindrić, dipl.ing., Končar-Institut za elektrotehniku d.d.
Rajko Gardijan, dipl.ing., Končar-Institut za elektrotehniku
Dr.sc. Zdenko Godec, dipl.ing., Elektrotehnički fakultet Osijek
Samir Keitoue, dipl.ing., Končar-Institut za elektrotehniku
Mr.sc. Antun Mikulecky, dipl.ing., Končar-Institut za elektrotehniku
Mr.sc. Miroslav Poljak, dipl.ing., Končar-Institut za elektrotehniku
Ivan Tomić, dipl.ing., Končar Energetski transformatori

C) za popularizaciju energetike:
Nakladnička kuća KIGEN d.o.o. Zagreb

D) za izvrstan uspjeh u studiju energetskog usmjerenja:
1. Boris Gligorić, Elektrotehnički fakultet, Osijek
2. Almir Sedić, Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb
3. Ana Tomasović, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zagreb

E) za izvrstan uspjeh u studiju i posebno zapažen diplomski rad iz područja energetike:

1. Diana Ognjan, dipl. ing., Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zagreb
2. Ivana Šoljić, dipl. ing., Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije, Zagreb

F) stipendije za stručni dio studija:

1. Mario Džamarija, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zagreb
2. Marija Glavinić, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zagreb
3. Damir Jakus, Fakultet elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje Split
4. Dragomir Pavković, Fakultet strojarstva i brodogradnje Zagreb
5. Matija Vavrouš, Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zagreb

Dan kada smo uživali u punini

M.Ž. Malenica i Đ. Sušec
Snimili: Ivan Sušec i Ivica Tomić

Ovogodišnji dobitnici Nagrade HEP-a i njihovi mentori te uzvanici na svečanosti dodjele u Gospiću

Neki od ovih laureata bit će predvodnici znanja, nagovještaj budućnosti Republike Hrvatske

Da Hrvatska elektroprivreda cijeni znanje i trud, da podupire one na kojima Hrvatska ostaje i opstaje te da je u takvom svom opredjeljenju ustrajna, posvjedočila je i ove godine, nagradivši 30 učenika osnovnih i srednjih škola, koji su svoju izvrsnost već potvrdili na državnim natjecanjima. Svečanost dodjele ovogodišnje, dvanaeste po redu, Nagrade učenicima pod vrlo domišljatim i asocijativnim nazivom *Imam žicu* (utemeljene 1995. godine u, kako je to rekao Mihovil-Bogoslav Matković, rukovoditelj Odjela za odnose s javnošću HEP-a i moderator ovog Događanja, *znakovitoj godini obilježavanja stoljeća Hrvatske elektroprivrede i godini ratne operacije Oluja*) održana je 20. lipnja u Pučkom otvorenom učilištu dr. Ante Starčević u Gospiću. Nimalo slučajno! Kao što je već poznato, Odlukom Hrvatskog sabora ova, 2006. godina, u povodu 150. godišnjice rođenja velikana elektrotehničke znanosti Nikole Tesle, proglašena je *Godinom Nikole Tesle u Hrvatskoj*.

- *Hrvatska elektroprivreda reagirala je na tu Odluku višestruko pa i organiziranjem ovog događanja u Gospiću, u Teslinu zavičaju, u Lici koja je značajno participirala, kako u hrvatskoj, tako i u svjetskoj znanosti, koja je energetsko izvorište naše zemlje, ali i izvorište svježine i snage za našu Domovinu u svakom smislu*, naglasio je M. B. Matković u uvodnom pozdravnom obraćanju cijenjenim gostima, učenicima, mentorima, roditeljima i domaćinima.

Dobrodošlicu brojnim gostima prvi je, od domaćina, poželio gradonačelnik Grada Gospića

Milan Kolić. Tim povodom je naglasio da ozračje ovog događaja, a to je godišnjica rođenja N. Tesle, uvelike može nagrađenim učenicima biti poticaj za njihov daljnji rad. Zadovoljstvo da naše buduće znanstvenike i stručnjake pozdravi u kraju gdje su rođeni N. Tesla i A. Starčević, izrazio je i župan Ličko-senjske županije Milan Jurković, koji je iznio i podatke o broju stipendija kojima ova Županija pomaže svojim studentima te o konkretnim akcijama poduzetim s ciljem poticanja natjecanja u znanju za učenike srednjih škola. Nije izostala ni zahvala našoj tvrtki za sve što radi za dobrobit ovoga kraja.

Ravnatelj Agencije za strukovno obrazovanje Ivan Šutalo ovom prigodom je najavio i određene pomake u organiziranju natjecanja i praćenju talentiranih učenika:

- *Pokušat ćemo sva natjecanja, koja promoviraju znanja i vještine učenika, održavati na jednom mjestu i tako svima zorno predstaviti što oni mogu pokazati i ponuditi našem društvu. I ovogodišnji rezultati potvrđuju da Hrvatska s ovakvom mladošću ima šansu. Preko HEP-a im je i gospodarstvo započelo čestitati i otvoriti im prostor za njihova daljnja nastojanja. Nadamo se da će HEP ustrajati u promoviranju znanja u ovim područjima, a naša je zadaća da animiramo i druge gospodarske tvrtke da slijede primjer HEP-a.*

Vinko Filipović, ravnatelj Zavoda za školstvo, također je u svom obraćanju izrazio nadu da će HEP i ubuduće biti partner u novim projektima koji se osmišljavaju kako bi gospodarstvo moglo poticati

Nagrada HEP-a nadarenim učenicima 2006. u Gospiću

obrazovanje. Čestitajući učenicima i mentorima, naglasio je kako se uspjeh učenika prvenstveno temelji na entuzijazmu mentora.

I ZNANJEM SE MOŽE VOLJETI DOMOVINA

Pozdravljajući u ime Uprave HEP-a i svoje osobno sve nazočne na ovoj svečanosti znanja i mladosti u Gospiću, više nego primjerenom mjestu, mr.sc. Ivan Mravak je rekao:

– Bit ću slobodan izreći asocijaciju da ovaj događaj može mnogima od vas, dragi mladi prijatelji, označiti put prema velikanima svoje sredine, domovine, pa i svijeta. Mi volimo reći za ovaj naš događaj da on promovira učenike, mentore, ali prije svega da on predstavlja promociju znanja. Onoga znanja koje predstavlja neotuđivi autentični kapital s kojim se Hrvatska može i želi uključiti u europske i svjetske tržišne kriterije. I stoga, kad razmišljam o vašem uspjehu, u kojeg je nepobitno utkano puno odricanja, nesebičnog htijenja, truda vaših mentora, vaših škola, odgoja, brige i ljubavi vaših roditelja, jednostavno moram ovako javno izreći najvrjednije pohvale za sve koji su uključeni u ovaj uspjeh. Jer uvijek se netko mora truditi, mora žrtvovati, jer bez takvih, bez ovakvih kakvi ste vi, sve bi stajalo na mjestu, ne bismo se kretali naprijed. Vaš uspjeh obvezuje sve nas, i ovaj događaj, ova naša Nagrada potvrđuje ozbiljnost projekta stvaranja znanja i mladih stručnjaka u našoj Domovini. Svi zajedno ćemo potvrditi da predstavljamo zrelo i odgovorno društvo koje razumije vrijeme i koje u njemu želi stvaralački sudjelovati. Jer, i „znanjem se može voljeti Domovina!“

Ovom prigodom s posebnim naglaskom ističem činjenicu 150. obljetnice rođenja Nikole Tesle i Godinu Nikole Tesle u Hrvatskoj. I stoga je razumljivo da smo ovogodišnju Nagradu organizirali u njegovu kraju. Razumljivo je da je Hrvatska elektroprivreda tamo gdje su tragovi velikog izumitelja na području elektriciteta. Primjereno je, također, da smo mi iz Hrvatske elektroprivrede danas s vama mladima, jer Teslini izumiteljski izazovi i nemiri započeli su u najranijoj mladosti. Mi, koji smo baštinici njegovih izuma, moramo pokazati svijetu da je upravo Hrvatska dala tog čovjeka.

Naravno da je suvišno govoriti koliko je HEP po svojoj ulozi, po svojoj misiji, baštinik Teslina djela. Tesla je, štoviše, u temeljima suvremene civilizacije koju „pokreću“ brojne tehnološki poluge zadnjeg stoljeća s primjenom upravo Teslinih izuma. To što je čitav svijet i čitava današnja civilizacija baštinik Teslina djela, nas u Hrvatskoj još više obvezuje da Teslu integriramo u identitet Hrvatske. Činimo to, i činit ćemo to sa svim važnim institucijama Republike Hrvatske: od Hrvatskog sabora, Vlade, njezinih ministarstava, Teslinog zavičaja, da, može se reći, svih

**Nagrada HEP-a
promovira
znanje - hrvatski
neotuđivi
autentični kapital**

Milan Kolić, gradonačelnik Gospića, izrazio je zadovoljstvo pozdraviti buduće znanstvenike i stručnjake u kraju gdje su rođeni Tesla i Starčević

Župan Ličko-senjske županije Milan Jurković pohvalio se sa stipendiranjem studenata i poticanjem izobrazbe učenika, a nije izostala ni zahvala HEP-u na ulaganjima za dobrobit ličkoga kraja

Ivan Šutalo, ravnatelj Agencije za strukovno obrazovanje, ovom je prigodom najavio određene pomake na bolje u organiziranju natjecanja i praćenju talentiranih učenika

Ravnatelj Zavoda za školstvo Vinko Filipović naglasio je da se uspjeh učenika prvenstveno temelji na entuzijazmu mentora

Mr. sc. Ivan Mravak, predsjednik Uprave HEP-a: ovaj događaj i naša nagrada potvrđuju ozbiljnost projekta stvaranja znanja i mladih stručnjaka u našoj Domovini

U ime ministra Dragana Primorca, njegova pomoćnica za srednje obrazovanje, mr. sc. Vera Šutalo poručila je: neka ova manifestacija ostane tradicija koja će se povezivati s izazovima novog vremena

Potpredsjednik Hrvatskog sabora, dr. sc. Darko Milinović čestitao je učenicima, mentorima i roditeljima te HEP-u koji nastoji potaknuti nove Tesle

Gospić i Lika nisu slučajni izbor za ovaj Događaj, naglasio je moderator programa svečanosti dodjele Nagrade HEP-a, prof. Mihovil Bogoslav Matković, rukovoditelj Odjela za odnose s javnošću HEP-a

Najsvečaniji trenutak – uručenje nagrada najboljim matematičarima, što su sa zadovoljstvom učinili V. Šutalo i I. Mrvak, a dobitnici su: Tomislav Bukić i njegov mentor Ante Škalić iz OŠ J. Dalmatinca iz Šibenika

Grgur Valentić iz zagrebačke OŠ Malešnica – s brojkama od malih nogu

Luka Manola iz OŠ Dugave iz Zagreba

Ana Kontrec iz V. zagrebačke gimnazije

Rekli su...

Dr.sc. DARKO MILINOVIĆ, potpredsjednik Hrvatskog sabora:

- Ovo je hvale vrijedna dugogodišnja akcija HEP-a, koju on provodi već 12 godina. Nije nevažno spomenuti i financijsku stranu Nagrade HEP-a kao pomoć nadarenima, mladim učenicima koji će, nadam se, biti predvodnici bolje i sretnije hrvatske budućnosti. Kroz obrazovni sustav i reformu školstva u Hrvatskoj, moramo afirmirati nove vrijednosti, prije svega vrijednosti znanja koje znače i veću sigurnost. Njugujući takav vrijednosni sustav, kao jedan od najvažnijih i možda odlučujućih čimbenik za Hrvatsku koja je pred vratima Europske unije, uistinu će nam svima biti bolje. Treba doista čestitati svima onima koji su danas primili priznanja HEP-a, a ona pripadaju učenicima, njihovim mentorima i roditeljima, jer samo oni znaju koliko je potrebno odricanja i posvećenja znanju. Treba čestitati i HEP-u u njegovu nastojanju poticanja mladih ljudi, koji će predvoditi tehnološki napredak u Hrvatskoj.

Mr.sc. VERA ŠUTALO, pomoćnica Ministra za srednje obrazovanje:

- Ove godine su najuspješnijim učenicima na državnim natjecanjima premijer Sanader i ministar Primorac, po prvi put, osobno čestitali i dodijelili priznanja, što puno govori o našoj posebnoj brizi za nadarene učenike. Jedan od naših sljedećih projekata, kojim ministar Primorac daje prioritet, je osnivanje baze podataka s imenima natjecatelja na županijskoj, državnoj i međunarodnoj razini, jer među njima ćemo vjerojatno otkriti i nekog novog izumitelja, novog Teslu. Ministar znanosti, obrazovanja i športa se ovom prigodom posebno zahvalio HEP-u što je još prije 12 godina inicirao ovakvu Nagradu, koja zavrjeđuje svaku pohvalu. Nagradivanjem znanja potiču se mladi i njihova budućnost. Taj postulat je u suglasju s temeljnim odrednicama Ministarstva i koncepcijom razvoja hrvatskog obrazovanja, koja se temelji na društvu znanja.

GORAN DRAŽIĆ, učenik IV. razreda V. gimnazije, Zagreb (matematika):

- Točno, ovo mi je šesti i zadnji put da dobivam nagradu HEP-a učenicima. Ali, vidjet ćemo se opet kad dođem kao mentor. Kako me privlači znanost, upisat ću čistu matematiku na PMF-u, ali i dalje ću se baviti sportom - igrati stolni tenis i odbojku.

SANJA ŽIVIĆ, učenica III. razreda SŠ Mate Balote, Poreč (matematika):

- Moja mentorica i ja smo, najblaže rečeno, ugodno iznenađene. Lijepo je i zanimljivo od HEP-a što je pokrenuo ovu akciju. Matematika mi je prva, ali volim i izlaske s prijateljima. Gdje ću poslije srednje škole još uvijek ne znam, samo znam da me jezici ne zanimaju.

ĐURĐICA BONACA, mentorica učenice Sanje Živić:

- O Nagradi HEP-a čula sam prije sedam godina, kada je dobitnik nagrade bio naš učenik. Ovdje sam prvi put i doista ne znam kako bih izrazila naše iznenađenje s ukupnom zamišljom, dobrom organizacijom, srdačnošću i susretljivošću vaših ljudi koji su bili nositelji i koordinatori cjelokupnog događaja. Dolazimo iz male sredine, gdje ima dobre, vrijedne i pametne djece, ali pravi talenti poput Sanje rijetko se susreću. Sanja je odlična i kao učenica i kao osoba. Mi smo danas (pre)pune dobrih dojmova i našu sreću želimo podijeliti s drugima. Vjerujte, o HEP-u će svi čuti.

KRUNOSLAV PETRINIĆ, učenik II. razreda Tehničke škole Karlovac (elektrotehnika):

- Vrijedi se potruditi, ulaganje u znanje uvijek se vraća. Ove godine je to bila elektrotehnika, druge ću možda pokušati s fizikom. U školi me prihvaćaju takvim kakav jesam pa i kada proučavam Platona. Ne misle da sam štreber, navikli su na mene. Nagrada HEP-a je u redu.

Nagrada HEP-a nadarenim učenicima 2006. u Gospiću

ovdje danas prisutnih.

Mi HEP-ovci ovdje u Lici nismo gosti. Mi smo ovdje stalno, dio smo krajobrazu. U ovom lijepom ličkom prostranstvu, i mi smo ispunili svoj dio impresivne ličke razglednice, i ovdje želimo na pravi način ostati u budućnosti. Ovu prigodu - veliku obljetnicu velikana Tesle - koristimo za obnovu mreže u njegovu zavičajju...

...I Lika i čitava Hrvatska za nas elektroprivrednike su izazov. Naša stotinudesetogodišnja tradicija, činjenica da je u Hrvatskoj rođen najveći izumitelj elektriciteta Nikola Tesla, i činjenica da imamo ovakvu mladost, obvezuje nas da u Hrvatskoj i nadalje ostvarujemo svoju davno započetu misiju: osiguranje dovoljnih količina kvalitetne električne energije uz najmanje troškove. Jer električna energija, ili kako to jednostavno kažemo - struja - uvijek znači i toplinu i sigurnost. Ona nije tek tehnika, ona znači i zajedništvo ljudi, i komunikaciju, i ono nešto više! Evo, na kraju želim da ova svečanost uspjeha naših mladih matematičara, fizičara, montera... da bude i ostane za sve nas to nešto više, da bude uspomena i vrijednost koja će nas poticati na nove vrijednosti.

Pozdrave i čestitke učenicima i mentorima koje im je uputio ministar znanosti, obrazovanja i športa doc. dr.sc. Dragan Primorac, kao i žaljenje što to ne može osobno učiniti, prenijela je njegova pomoćnica za srednje obrazovanje, mr.sc. Vera Šutalo. Ministri pozdravi upućeni su i HEP-u koji je osmislio takav događaj. V. Šutalo je izvijestila o naporima Ministarstva u reformi školstva i stvaranju uvjeta za poticanje izvrsnih učenika te poručila:

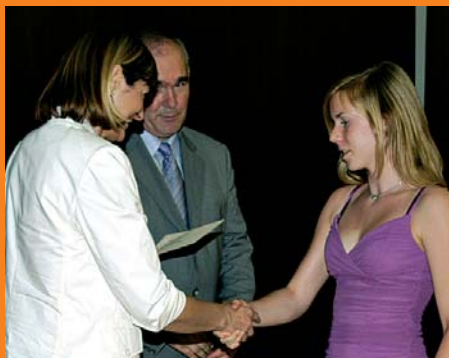
- Neka ova manifestacija ostane tradicija koja će se povezivati s izazovima novog vremena.

Zadnji u nizu govornika bio je potpredsjednik Hrvatskog sabora dr.sc. Darko Milinović, koji je prisutne upoznao s izgradnjom Memorijalnog centra Nikola Tesla, najavio njegovo otvaranje 10. srpnja o.g. uz nazočnost najviših hrvatskih dužnosnika te apelirao na Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa da Teslin Centar od iduće godine bude obvezna destinacija u školskim programima:

- Vlada Republike Hrvatske i svi njeni građani vraćaju Tesli, u 150. godišnjici njegova rođenja, sve ono što je dao za Hrvatsku i svijet. Ovakav Memorijalni centar trebao je davno prije sjati ovdje u rodnom kraju Nikole Tesle, u Smiljanu. Ali, za to nikada nije kasno. Našalivši se s nazivom naše Nagrade, D. Milinović je dodao:

- I ja imam žicu da će neki od ovih laureata biti predvodnici znanja, nagovještaj bolje i jače budućnosti

**Ovaj događaj
može mnogima
od vas, dragi
mladi prijatelji,
označiti put
prema velikanima
svoje sredine,
domovine pa i
svijeta**

Riječanka Barbara Plavčić iz Gimnazije A. Mohorovičića

Melkior Ornik iz XV. gimnazije iz Zagreba

Marta Topić iz varaždinske Gimnazije

Goran Dražić, rekorder s čak šest HEP-ovih nagrada, maturant iz V. gimnazije iz Zagreba

Najboljim fizičarima nagrade su uručili D. Milinović i I. Mrvák, a dobitnici su: Marija Kranjčević iz OŠ Antuna Gustava Matoša

U ime dvostrukog prvaka Ante Malenice iz OŠ Malešnica nagradu za fiziku primio je njegov mentor Zlatko Varošaneć

Ivan Domladovec iz Gimnazije Lucijana Vranjanina iz Zagreba i njegova mentorica Ljerka Gvozdić

Borna Miloš iz OŠ Jurja Strossmayera iz Zagreba i njegova mentorica Josipa Lukić

Elvedin Topčagić iz Tehničke Škole Sisak najbolji među elektrotehničarima i njegov mentor Fuad Topčagić u kratkom razgovoru s I. Marvkom, vjerojatno o tehnici

Nije zabranjeno propitkivanje Alana i Ivana koji su pobijedili u kategoriji fizika – eksperimentalni radovi

Prigodni plakat – podsjetnik na Nikolu Teslu i njegovo djelo otišao je i u područnu školu Vrbovskog, Moravice, za koju je njen ravnatelj rekao da je jedinstvena u Hrvatskoj

Rekli su...

DRAGAN GRGIĆ, mentor učenika Krunoslava Petrunića:

- Prva mjesta na državnim natjecanjima osvajali smo tri puta. U svakom naraštaju ima po jedan nadareni učenik. Završnica, odnosno Nagrada HEP-a, uvijek je lijepi događaj, kojeg ja posebno doživljavam, jer sam ranije radio u elektroprivrednoj tvrtki.

ZDENKO ANTOKOVIĆ, mentor učenice Marte Topić:

- Prvi put smo ovdje i ukratko mogu reći ovo: Marta je odlična, i HEP-ova akcija je odlična!

MARKO BARŽIĆ, učenik IV. razreda Opće gimnazije Vrbovec (matematika):

- Ovo mi je prvi i zadnji put da sam dobio ovu nagradu. Upisat ću matematiku na PMF-u, ali zaigrat ću, kada mi to vrijeme dopusti, i rukomet kojeg također volim. To što mi je majka ujedno i mentorica ima svoje dobre i loše strane. Dobro je što mi je u nasljedstvo dala svoje gene i što mi uvijek može pomoći, ali uz to ide i stalni nadzor, a to je već manje dobro.

JADRANKA BARŽIĆ, majka i mentorica učenika Marka Baržića:

- U početku je i nama bilo malo čudno naći se u ulogama učenika i profesora, ali s vremenom smo to prihvatili. U našoj kući to je već uobičajeno. Imamo četvoro djece i prije dvije godine suprug je bio mentor našem starijem sinu.

MARKA TODOROVIĆ, učenica III. razreda Srednje škole Brač, Supetar (matematika):

- Navikla sam već na činjenicu da mi mama predaje, jer u višim razredima ima nas nekoliko takvih. U početku mi nije bilo ugodno jer sam jedina imala peticu iz matematike. Vjerojatno ću dogodine upisati financijsku matematiku na PMF-u. Dosta izlazim s prijateljima i igram odbojku. Hvala HEP-u, nastojat ću opet doći!

VINKA CVITANIĆ TODOROVIĆ, majka i mentorica učenice Marke Todorović:

- U razredu se prema Marki ponašam kao i prema ostalim učenicima, a doma sam joj, dakako, samo mama. Priznajem da je u razredu poslušnija, ali prosjek 5,0 govori da s njom nema nikakvih problema.

IGOR TELALOVIĆ, učenik III. razreda gimnazije „Lucijan Vranjanin“, Zagreb (fizika):

- Za fiziku sam se zainteresirao još u VII. razredu. Pobjeđivao sam na državnim natjecanjima u VIII. razredu osnovne škole te u I. srednje i evo sada u III. srednje. Imao sam odličnog mentora Nikolu Perkovića. Do sada sam na svečanom uručivanju nagrada bio u Zadru, ali ovdje u Gospiću mi je ljepše, jer hrana je odlična. Planiram na PMF-u studirati matematiku i fiziku. „Klikeri“ su tu, treba i rada, ali talent je najvažniji. Sve razrede prolazio sam s 5,0, a roditelji mi govore da previše ljenčarim i da se „skinem“ s kompjutera te da previše vremena provodim s prijateljima?! Od predmeta, latinski mi je bio „koma“. Potruditi ću se kako bih i iduće godine dobio nagradu HEP-a. Ovu sam unaprijed potrošio kupivši gitaru, a prethodne još čuvam jer štedim za auto.

Nagrada HEP-a nadarenim učenicima 2006. u Gospiću

Republike Hrvatske. Čestitavši učenicima, mentorima i roditeljima u svoje i u ime Hrvatskog sabora, čestitao je i HEP-u koji ovom potporom nastoji potaknuti *nove Tesle*, predvodnike znanja i tehnološkog napretka.

Nakon puno lijepih i poticajnih riječi, kojima su učenike obasuli uvaženi gosti i domaćini Nagrade učenicima, u kraćem kulturno-umjetničkom programu predstavile su se mlade pijanistice Sanja Škulj i Jelena Orešković, učenice gospićke Gimnazije, koje je za nastup pripremio njihov prof. glazbenog odgoja Danko Ivšinić.

TRIDESET NAJBOLJIH

Potom je uslijedio najsvečaniji trenutak, onaj kada nagrade dodu u ruke onih koji su ih zaslužili svojim višegodišnjim učenjem, marom i željom da se, u onome što rade, potvrde kao najbolji, kao oni kojima je STALO. I za razliku od mnogih naših, primjerice nogometnih reprezentativaca, oni s punim pravom i pokrićem mogu klicati: *MI SMO PRVACI!!!*

Kao što to biva svake godine, tako je i ove 2006. Nagrada dodijeljena najboljim učenicima osnovnih i srednjih škola koji su postigli najbolje rezultate na državnim natjecanjima iz matematike, fizike (s radovima iz eksperimentalne fizike) i na natjecanjima elektrotehničara i elektroinstalatera/elektromontera u organizaciji Zavoda za školstvo Republike Hrvatske i Agencije za strukovno obrazovanje.

Najboljim matematičarima, a bilo ih je 15 iz različitih sredina (Zagreb, Rijeka, Šibenik, Ivanec, Varaždin, Supetar, Poreč, Vrbovec), nagrade su uručili i njihovim mentorima zahvalili i čestitali mr.sc. V. Šutalo i mr.sc. I. Mravak. Osam fizičara, i to svih iz Zagreba te četvero fizičara iz područja eksperimentalnih radova, kao i tri učenika iz srednjih strukovnih škola nagrade su primili iz ruku dr.sc. D. Milinovića, a čestitkama se pridružio i predsjednik Uprave HEP-a I. Mravak. Jedini dvostruki laureat ove godine bio je Ante Malenica iz zagrebačke OŠ *Malešnica*, koji je nagrađen i za matematiku i za fiziku.

S obzirom na mjesto održavanja svečanosti i na *Godinu Nikole Tesle u Hrvatskoj*, ovom prigodom Hrvatska elektroprivreda bila je i dodatno darežljiva. Svim osnovnim, odnosno srednjim školama, koje nose ime po

Povjesničar Josip Šimunić održao je *sat povijesti* u dvorištu Spomen doma dr. Ante Starčevića

Učenici...

...Točno, ovo mi je šesti i zadnji put da dobivam nagradu HEP-a učenicima. Ali, vidjet ćemo se opet kad dođem kao mentor...

...Ovdje nam je jako lijepo i zahvaljujući HEP-u svi naši rezultati neće ostati „zatvoreni“ samo u području prosvjete. Naš daljnji izbor je FER, a poslije možda i HEP, tko zna?

...Sve razrede prolazio sam s 5.0, tri puta sam pobjeđivao na državnim

natjecanjima iz fizike, a roditelji mi govore da previše ljenčarim i da se „skinem“ s kompjutera te da previše vremena provodim s prijateljima?!

...Vrijedi se potruditi, ulaganje u znanje uvijek se vraća. Ove godine je to bila elektrotehnika, druge ću možda pokušati s fizikom...

...Dobitnik sam Nagrade HEP-a za matematiku prošle godine, a ove godine za fiziku. HEP-u zahvaljujem za nagradu, stvarno – puno vam hvala.

Djeca su nam svima najveća dragocjenost, a sprega roditelj – mentor – učenik je najbolja i najsretnija

Kuću u kojoj je živio i radio Otac Domovine izazvala je zanimanje i mladih i starijih

Mentori...

...Ne znam kako bih izrazila naše iznenađenje s ukupnom zamišljaju, dobrom organizacijom, srdačnošću i susretljivošću vaših ljudi koji su bili nositelji i koordinatori cjelokupnog događaja. Naše prekrasne dojmove i sreću želimo podijeliti s drugima, a vjerujte - o HEP-u će svi čuti...

... Iznenađena sam s cjelokupnim događajem, a osobito čašću koju nam je ukazao HEP...

...Pohvaljujem akciju HEP-a, jer ova pametna i vrijedna djeca doista zaslužuju i malo konkretniji poticaj...

Prekrasan prirodni ambijent Žitnića i jednostavnost tadašnjeg ličkog interijera doma Ante Starčevića potaknula je i nadahnula I. Mravka da u Spomen knjigu zapiše nekoliko rečenica

Rekli su...

MARGARET RUŽMAN (VIII. razred) i MARTINA DEREŽIĆ, (VII. razred) OŠ Kloštar Podravski (fizika - eksperimentalni radovi):

- Napravile smo rad „Kemijska i fizikalna promjena“ temeljen na pokusu kojim smo dokazale da je tu bila riječ i o fizičkoj i o kemijskoj promjeni. To nam je uspjelo i pobijedile smo na državnom natjecanju, a sada evo dobile i ovu nagradu što nas je ugodno iznenadilo.

ALAN VOVK i IVAN HABRKA, učenici IV. razreda I. gimnazije Zagreb (fizika - eksperimentalni radovi):

- Zanimao nas je tzv. levitron - levitacija magnetskog zvrka u magnetskom polju. Naš mentor prof. Berti Erjavec izišao nam je u susret i radili smo šest mjeseci, dakako izvan školske satnice. Znali smo našeg mentora zvati i u nezgodno vrijeme, ali uvijek nam je bio „pri ruci“. Rad smo završili noć prije državnog natjecanja. I naši roditelji su „uskočili“ kada nam je trebala financijska potpora. Ovdje nam je jako lijepo i HEP je dobar primjer, jer je omogućio da svi naši rezultati ne ostanu „zatvoreni“ samo u području prosvjete. Naš daljnji izbor je FER, a poslije možda i HEP, tko zna?

BERTI ERJAVEC, mentor učenika Alana Vovka i Ivana Habrke:

- Sve je započelo od naše interne „zafkancije“ o levitaciji, što su svojim radom zapravo Alan i Ivan dokazali. Utrošio sam puno vremena i nije mi žao zbog djece, ali jest zbog obitelji. Žao mi je što takav rad s djecom nije riješen na razini obrazovnog sustava, jer potporu u školi nemamo, takav trud se ne vrednuje. Primjerice, naš ravnatelj nije nam niti čestitao što smo državni prvaci. Budući da je stanje takvo kakvo jest, a da o financijskoj potpori škole ni ne govorim, imam prijedlog za ovakve eksperimentalne radove. Naime, roditelji Alana i Ivana nabavili su levitron, plativši ga 200 eura. Već pri završetku svoga rada, dogodila se nezgoda i djeca su magnet demagnetizirali, tako da sam morao hitno kupiti takav uređaj u Njemačkoj i, dakako, platiti iz svog džepa. HEP je pokrenuo i održava „lijepu stvar“ i vjerujem da bi udovoljio i našem apelu za pomoć pri nabavi posebnih uređaja koji nam trebaju za eksperimentalni rad. Nama bi to za naše, učeničke, projekte bila velika pomoć. Evo, već mogu najaviti naš rad - u povodu Godine Nikole Tesle planirali smo napraviti eksperimentalni rad iz područja bežičnog prijenosa energije, za što će nam trebati visokonaponski uređaji. Vjerujem da će se HEP odazvati našoj molbi za pomoć.

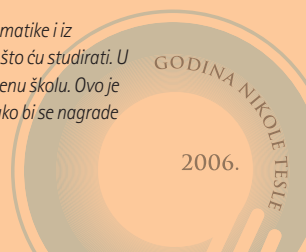
PETAR MLINARIĆ, učenik I. razreda, 15. gimnazije, Zagreb (fizika):

- Dobitnik sam Nagrade HEP-a za matematiku prošle godine, a ove godine sam je dobio za fiziku. Ne znam što više volim, jer i matematika i fizika imaju svoje posebne dijelove. Mislim da sam od oca, inženjera elektrotehnike, naslijedio te gene. Važno je imati talent i razumjeti. Moj mentor Josip Iveta mi objasni i pomogne, a sve ostalo je na meni. HEP-u zahvaljujem za nagradu, stvarno - puno vam hvala. Nadam se da ćemo se vidjeti i iduće godine.

SONJA ŽUNAR, učenica I. razreda Opće gimnazije, Ivanec (matematika):

- Premda sam bila prva na državnim natjecanjima iz matematike i iz hrvatskog, ipak više volim matematiku. Još uvijek nisam odlučila što ću studirati. U slobodno vrijeme sviram glasovir, jer sam završila osnovnu glazbenu školu. Ovo je dobra akcija, samo mislim da bi trebalo uključiti više poduzeća kako bi se nagrade dobivale za više predmeta.

našem genijalnom znanstveniku i izumitelju, Predsjednik Uprave je uručio prigodni plakat sa sloganom *Hrvatska-Tesla-Svijet* – podsjetnik na Nikolu Teslu i njegovo djelo. Tako su uspješno dizajniran plakat u svoje škole odnijeli ravnatelji osnovnih škola iz Zagreba, Vrbovskog (Područna škola Moravice), Gračaca, Smiljana te Prve tehničke škole iz Zagreba. U Gospiću, plakate će *udomiti* Gimnazija i Strukovna škola te uredi Gradonačelnika i Župana.

OD SPOMEN-DOMA DO VISOKONAPONSKO TS

Druženje domaćina iz HEP-a, a to su uz predsjednika Uprave I. Mravka još bili i Josip Lemić – direktor DP Elektrolika Gospić, dr.sc. Juraj Šimunić – direktor PrP Rijeka, Radomir Milišić, glasnogovornik HEP-a i drugi, nastavljeno je odlaskom do Velikog Žitnika. Uz sat povijesti, sudionici *Nagrade* obišli su Spomen dom dr. Ante Starčevića. O *Ocu Domovine* učenicima je govorio povjesničar Josip Šimunić, rekavši između ostaloga:

– *Ovaj originalni mislioc, s naglašenim osjećajem za pravdu, snažno je djelovao na očuvanje hrvatskog povijesnog i nacionalnog identiteta te bio „alfa i omega“ novije hrvatske državotvorne povijesti, kako u teoriji, tako i u praksi.*

Praćeni Starčevićevom poznatom izrječkom da *i oni najzaslužniji više duguju Domovini nego ona njima*, učenici i njihovi mentori i ovoga puta su obišli jedan naš objekt. Izbor je *pao* na TS 220/35 kV Brinje. Od Tedijsa Babića, rukovoditelja Odjela za vođenje PrP-a Rijeka, učenici su upoznati s osnovnim podacima o ovom visokonaponskom objektu koji je tu već 40 godina. Izgrađen kao rasklopište davne 1966. godine za potrebe HE Senj, tek je od prošle godine prerastao u transformatorsku stanicu. Naime, izgradnja autoputa i tunela Kapela zahtijevala je jedan čvrsti izvor napajanja. Instaliranjem transformatora 220/35 kV i snage 20 MVA, dobiven je na ovoj lokaciji upravo takav izvor: čvrst, pouzdan i daljinski upravljivan.

Vidjevši *naše* učenike onako zadovoljne ovim jednostavnim druženjem s Hrvatskom elektroprivredom, moramo se složiti s izjavom M. B. Matkovića: *Djeca su nam svima najveća dragocjenost, a sprega roditelj – mentor – učenik je najbolja, najuspješnija i najsretnija. Jer i mi smo se u tim trenucima osjećali upravo takvi: dobri, uspješni, sretni.*

Rekli su...

DUBRAVKA DRŽAIĆ TAOURIRT, mentorica učenice Sonje Žunar:

– *Sonja je odlična, a uz to i vrlo skromna. Mami genij joj pomažu u hrvatskom, tatini u matematici, tako da je u svemu uspješna. Pohvaljujem akciju HEP-a, jer ova pametna i vrijedna djeca doista zaslužuju i malo konkretniji poticaj.*

BOŽIDAR MAJPRUZ, IV. razred Industrijsko-obrtničke škole S.S. Kranjčević, Vinkovci:

– *Upisao sam se u ovu školu jer sam kod rođaka imao osiguran posao za ovu struku. Međutim, kako sam svoje naukovanje uspješno završio, profesori me nagovaraju da idem dalje i nastavim školovanje na Elektrotehničkom fakultetu u Osijeku. Mislim da su u tomu i uspjeli. Ovdje sam zahvaljujući velikoj pomoći mog mentora. Nagrada me je razveselila, super je, a priznajem da bi se jednoga dana rado vidio kao zaposlenik HEP-a.*

ANDRIJANA BRKIĆ, učenica VII. razreda OŠ Ante Kovačića, Zagreb (matematika):

– *Prvi put sam na ovakvoj svečanosti dodjele nagrada i nije mi baš potpuno normalno, mislim, nije nenormalno ali je nešto izvan moga svijeta: škola, glazbena škola, prijatelji, obitelj. Uživam u matematici i volim sve predmete prirodnih znanosti. Profesori su mi čestitali, ali zbog mog uspjeha nemam protekciju. Mami i tati je drago, a stariji brat je ponosan. Učim puno i redovito, a puno toga naučim na nastavi. Najviše učim povijest. Iduće godine možda ću na natjecanje s fizikom. Novčanu nagradu HEP-a čuvam i već ću vidjeti na što ću ju potrošiti.*

NADA BOKULIĆ, mentorica učenice Andrijane Brkić:

– *Pohvaljujem ovu HEP-ovu akciju kojom se pokazuje briga i pridaje važnost onome što djeca rade i postižu, uz napomenu da su se i ostali privrednici trebali ugledati na vas. Vi ste prvi koji su na ovaj način započeli popularizirati i nagradivati njihov trud. Istina, u posljednje vrijeme osjeća se mali pomak. Ovo je jedina „opipljiva“ nagrada koju dobivaju ova pametna djeca. Ja sam tu već drugi put, a do sada su tri naša matematičara i jedan fizičar dobili vašu nagradu.*

LJUBICA HUSTIĆ, mentorica Grgura Valentića:

– *Naša je uloga prepoznati i poticati talentirane učenike. Budući da su Grgura odmalena zanimali brojevi, bio je predodređen za matematiku. Međutim, on se bavi i športom i glumom. Takva djeca s kojom radimo poticaj su i priznanje i napa, jer djeca nas „nose“. Budući da sve radimo izvan redovne nastave, osobito kada se pripremamo za natjecanja, to mogu raditi samo entuzijasti, kakvi mi prosvjetari i jesmo, s tim da veliku pomoć imamo i od roditelja. Talenata ima, ali matematika zahtijeva puno rada, a djeca najčešće izbjegavaju malo veće obveze. O Nagradi HEP-a saznala sam od kolega iz škole, ali sam ove godine s vama prvi put. Iznenadena sam s cjelokupnim događajem, a osobito čašću koju nam je ukazao HEP. Nakon naših redovnih natjecanja i iščekivanja rezultata, ovo je dan kada smo opušteni i možemo uživati u punini. Drukčiji je osjećaj kada naš rad priznaje netko izvan naše branše. Djetetu sedmog razreda puno znači da je zapažen njegov uspjeh, da su prepoznati i nagraćeni svi oni sati rada i truda.*

Nagraćeni učenici su, kao i uvijek prigodom svečanosti dodjele Nagrade HEP-a, posjetili i jedan elektroenergetski objekt – ovoga puta TS 220/35 kV Brinje, gdje ih je Tedi Babić, rukovoditelj Odjela za vođenje PrP-a Rijeka upoznao s osnovnim značajkama ove transformatorske stanice

Suradnici kao poslanici

Mnoge tvrtke privlače nove mlade stručnjake i pritom zaboravljaju na komunikaciju s vlastitim ljudima

Izgleda da je u gospodarstvu konačno prepoznat demografski problem - rastuće starenje društva u cjelini.

- Ako hoćemo doći do dobro školovanog podmlatka - glasi novo geslo na mnogim rukovodećim razinama - moramo se predstaviti kao privlačan poslodavac. Zato poduzeća marljivo rade na tomu da obnove sjaj svoje "kvalitete poslodavca" (*Employer Branding*). Ali, nova marketinška ofenziva mogla bi se pokazati neuspjelim činom.

- *Tko na vanjskom tržištu radne snage nastupa inovativno, a unutar kuće njeguje prastari oblik iznošenja podataka i izvješćivanja* - potkrepljuje savjetnik za komunikacije Bernhard Schelenz - *ne može razviti ni vjerodostojnost, niti snagu povezivanja.*

Kako bi se spriječila velika ulaganja u oglašavanje i izostane li očekivano djelovanje sjajnim projektima, za poduzeća je bolje, prema mišljenju Lothara Rolkea, postupiti primjerenom vojnoj strategiji.

- *Prije nego se svojim porukama okrenu mogućim natjecateljima* - preporučuje taj profesor za pogonsko gospodarstvo na Visokoj stručnoj školi Mainz - *poduzeća moraju najprije popraviti izgubljeni kontakt sa svojim zaposlenicima.*

- *Suradnici* - kaže Lars-Peter Linke, docent za medijsku komunikaciju na hamburškoj Akademiji Medien & Design (AMD) - *najbolji su zagovornici svog poduzeća. Zato oni zahtijevaju da su najprije dobro informirani. Strategija: tko pridobije vlastite suradnike kao važne umnožitelje, olakšano mu je sudjelovanje na tržištu rada i prodaje.*

BASF I SAP SU IZNIMKE

Kakvim se troškovima pritom poduzeća izlažu, pokazuje primjer BASF AG. Još od 1913., taj kemijski div izdaje časopis za zaposlenike, u međuvremenu dopunjen intranet portalom "HR Web", "Online Reporter" kao i "BASF Inside", tematskim prozorom na mjesnoj televiziji. Komunikacija sa zaposlenicima kod BASF-a, prema izjavi glasnogovornika Hartmuta Ungera, osigurava doprinos djelotvornijem socijalnom partnerskom odnosu, a i tvrtka SAP AG je također postavila informiranje zaposlenika na vrh svojih obveza.

- *Teme bitne za zaposlenike* - kaže Patrizia Crazzolar, izjaviteljica u njemačkoj tvrtki za programsku potporu SAP - *često su povezane s organizacijskim promjenama ili strategijom povećanja proizvodnosti i kvalitete. Znači, riječ je o preglednosti i vjerodostojnosti. Opširni razgovori djeluju zapravo negativno, tako P. Crazzolar upozorava na nepotrebno uljepšavanje i hvaljenje. Ali, BASF i SAP su iznimke.*

KOMUNIKACIJA SA ZAPOSLENICIMA - SPOREDNA STVAR ZA MNOGE TVRTKE

Drugi uobičajeno svrstavaju komunikaciju sa svojim zaposlenicima među sporedne stvari. Tijekom posljednjeg desetljeća, pokazao je to u jednoj studiji profesor Rolke, uvažavanje interesa vlastitih suradnika je znatno popustilo. U dva od pet poduzeća, upravljačka razina povezana je sa zaposlenicima znatno lošije nego s kupcima.

- *Tko štedi na komunikacijama sa suradnicima* - upozorava Rolke - *prijeti mu da više neće biti shvaćen od svojih zaposlenika, a onda i od kupaca. A dospije li jedna tvrtka još i zbog otpuštanja ljudi na naslovnice u medijima, mogući natjecatelji dugoročno će obilaziti tvrtku u velikom luku.*

Budući da je sve više informacija o smanjenju broja zaposlenika, o premještanju pogona i kriminalnim postupcima u upravama i savjetima poduzeća, zanimanje javnosti o temama važnim za zaposlenike znatno dobivaju na važnosti.

TEME VAŽNE ZA OSOBLJE SU JEDNOZNAČNO STRATEGIJSKE NARAVI

To potvrđuje i glasnogovornica za osoblje u BMW-u, Martine Hatzel. Ako su 2004. u toj tvrtki u prvom planu bili izdaci za izobrazbu, ove se godine upiti usredotočuju na zamisli o ciljanom zapošljavanju starijih zaposlenika u novom pogonu Leipzigu.

To da su *lagane* teme trenutačno u usponu, poduzeća trebaju ciljano iskoristiti za neprekidno povećanje važnosti njihovih zaposlenika. Za Stephanie Schütte, izjaviteljicu za komunikaciju s osobljem kod E.ON Energie AG u Münchenu, teme važne za osoblje su jednoznačno strategijske naravi. Priznaje da se domoći pravog novog suradnika, može značiti i dugoročni uspjeh poduzeća.

Ali onomu tko se *busa u prsa* kao "poslodavac najboljeg izbora" (*Employer of Choice*) i svoje suradnike pred cijelim svijetom jasno omalovažava kao "dvoonožne čimbenike troškova", to se vrlo brzo vraća kao *medvjeda usluga*.

Pripremio: Željko Medvešek
Izvornik: Die Welt, 22. listopada 2005.

Brojne prednosti 20 kV napona

Dragica Jurajević

Pogon Jastrebarsko je u DP Elektra Karlovac *probio led* i prvi će, planira se do 2008., potpuno prijeći na 20 kV napon, a zahvaljujući tomu očekuje se veća kvaliteta postrojenja i opskrbe, bolje naponske okolnosti te manji kvarovi i gubici

Pogon Jastrebarsko, s površinom od 650 četvornih kilometara, drugi je prema veličini u matičnom DP Elektra Karlovac. U središtu je moje novinarske znatiželje ponajviše je zbog toga što je prvi u DP-u *probio led* s postupnim prelaskom na 20 kV napon. Dodatni motiv za posjet ovom *kutku* HEP-a jest činjenica da dugo nije bio na stranicama HEP Vjesnika.

Na *licu mjesta* saznajem sve što me zanima od rukovoditelja Branka Radića i odnedavno rukovoditelja Služe za tehničke poslove Milana Kosanovića, a uz njih je i Josip Kekić, rukovoditelj Služe za tehničke poslove u DP Elektra Karlovac. No, krenimo s najvažnijim pokazateljima, koji čine *osobnu iskaznicu* Pogona Jastrebarsko.

Četrdesetosam zaposlenika ovog Pogona skrbi o 16.300 kupaca rasprostranjenih na području grada Jastrebarsko, pet općina i dijelovima gradova Samobor i Zagreb. Osnovno napajanje imaju iz dvije pojne točke – TS 110/20(10) kV Zdenčina i TS 35/10 kV Cvetković, a od postrojenja imaju 40 TS 20/04 kV, 195 TS 10/04 kV (skrbe i o 38 TS 10/04 kV (koje su u tuđem vlasništvu), 12,5 kilometara DV 35 kV, 88 kilometara DV 20 kV (pod naponom), 294 kilometra DV 10 kV te 537 kilometara niskonaponske mreže (približno 20 posto je na SKS, a svega tri posto je kabirano). Osim toga *Jaskanci* imaju i čak 422 kilometra kućnih priključaka (i 450 stupova na njima) i ukupno 20.500 stupova (od toga 15.800 na niskonaponskoj mreži).

DO KRAJA GODINE POLOVICA POGONA NA 20 KV NAPONU

U Pogonu Jastrebarsko s prelaskom na 20 kV napon započelo se još 2003. godine, a neposredan povod bile su tehničke nemogućnosti priključenja na 10 kV nove Punionice pitke vode u Sv. Jani. Te su prve godine riješili dva SN voda – 50 kilometara i 25 trafostanica, a prošle godine su nastavili ovaj golem i iznimno značajan posao te su još 20 kilometara i 19 TS *prebacili* na 20 kV napon. Znači, sada je već trećina Pogona na 20 kV naponu. Kada ove godine dovrše prelazak još 90 kilometara i 94 trafostanice, polovica će potrošnje njihovog Pogona biti na 20 kV naponu. Ako im se osigura još 10 milijuna kuna do 2008. godine, cijeli Pogon će biti na 20 kV naponu. Unatoč tomu što im ta kapitalna investicija oduzima puno vremena i maksimalno angažira i ovako nedovoljan broj njihovih zaposlenika, ovdje su zadovoljni što su upravo oni prvi u DP-u koji će u potpunosti prijeći na 20 kV naponu. Naglašavaju brojne prednosti i koristi za Pogon od ovog prelaska, kao što su povećanje kvalitete postrojenja i opskrbe, poboljšanje naponskih okolnosti te smanjenje kvarova i gubitaka.

Da bi što bolje iskoristili ograničena sredstva za ovu namjenu, naglašava M. Kosanović, radove na prelasku djelomice izvode vlastitim snagama, a djelomice uz pomoć vanjskog izvođača. Saznajem da su u tijeku pripreme za zamjenu svih izolatora na željezno-rešetkastom DV 20 kV, duljine 22 kilometra, između Zdenčine i Pisarovine, što će obaviti zajedno s vanjskim izvođačem. Nadalje, predstoji im i puštanje pod 20 kV i DV Plješivica i DV Pisarovina 2 s odsjecima, čime će dobiti dvostrano napajanje i veću pouzdanost. Zbog što manje zastoja u isporuci, upravo tamo sada ugrađuju rastavljače. Posebno teško područje im je 17 trafopodručja na Plješivici, gdje zbog nemogućnosti pristupa mehanizaciji moraju više od 50 posto radova odraditi *na ruke*. Poseban problem su imovinsko-pravni odnosi, unatoč tomu što rade na postojećoj trasi. Prema Zakonu o energiji obvezni su održavati elektroenergetski

postrojenja, a vlasnici zemlje obvezni su im to dopustiti uz naknadu za eventualno učinjene štete. Ovi će radovi, saznajem, izazvati svakodnevna iskapčanja i *elektraši* očekuju razumijevanje svojih kupaca, koji će nakon završetka radova dobiti kvalitetan i kontinuirani napon. Za sada tomu nije tako jer, primjerice, zadnji kupac na DV Pisarovina 2 udaljen je čak 38 kilometara od TS Zdenčina.

Vezano za prelazak na 20 kV napon predviđeli su na šest kilometara dugom DV prema prirodnom rezervatu ptica-ribnjaku Crna Mlaka ugradnju podzemnog univerzalnog kabela na potezu kroz šumu, kako bi spriječili česte kvarove, osobito zimi. Kabel je već nabavljen i namjeravaju to učiniti ove godine, a na dijelu toga DV će zbog dotrajalosti i velike vlage morati zamijeniti postojeće vodiče.

POSTROJENJA TRAŽE SVE VEĆU NJEGU

Što se tiče stanja postrojenja i kvarova, potrebna je sve veća *njega* i ulaganja zbog neodržavanja tijekom višegodišnjeg rata i poraća. Kako bi zimu dočekali što spremniji i s kvalitetnijim 10(20) kV DV, na kojima vremenske okolnosti neće izazvati kvarove, ove će godine ugraditi betonske rasteretne stupove i zamijeniti dotrajale drvene. Za veće zahvate, napominju moji sugovornici, nedostaje im novaca. Primjerice, za ovogodišnje održavanje imaju na raspolaganju samo jedan milijun kuna, a jednako toliko još za investicije (bez prelaska na 20 kV napon, što je posebna stavka).

Na području prema Gvozdu i području Lasinja, ovaj Pogon još uvijek ima potrošača bez napona, poglavito vikendaša, ali i nekoliko stalno nastanjenih potrošača. Veliki je njihov pritisak na *elektraše* da dobiju napon, ali sve ovisi o – novcima.

Od 16.300 kupaca Pogona Jastrebarsko, njih je 1.150 u kategoriji poduzetništvo, 12 na srednjem naponu, 183 javne rasvjete i 14.000 kućanstava. S naplatom su među najslabijima u DP-u, ali se stanje ipak popravlja. Očitavanja, obračun i naplatu obavljaju sami u Pogonu, a u njihovoj blagajničkoj dvorani rade dvije referentice za kućanstvo, jedna za poduzetništvo i blagajnica. Otkad

Rukovoditelj Pogona Jastrebarsko Branko Radić i rukovoditelj Služe za tehničke poslove Milan Kosanović; poseban su nam problem imovinsko-pravni odnosi, koji nerijetko koče izvođenje radova

Mladen Lončarić, tehničar za izdavanje elektroenergetskih suglasnosti pretrpan je i poslom i papirima

U Gornjem Purgarju u košari su VKV monter Željko Domjančić i Ivica Horvat

imaju zaštitara, puno im je lakše, jer svi još dobro pamte dolazak kupca s pištoljem...Inače, mjesečna faktura za Pogon iznosi između tri i četiri milijuna kuna, što čini približno jednu desetinu mjesečne fakture DP-a.

NEPOSTAJU MLADI MONTERI I INŽENJERI

I ovaj Pogon najviše *tišti* nedostatak ljudi, ponajviše mladih montera i inženjera. Naime, prosječna dob njihovih (samo) 48 zaposlenika je 49 godina, a neki od malobrojnih montera imaju i ograničenja zbog bolesti. Osim što ih je premalo, prestari su. Sedam montera je u Dežurnoj uklopničarskoj službi, a od preostalih 13 montera četiri su na mjernim uredajima, a četiri u njihovoj Ispostavi Pisarovina (gdje je ukupno osam zaposlenika). Iz ove računice proizlazi da često na raspolaganju imaju samo jednu operativnu ekipu sa tri-četiri montera. Zbog manjka montera prisiljeni su investicije prepustiti vanjskom izviđaču, o čemu su još prolijetos sklopili godišnji ugovor s jednim od njih. Stoga ovdje, kako naglašava rukovoditelj B. Radić, očekuju s primjenom nove sistematizacije (1. srpnja ove godine) *pomladivanje* monterskog i inženjerskog kadra. Montere bi, kaže, još našli na tržištu, ali diplomirane inženjere nikako. Inače, za sada u Pogonu imaju samo jednog diplomiranog inženjera i jednog inženjera, a taj se deficit sve više osjeća. Izvješćuju me da je ovdje naglašeno doškovanje montera za VKV montere, što je svakako za pohvalu.

Od rukovoditelja Pogona B. Radića saznajem i za dobru međupogonsku suradnju i za razumijevanje matičnog DP-a za njihove potrebe - sukladno mogućnostima.

U ovoj prigodi B. Radić je izrazio zadovoljstvo zbog trećih sportskih susreta karlovačkih *elektraša* - *Elektrijade*, čiji su ove godine u lipnju domaćini upravo *elektraši* iz Jastrebarskog. Jer, to je prigoda za druženja i upoznavanja višestruke koristi.

Na upit o njihovom poslovnom prostoru saznajem

da je poslovna zgrada Pogona stara 23 godine i više ne zadovoljava u potpunosti potrebe svojih *stanara*. Primjerice, nedostaje im prostor za četiri montera na mjernim uredajima. Kažimo i to da se poslovna zgrada nalazi na kraju Jastrebarskog (iz smjera Zagreba) i preko puta njihove stare TS 35/10 kV Cvetković. Ova trafostanica, unatoč starosti od 43 godine i zadnjoj rekonstrukciji prije 30 godina, još dobro radi, ali sa zastarjelom opremom. Zahvaljujući prelasku na 20 kV i ona će u ponovnu rekonstrukciju. Portal ispred nje još je iz tridesetih godina prošlog stoljeća, a jedan od stupova DV starog 70 godina, koji je povezivao Ozalj sa Zagrebom, izniman je svjedok prošlosti.

Prije odlaska na teren razgovaram i s *elektraškim veteranom* Mladenom Lončarićem, koji je ovdje od 1975. godine. Radi na mjestu tehničara za izdavanje elektroenergetskih suglasnosti do 30 kW. Ali, radi i na poslovima vezanima za priključenje novih kupaca te ukapčanjima i iskapčanjima. Kaže da je doslovno *prekrčan* poslom, ali i *papirima*. Svaki je priključak, napominje, mala investicija i on vodi brigu o njemu od početka do kraja. Sve je više zahtjeva za elektroenergetsku suglasnošću od kupaca kategorije kućanstavo, ali raste i broj zahtjeva od poduzetništva (tijekom 2005. godine ukupno ih je izdano 340). Ostaje na poslu skoro redovito svakoga dana do 17 sati, a vezano za nove Opće uvjete o opskrbi električnom energijom kaže da će posla biti još puno više.

PUNO POSLOVA RUČNO

Posjet Pogonu zaokružujemo odlaskom na obližnju prekrasnu Plješevicu, gdje u Gornjem Purgarju nalazimo vrijednu ekipu poslovođe Darka Domladovca, negdašnjeg najboljeg *štagjera* u natjecanjima *monterske štafete*. Osim njega ovdje su vodeći monter Željko Mauzer, njegov nasljednik u *monterskoj štafeti*, VKV monter Ladislav Hačko, Vlado Šinković, Željko Domjančić i Ivica Horvat te pomoćni radnik Marijan Jurčić i vozač-dizalica

I na kraju grupni snimak poslovođe Darka Domladovca s njegovom ekipom: vodeći monter Željko Mauzer, VKV monter Ladislav Hačko, Vlado Šinković, pomoćni radnik Marijan Jurčić i vozač-dizalica Anđelko Domjančić

Poslovođa Darko Domladovac uz stara postrojenja u TS Cvetković

Anđelko Domjančić. Upravo su dovršili ugradnju još jednog betonskog stupa na DV Plješevica i zamijenili odcijepni rastavljač za TS 10/04 kV Gornje Purgarje. Do sada su zamijenili već 30 drvenih stupova s betonskima na dalekovodima na ovom području. Sve je to vezano za prelazak njihovog Pogona na 20 kV napon. Kada je lijepo vrijeme, kao što je bilo toga dana, posao im - kažu - odmiče nešto lakše i brže. No, u svako godišnje doba i u svim vremenskim okolnostima otežan je pristup mehanizaciji na ovim terenima pa su prisiljeni improvizirati i puno poslova odraditi ručno. Taj je problem izraženiji, jer ih je premalo i jer za ovakve poslove imaju previše godina. Zbog toga i priželjkuju mladu radnu snagu, ali i da su im plaće veće. Od mehanizacije imaju košaru i kamione s dizalicom i svrdlom, koji su već dotrajali i iziskuju puno novca za popravke. Najpotrebnija su im, poručuju, terenska vozila, nešto poput negdašnjih *tamića*.

I to je, za sada, kraj još jedne *Jaskanske priče*.

Čudo energije vjetra

Pripremila: Marica Žanetić Malenica

U blagostanju uživaju svi – i stari i mladi: selo ima moderne dječje vrtiće, škole, dom za starije i nemoćne; školske su knjige besplatne, knjižnice i internet svima su dostupni bez naknade, kao i računalni tečajevi i glazbena škola; svi oni koji imaju stalno boravište u La Mueli i žele studirati bilo gdje u svijetu imaju pravo na potporu od 1.200 eura godišnje; čak i preventivni onkološki pregledi u najboljim španjolskim klinikama plaćaju se iz zajedničkog proračuna

Uporni sjeveroistočnjak pretvorio je neplodnu visoravan u pravi raj, a siromašna La Muela postala je jedna od najbogatijih zajednica u Španjolskoj.

Mjesto je bilo poznato pod imenom *la muela* (mlin ili žrvanj), a zapravo je bila pusta visoravan tercijarnih stijena na 600 metara nadmorske visine, okružena strmim padinama. Naizgled beskoristan komad zemlje, bez prirodnih bogatstava, izgledao je poput geološke granice između prijašnjih glečera, golo i Suncem spaljeno tlo na udaru vjetra, prašnjava pustinja u kojoj samo rijetki provode oštre zime.

Općina La Muela nalazi se 12 kilometara sjeverozapadno od Zaragoze, središta regije Aragón. Zemljopisno je smještena na visoravni promjera nekih 11 kilometara, a u središnjem se dijelu nalazi selo s 3.500 stanovnika. Premda je La Muela, selo na *žrvnju*, službeno priznata poveljom iz 1259. godine živjela je, više od sedam stotina godina, u potpunom zaboravu. A onda se žrvanj sudbine okrenuo. Jedna je mlada žena ovu zajednicu stočara i poljoprivrednika izvela iz prošlosti i u samo nekoliko godina pretvorila selo u jednu od najbogatijih zajednica u Europi. Načelnica María Victoria Pinilla gradonačelnica je već 18 godina i ovo joj je peti mandat. Ona je prepoznala vrijednost energije vjetra, jedine stvari koje, osim oštrog šljunka, ovdje ima na pretek.

S VJETROM NA SVOJOJ STRANI

Nakon početnih mjerenja i *piлот* postrojenja, postavljenih još osamdesetih godina prošlog stoljeća, u općini La Muela danas je u pogonu 12 farmi (parkova)

vjetroelektrana s približno 450 turbina. Proizvođači vjetroelektrana, tvrtke *Gamesa, Made, Vestas* i druge instalirali su ovdje ukupni kapacitet od 235 MW, što čini više od petine svih kapaciteta energije vjetra u španjolskoj regiji Aragón. Približno 150 turbina smješteno je na privatnim zemljištima, a ostatak na općinskoj zemlji. Prva vjetroelektrana tvrtke *Made* postavljena je 1987. godine i tada je La Muela, uz bok Tarifi i Tenerifima, postala jedna od prvih takvih lokacija u Španjolskoj. Najmanje elektrane, koje su još u pogonu, imaju snagu od 200 kW. Najsnažnija elektrana vlasništvo je najvećeg španjolskog operatora vjetroelektrana, tvrtke *Iberdrola*, a riječ je o modelu *Gamesa (2-MW G80)* i trenutačno je u probnom radu. Izgradnja prve vjetroelektrane u vlasništvu općine planira se uskoro.

Vjetroelektrane proizvode električnu energiju u prosjeku 3.400 sati godišnje. Prema riječima Načelnice, ima dovoljno zemljišta za izgradnju još četiri puta više turbina. Kako je više od dvije trećine turbina na općinskoj zemlji, to znači stalni priljev novca u općinsku blagajnu. Tijekom svojih pet mandata ona je uspjela povećati općinski proračun skoro 80 puta. No, daljnji razvoj i ponovno pokretanje starih postrojenja ograničeni su kapacitetima španjolske elektroenergetске mreže.

U blagostanju uživaju svi – i stari i mladi. Selo ima moderne dječje vrtiće, škole, dom za starije i nemoćne... Školske su knjige besplatne, knjižnice i internet svima su dostupni bez naknade, kao i računalni tečajevi i glazbena škola. Svi oni koji imaju stalno boravište u La Mueli i žele studirati bilo gdje u svijetu imaju pravo na potporu od 1.200 eura godišnje. Čak i preventivni onkološki pregledi u najboljim španjolskim klinikama plaćaju se iz zajedničkog proračuna.

Posebno su popularna zajednička turistička putovanja čiju polovicu troškova pokriva općina. No, to nije sve. Posljednjih je godina izgrađena i impresivna

infrastruktura. Nova višenamjenska dvorana može se mjeriti s kongresnom salom svakog većeg grada, a u areni izgrađenoj 2002. godine, nastupaju neki od najpoznatijih španjolskih toreadora. Čak ni Julia Iglesiasa nisu trebali previše nagovarati da pristane nastupiti na otvaranju. Muzej vjetra i muzej maslinova ulja nadopunili su nedavno postav prirodoslovnog muzeja. Sada slijedi prvo golf igralište pa fontana na središnjem trgu s razlogom nosi natpis *La Muela s vjetrom na svojoj strani*.

MODERNE VJETRENJAČE PRIVLAČE NOVE STANOVNIKE

Nakon svega ovoga, realno je očekivati siguran uspjeh svakog sljedećeg projekta koji Načelnica pokrene. U razdoblju od pet godina planira se izgradnja 4.000 stanova za 12.000 novih stanovnika. Kad je M. V. Pinilla preuzela vlast 1987. godine, selo je brojilo 740 žitelja – uzgajivača stoke, poljoprivrednika i njihovih obitelji, koji su živjeli čak i bez tekuće vode.

- Iznenadio me je izbor za načelnicu. Ali uskoro sam imala viziju – prisjeća se M. V. Pinilla. Čak i u vrijeme mega-trgovina športskom opremom i procvata *wellness* centara bilo je potrebno malo više od vizije da se izgradi športski centar kao onaj u La Mueli. Tek kad napravite krug oko njihovog olimpijskog bazena, postane vam jasno da ovdje pušu neki drugi vjetrovi. Športski kapaciteti projektirani su za grad srednje veličine, a gradilišta stambenih blokova daju nadu da će se na novoizgrađenom nogometnom igralištu s umjetnom travom uskoro naći igrači. Nogometni klub, naime, još nije osnovan.

Kad se pogleda razvojna infrastruktura ovog malog aragonskog sela, prvo pada na pamet da svi stanovnici pate od svojevrstne megalomanije. No, Načelnica se ne brine previše. Budući da općina nema dugova i nezaposlenih, višak novca u proračunu otvara

Prilod od vjetroturbina daje poticaj za ekonomski razvoj i privlači u selo brojne nove stanovnike, a vjetroturbine na svakom koraku – stalni su podsjetnik na izvor blagostanja

María Victoria Pinilla Bielsa – načelnica La Muela–

SVOJIM ĆU LJUDIMA DATI SVE ŠTO IM JE POTREBNO

M.V. Pinilla potječe iz seoske obitelji nastanjene u La Mueli. S 29 godina kandidirala se na lokalnim izborima kao nezavisni kandidat i tada je bila izabrana za načelnicu. Ovo joj je peti mandat osvojen s apsolutnom većinom. Članica je regionalnog vijeća pokrajine Zaragoza. Za doprinos iskorištavanju energije vjetra 2005. godine dobila je nagradu *European Solar Prize*.

New Energy: Možete li izdvojiti trenutak kad ste shvatili da će energija vjetra donijeti značajne promjene u ovo selo?

M.V. Pinilla: *Nakon otprilike godinu dana mog prvog mandata obratila su nam se neke tvrtke sa zahtjevom da provedu mjerenja na našem području. Dok su trajala istraživanja, razmišljala sam o posljedicama eksploatacije tog oblika energije. Godinu dana kasnije, 1989., imala sam jasnu sliku o projektima energije vjetra na ovom području, prepoznala mogućnosti razvoja i šansu za mlade ljude, zrelo stanovništvo i građane starije životne dobi.*

New Energy: Kako je tada izgledao život u selu?

M.V. Pinilla: *U selu je živjelo oko 740 stanovnika, trećina od stočarstva i trećina od zemlje. Ostali su radili u Zaragozi. La Muela je bila malo selo s malom zajednicom, sa starom crkvom, zapuštenom školom i pustim ulicama.*

New Energy: Kako ste uspjeli nagovoriti suseljanje da pristanu na vašu viziju? Kako su ratari i stočari postali proizvođači električne energije?

M.V. Pinilla: *U maloj i zabačenoj zajednici, kao što je bila naša, odmah su se čuli prigovori, poput: „Od toga se dobiva rak, što će se dogoditi s lovištima, nestat će svi zečevi.“ Svatko je u tom trenutku bio pametan. Uputila sam se u Tarifu i obišla njihove vjetroelektrane te započela prikupljati dokumentaciju iz SAD-a. Pokazalo se da su svi ti argumenti neutemeljeni. Prosljedila sam informacije stanovnicima, objasnila kakve šanse tu postoje i jednostavno zapitala: „Tko želi vjetroelektranu?“ i 90 posto ih je odgovorilo da se slažu, jer ionako ne mogu ništa napraviti s tom zemljom. Nije ih zanimalo jesu li lijepe ili ružne, glavno je da im donesu par tisuća godišnje. Slijedila je odluka o smještaju polovice turbina na općinsko zemljište i polovice na privatne posjede. Ubrzana izgradnja započela je 1990. godine.*

New Energy: Što vjetroelektrane znače za općinski proračun?

M.V. Pinilla: *Postojeći projekti dosegli su brojku od skoro 500 vjetroturbina postavljenih u La Mueli. Izravan prihod općine iznosi 750.000 eura godišnje. Većina je ugovora potpisana devedesetih godina prošlog stoljeća i traju 30 do 40 godina. Nadalje, prikupili smo i skoro 2,4 milijuna eura od izdavanja građevinskih dozvola. U međuvremenu je poslovno-industrijska zona postala značajniji izvor prihoda od same energije vjetra. U svakom slučaju, godišnji općinski proračun je iznosio približno 200.000 eura kad sam preuzela vlast, a sada – zahvaljujući energiji vjeta – doseže više od 15 milijuna eura.*

New Energy: La Muela je sada u potpunosti okružena vjetroturbinama. Kad pogledate s prozora doma za starije i nemoćne pruža se pogled na stotine turbina u pokretu. Jesu li socijalna sigurnost i brojne mogućnosti za rekreaciju dovoljna kompenzacija za život među strojevima?

M.V. Pinilla: *Nedvojbeno jest. Dakako, ima ljudi koji ne misle da su vjetroturbine strašno privlačne, ali ljudi prepoznaju njihovu vrijednost kroz bogatstvo i napredak koje su nam donijele. Kad bi mi netko došao s prijedlogom da se zaustavi proizvodnja, pitala bih ga: „Želite li vi platiti udžbenike, glazbenu školu i računalne tečajeve? Jeste li se spremni odreći svih subvencija, putovanja i stipendija?“ Ljudi će se, zacijelo, odlučiti za nastavak rada i proizvodnje.*

Iz novoizgrađenog doma za starije i nemoćne u La Mueli pruža se prekrasan pogled na vrt – i sveprisutne vjetroturbine

put novim projektima i ulaganjima. Financijska snaga energije vjetra je, osim golemih prihoda, privukla i značajna proizvodna ulaganja. U posljednjih pet godina, 170 tvrtki je osnovalo pogone u poslovno-industrijskoj zoni *Centrovia* veličine 4 milijuna prostornih metara. *Ferrari* ovdje proizvodi kočnice, a *Renault* u susjedstvu prodaje gospodarska vozila.

La Muela, selo okruženo vjetroturbinama, postala je iznimno privlačna destinacija za doseljenike pa se sada prihodi od građevnih dozvola, poreza na tvrtke i nekretnine mogu mjeriti s приходima od energije vjetra.

Miguel Angel Pérez, računalni stručnjak sa Sveučilišta u Zaragozi i vlasnik nove kuće u La Mueli ovako opisuje svoj prvi dojam:

- U početku je pogled na more turbina ružan prizor.

Ali, Sportski i kulturološki sadržaji su toliko privlačni, osobito za djecu, da sam odlučio s obitelji preseliti se ovamo. Pérez zna da neće još dugo živjeti na rubu sela i da će se parcele oko njegove kuće brzo popuniti: Građevni planovi dostupni su svim stanovnicima, tako da znam što me čeka, priznaje bez iluzija i dodaje: Slijedeće godine planiram putovanje u Latinsku Ameriku, a na vjetroturbine ćemo se već naviknuti.

Nijedan stanovnik sela ne ujedinjuje prošlost i sadašnjost kao Valentin Valiente Lopez – počasni građanin i inženjer željezničkog prometa u mirovini, koji je godinama restaurirao stare uljare arapskog, rimskog i španjolskog podrijetla. Zahvaljujući njemu, Muzej maslinova ulja u selu jedini je takav muzej koji svaki dan proizvodi vlastito ulje: *Iako su vjetroelektrane donijele velike promjene u krajobrazu, vjetar nam je donio industrijski razvoj i neprocjenjivo bogatstvo.*

New Energy: Športski i obrazovni kapaciteti koji stoje na raspolaganju stanovništvu su stvarno impresivni. Brine li vas brzina kojom se sve to događa? U posljednjih deset godina stanovništvo La Muele se učestverostručilo!

M.V. Pinilla: *Porast broja stanovnika najveći je tijekom posljednje četiri godine. Ali ne brine me brzina – Gradska vijeće je sve potrebno za takav razvoj isplaniralo puno prije – unaprijed. Primjerice, na nekim mjestima javljaju se problemi sa školskim kapacitetima, ali u La Mueli smo se unaprijed pobrinuli za to. Ove godine radimo nadogradnju zgrade gimnazije, jer će nam trebati više mjesta. Športski centar i bazenski kompleksi projektirani su za populaciju od 100.000 ljudi.*

New Energy: Sto tisuća?! Ali sada La Muela broji tek 3,500 stanovnika...

M.V. Pinilla: *Da, istina. Ali sve je već izgrađeno i u funkciji. Sve je spremno za ljude koji se odluče doseliti – obrazovne, športske i kulturne ustanove. Nedavno smo otvorili stalnu autobusnu liniju prema Zaragozi. Istina, autobusi su slabo popunjeni, ali za tri godine će već biti puni. Mislim da i nakon porasta broja stanovnika ljudima ništa neće nedostajati, vjetroturbine i prihodi od poreza osigurat će održavanje kapaciteta.*

New Energy: Čak i izvan granica Španjolske La Muela je poznata kao čudo energije vjetra. Što ljudi u Njemačkoj, gdje postoji otvoreni politički i birokratski otpor prema energiji vjetra, mogu naučiti iz vašeg primjera?

M.V. Pinilla: *Još uvijek imamo na raspolaganju zemlju za postavljanje tri do četiri puta više kapaciteta, ali daljnji razvoj ne ovisi samo o nama već i o razvoju energetskog sektora i aragonske regije. Ako sljedeći investitor želi postaviti 100 turbina i ima sve potrebne dozvole od Ministarstva, ja ću napraviti proračun, sazvat i Općinsko vijeće i zajedno ćemo donijeti odluku.*

New Energy: Stanovnici govore o mogućnosti da i La Muela postane proizvođač električne energije...

M.V. Pinilla: *... i to je dobro. Mislim da je sljedeći korak otvaranje novih mogućnosti. Umjesto da s nekom tvrtkom potpisujemo ugovor za novu vjetroelektranu, sama Općina će postati operator. Za kupnju vjetroturbina ćemo upotrijebiti vlastiti kapital i uspostaviti vlastitu tvrtku za proizvodnju električne energije. Naš je prvi korak ulaganje u iznosu od 3,5 milijuna eura – ali time nećemo oštetiti općinski proračun. Maj je cilj da općina troši dio proizvedene električne energije i da se na taj način smanje računi građana. Premda u pravom okviru sve i nije tako jednostavno, naučila sam da se za neke stvari morate boriti. Devet sam godina tražila građevnu dozvolu za poslovno-industrijsku zonu i bilo je trenutaka kad sam skoro bila na koljenima. Ali nisam odustala...*

Peter Korneffel

Sporazum o međusobnoj suradnji i zajedničkom djelovanju između umirovljeničkih udruga i Hrvatske stranke umirovljenika

Nakon skoro dvije godine dogovaranja, konačno je 7. lipnja o.g. usuglašen i potpisan Sporazum o međusobnoj suradnji i zajedničkom djelovanju između umirovljeničkih udruga i Hrvatske stranke umirovljenika.

Da bi svi umirovljenici HEP-a bili upoznati sa sadržajem "Sporazuma" i mogli u skladu s njim djelovati, zamolili smo uredništvo našeg HEP Vjesnika da ga u cijelosti objavi.

Polazeći od jedinstvenih interesa i ciljeva utvrđenih u svojim programskim aktivnostima i statutima: Matice umirovljenika Hrvatske, Sindikat umirovljenika Hrvatske, Društvo „Hrvatski umirovljenik“, Zajednice umirovljenika javnih poduzeća Hrvatske: HŽ, HEP, HPT, INA d.d. te Zajednica umirovljenika unutarnjih poslova Hrvatske, koje čine Koordinaciju umirovljeničkih udruga zastupanu po Predsjedavajućem s jedne strane i Hrvatske stranke umirovljenika zastupana po Predsjedniku Stranke s druge strane, zaključuju slijedeći:

SPORAZUM

O MEĐUSOBNOJ SURADNJI I ZAJEDNIČKOM DJELOVANJU

1. Temeljne odredbe

Članak 1.

1. Koordinacija umirovljeničkih udruga i Hrvatska stranka umirovljenika ovim Sporazumom utvrđuju uzajamne odnose radi postizanja jedinstva akcije umirovljeničkih organizacija na ostvarivanju zajedničkih ciljeva u obrani prava i interesa umirovljenika osobito na očuvanju prava stečenih radom i poboljšanju položaja umirovljenika u Republici Hrvatskoj.

Članak 2.

2. Potpisnici će promicati značaj i ulogu HSU kao parlamentarne stranke koja se zajedno s umirovljeničkim udrugama bori prioritarno političkim sredstvima

Za očuvanje prava i poboljšanje položaja

višestranačkog sustava za ostvarivanje prava i interesa umirovljenika, te ulogu i značaj umirovljeničkih udruga u definiranju interesa umirovljenika u mirovinskom i zdravstvenom osiguranju, zdravstvenoj zaštiti i socijalnoj skrbi, a koje prioritarno metodama i sredstvima humanitarnih i nestranačkih organizacija civilnog društva djeluju u rješavanju i drugih egzistencijalnih problema i pitanja društvenog života umirovljenika, u skladu sa svojim statutima.

3. Sudionici Sporazuma na razinama općine, grada i županije mogu zaključiti sporazume sukladno ovom Sporazumu i preciznije utvrditi oblike i načine dogovaranja (koordinacije i slično) dogovoriti podjelu zadataka i aktivnosti koje će provoditi zajednički, a koje posebno, s tim što će težište rada udruga biti na društvenom i humanitarnom planu, a strane na političkom planu ostvarivanja utjecaja u tijelima vlasti.

2. Sadržaj zajedničkog djelovanja

Članak 3.

1. Sadržaj zajedničkog djelovanja Stranke i umirovljeničkih udruga bit će:

1. funkcija političkog sustava za ostvarivanje zajedničkih programskih ciljeva
 2. uređivanje sustava mirovinskog i zdravstvenog osiguranja i zdravstvene zaštite prema osnovnim potrebama umirovljenika i sukladno ustavnom uređenju socijalne države,
 3. socijalna skrb i humanitarna djelatnost u korist svih potrebitih, a osobito umirovljenika i drugih starijih osoba,
 4. druga pitanja.
2. Pojmovi i aktivnosti iz stavka 1. ovog članka podrazumijevaju:

- Funkciju političkog sustava čine sve radnje pomoću kojih se dolazi u poziciju da se snagom vlasti uspostave rješenja ključnih pitanja utvrđenih ovim Sporazumom. Zajedničko djelovanje s tom svrhom obuhvaća sve radnje za uspostavu političkog utjecaja od oblikovanja programa i stvaranja stranke, održavanja uspostavljene organizacije, kreiranja posebnih projekata i programa te njihove promidžbe do osiguranja biračke potpore, organizacije i provođenja izbora i post izbornih aktivnosti.

- U mirovinskom sustavu zajedničko djelovanje usmjeriti na stalno praćenje i sveobuhvatnu analizu postojećeg i reformiranog mirovinskog sustava, utvrđivanje argumenata i iznalaženje rješenja za sustav u kojem su rad i doprinosi temeljno mjerilo za sve vrste mirovina i za poboljšanja materijalnog položaja umirovljenika

- U zdravstvenom sustavu u predstojećim i aktualnim reformama osigurati odgovarajuću razinu zdravstvenih usluga na način socijalne pravde i međugeneracijske solidarnosti tj. javno zdravstvo prvenstveno u primarnoj zdravstvenoj zaštiti umjesto uvođenja modela samofinanciranja i privatizacije.

- Socijalna skrb i humanitarno djelovanje podrazumijevaju brigu za građane koji iz svojih prihoda ne mogu podmiriti temeljne životne potrebe, sustav zbrinjavanja u umirovljeničke domove, državne i komercijalne, širenje i razvoj sustava dnevnih boravaka i

zadovoljavanje kulturnih potreba.

- Pod drugim pitanjima podrazumijeva se osobito korištenje postojećih kadrovskih potencijala u području gospodarstva, znanosti, umjetnosti, obrazovanja i drugim specifičnim djelatnostima.

3. Suradnja za izbore

Članak 4.

Temeljno načelo suradnje s obzirom na različitost organizacijske strukture jest poštovanje opredjeljenja pojedine udruge (potpisnika) u pogledu čvrstoće i forme zajedničkog djelovanja – neposredno zajedničko djelovanje unutar stranačke strukture, potpuna potpora, animiranje biračkog tijela i provođenje izbornih postupaka u skladu s ovim Sporazumom.

Članak 5.

Radi osiguranja ravnopravnog utjecaja sudionika ovog Sporazuma o provođenju izbornog postupka za parlamentarne izbore Koordinacije umirovljeničkih udruga i Središnji odbor HSU-a zajednički će dogovoriti moguće kandidate koje će predložiti potpisnici po izbornim jedinicama, imajući kod toga u vidu da to budu najstručniji i najsposobniji članovi, visokih moralnih kvaliteta, spremnosti i odlučnosti da zastupaju izborni program, interese i ciljeve ovog Sporazuma i njihovu spremnost i poznavanje problema radi ostvarenja ukupnih interesa građana na području izborne jedinice.

Na zajedničkoj sjednici s Koordinacijom U.U., Središnji odbor HSU donijet će odluku o kandidatskim listama.

4. Rješavanje međusobnih sporova

Članak 6.

Sudionici zaključuju ovaj Sporazum u dobroj vjeri, a sve možebitne sporne situacije koje će se javiti u provođenju istog, rješavat će nadležna tijela potpisnica tj. Koordinacija umirovljeničkih udruga i Povjereništvo Središnjeg odbora HSU-a na razini Republike, a na nižim ustrojstvenim razinama nadležna tijela udruga i Stranke, dogovorno.

5. Sredstva za provođenje sporazuma

Članak 7.

Financijska sredstva za provođenje aktivnosti iz članka 5. ovog Sporazuma utvrđuju se i osiguravaju u proračunu HSU.

Potpisnice ovog Sporazuma u općinama, gradovima i županijama uzajamno će stavljati na raspolaganje svoje materijalne i kadrovske resurse (napr. prostor, sredstva komunikacije, aktiviste i sl.)

6. Zaključne odredbe

Članak 8.

Ovaj Sporazum stupa na snagu na dan potpisa. Inicijativu za izmjenu i dopunu sporazuma može pokrenuti Stranka i svaka udruga iz Koordinacije umirovljeničkih udruga.

U Zagrebu, 7. lipnja 2006. godine

Ozaljske znamenitosti

Tomislav Šnidarić

Studenti, apsolventi i diplomirani inženjeri te asistenti i profesori usmjerenja Energetska postrojenja pri Fakultetu strojarstva i brodogradnje, Sveučilišta u Zagrebu, obilježili su 11. lipnja o.g. Dan Zavoda za energetska postrojenja, energetiku i ekologiju i to stručnom ekskurzijom. Tim su povodom posjetili HE Ozalj, Pogon za proizvodnju biodizela u Ozlju te mHE Mataković.

U HE Ozalj stigli smo u prijedpodnevnim satima gdje nas je dočeka domaćin, rukovoditelj Pogona Mirko Kranjčec. Nakon što nas je ukratko upoznao s osnovnim obilježjima elektrane, proveo nas je kroz strojarnicu elektrane i spremno odgovarao na postavljena pitanja. Obišli smo i kontrolnu sobu te prošetali do brane. Saznali smo da je HE Ozalj u 2005. godini proizvela 24,2 GWh, a ove su godine u prva četiri mjeseca dosegli prosječnu proizvodnju predviđenu za šest mjeseci. Zanimljivo je da se zgrada HE Ozalj izgrađena davne 1908. godine, savršeno uklapa u urbani izgled grada te predstavlja pravu spomeničku vrijednost.

SIROVINU UVOZE, BIODIZEL IZVOZE

Naše sljedeće odredište bila je nedavno otvorena Tvornica za proizvodnju biodizela u Ozlju. Član Uprave i voditelj Pogona Denis Ivanov upoznao nas je s načinom rada prve takve tvornice u Hrvatskoj. Objasnio je da metil-ester (dizel) dobivaju od bilo koje vrste ulja ili metanola. Sirovine su tako otpadno, palmino, sojino, repičino i suncokretovo ulje. Nusproizvod je glicerol kojeg koriste u kotlovnici za pokretanje i održavanje vlastitog proizvodnog procesa. Prema standardima EU, Hrvatska će biti obvezna proizvoditi približno 180 tisuća tona biogoriva, a trenutna godišnja proizvodnja ozaljske tvornice iznosi 20 tisuća tona biodizela, što govori o industriji koja ima perspektivu. Sva sirovina za proizvodnju se uvozi, kao što se i sav proizvedeni biodizel izvozi jer, prema riječima D. Ivanova, hrvatsko tržište još nije spremno za takav proizvod.

Na idiličnom mjestu na obali Mrežnice, u negdašnjem vodenom mlinu, braća Mataković pokrenuli su proizvodnju električne energije u mHE ukupne snage 14 kW. Riječ je o dvije Francis turbine, koje je projektirao docent na Fakultetu strojarstva i brodogradnje Krešimir Franjić. Dio je izrađen od kupljenih dijelova, a dio u kućnoj radinosti. Za generatore su upotrijebljeni stari industrijski elektromotori.

Predma je mHE u pogonu malo više od godinu dana, braća Mataković spomenuli su da imaju problema s naplatom, jer s HEP-om koji preuzima njihovu električnu energiju nemaju postignut dogovor.

Time je bio završen stručni dio izleta. Ostatak dana bio je rezerviran za slobodne aktivnosti. Zahvaljujući gostoljubivosti docenta Krešimira Franjića, skupina od pedesetak ljudi u njegovoj se vikendici osvežila i utažila glad te provela lijepo poslijepodne. Igra se nogomet, obilazila su se obližnja izletišta-kupališta na Mrežnici, a oni najhrabriji okušali su se i u raftingu. U dobrom raspoloženju vratili smo se u Zagreb.

Spomenimo da je ovogodišnje obilježavanje Dana Zavoda za energetska postrojenja, energetiku i ekologiju FSB-a održano i uz potporu HEP-a, koji je pokrio troškove prijevoza.

Rukovoditelj Pogona HE Ozalj, Mirko Kranjčec ukratko je skupinu FSB-ovaca upoznao s osnovnim značajkama elektrane

Osim strojarnice, skupina je obišla i branu

Docent na Fakultetu strojarstva i brodogradnje Krešimir Franjić bio je dobar vodič u mHE Mataković, za koju je projektirao dvije Francis turbine

Ormar s regulacijskom opremom u mHE Mataković studentu je bio zanimljiv

Dragocjeno iskustvo za čak 150 novih HRN normi u ovoj godini

Uz 36 delegata iz 17 država – članica Europske unije, prisutnost hrvatske delegacije, u statusu promatrača, izazvalo je posebno odobravanje svih prisutnih članova

U Ateni su 23. i 24. svibnja o.g. na 44. sastanku CENELEC, Tehničkog odbora CLC/TC 20: Električni kabeli prisustvovali i Zdravko Pamić iz DP Elektra Zagreb, HEP Operatora distribucijskog sustava i Slavko Čunko iz HZN-a, u statusu promatrača. Uz 36 delegata iz 17 država – članica Europske unije, prisutnost hrvatske delegacije izazvalo je posebno odobravanje svih prisutnih članova. Tajnik Odbora JMR Hagger iz Engleske u uvodnom je obraćanju posebno pozdravio našu delegaciju i zahvalio nam što smo našli načina i interesa za prisustvo i na ovom sastanku. Istodobno je izrazio žaljenje što u Ateni nisu prisutne delegacije ostalih istočnoeuropskih zemalja – članica CENELEC-a. Zapravo, hrvatska delegacija bila je jedina od istočnoeuropskih zemalja koje su punopravne članice ili promatrači u CENELEC-u, a koje su ili članice Europske unije ili se pripremaju za članstvo.

NOVOSTI U POSTUPKU DONOŠENJA NORMA

Nakon uvodnih pozdravnih govora zamjenika predsjednika Odbora S.L. Masona iz Engleske i domaćina E. Vardakasa iz EL0T-a (Grčki nacionalni odbor), započelo je razmatranje predviđenih tema, od kojih izdvajamo: Izvješće tajnika Odbora, Direktiva o građevnim proizvodima, Izvješće radnih skupina WG 9, WG 10, WG 11, WG 12 i Skupina po zadatku, Program pretvaranja HD u EN norme, Prihvatanje IEC normi, Revizije i dopune EN norma, Pitanja zaštite okoliša, Novi prijedlozi te Suradnja s drugim odborima.

U svom izvješću, tajnik Odbora JMR Hagger

izvijestio je članove o novostima u postupku donošenja norma te o novim odnosima CENELEC-a s drugim organizacijama. Ovom prigodom spomenut ćemo neke od važnijih novosti.

– Izmjene ili dopune na norme, koje su donesene usporednim glasovanjem sa EN normama, automatski se stavljaju na usporedno glasovanje bez potrebne odluke Odbora.

– Odbor nema interes za sudjelovanjem u mandatu M/366 (razvoj metode procjene emisije opasnih tvari pod CPD smjernicom u zrak, tlo, površinske i podzemne vode), već će surađivati s CEN-om. Umetanje razine dopuštenog iznosa za opasne materijale prema smjernicama WEEE i RoHS nije predmet dragovoljnih norma, već predmet zakonodavstva pa Odbor neće poduzimati nikakve aktivnosti u tom smislu (osim za ograničenje količine olova).

– Od 1. siječnja 2006. CENELEC je odustao od uporabe europskog dodatka ZA (Annex ZA), za pretvaranje IEC norme u CENELEC-ovu normu. Ako već postoji takva CENELEC-ova norma, tada će se dodati unaprijed definirana rečenica iz dokumenta TC20/Sec1492/R. (može se pronaći na CENELEC web site).

– Rumunjska je 1. veljače 2006. godine postala punopravnim članom CENELEC-a.

– Od 1. siječnja 2006. CENELEC je smanjio vrijeme za formalno glasovanje od tri na dva mjeseca.

– Potpisom memoranduma o razumijevanju između CENELEC-a i JISC-a (Japanski nacionalni odbor) uspostavljena je suradnja o zajedničkom radu i razmjeni informacija. Na razini odbora, JISC će moći nominirati promatrače u odbore i u radne skupine.

– Od slučaja do slučaja Odbor dopušta kod prevodenja dokumenata da se pojedine faze izradbe normi mogu obavljati samo u jednoj jezičnoj verziji (Enquiry, UAPI Formal vote), ali za završno glasovanje moraju biti sve tri jezične verzije (engleska, francuska i njemačka).

Voditelj WG 9: Distribucijski kabeli Gerhard Novak iz Prysmian (Pirelli) iz Italije upoznao je nazočne

s promjenama članova skupine na sastanku održanom 8. studenog 2005. godine u Bruxellesu te najavio novi sastanak WG 9 za 7. studeni 2006. u Kölnu. Ponovio je očekivanje da će HZN u što kraćem vremenu potvrditi Zdravka Pamića za člana skupine iz Hrvatske.

NORME – OBJAVLJENE, U RAZMATRANJU, UPUĆENE U JAVNU RASPRAVU

Od norma koje su u razmatranju, spomenuo je HD603 A3 (Distribucijski kabeli nazivnog napona 0,6/1 kV), za koji je završena javna rasprava i glasovanje te se očekuje njegovo izdavanje u prosincu 2006. Za normu HD620 A3 (Distribucijski kabeli s brizganom izolacijom za nazivne napone od 3,6/6 (7,2) kV do 20,8/36 (42) kV), također je završena javna rasprava i glasovanje te se očekuje njeno izdavanje u veljači 2007. Norme HD604 (0,6/1 kV i 1,9/3,3 kV energetski kabeli s posebnom postojanošću na vatru za uporabu u elektranama), HD622 (Energetski kabeli nazivnog napona 3,6/6 (7,2) kV do i uključivo 20,8/36 (42) kV s posebnom postojanošću na vatru za uporabu u elektranama) i HD627 (višežilni i višežični kabeli za nadzemne i podzemne instalacije), upravo su objavljene i ne očekuje se izrada novih dopuna. Za normu HD605 (Električni kabeli – Dodatne ispitne metode) izraden je revidirani prijedlog verzije S2 te je sada potvrđen tekst svih 190 izmjena i upućen je na javnu raspravu, glasovanje i prihvaćanje. Za normu HD632 (Energetski kabeli s brizganom izolacijom i njihov pribor za nazivne napone iznad 36 kV ($U_m = 42$ kV) do 150 kV ($U_m = 170$ kV)) priprema se izrada S2 verzije. Norme za papiri izolirane kabele HD633, HD634 i HD635 za sada ostaju u objavljenim verzijama toliko dugo dok se ne ukaže potreba za izradom dopuna. Posebno je naglašena problematika oko dugotrajnog ispitivanja kabela (*Long Duration Test*), koje je obvezno kod tipskih i preuzimnih ispitivanja srednjenaponskih kabela. Još uvijek se govori o nedostatnoj sigurnosti u rezultatima ispitivanja ako bi se smanjilo vrijeme ispitivanja na jednu godinu, koje je sada dvije godine. Potrebno je prikupiti više podataka kojima bi se dobila sigurnost za ocjenu ispravnosti srednjenaponskih kabela kod takvog ispitivanja. Ako se ne postignu očekivani rezultati, to bi se stavilo u stanje mirovanja ili bi se tema smanjivanja vremena ispitivanja odbacila.

NOVOSTI – UVOĐENJE BEZHALOGENIH TIPOVA VODOVA

Da bi se olakšao rad, u radnu skupinu WG 10: Ispitivanje gorenja (*Fire Performance Tests*) potrebno je angažirati veći broj stručnjaka koji se bave takvim ispitivanjima ili za njih izrađuju opremu. Uskoro se očekuje objavljivanje prijedloga norme niza prEN 50399, dok je dio usporednih normi s IEC-om, niz EN 50268, EN 50266, EN 50267 već objavljen. Dobiveno je i pozitivno mišljenje za objavljivanje A1 norme EN 50200, koja je proizašla iz IEC 60331.

Radna skupina WG 11: Kabelski pribor (*Accessories*) održala je u međuvremenu dva sastanka, na kojima je usuglašen tekst norme za niskonaponsku opremu EN 50393, koja je objavljena ove godine.

Tajnik Odbora JMR Hagger iz Engleske u uvodnom je obraćanju posebno pozdravio našu delegaciju i zahvalio nam što smo našli načina i interesa za prisustvo i na ovom sastanku

U Njemačkoj se grade 24 nove elektrane ukupne snage 18.000 MW!

Polovica planirane nove snage do 2020.

Za ispitivanje pribora za srednjonaponske kabele objavljena je norma EN 61442 te se za daljnji rad predlaže povezivanje s WG16 u IEC-u. Predstavljene su i aktivnosti oko novih dopuna na norme HD 629 i HD 631 te prijedloga norme prEN 50483 za kabelski pribor za samonosive kabelske snopove.

Radna skupina WG 12: Kabeli za željeznicu (*Railway Cables*) obavila je cjelokupni dogovor elektroničkim putem. Tako je usuglašen tekst norma prEN 50382 i prEN 50264 te su obje norme dane na glasovanje. Stekli su se i uvjeti za izmjene normi EN 50305 i EN 50306 te dopunu EN 50355, tako da WG 12 očekuje iznimno naporan rad u idućem razdoblju.

Skupina po zadatku (*Task Force*) za izolirane nadzemne vodove (*Covered Overhead Lines - COHL*) pripremila je dvije norme: prEN 50397 za vodiče i prEN 50397 za pribor koje su sada na odobravanju nacionalnih odbora te se očekuje njihovo objavljivanje sljedeće godine.

Pretvaranje norma HD 21 i HD 22 u jednu zajedničku EN 500NE normu bliži se kraju. Novost je i uvođenje bezhalogenih tipova vodova. Predstavljene su prijedlozi za opće zahtjeve i za kabele za zavarivanje te prijedlog za moguće tipove. Kako je riječ o zahtjevnom poslu, objava te nove EN norme ne očekuje se prije 2010. godine.

Dogovoreno je preuzimanje IEC 62230 i IEC 61138 kao EN norme te je odobren postupak za prihvaćanje A1 norme EN 50143. Može se očekivati da će se to odraditi tijekom sljedeće godine.

SLJEDEĆI SASTANAK CLC/TC 20 - 5. I 6. LIPNJA 2007. GODINE U BELGIJI

Odbor je uputio svoje viđenje za rješavanje jednake ili slične problematike Odboru TC46X. Tako se predlaže zajednički razvoj ispitne metode za određivanje UV otpornosti, zajednička izradba prEN 50414 za bezolovne kabele (*Lead-free*), prijedloga za rješavanje lučenja omeksiivača iz PVC-a te usporodno glasovanje za prihvaćanje normi EN 61034, EN 50268 i EN 50290-2-2x.

U dogovoru sa delegacijom iz Belgije, sljedeći sastanak CLC/TC 20 održat će se 5. i 6. lipnja 2007. godine u Belgiji, najvjerojatnije u Bruggeu.

Prisustvovanje ovom sastanku omogućilo nam je višestruke razgovore s predstavnicima nacionalnih odbora, proizvođača kabela i distribucijskih poduzeća iz 17 država - članica Europske unije te smo s njima razmijenili iskustva o radu i rješavanju problema s kojima se svi susrećemo. Sve ovo bit će nam iznimno korisno u radu našeg TO E20, gdje nas još u ovoj godini očekuje prihvaćanje čak 150 novih HRN normi. Posebno korisna iskustva očekuju se nakon uclanjenja Zdravka Pamića u rad WG 9, budući da se u idućem razdoblju očekuje prihvaćanje još približno 80 novih normi, kao i svih onih novih koje će Odbor prihvatiti na prijedlog WG-a. Iznimna korist očekuje se i od uključivanja u rad, kao promatrača, stručnjaka iz Japana, koji sigurno imaju puno toga reći o svojim iskustvima iz kabelskog područja.

Zdravko Pamić

Budući da je energetika kapitalno intenzivna grana, koja računa s investicijskim ciklusima od 30 do 40 godina, za koje treba osigurati dugoročna planska utemeljenja, Njemačka elektroprivreda od politike očekuje utvrđivanje pouzdanih dugoročnih okvirnih uvjeta i čvrstih temelja za sigurnost investicijskih ulaganja

Njemačka elektroprivreda i industrija osuvremenjuju svoj proizvodni *park*, koji je početkom 2005 godine iznosio 130.000 MW. Naime, početkom 2006. godine je u izgradnji ili fazi projektiranja bilo 24 nove elektrane ukupne snage 18.000 MW, a nova postrojenja trebaju započeti komercijalnu proizvodnju 2011. godine. Takav

program izgradnje čini skoro polovicu planirane izgradnje novih elektrana od približno 40.000 MW do 2020. godine, za koji treba osigurati 40 milijarda eura.

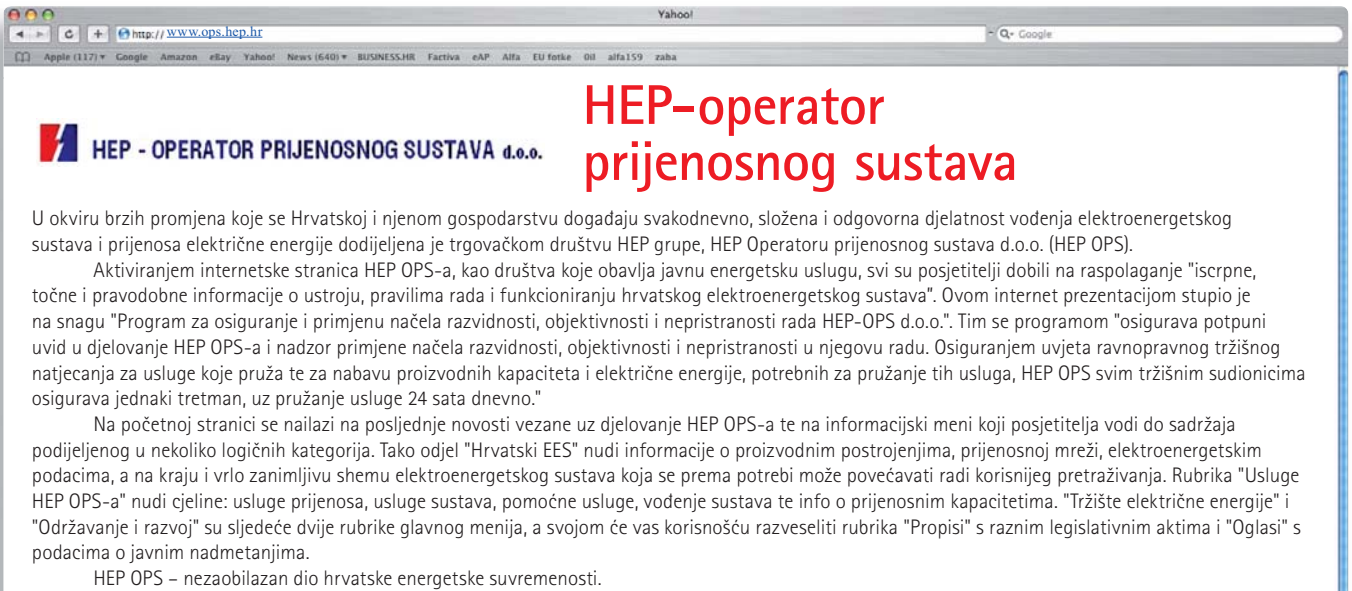
Budući da je energetika kapitalno intenzivna grana, koja računa s investicijskim ciklusima od 30 do 40 godina, za koje treba osigurati dugoročna planska utemeljenja, Njemačka elektroprivreda od politike očekuje utvrđivanje pouzdanih dugoročnih okvirnih uvjeta i čvrstih temelja za sigurnost investicijskih ulaganja.

Jedinična snaga i tehnologija proizvodnje električne energije novih elektrana je različita. Tako je jedinična snaga novih kombi elektrana na prirodni plin od 400 do 1.200 MW, koje se većinom grade za istodobnu proizvodnju topline i električne energije u spojnom procesu, s iskoristivošću goriva većom od 80 posto. Programom se predviđa izgradnja deset elektrana na kameni ugljen jediničnih snaga između 600 i 1.500 MW, a elektrane na domaći smeđi ugljen, jediničnih snaga većih od 1.000 MW, graditi će se na nalazištima ugljena Neurath i Boxberg.

Prilačemo cjelovit pregled objekata u izgradnji i projektiranju, jediničnih snaga većih od 45 MW :

Tvrtka	Lokacija	Energent	Snaga (MW)	Planirani ulazak u pogon
RWE Power	Weisweiler (proširenje)	Prirodni plin	540	2006.
Concord Power	Kombi - Lubmin I	Prirodni plin	1 200	2007.
Trianel Power	Kombi - Hamm-Uentrop	Prirodni plin	800	2007.
Mark - E/Statkraft	Kombi - Herdecke	Prirodni plin	400	2007.
Statkraft	Kombi - Hürth	Prirodni plin	800	2007.
E.ON Kraftwerke	Kombi - Irsching	Prirodni plin	800	2008.
Norddeutsche Affinerie	Hamburg	Komunalni otpad	100	2008.
RWE Power	BoA II Neurath	Smeđi ugljen	2 100	2010.
Vattenfall Europe Generation	Boxberg	Smeđi ugljen	670	2010.
STEAG /EVN	Duisburg Walsum	Kameni ugljen	750	2010.
Stadwerke Ulm	Blaubeuren	Crpno akumulacijska HE	45	2010.
Vattenfall Europe Generation	Hamburg - Moorburg	Kameni ugljen	750	2010/2011
Electrabel/Norddeutsche Affinerie	Hamburg / Stade/Wilhemshaven	Kameni ugljen	600	2010./2011.
E.ON Kraftwerke	Datteln	Kameni ugljen	1 000	2011.
swb Erzeugung	Bremen - Mittelbüren	Kameni ugljen	800	2011.
EWMR	Ruhrgebit	Kameni ugljen	1 100	2011.
STEAG	Herne	Kameni ugljen	750	2011.
RWE Power	Hamm	Kameni ugljen	1 500	2011.
Natur Energie (EnBW)	Reinfelden	Protočna hidroelektrana	74	2011.
Südweststrom	Baden-Württemberg	Kameni ugljen	750	otvoren
Kraftwerke Meinz-Wiesbaden	Mannheim	Kameni ugljen	750	otvoren
RWE Power	Lingen	Prirodni plin	850	otvoren
N-Ergie	Dattelnbach	Prirodni plin	800	otvoren
Electrabel	Saarland	Prirodni plin	400	otvoren

Izvor podataka: Verband der Elektrizitätswirtschaft VDEW Berlin
Pripremio: Vladimir Dokmanović

HEP - OPERATOR PRIJENOSNOG SUSTAVA d.o.o.

HEP-operator prijenosnog sustava

U okviru brzih promjena koje se Hrvatskoj i njenom gospodarstvu događaju svakodnevno, složena i odgovorna djelatnost vođenja elektroenergetskog sustava i prijenosa električne energije dodijeljena je trgovačkom društvu HEP grupe, HEP Operatoru prijenosnog sustava d.o.o. (HEP OPS).

Aktiviranjem internetske stranice HEP OPS-a, kao društva koje obavlja javnu energetska uslugu, svi su posjetitelji dobili na raspolaganje "iscrpane, točne i pravodobne informacije o ustroju, pravilima rada i funkcioniranju hrvatskog elektroenergetskog sustava". Ovom internet prezentacijom stupio je na snagu "Program za osiguranje i primjenu načela razvidnosti, objektivnosti i nepristranosti rada HEP-OPS d.o.o.". Tim se programom "osigurava potpuni uvid u djelovanje HEP OPS-a i nadzor primjene načela razvidnosti, objektivnosti i nepristranosti u njegovu radu. Osiguranjem uvjeta ravnopravnog tržišnog natjecanja za usluge koje pruža te za nabavu proizvodnih kapaciteta i električne energije, potrebnih za pružanje tih usluga, HEP OPS svim tržišnim sudionicima osigurava jednaki tretman, uz pružanje usluge 24 sata dnevno."

Na početnoj stranici se nailazi na posljednje novosti vezane uz djelovanje HEP OPS-a te na informacijski meni koji posjetitelja vodi do sadržaja podijeljenog u nekoliko logičnih kategorija. Tako odjel "Hrvatski EES" nudi informacije o proizvodnim postrojenjima, prijenosnoj mreži, elektroenergetskim podacima, a na kraju i vrlo zanimljivu shemu elektroenergetskog sustava koja se prema potrebi može povećavati radi korisnijeg pretraživanja. Rubrika "Usluge HEP OPS-a" nudi cjeline: usluge prijenosa, usluge sustava, pomoćne usluge, vođenje sustava te info o prijenosnim kapacitetima. "Tržište električne energije" i "Održavanje i razvoj" su sljedeće dvije rubrike glavnog menija, a svojom će vas korisnošću razveseliti rubrika "Propisi" s raznim legislativnim aktima i "Oglosi" s podacima o javnim nadmetanjima.

HEP OPS – nezaobilazan dio hrvatske energetske suvremenosti.

etso

ETSO-European transmission system operators

Europske elektroenergetske tvrtke su odavno bile okrenute suradnji, ponajviše radi postizanja najvećeg stupnja pouzdanosti elektroenergetskog sustava te optimiranja kapaciteta. Tijekom vremena su iz te vrste suradnje izrasle četiri organizacije: TSO1 (udruga operatora prijenosnog sustava u Irskoj), UKTSOA (udruga operatora prijenosnog sustava Velike Britanije), NORDEL (udruga operatora prijenosnih sustava nordijskih zemalja) i UCTE (udruga operatora prijenosnih sustava zemalja zapadne i srednje Europe). Godine 1999. je udruživanjem navedenih organizacija stvoren ETSO. Danas elektroenergetski sustavi koje predstavlja ova organizacija opskrbljuju električnom energijom više od 490 milijuna ljudi, a godišnja potrošnja se kreće oko cifre od 3200 TWh. Duljina dalekovoda 440 i 220 kV iznosi približno 290.000 kilometara.

Internet stranice organizacije su izvedene u vrhunskom spoju vizualnosti i profesionalne prezentacije informacija. Uz podatke o samoj organizaciji, članstvu, strukturi i načinu djelovanja, možete se upoznati brojnim aktivnostima organizacije predstavljenima kroz prigodne pdf dokumente, najavama stručnih skupova ili novostima. Posebnu preporuku zaslužuje dio s podacima u realnom vremenu koji se mogu dobiti sa web stranica tvrtki članica ETSO-a.

ETSO je dio europske elektroenergetike i svakako zaslužuje vaš posjet.

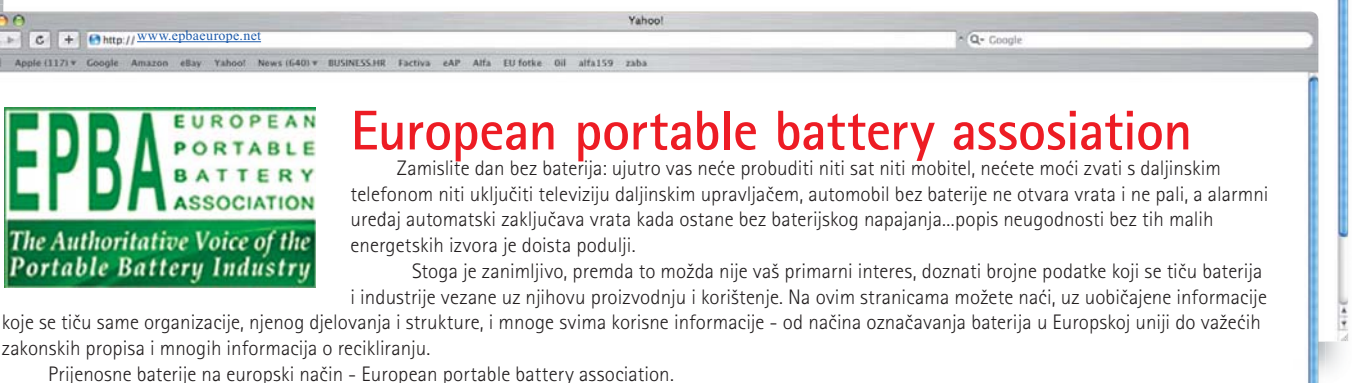
GWEC
GLOBAL WIND ENERGY COUNCIL

Global wind energy council

Ovo je organizacija osnovana 2005. godine kako bi predstavljala reprezentativno mjesto okupljanja za pojedince, tvrtke i organizacije iz djelatnosti iskorištenja energije vjetra na međunarodnoj razini. Kao skup mnogih nacionalnih i nadnacionalnih organizacija, GWEC obuhvaća više od 1.500 pravnih subjekata uključenih u djelatnosti proizvodnje, razvoja projekata, proizvodnje energije, financiranja i savjetničke aktivnosti. U više od 50 zemalja širom svijeta, članstvo ove organizacije obuhvaća sve najveće proizvođače vjetroelektrana s više od 60.000 MW instaliranih kapaciteta.

Sve ove brojke govore o ozbiljnosti organizacije koja će vam na svojim internetskim stranicama ponuditi informacijski materijal u skladu s reputacijom. Premda grafički izgled malo podsjeća na predloške za danas tako popularne "blogove", organizacija sadržaja je klasična s podacima o organizaciji, regionalnom ustroju, publikacijama, stručnim događajima i članstvu. U skladu sa svojom ulogom nad-organizacije, na ovim ćete stranicama naići na mnogo usmjerenja prema lokalnim organizacijama, tvrtkama ili medijima.

Globalne informacije o industriji iskorištenja energije vjetra – GWEC.

EPBA
EUROPEAN PORTABLE BATTERY ASSOCIATION
The Authoritative Voice of the Portable Battery Industry

European portable battery association

Zamislite dan bez baterija: ujutro vas neće probuditi niti sat niti mobilni, nećete moći zvati s daljinskim telefonom niti uključiti televiziju daljinskim upravljačem, automobil bez baterije ne otvara vrata i ne pali, a alarmni uređaj automatski zaključava vrata kada ostane bez baterijskog napajanja...popis neugodnosti bez tih malih energetska izvora je doista podulji.

Stoga je zanimljivo, premda to možda nije vaš primarni interes, doznati brojne podatke koji se tiču baterija i industrije vezane uz njihovu proizvodnju i korištenje. Na ovim stranicama možete naći, uz uobičajene informacije zakonskih propisa i mnogih informacija o recikliranju.

Prijenosne baterije na europski način - European portable battery association.

Kako nas oblikuju?

Tihana Malenica

Različite vrste medija, prvenstveno tiskani i elektronski, neizostavan su dio našeg svakodnevnog života. Razvoj informacijske i komunikacijske tehnologije rezultirao je nastankom još jednog, sve moćnijeg medija – interneta. Oni nas informiraju, obrazuju, zabavljaju, ali i oblikuju naše stavove i vrijednosti. Nerijetko utječu na nas više nego što smo toga svjesni ili spremni priznati. Ipak, za funkcije i djelovanje medija na populaciju koja im je izložena, od same njihove pojave, interes su pokazali istraživači iz različitih područja (psiholozi, politolozi, sociolozi...) koji, prateći njihov razvoj i širenje, pokušavaju dati odgovore na ova i mnoga druga pitanja. Važnost navedenih oblika medija jest i u tomu što se sve češće spominju u kontekstu čimbenika socijalizacijskog procesa kojem smo svi izloženi od ranog djetinjstva, a čija je funkcija naša uspješna integracija u društvenu zajednicu u kojoj živimo. On podrazumijeva prihvatanje određenih stavova, vrijednosti i poželjnih oblika ponašanja koji nam omogućuju prilagodavanje zahtjevima i normama društva. Kao glavni agensi socijalizacije navode se roditelji, odnosno obitelji u kojoj odrastamo, obrazovni proces, odnosno škola i vrsnjaci. Njima se u novije vrijeme pridružuju i mediji svih vrsta. Da bi se stekao bolji uvid u to utječu li uopće na djecu te ako utječu u kojoj mjeri i na koji način, potrebno je istražiti kojim su medijima djeca izložena, u kojim uvjetima, koliko često... Osim te obrazovno-informativne funkcije medija, oni su sredstvo kojim brojni proizvođači i pružatelji usluga komuniciraju s potencijalnim i postojećim potrošačima. Novine, časopisi, radio, televizija, internet i vanjsko oglašavanje predstavljaju kanale kojima se provodi oglašavanje najraznolikijih proizvoda i usluga. Zadnjih godina se posebno proširilo reklamiranje vanjskim oglašavanjem, koje doseže potrošača izvan njegova doma. Ono obuhvaća oglasne panoje i ploče različitih dimenzija, kao i sve oblike tzv. *tranzitnog oglašavanja* u koje spadaju stacionarno oglašavanje (oglasni panoi na autobusnim, tramvajskim i željezničkim postajama te u zračnim lukama) i pokretno tranzitno oglašavanje (oglasi na vanjskim površinama i u unutrašnjosti autobusa, tramvaja, podzemne željeznice). Oglašavanje je do te mjere uzelo maha da je čak i samo ljudsko tijelo postalo reklamnim panoom na način da čovjek koji je za to plaćen na licu ili nekom drugom vidljivom mjestu na tijelu ima oslikanu ili istetoviranu reklamnu poruku. Stoga ne čude podaci prikupljeni istraživanjima koji pokazuju da djeca prije navršene druge godine života već nauče prepoznavati robne marke kao dobre, loše ili bezvezne. Prosječan učenik prvog razreda raspoznaje njih stotinu, a djeca u šestom razredu razlikuju 300 do 400 marki od prehrambenih artikala koje jedu, preko odjeće do tehničkih proizvoda. Odrasli poznaju i razlikuju približno 1.500 marki ili *brandova*.

CILJ SVIH PORUKA – MOTIVIRATI POTROŠAČE NA KUPNJU

Osim potrage za što boljim i uočljivijim mjestom i medijem oglašavanja, velika važnost se pridaje i samoj vrsti poruke. Razvojem tržišta i marketinga, sadržajne dimenzije poruke su se mijenjale, od onih koje su strogo naglašavale funkcionalne karakteristike proizvoda, preko unošenja i nekih simboličkih elemenata u poruku

pa do kreiranja poruka koje isključivo naglašavaju psihološke dimenzije upotrebe proizvoda (postizanje statusa, emocionalne satisfakcije, podupiranja željenog životnog stila). Ono što je temeljni cilj svih apela i poruka sadržanih u oglasima jest motivirati potrošače na kupnju proizvoda ili korištenje usluge. Apel može dodatno pojačati motiv kojeg je potrošač i sam svjestan, ali i pobuditi neke koji su do tada bili u zoni nesvjesnog. Ovisno o procijenjenoj učinkovitosti pojedinog apela u nekoj konkretnoj okolnosti, on može biti usmjeren na proizvod ili na potrošača. Bez obzira za koju se taktiku oglašivač odlučuje, važno je da ona kod potrošača stvori predodžbu da mu kupnja proizvoda donosi određenu korist – funkcionalnu, psihološku ili obje. Racionalni apeli naglašavaju funkcionalnost proizvoda dok emocionalni teže pobuđivanju emocija kod potrošača pa tako pozitivni apeli govore o ugodni i radosti od korištenja proizvoda ili usluge, a negativni o izbjegavanju neugodnih iskustava ako se kupi proizvod. Najčešće se poruke temelje samo na pozitivnim obilježjima proizvoda (jednstrani apeli), a ponekad naglašavaju njegove prednosti i nedostatke (dvostrani apeli). Ako proizvođač oglašava svoj proizvod na način da ga uspoređuje s konkurentskim, riječ je o tzv. komparativnom apelu. Tada se u pravilu naglašavaju prednosti svog, a slabosti konkurentskog proizvoda. Ako je poruka usmjerena na potrošača, ona obično ima za cilj utjecati na njegove stavove o proizvodu ili usluzi, propagirati određeni životni stil ili imidž te ukazivati potrošaču da reklamirani proizvod koriste pripadnici grupa kojima pripada ili bi želio pripadati. Zbog brojnosti, složenosti i suptilnosti poruka koje nam odašilju različiti oglasi, treba imati na umu da mnoge od njih često nesvjesno "upijamo". Stoga je važno da njegujemo, a kod djece odmalena izgrađujemo, selektivan stav s ciljem razlikovanja medijskih sadržaja koje je vrijedno popratiti, a koje ne, kao i kako stvoriti kritički odmak od onoga što nam mediji nude i iz mnoštva sadržaja izdvojiti one koji će nas zabaviti, ali i koristiti našem osobnom rastu i razvoju.

OGLAŠAVANJE REGULIRANO ZAKONIMA

Velika konkurencija i raznolik izbor medija mnogome čine borbu za pozornost potrošača sve bespoštednijom. S ciljem uvođenja i održavanja

reda u tom području većina država, posebno one razvijenije, stvorile su zakonski okvir kojim se regulira oglašavanje proizvoda i usluga. Tako je, primjerice, u Švedskoj potpuno zabranjeno oglašavanje na televiziji, dok je u većini drugih zemalja određena dopuštena *minutaža* za reklamiranje unutar emitiranog programa ili nekog utvrđenog vremenskog intervala. Osim kvantitativnog aspekta oglašavanja, zakon regulira i sadržajna ograničenja oglasa. Što se smije, a što ne smije reklamirati te je li reklama primjerena za prikazivanje svim kategorijama opće populacije. U većini zemalja je zabranjeno reklamiranje duhana i duhanskih proizvoda, alkoholnih pića i lijekova. Na temelju članka 88. Ustava Republike Hrvatske, Hrvatski sabor je 29. svibnja 2003. godine donio odluku o proglašenju Zakona o zaštiti potrošača, čiji se treći dio odnosi na oglašavanje proizvoda i usluga. Prema članku 89. tog Zakona, oglašavanje proizvoda i usluga jest svako očitovanje u bilo kojem obliku koje netko daje u okviru svog zanimanja ili poslovne djelatnosti, a usmjereno je na promociju nekog proizvoda ili usluge. Posebnu stavku predstavljaju tzv. *zavaravajuće i komparativno oglašavanje*. *Zavaravajuće oglašavanje* jest ono oglašavanje koje dovodi u zabludu ili je vjerojatno da će dovesti u zabludu osobe kojima je oglašavanje upućeno pa je vjerojatno da će zbog toga to oglašavanje utjecati na ekonomsko ponašanje osoba kojima je upućeno, kao i ono oglašavanje koje, zbog toga jer stvara zabunu kod osoba kojima je upućeno, vrijeda ili je vjerojatno da će povrijediti konkurente na tržištu. Komparativno oglašavanje jest svako oglašavanje koje, u svrhu promocije nekog proizvoda ili usluge, izravno ili neizravno upućuje na konkurenta na tržištu, odnosno koje izravno ili neizravno upućuje na konkurentski proizvod ili uslugu. *Zavaravajuće oglašavanje* nije dopušteno dok je komparativno dopušteno samo uz ispunjenje određenih pretpostavki reguliranih ovim Zakonom. Postojanje zakonskih mjera koje reguliraju ponašanje oglašivača djelomice štiti potrošače od pretjerane i neprikladne izloženosti propagandnim porukama, no koliko i kakav će biti njihov konačni utjecaj na njihove kupovne i životne navike ipak ovisi o njima samima. I, kako je prije navedeno, stavu koji će zauzeti prema onomu što im mediji sugeriraju.

Poslovno okružje zahtijeva prikladno odijevanje zaposlenika

Poslodavac traži zaštitu profesionalnog poslovnog imidža

Kompanije obično u pisanom dokumentu daju i opći pregled prihvatljivog načina odijevanja na poslu, a navodi se i pojedina vrsta odjeće, koja se ne smatra prikladnom

Premda pojam slobode i demokracije u sebi sadrži i slobodu odijevanja, sve svjetske korporacije imaju propisane interne odredbe o izgledu i odijevanju svojih zaposlenika, koje strogo ili manje strogo ograničavaju tu slobodu. Neke od njih iznimno su krute i obvezujuće. Što se toga tiče, IBM, primjerice, ne dopušta skoro nikakav prostor za izražavanje individualnih preferencija; zaposlenicima za vrijeme dok su na poslu odredbe nalažu uniformiranost u odijevanju. Ipak, veliki dio odredbi nije toliko krut; premda IBM traži od zaposlenika profesionalni, poslovni imidž, ne zabranjuju im nekonvencionalnost, opuštenost i osobni stil u odijevanju, priznajući im potrebu da se osjećaju opušteno.

Budući da danas često možemo vidjeti ljude odjevene neprikladno za okolnosti i okruženje, manje strogi poslodavci u pravilu imaju pisane upute koje pomažu njihovim zaposlenicima da shvate što oni smatraju prikladnim, odnosno neprikladnim izgledom na poslu. Takve upute obično navode da obuća, prikladna za plažu, za rad u vrtu, plesni klub, sportsku rekreaciju ili natjecanje baš i nije prikladna za postizanje profesionalnog izgleda, onakvog kakav bi vaš poslodavac želio da imate na svom radnom mjestu.

ŠTO DA, A ŠTO NE?

Općenito se smatra da previše pripijena odjeća, ona koja previše otkriva leđa, grudi, noge, trbuh, ili donje rublje – nije prikladna za radno mjesto, čak ni u poslu koji dopušta ležerniji i opušteniji imidž. Dakako da se i u takvom radnom okruženju podrazumijeva da odjeća treba biti ispeglana, a ne izgužvana.

Poderana, prljava, otrcana odjeća je neprihvatljiva. Šavovi moraju biti cijeli. Bilo koja odjeća koja na sebi ima riječ, tekst ili sliku, koja bi mogla biti ofenzivna prema drugim zaposlenicima, neprihvatljiva je. Potiče se odjeća

s logom kompanije. Imena športskih timova, fakulteta i modnih brendova na obući su općenito prihvatljiva.

Pravilnikom mogu određeni dani biti proglašeni manje obvezujućim za vanjski izgled zaposlenika. U te dane dopušta se nošenje *jeans* odjeće i opušteniji pristup oblačenju, ali ne i takav koji bi bio potencijalno ofenzivan prema drugima.

PROPISANI STANDARDI

Kompanije obično u pisanom dokumentu daju i opći pregled prihvatljivog načina odijevanja na poslu, a navodi se i pojedina vrsta odjeće, koja se ne smatra prikladnom. Niti jedan takav popis, dakako, nije i ne može biti potpun i otvoren je za promjene. Popisi samo ukazuju na to što se općenito smatra prihvatljivom/neprihvatljivom odjećom za posao. Zbog toga zaposlenici moraju uložiti dodatni napor i sami procijeniti kako se odjenuti za posao. Ako niste sigurni kako bi trebali izgledati na svom radnom mjestu, savjetuje vam se da o tomu porazgovarate sa svojim rukovoditeljem ili odgovornom osobom za upravljanje ljudskim resursima u poduzeću.

Ako oblačenje pojedinog zaposlenika, prema ocjeni pretpostavljenog ili odgovorne osobe za područje upravljanja ljudskim resursima, ne udovoljava takvim pisanim standardima, zamolit će se da na posao više ne dolazi u takvoj odjeći. Ako se problem ne uspije riješiti na taj način, zaposlenik se može poslati kući da obuče nešto prikladnije ili mu se, ako je to prvi put, izrekne usmeno upozorenje. Navedeni pristup vrijedi i za sve druge povrede odredbi o ponašanju zaposlenika na poslu. Ako zaposlenik i dalje nastavi kršiti propisane norme odijevanja, poduzimaju se strože disciplinske mjere.

Branko Prpić

FOTOZAPAJAJ

Zmija u hladu ormarića

Naši elektraši s daruvarskog područja imali su *nezgodan bliski susret* s nenajavljenim *podstanarom* jednog samostojećeg ormarića s brojiлом što je snimio Željko Lukić. Pitanje je tko se više uplašio – zmija ili naši ljudi? Pretpostavimo da je to bila zmija, jer naši znaju da nije riječ o otrovnici.

Očito je u ovim ljetnim (pre)vrućim danima ormarić zmiji poslužio za predah od žege. Za uzvrat, zmija čuva plombu i tako je ostvaren uspješan suživot.

(Ur)

Zadovoljstvo u obitelji – temelj uspješnog poslovnog života

Mnoga poduzeća otkrivaju prednost pred konkurencijom zahvaljujući obiteljskoj skrbi i zato iz temelja mijenjaju svoje gledište

Jutro je, 7:30. Zvoni telefon, djevojka koja čuva dijete javlja da je bolesna. Otac djeteta već je izvan kuće, zapravo i majka bi već morala krenuti na posao. Ali bez skrbi o djetetu to neće biti moguće. Pogled na kalendar u nevolji izaziva razočaranje. Baka je baš u ovo vrijeme na krstarenju, svekrva je već tjednima bolehljiva, a susjeda je prije deset dana *uskočila* i negdje čuva djecu. Posljedica: pozivanje poslodavca, ispričavanje i zamolba za slobodni dan – zajedno sa lošom savješću.

Ali, vremena se mijenjaju. Sve više tvrtki ne ostavlja mlade zaposlenike same pri obveznoj skrbi o djetetu. Osnivaju dječje jaslice na mjestu rada, pogoni nude dječje vrtiće, skoro sa 24-satnim radnim vremenom ili plaćaju u obližnjem mjesnom vrtiću smještaj u nevolji. Na zadnji natječaj saveznog njemačkog ministarstva obitelji "Čimbenik uspjeha obitelj 2005" s kraja 2004. godine, javilo se 366 poduzeća iz različitih struka. Bilo je to pet puta više nego na natječaju iz 2000. godine. Takav visoki odziv pokazuje da sve više poduzeća ozbiljno prihvaća politiku zbrinjavanja obitelji kao gospodarstveni čimbenik, kakav on to i jest. Prepoznali su da je skrb za obitelji zaposlenika isplativa.

FORDOVI KLINCI

Evo jednog primjera. Dječji vrtić u mjestu je iznenada zatvoren. U automobilskoj grupi Ford to ne predstavlja problem. Tu u pomoć *uskače* vrtić "Ford-Pänz" (*fordovi klinici*). Roditelji mogu dovesti svoje "Pänz" (u Kölnu naziv za djecu od dvije do četiri godine) u vlastitu ustanovu za skrb o djeci na prostoru tvornice. Taj dječji vrtić u nevolji otvoren je od šest do 17 sati, a prema potrebi i dulje. Očevi se na tečajevima hrabre da oni koriste roditeljske dopuste. Ponuda za skraćeno radno vrijeme i podjelu radnog mjesta vrijedi i za rukovodeće osoblje. Na obiteljskoj mreži zaposlenici su razvili program koji majkama i očevima olakšava ponovno zapošljavanje. Odnedavno, uz dječje sastavnice postoji još jedno težište: "raditi i njegovati". To je posljedica demografskog čimbenika, jer sve više zaposlenika preuzima skrb i za svoje roditelje.

Skrb za obitelj nije na dnevnom redu samo u industrijskim koncernima. Prije svega, tvrtke ovise o visokostručnim zaposlenicima, a neke i ulažu puno novaca i vremena u obrazovanje svojih zaposlenika pa su zainteresirane zadržati ih u svojoj sredini. U Rödl & Partner, velikom uredu za revizije poslovanja i odvjetničke poslove, sve je započelo od Monike Kastl prije 18 godina. Voditeljica njihovog vanjskog ureda vodila je tada sa sobom na posao dijete, jer nije željela izgubiti svoje visoko radno mjesto. Od tog se vremena puno promijenilo. Tvrtka već godinama u obližnjem dječjem vrtiću unajmljuje mjesta za djecu svojeg osoblja. Sada još u blizini ureda osniva jaslice za djecu do tri godine, jer baš

u toj dobnoj skupini postoji velika potreba. U tvrtki su svjesni da je zadovoljstvo u obitelji temelj za uspješan poslovni život zaposlenika te da veliki dio kreativnosti, mogućnosti opterećenja i poticaja u zvanju, izravno ovise o privatnim čimbenicima. Priključak na internu komunikacijsku mrežu roditelja, koji kod kuće skrbe o djetetu, osigurava im najnovije pogonske informacije i time zaokružuje obiteljski program.

GOSPODARSKI I NATJECATELJSKI ČIMBENIK

Kod sve te skrbi za ljude, svoju ulogu ima i gospodarstveni čimbenik. Kao što je tvrtka Komsa AG iz Saske, uslužno poduzeće na njemačkom telekomunikacijskom tržištu, nedavno otvorilo vlastiti dječji vrtić, tako si i Rödl ne može dopustiti visoku fluktuaciju zaposlenika. Oponomoćitelji ureda drže jako puno do osobnog kontakta i uopće ne žele mijenjati osobu svog povjerenja. Kod Komsa su više od polovice zaposlenika mlade žene, koje mogu sljedećih godina postati majke. U tvrtki vide svoju skrb za obitelj i kao natjecateljski čimbenik i svjesni su da moraju biti zanimljiv poslodavac, kako bi mogli pridobiti i zadržati stručnu radnu snagu. Brojke im daju za pravo. Sklonost rješavanju obiteljskih problema ne košta ništa. Prema jednoj studiji tvrtke Prognosa, na taj se način još i dobiva. Iz podataka deset poduzeća izračunata je djelotvornost individualnih modela radnog vremena, rada na daljinu i skrbi za djecu i napravljena je usporedba troškova, koji proizlaze iz fluktuacije i dugoročne prisutnosti zaposlenika u tvrtki. Rezultat je pokazao da poduzeća koja skrbe o obitelji zaposlenika mogu uštedjeti barem polovicu troškova koje bi imali zbog troškova prijelaznih rješenja i prilagodbe novih zaposlenika.

Da se i ne govori o promidžbenom djelovanju. U natječaju koji su zajedno raspisali Ministarstvo obitelji i Savezno ministarstvo gospodarstva, sve tvrtke – sudionici natječaja, mogle su računati s velikim publicitetom. Proglašeni su i objavljeni pobjednici kod 164 mala pogona (do 50 zaposlenika), 74 srednje velikih tvrtki (do 500 zaposlenika) i 128 poduzeća (više od 500 zaposlenika) i pobjednici su dobili nagrade od 10 000 eura za najbolje zamisli o skrbi za obitelji zaposlenika, s tim da su pozvani na večeru s kancelarom.

Istina, Werneru Raddatzu nije potrebna nagrada. Pekarski majstor iz Gröditz, vlasnik 80 podružnica i sam otac petero djece, u svojim prodavaonicama okružen je zaposlenicima-majkama. U jednoj godini na svijet dode i do 20 novorođenčadi.

- Samo o poslovodstvu ovisi, hoće li mlada majka biti psihički zlostavljana, ako zbog bolesti djeteta ostane kod kuće – objašnjava Raddatz. Njegova skrb za obitelji zaposleni nagraduju odanošću, ali i spremnošću da se ponekad odreknu zahtjeva za većom plaćom.

Izvornik: Focus
Pripremio: Željko Medvešek

Jaslice u tvrtki Rödl & Partner – veliki gospodarstvo-odvjetnički ured već godinama unajmljuje mjesta u dječjem vrtiću za djecu svojih zaposlenika i ove godine gradi jaslice za malu djecu, a odvjetnici tako žele vezati stručno osoblje za svoj ured

Natjecateljski čimbenik za Komsa AG – vlastiti dječji vrtić – poticaj je mladima, jer u vrtiću glazba je svakidašnjica, djeca uče strane jezike i bave se športom, a o radnom vremenu odlučuju roditelji

Sve više poduzeća ozbiljno prihvaća politiku zbrinjavanja obitelji kao gospodarstveni čimbenik, kakav on to i jest

GODINA NIKOLE TESTE
2006.

Tajne piramida i egipatske povijesti

Dolina kraljeva za mene je bila iznimna muzejska aleja egipatskih kraljeva i faraona nekada davno pokopanih u raskošnim grobnicama, ukrašenim prekrasnim hijeroglifima. Ali, već odavno razvaljene i pokradene *zjapile* su pomalo prazno i jadno.

Poluupućeni vodiči trudili su se mnogim turistima neuvjeljivim pričama prikazati stari, raskošni Egipat, civilizaciju koja je nekada bila na vrhuncu te sama sebe *potrošila* i nestala u prašini pijeska velike pustinje.

Tragao sam za skrivenim mjestima kraljevske doline, neistraženim grobnicama koje još sigurno skrivaju mnoge tajne.

Ima još lokota koje nitko nije oštetio, ima poruka koje još nitko nije dešifrirao. Svako nasilno

za život. Vozač je toliko nesigurno vozio da je bilo pravo čudo preživjeti. Putem mi je pričao da se najviše prometnih nezgoda u svijetu događa upravo u Egiptu, no oni za to ne mare.

OSJETITI PROSTOR KAKO SAM GA SANJAO

Na sreću, nekako smo stigli u *Dolinu kraljeva*. Nisam prijavio svoj boravak, niti sam se htio priključiti nekoj grupi turista koje su ovdje bile brojne. Želio sam osjetiti prostor onako kako sam ga sanjao. Meditacije su mi otkrile mnoge dimenzije kojih nisam bio svjestan. Uvijek mi je neki glas govorio što trebam učiniti, kamo trebam poći.

Kada bih to napravio, uvijek se dogodilo nešto zanimljivo i neobično.

Hodao sam satima razgledavajući ljepote

istraživača. U očima ti vidim da se pitaš iz kojih razloga je nestalo sve ovo čemu se sada diviš.

Pogledao sam ga malo pozornije i shvatio da iza lica starca-prosjaka stoji inteligentan čovjek pun energije i znanja.

ZAŠTO OD POSTANKA SVIJETA TRAJE NEMILOSRDNA BORBA BAŠ ZA ZLATO?

Ponudio sam ga datulama koje sam imao uz sebe, a on ih je rado prihvatio. Bio je gladan. Pojeo ih je nekoliko i nastavio:

- Znaš, od tada je prošlo već mnogo godina. Dok sam bio mlad radio sam u Kairu u Institutu za proučavanje povijesti. Bio sam zaneseni mladi istraživač i u jednom trenu mi se učinilo da sam na pragu velikog otkrića. Cijeli svoj život posvetio sam proučavanju piramida i egipatske povijesti. Fascinirala su me mnoga otkrića koja je malo tko ozbiljno shvaćao, jer svrha mnogih iskopavanja i istraživanja bila je samo i jedino otuđenje velikih bogatstava iz grobnica. Velika većina grobnica je opljačkana, velike vojske su tu prolazile. Zlato kao kovina ima veliku energetska vrijednost, a ne samo novčanu. To sigurno nisi znao. To je jedna od velikih tajni koje sam otkrio.

Što misliš, zašto od postanka svijeta traje nemilosrdna borba baš za zlato?

Upravo oni prostori na Zemlji, koji imaju veće količine zlata na jednom mjestu, stvaraju visoke energije iz kojih se rađaju bitne i velike stvari za razvoj čovječanstva. Pogledaj kroz povijest. Sve stare civilizacije njegovale su kulturu čuvanja zlata, pohranjivale ga u zemlju, od njega stvarale rituale i vrlo malo ga koristile za trgovinu. Velika je sreća što je egipatska Vlada unatrag desetak godina zabranila svim strancima da budu vodiči turistima, jer su pod tom krinkom obavljali iskapanja i istraživanja preostalih neotkrivenih grobnica.

Svi stari znanstvenici koji su sudjelovali u istraživanju, nisu više na ovome svijetu. Na sreću, ja sam jedan od njih, no ovdje to nitko ne zna...

PRED OTKRIĆEM TISUĆUGODIŠNJIH EGIPATSKIH TAJNI

Njegove riječi su me zapanjile. Pogledavao sam malo u njega, malo u sunčano nebo misleći da je to opet neka šala koju mi je pripremila moja mašta.

- *Ima nekoliko stvari koje želim da znaš. Već godinama nikomu nisam ništa pričao o tomu, a znam da ni mene uskoro više neće biti. Neke istine moram prenijeti i, između ostaloga, sretan si što ćeš biti jedna od osoba kojoj ću otkriti neke stvari vezane uz tajne Egipta. Nakon moje smrti, kada prođe nekoliko godina, susrest ćeš se s nekoliko ljudi koji također posjeduju „ključ“.*

Spajit ćete informacije i tada dobiti potpuni uvid u ono što se događalo na ovim prostorima prije tisuću godina. Spajit ćete velike tajne koje ćete potom objaviti onako kako vas budem uputio. Jedino je što moraš znati je da od toga ne smijete odstupiti. Nije nimalo slučajno što si danas tu, očekivao sam te...

Srce mi je počelo lupati kao da očekujem nalet uragana ili kao da se spremam za obranu od neke opasne životinje. Osjećao sam da su ovo vrlo važni trenuci i da će informacije koje ću čuti imati veliku važnost za budućnost.

(nastavak u sljedećoj priči)

Vlatko Kalapoš

Dolina kraljeva (ili ono što je od nje ostalo)

Zlato kao kovina ima veliku energetska vrijednost, a ne samo novčanu, i od postanka svijeta traje nemilosrdna borba za zlato, jer upravo oni prostori na Zemlji, koji imaju veće količine zlata na jednom mjestu, stvaraju visoke energije iz kojih se rađaju bitne i velike stvari za razvoj čovječanstva

djelovanje poremetilo bi sklad ovih svetih i tajnovitih mjesta. A, to je povezano s lošim mislima - loše misli za sebe vežu i loša djela.

STROGA KONTROLA EGIPATSKE VLADE

Naime, zračna luka u Kairu pokazala mi je sve ono o čemu sam razmišljao. Buka i gužva - kreativni kaos. Strani turistički vodiči o Egiptu znaju samo ono što su pročitali u knjigama ili čuli od domaćih vodiča bez kojih je nemoguće ući u Egipat (egipatska Vlada pobrinula se da se ni jedan stranac ili grupa ne smiju samostalno kretati ovim prostorima).

Razlog tomu su pojedinačni napadi na turiste, kao vanjska manifestacija ove odluke. Pravi razlog su velike pljačke grobova od unatrag stotinu godina, koje su se u jednom trenutku pretvorile u organizirani kriminal, a trgovina starinama i vrijednim eksponatima pretvorila se u vrlo unosan posao.

Ispunio sam obvezne formulare i objasnio vlastima da putujem na jug zemlje u obalno područje. *Dolinu kraljeva* nisam ni spominjao.

Mnogi strani istraživači i znanstvenici prolazili su ovim krajevima i mnogo toga otkrili. Nakon otkrića, cilj im je bio preseliti te velike vrijednosti u muzeje diljem svijeta, najviše u Britanski muzej u Londonu.

Vožnja taksijem predstavljala je pravu borbu

stare civilizacije. Ne znajući ni sam zašto, odlutao sam daleko od gužvi turista i naišao sam na mjesto na kojem je bila velika hrpa kamenja.

Vrućina je *zapekla*, bilo je oko podneva. Sjeo sam i promatrao. U daljini su se ocrtavali stupovi čarobnih zdanja, ulazi u grobnice pred kojima su bile gomile ljudi.

Sjedio sam pokraj jedne neotvorene, još neopljačkane, grobnice i gledao njezine obrise. Nisam znao komu pripada grobnica, ali srce mi je uzbuđeno kucalo. Nešto mi je govorilo da se nalazim pred jednim od mnogih neotkrivenih mjesta.

(NE)OČEKIVANI SUSRET

Dok sam tako razmišljao, iz meni neobjašnjivog razloga osjetio sam tugu. Na korak od mene bio je prosjak u odbranoj, staroj odjeći.

U ruci je držao štap na koji se hodajući oslanjao. Kada je sjeo, uspravno ga je držao u ruci. Kimnuo je glavom u znak pozdrava poštujući tišinu u kojoj sam uživao. U njoj sam jedino mogao pronaći svoj mir.

- *Mladiću, primijetio sam da satima sjediš sam, daleko od svih grupa turista koji prolaze ovim prostorima. Gledao sam te kako promatraš dijelove onoga što je još neotkriveno za razliku od ostalih koje zanimaju samo jeftine priče. Ti si mi nekako drukčiji. Nisi turist, a ne sličiš mi ni na nekog*

Dragocjeni komunikacijski posrednik

U prošlogodišnjem svibanjskom broju HEP Vjesnika predstavili smo Hrvatsku udrugu za školovanje pasa vodiča i mobilitet, koja priprema pse za humanu namjenu, provodeći cjeloviti program orijentacije i mobilnosti slijepih osoba te program školovanja i dodjele pasa vodiča takvim osobama. Udruga također školuje rehabilitacijske pse za osobe u invalidskim kolicima i teško pokretne osobe te razvija program terapijskih pasa za poticaj komunikacije i razvoja motorike kod djece s teškoćama u razvoju.

TARA JE STIGLA U PRAVO VRIJEME

Potom smo u tri sljedeća broja predstavili socijalizatore, naše kolege iz HEP-a – Lidiju Stipaničić, Branku Valentak i Slavka Mandekića, koji odgajaju pse u obiteljskom okruženju i to od osam tjedana starosti do 12 ili 16 mjeseci, nakon čega ih vraćaju Udruzi na školovanje.

Tragom novinarske znatiželje, saznali smo o izvrsnim rezultatima Tare, labradorke koja je bila na socijalizaciji u obitelji Slavka Mandekića i, zahvaljujući ljubaznosti Aleksandre i Budimira Šobata, roditelja petogodišnje Saše, izravno smo se uvjerali što može učiniti iskreno prijateljstvo između Saše i Tare, čime profitira cijela obitelj.

Naime, Saša je rođena s krvarenjem u mozgu i srednje teškom moždanom atrofijom što je potpuno uništilo njenu motoriku. Liječnička procjena o razvoju djevojčice nije bila nimalo ohrabrujuća – invalidska kolica i potpuna odsutnost komunikacije. Međutim, upornim radom Sašinih roditelja, po četiri do opet sati dnevno – Saša je prohodala. U dobi od dvije i pol godine, Saša se potpuno povukla u sebe što je ukazivalo na autizam. Kada su roditelji, uz vježbe motorike započeli raditi defektološki dio, procijenili su da bi bilo dobro uključiti terapijskog psa.

- Imali smo sreću da se Tara, odnosno njeno leglo, vratila sa socijalizacije i s nama je od prosinca prošle godine. Saša se bojala psa, ali labradori su psi koji osvajaju i trebalo je samo dva do tri dana da se Saša otvori. Za razliku od nas, koji tražimo da Saša marljivo vježba i ponekad smo joj naporni i dosadni, odnos s Tarom je drukčiji. Tara je vesela, razigrana, pametna i iznimno strpljiva i trpljiva. Saša ju hrani, a ako se i dogodi da slučajno padne preko nje, Tara strpljivo čeka dok se Saša dignu.

U razdoblju privikavanja od tri do četiri mjeseca, supruga je uz savjete Tarinog trenera Zorana Petreskog, nastavio s treningom, a ja sam preuzela emotivno-zabavni dio. U početku smo u šetnju išli odvojeno, jer Tara se trebala naviknuti na svoju novu obitelj. Sada smo zajedno i ono što je najvažnije jest da je Tara posrednik u komunikaciji. Saši djeca rado prilaze, ali zbog slabe govorne komunikacije igra traje kratko. Međutim, djeca su fascinirana s Tarom, koja je za njih najljepši i najpametniji pas, a ja uvijek napominjem da je to Sašin pas tako da Saša uvijek ima društvo, što je jako važno, saznajemo od A. Šobat.

EMOCIJE SE NAJTEŽE OTKLUČAVAJU

Saša danas ima pet godina i demantirala je liječnička početna predviđanja. Posljednja dijagnoza

je hiperaktivnost i poremećaj autističnog spektra, što znači najteže i najsporije pomake, jer su jednim dijelom zahvaćene emocije koje se puno teže otključavaju. Sve je u Sašinoj glavi, ali teško ide van. Međutim, sa smanjivanjem hiperaktivnosti proporcionalno se osloboda sve više emocija i Saša već danas pokazuje ljepi spektar, odnosno prema različitim ljudima pokazuje različite emocije. Mama Aleksandra realna je osoba i kaže da nisu očekivali čudo. Sve, zapravo, ovisi o roditeljima, a Sašini roditelji njoj su sve. Zadovoljni su što Saša danas hoda i što su izbjegli invalidska kolica, u čemu im je svojim znanjem iznimno puno pomogao doktor Svetislav Polovina, dječji fizijatar. Svjesni su da sve ovisi o njima i da, koliko su Saši roditelji, jednako toliko moraju biti i njeni terapeuti. Potpuno su upućeni u sve metode rada s djecom s oštećenjima mozga. Što se tiče motoričkog dijela, napravili su najviše što se moglo. Primjerice, na motorici prstiju šake i stopala radili su tri do pet sati dnevno. Odbacili su preporučenu metodu da se s djetetom radi onoliko koliko to dijete hoće, potičući Sašu i izvan očekivane izdržljivosti. Jer, da nisu tako radili, Saša možda nikad ne bi stala na svoje noge. Puno su im pomogli defektolozi iz Centra za mentalno zdravlje u Klaićevoj bolnici, gdje kod prof. Dinke Vučković zahtjevne terapije Saša odraduje bez većih poteškoća.

Zbog socijalizacije, Saša ide u Vrtić „Nad lipom“, podružnicu Centra za autizam. Osim što vrtić ima male grupe od četvero djece s tetama, koje su po struci defektolozi, tamo postoje i individualne specijalizirane terapije. Bez obzira na poteškoće u komunikaciji, Saša s veseljem pohađa vrtić, čemu je doprinijela njena "teta" prof. Lidija Gulić. Osim rada sa psihologom i logopedom, u vrtiću postoji kinezoterapija likovna te glazbena terapija, koju Saša najviše voli.

- Za takvu djecu treba osigurati bazen, šetnju, senzomotoričku integraciju, logopeda, psihologa, defektologa te glazbenog i likovnog terapeuta i kinezomotoričku terapiju. Osim vrtića "Nad Lipom", specijalizirane ustanove za rad s djecom s teškoćama u komunikaciji i poremećajima autističnog spektra u Zagrebu, na žalost nema. Objašnjenje je da je premala populacija takve djece, što nije istina. Možete misliti kako je u manjim mjestima, koliko u nas ima djece bez svjesne spoznaje, a ne postoje uvjeti da se s njima radi na pravi način, upozorava A. Šobat i dodaje:

- Iskristila bih ovu prigodu i posebno zahvalila obitelji Mandekić, za našu lijepu i dragi Taru. Iznimno se zahvaljujemo doktoru Svetislavu Polovini, koji nam je svojim znanjem omogućio da naša Saša hoda. Jednako tako, zahvaljujem Zoranu Petreskom iz Hrvatske udruge za školovanje pasa vodiča i mobilitet, koji je bio Tarin trener i koji nam i danas svesrdno pomaže savjetima, kad god je potrebno.

NAKON MALIH POMAKA, IZNENADNI NAPREDAK I OHRABRENJE

Kako je sve prepušteno osobnoj inicijativi, tako su Sašini roditelji na internetu pronašli informaciju da je Ana Sršen, naša plivačica koja postiže vrhunske svjetske rezultate na natjecanjima osoba s posebnim potrebama, utemeljila plivački klub Natator za takve osobe i Školu

Preljepa djevojčica Saša polako se otvara svijetu

Obitelj Šobat, koja je nedavno povećana za još jednog člana – labradorku Taru

plivanja za djecu s posebnim potrebama. Uključili su Sašu prošle godine i, zahvaljujući trenerici Nataši, koja je u Engleskoj završila posebne tečajeve, Saša je proplivala! Ove godine na more vode i Taru. Na pitanje o mogućoj prijelomnici u razdoblju puberteta, mama Aleksandra kaže:

- Razvojni put naše Saše potpuno je nepredvidiv. Naše je načelo živjeti bez planiranja, nego dan za dan. Sretna sam što je moj supruga Budimir potpuno predan Saši i iznimno angažiran. Puno radi sa Sašom, koja je najveća ljubav njegova života, a ljubav je obostrana. Istodobno, jako je nesretan ako koji dan Saša radi lošije, istina, s razlogom što se pokaže drugoga dana s povišenom temperaturom. Ponekad nam se čini da sve to ide „puževim korakom“, a onda odjedanput nas Saša iznenadi. Primjerice, za pet dana naučila je deset slova i to s razumijevanjem i brojeve do pet. Držimo se jedne američke teorije o drukčijem ritmu razvoja, jer dijete ne mora krenuti u školu sa sedam, nego može i sa deset godina.

Uvijek postoji nada. U Americi se ulažu velika financijska sredstva u istraživanja uzroka autizma i sličnih poremećaja zbog spremnosti financiranja takvih projekata javnih osoba, od kojih mnogi imaju autističnu djecu. Budući da je riječ o kemiji mozga, možda će se u budućnosti to moći regulirati jednom pilulom, koja će omogućiti da takva djeca normalno funkcioniraju, poput osoba s epilepsijom.

Do tada, jedini izbor je zahtjevan, dugotrajan, strpljiv i uporan rad. Najbolji dokaz da tada rezultati ne izostaju su Saša, Aleksandra i Budimir Šobat. I, dakako, Tara, koja je izvrsna nadogradnja cjelokupnom zajedničkom trudu mame, tate i Saše.

Đurda Sušec

Malcolm Gladwell: BLINK–TREPETAJ

Moć prvih dojmova

Druga uspješnica Malcolma Gladwella, o kojoj se govori i piše, je *Blink* ili *Treptaj*. Nakon što je *Točka preokreta* prevedena na 25 jezika i prodana u tri milijuna primjeraka, svijetli primjer slijedio je *Treptaj*. Ovoga puta Gladwell se bavi trenucima u kojima nešto znamo, a da ni sami ne znamo kako to znamo. *Treptaj* se bavi nekom vrstom trenutne intuitivne spoznaje, ali se protivni usporedbom s intuicijom, jer *blink* uključuje i racionalni trenutak.

ZAHVALNOST ZA KNJIGU TROJICI POLICAJACA

Otkud ideja za *Blink*, ispričao nam je autor na kraju knjige.

„Kada sam počeo pisati svoju drugu knjigu, pustio sam kosu. Do tada sam uvijek imao kratku i konzervativnu frizuru. Odjednom sam hirovito odlučio pustiti kosu, kao kad sam bio tinjedžer. Neki su se važni aspekti mog života odmah promijenili. Počeo sam dobivati kazne za prekoračnje brzine, koje prije toga nikad nisam dobivao. Počeli su me dodatno pregledavati i ispitivati na aerodromima. Jednog dana, dok samo hodao 14. ulicom u središtu Manhattana, policijski je kombi stao na pločnik i iz njega su iskočila tri policajca. Saznao sam da traže silovatelja, koji je nalikovao meni. Izvadili su crtež i opis. Pogledao sam crtež i rekao policajcima što sam ljubaznije mogao da silovatelj uopće ne izgleda kao ja. Bio je viši, krupniji i 15 godina mlađi i puno ružniji od mene, dodao sam u uzaludnom pokušaju da budem duhovit. Jedino što smo imali zajedničko bila je gusta crna kovčava kosa. Nakon 20 minuta, policajci su se konačno složili sa mnom i pustili me. Iznenadilo me koliko je stereotipiziranje u mom slučaju bilo suptilno i apsurdno. Nije se radilo o boji kože, dobi, visini ili težini. Presudna je bila kosa. Prvi dojam koji je stvorila moja kosa zasjenio je sve druge

elemente u potrazi za silovateljem. Taj me događaj potaknuo na razmišljanje o neobičnoj moći prvih dojmova i počeo sam pisati *Treptaj*. Zato bih najprije trebao zahvaliti toj trojici policajaca.“

Priče iz različitih područja života, kojima je ispunjena ova knjiga, potvrđuju Gladwellovu teoriju o prve dvije sekunde kada se *završi filmu u glavi*. Kada nekog upoznajemo, ulazimo u nečiju kuću, kada primjerice vatrogasac u djeliću sekunde zna kada mora izaći iz zgrade koja gori ili, pak, policajac koji u trenutku procijeni kako će reagirati u sukobu s kriminalcem.

ČUDO KADA NADZIREMO PRVE DVIJE SEKUNDE

Izdvojiti ću jednu priču-primjer koja mi se posebno sviđa.

Kako je došlo do revolucije u klasičnoj glazbi? Svijet klasične glazbe, posebno u europskim zemljama iz kojih potječe, donedavno je bio rezerviran za bijele muškarce. Vladalo je uvjerenje da žene jednostavno ne mogu svirati kao muškarci. Nisu imale tjelesnu snagu, stav ili izdržljivost za neke skladbe. Usta su im bila drukčija, a pluća slabija. Ruke sitnije. Takva se mišljenja nisu smatrala predrasudama, nego činjenicama. Činilo se da muškarci uvijek zvuče bolje od žena i nitko nije obraćao pozornost na koji su se način audicije održavale. Međutim, tijekom posljednjih desetljeća, svijet klasične glazbe zahvatila je revolucija. U SAD-u glazbenici u orkestrima počeli su se politički organizirati. Osnovani su sindikat i započeli borbu za zakonite ugovore, zdravstvene olakšice i zaštitu od nezakonitih otpuštanja do zahtjeva za jednakost pri zapošljavanju. Mnogi glazbenici smatrali su da dirigenti zloupotrebljavaju svoju moć i pristrani su prema kandidatima. Postupak audicije se formalizirao. Audicije glazbenika ocjenjivala je službena komisija, umjesto dirigenta koji bi sam donosio odluke. Glazbenici nisu nastupali pod svojim imenom, nego pod brojem. Kako su se nova pravila počela provoditi, dogodilo se da su orkestri počeli zapošljavati žene. U posljednjih 30 godina audicije iza zastora postale su uobičajene i broj žena u vodećim američkim orkestrima povećao se za pet puta. Svijet klasične glazbe shvatio je da je ono što se smatralo objektivnim i snažnim prvim dojmom, slušati nečiju izvedbu, zapravo bilo pristrana i pogrešna prosudba. Zašto su dirigenti tako dugo zanemarivali neutemeljenost svojih prosudbi? Zato što se često nemarno odnosimo prema našim sposobnostima brzog spoznavanja. Ne znamo otkud proizlaze naši prvi dojmovi i što znače pa ne uvažavamo njihovu osjetljivost. Kada je zastor omogućio objektivni prvi dojam, dogodilo se malo čudo, koje je uvijek moguće kad nadziremo prve dvije sekunde. Jednostavno, istinska vještina došla je do izražaja.

Silvana Prpić

Na što bi šefovi trebali obratiti više pozornosti?

I sitno podcjenjivanje može demoralizirati nadarenog zaposlenika

Je li vam se ikad dogodilo da vam šef kaže da samo nastavite govoriti dok on pregledava svoj rokovnik? Što s voditeljem tima za kojeg primjećujete da nije zapamtio kako se zove? Takva omalovažavanja možda ne znače puno, no ako su češća i ako se nagomilavaju, mogu izazvati ozbiljne posljedice. Nastojanja korporacija za promociju više žena, mladih, i drugih nedovoljno zastupljenih kategorija zaposlenika, šireći se od viših rukovodnih razina na one najniže, otkrivaju nove slabe točke u upravljanju, o kojima se započinje sve glasnije govoriti. Nastala dijelom u popularnoj psihologiji, dijelom kao žargon iz područja upravljanja ljudskim resursima, *mikroneravnopravnost* je postala riječ za sva one posredna, naoko sitna neizravna podcjenjivanja, koja mogu demoralizirati nadarenog zaposlenika.

Opremljene s takvom priručnom terminologijom, jedan broj kompanija, uključujući IBM i JPMorgan Chase, započeo je održavati seminare koji ne obučavaju toliko o pravilima ponašanja na poslu, već pokazuju na primjerima kako takve minorne, često neverbalne nepristojnosti mogu loše djelovati na svakoga.

OSNOVNA FILOZOFIJA – PRISTOJNOST PREMA ČOVJEU

Ta rastuća spoznaja velikim dijelom je rezultat nastojanja konzultanta i bivšeg predsjednika uprave Stephena Younga, koji na svojim predavanjima širom svijeta ukazuje na moć takvih sitnih znakova. „Nije toliko važno što ja kažem, nego što vi čujete,“ kaže on. Jedna od njegovih najefektnijih demonstracija – koja je čak i kod moćnih predsjednika uprava izazvala osjećaj neugode – u kojoj glumeci menadžera pokazuje kako on poklanja sve manje i manje interesa onomu što mu sugovornik govori. „Sad možete vidjeti da i vi to činite i koliko to loše djeluje“ kaže im Young poslije takve vježbe.

Njegov je cilj da i najtvrdokorniji šefovi priznaju sami sebi kako se i oni, ne tako rijetko, ponašaju kao netko koji si može dopustiti pogledavanje na svoj sat tijekom sastanka ili prekidati svog kolegu usred rečenice kako bi odgovorio na poziv sa svog mobitela.

„Nije to tek demonstracija koja će vas zabaviti,“ kaže jedan od sudionika – čelnik poznate kompanije. Nakon sudjelovanja na jednom od Youngovih trosatnih seminara, on je uvjeren da će stečeno znanje pomoći njegovim kolegama i njemu da unaprijede svoju vještinu upravljanja i komunikacije sa zaposlenicima na osnovnoj razini pristojnosti.

ZADRŽATI VJEŠTE I OSPOSOBLJENE LJUDE

Na tu problematiku započelo se obraćati pozornost kada su brojne kompanije, koje su već potrošile puno novca za privlačenje i osposobljavanje nadarenih zaposlenika u cilju očuvanja konkurentnosti na sve konkurentnijem tržištu, shvatile da se nakon odlaska u mirovinu velikog broja sposobnih zaposlenika *baby boom* naraštaja, moraju suočiti s nedostatkom vještih i osposobljenih ljudi.

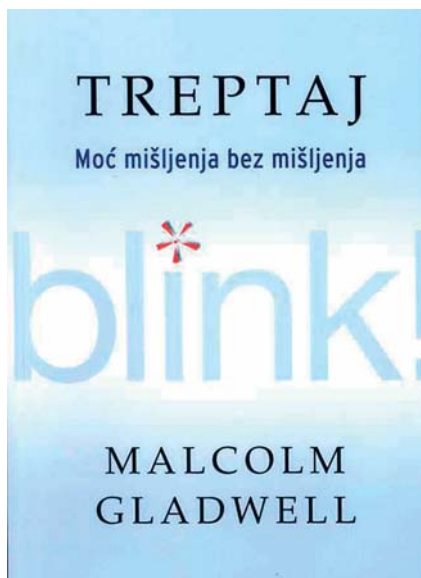
Podučavanjem šefova da paze na *mikroneravnopravnost* – pojam proširen u akademskim krugovima od kada ga je profesor s M.I.T.-a uobličio 1973. godine – moguće je bez velikih troškova zadržati teškom mukom privučene stručnjake. Kako kaže direktorica za kadrove jedne poznate kompanije: „Nikad ne možete znati, ako vam neki mladi sposobni zaposlenik, prijeđe konkurentskom poslodavcu, da nećete vi biti sljedeći koji ćete dobiti otkaz“. Korisno je i dobro da šef pokaže svoj pozitivan odnos prema zaposleniku, pitajući ga pristojno kako je, ali nije dobro, kaže Young, kada se s drugim zaposlenikom pozdravi neformalnim dodiranjem njegova ramena, jer time više nego jasno pokazuje tko pripada njegovom bliskom krugu, a tko ne. Jednako tako, nije dobro kada menadžer ne prihvati nečiju ideju, ali ju objeručke prihvati kad istu ideju parafrazira netko drugi.

Takvi primjeri nedostatka sluha za korektan, ljudski, profesionalni odnos prema zaposleniku do sada su služili za potkrepljenje tvrdnji o diskriminaciji. Od sada oni sami za sebe postaju dokaz za to, navodi direktor poznate advokatske kompanije koja zastupa menadžere u radnim sporovima sa zaposlenicima. „Ljudi jednostavno kažu 'Ja se stvarno osjećam kao nedobrodošao'“ kaže on.

Istina, čak niti najprosvjetljenijim liderskim *glavama* nije lako predvidjeti posljedice svih oni sitnih stvari koje učine ili onoga što kažu, jednako koliko im se nije lako *nositi* sa sve oštrijim tržištem kadrova. Kako kaže direktor razvoja u IBM-u, koji je u suradnji s Youngom započeo se osposobljavanjem svojih 330 tisuća zaposlenika širom svijeta: „Mi želimo stvoriti radnu sredinu koja je otvorena i koja predstavlja izazov za sve zaposlene“.

Nisu to bile samo riječi kojima je to izrekao, već i način na koji je izrekao koji je pokazivao ozbiljnost riječi kao potvrdu da on doista tako i misli.

Pripremio: Branko Prpić, prof. psihologije

Sunčanje uz oprez!

Pripremila:
Tatjana Jalušić

U našoj se zemlji još uvijek ne pridaje dovoljno važnosti ispravnoj zaštiti od Sunca te prevenciji i ranom otkrivanju melanoma - premda na melanom otpada tek četiri posto svih kožnih karcinoma, on je uzrok čak 80 posto smrtnih ishoda uzrokovanih karcinomima kože

Nekad su nam godišnji odmori ljeti bili sinonim za opuštanje, kupanje i - beskrajno sunčanje. Danas je, nažalost, (pretjerano) izlaganje Suncu postalo opasna aktivnost, jer često izaziva više štete nego koristi. Naime, ultraljubičasto zračenje iz Sunčeva svjetla jedan je od razloga nastanka melanoma, zloćudnog tumora, čija se učestalost kontinuirano povećava u cijelom svijetu.

SUNČEVO ZRAČENJE

– JEDAN OD UZROKA MELANOMA

Najveća učestalost melanoma u svijetu bilježi se u Australiji i Novom Zelandu, a najmanja u Japanu. U Europi se svake godine otkrije približno 17.000 novih bolesnika s melanomom, a približno 5.000 ih godišnje umre od ove bolesti. U SAD-u je 2003. godine prijavljeno 54.000 novih bolesnika kod kojih je dijagnosticiran melanom, a njih 7.600 te je godine umrlo.

Hrvatska je u skupini zemalja sa srednjom incidencijom, koja se unatrag posljednjih 40 godina povećala za 310 posto, odnosno povećava se prosječno sedam do osam posto godišnje. Prema podacima Hrvatskog registra za rak, 2003. godine prijavljeno je 414 novih bolesnika oboljelih od ove bolesti, a najveća se učestalost melanoma bilježi na području Zagreba, Zadra i Dubrovnika. U našoj je zemlji od ove bolesti 2004. godine umrlo 186 bolesnika.

Koji je glavni razlog nastanka melanoma, pitamo doc.dr.sc. Sandu Stanec, opću i plastičnu kirurginju u KB Dubrava, koja je potaknuta svojim iskustvima iz prakse uredila nedavno izdanu knjigu «Melanom»:

– Za njegov nastanak odgovorni su genetski te okolišni čimbenici, među kojima je najvažnije ultraljubičasto zračenje iz Sunčeva svjetla. To zračenje izaziva oštećenje stanične DNK, a zloćudni tumori kože nastaju zbog nemogućnosti stanica da poprave nastala oštećenja. Premda, prema dosadašnjim spoznajama, najjače karcinogeno djelovanje ima UVB zračenje, sve je više podataka i o važnoj ulozi UVA zračenja u nastanku melanoma.

BOLJE SPRIJEČITI NEGO LIJEČITI

Premda je poznato da je najvažniji okolišni čimbenik u etiologiji melanoma upravo Sunčevo ultraljubičasto zračenje, u našoj se zemlji, naglašava dr. S. Stanec, još uvijek ne pridaje dovoljno važnosti ispravnoj zaštiti od Sunca te prevenciji i ranom otkrivanju

Doc. dr. sc. Sanda Stanec: «Melanom se može prevenirati ponajprije izbjegavanjem sunčanja od 11 do 15 sati ili, strože, od 10 do 16 sat

melanoma. Osim toga, u pojedinim zdravstvenim ustanovama značajno se razlikuju protokoli dijagnostike i liječenja, a posebno kontrolnih pregleda bolesnika s melanomom. Prema riječima dr. S. Stanec, bolesnik je nerijetko izložen neodgovarajućem kirurškom zahvatu, a još češće brojnim laboratorijskim te radiološkim pretragama koji nemaju znanstvenu, stručnu ni ekonomsku podlogu.

Što se tiče liječenja melanoma, ono je u prvom redu kirurško, dok je u stadijima metastatske bolesti (regionalne i udaljene metastaze) nužno i adjuvantno onkološko liječenje. O tomu kako možemo spriječiti nastanak melanoma, dr. sc. S. Stanec kaže:

– Na nasljedne se uzroke melanoma ne može utjecati, no bolest se može prevenirati ponajprije izbjegavanjem sunčanja od 11 do 15 sati ili, strože, od 10 do 16 sati. Kožu treba zaštititi vodoopornim sredstvima s faktorom zaštite ne manjim od 20 i to prije izlaska na Sunce ili svjetlom odjećom dugih rukava; oči kvalitetnim naočalama, glavu šeširom...

Među najugroženijima su svijetloputi, crvenokosi, pjegavi i plavooki, poljoprivrednici i ribari, oni koji imaju ili su imali oboljelog u obitelji, osobe koje imaju urođene i stečene madeže, njihov veći broj na tijelu (osobito ako su veći od šest milimetara u promjeru) te oni koji na svoje madeže ne obraćaju dovoljno pozornosti. U 40 do 50 posto slučajeva melanom se razvija iz postojećeg madeža. Promjena boje i veličine madeža te nepravilni rubovi i svrbež prvi su, a pojava ranice te krvarenje iz madeža kasni znaci zloćudne promjene.

Povišeni rizik za nastanak melanoma imaju i oni koji su u mladosti nekoliko puta dobro pocrvenili na Suncu (jer se oštećenja stanica kože zbrajaju!), osobe koje su počele odlaziti u solarij prije 20. godine života te one koje redovito koriste solarije. Melanom je, naglasimo, primarno bolest ljudi mlade i srednje životne dobi, s najvećom učestalošću u dobi od 40 do 45 godina.

OPASNOST U SOLARIJU!

Sve je više podataka o važnoj ulozi UVA zračenja (emitiraju ga izvori koji se koriste u solarijima) u nastanku melanoma. Nekad se čak govorilo o zaštitnom djelovanju solarija, kao pripremi kože za «pravo» sunčanje. Međutim, studije su dokazale da su i te zrake opasne, osobito u solarijima u kojima se izvori zraka ne mijenjaju redovito i nisu pod nadzorom. Američko udruženje za borbu protiv raka je među rizike za melanom stavilo i prvu posjetu solariju prije 20. godine života te kasniju, redovitu uporabu umjetnog sunca.

– Multicentrične studije o solarijima u svijetu još traju te će ta tema uskoro biti vrlo aktualna. S obzirom na to da je riječ o velikom poslu i novcu, štetnost solarija bit će dvostruko teže dokazati, premda je ona već dokazana – na životinjama, kaže dr. S. Stanec.

ŠTO JE MELANOM?

Melanom je tumor koji nastaje zloćudnom preobrazbom melanocita, stanica koje sintetiziraju pigment melanin i normalni su sastavni dio kože. Smatra se da većina melanoma nastaje zloćudnom promjenom dobroćudnih nevocelularnih lezija (madeža), dok dio nastaje na prethodno nepromijenjenoj koži. Svaki kožni karcinom nije melanom. Postoje brojni tipovi kožnih karcinoma, od kojih su najučestaliji bazocelularni karcinom i planocelularni karcinom, također uzrokovani karcinogenim djelovanjem Sunčevog (ultraljubičastog) zračenja.

Premda na melanom otpada tek četiri posto svih kožnih karcinoma, on je uzrok čak 80 posto smrtnih ishoda uzrokovanih karcinomima kože!

KNJIGA «MELANOM» – ISCRPNO O MELANOMIMA

Knjiga «Melanom», čiji su urednici doc. dr.sc. Sanda Stanec te prof.dr.sc. Zdenko Stanec, specijalisti plastične kirurgije u KB Dubrava u Zagrebu, prva je knjiga na hrvatskom jeziku koja pruža slikoviti i iscrpan prikaz ove bolesti. Nastala je u želji da se naglasi važnost prevencije melanoma, njegovog ranog otkrivanja te da se u svim krajevima naše zemlje bolesnici oboljeli od melanoma tretiraju u skladu sa svjetski priznatim aktualnim protokolom.

Zajednički je projekt 26 autora, specijalista različitih medicinskih područja, stručnjaka u dijagnostici ili liječenju melanoma, koji multidisciplinarno sudjeluju u tretiranju ovih bolesnika. U svakom poglavlju je, uz vlastita iskustva, dan i pregled zaključaka najnovijih svjetskih literaturnih navoda vezan uz određenu problematiku liječenja bolesnika s melanomom, tako da je knjiga aktualno štivo i u svjetskim razmjerima. Jednako tako, može biti zanimljiva i bolesnicima ili obiteljima bolesnika oboljelih od ove bolesti.

UŽARENO LJETO

Božja je dobrota da u ovoj zemlji imamo te tri neizrecivo dragocjene vrijednosti: slobodu govora, slobodu savjesti, i opreznost da nijednu nikada ne rabimo.

-- Mark Twain (1835. - 1910.)

Doba je godine kada ljude magnetski privlači svaka količina vode, od one u čaši pa sve do mora. Teme dana vrte se od vrućine preko sparine do vreline, i onda natrag, ne zaobilazeći nogomet, najvažniju besmisleni stvar na svijetu. Kroz to se proplicu političari svojim naivnim viđenjima budućnosti, ili svojim ružnim svadama, kako im već vrućina dana odredi. Jer Sunce i vrućina je glavni dojam, glavni krivac, glavni motor.

ISPALO JE MALO OBRNUTO OD OČEKIVANJA

Jedanaest takozvano vatrenih, plus rezerve, plus neizbježni činovnici. Dodajmo tomu pedesetak tisuća izluđenih, pomnožimo s toliko € puta toliko dana... Dodajmo tomu nekoliko stotina tisuća izluđenih koji nisu nikamo otputovali. Temperatura je porasla. I tada utakmica jedan, pa dva, pa tri. Rezultat, poput poznate meksičanske podoknice: *kuku-uruku-pa-domaa*. Opet je bilo kroatizacije nogometa. Sa zvjezdano sjajnim najavama i u zabavnom La Kočemo aranžmanu, sa tipičnim načinom razmišljanja u kojemu simbolika toliko nadilazi stvarnost. Jedan je protivnik slabiji jer su igrači niži. Drugi zato jer su iz zemlje koja visi naopake, s donje strane Planeta. Ispalo je malo obrnuto od očekivanja i kada s onu stranu jednoga vrućega ljeta gledam na taj događaj, pronalazim da je u svemu tome Kreator zamislio i izveo nekoliko vrlo dobrih poteza, kako bi barem one skromnije među zaigranima priveo pameti.

U tom trostrukom porazu na malenome terenu, dogodilo se čudo dobrih stvari na znatno većem području. Primjerice, nije bilo silnih loptačkih pogodaka i sjajnih pobjeda, pa je stoga izostala i ona paklenska pucnjava u gradovima, selima i u istaknutim vilama na atraktivnim brežuljcima. Nije bilo razloga za eksplozije, glazbu divljaka pa se stanovništvo zadovoljilo tihim klokotanjem piva i hrskanjem grickalica. Pobjeda, to znamo, jest kada protivnik ostane po-bijeden, prekriven bijedom. Pokraj njega takvoga, pobjednik izgleda slavan, velik, vječan i nadnaravan. Odavna se više ne kaže da je odabrana momčad Odavde rezultatom nadmašila odabranu momčad Odonada, već se uobičajilo da Mi Tučemo Njih, ili Oni Tuku Nas. Doslovnost je jedna od karakteristika naroda pa stoga dolazi do tučnjava i nereda. Na terenima se postižu pobjede koje kasnije u medijskim izvješćima izgledaju najmanje kao rezultati ratovanja. Ne može se kazati da to čini dobro odnosima među Nama i Njima, jer takva slava sporo umire, s vremenom se pretvara u mit, a na mitu mnogi dugo i dobro žive. Ipak, vjerovali ili ne, ima i gore od toga.

PIVO JE PREHRAMBENI PROIZVOD... HA HA HA

Voda, voda... Nije dovoljno protiv svih vrsta žedi, premda je jedino piće protiv one prave. Sada je uspostavljena sprega navijanja i alkohola, koja nikada prije nije tako snažno izražena kao na nedavnomu Svjetskom nogometnom prvenstvu. Tvornice piva natjecale su se uvjeriti navijače kako uz njihovo emotivno spaljivanje energije u vjetrove treba piti njihovo piće. Toliko agresivno, uporno i često su se reklame pojavljivale, da prosječni navijački um nije nikako mogao zanemariti poruku. Nije bilo šanse! Neki će kazati, pivo je prehrambeni proizvod, a ne alkoholno piće. Ja ću takvome kazati, ha ha ha, privedi se pameti! Misliš li da su svi toliko naivni? Da možda ne bi trebalo kazati da su se i premnogi do nesvijesti prehranjivali, kako bi kasnije, smanjene odgovornosti od prehrane, urličući teturali gradovima, razbijali sebe i druge u promet, dosadivali normalnima i uglavnom poklanjali novac pivovari i televiziji? Naravno. Glavno da se nisu napijali. Oni su samo *navijali za naše!* A umjetnost uljudnoga i iskrenoga veselja i zadovoljstva zbog bolje igre podupirane momčadi davno se izgubila u blještavilu igranja za goli novac pa ja tako danas govorim gluposti i ne razumijem sport.

GLAVNINA ODMARAČA U SVOJIM LIMENIM PANTERAMA BACILA SE NA AUTOCESTE

Opet ugledano na televiziji, redovita navala na more, jezera, rijeke i ostala turistička pojilišta pokazala je da nedovršene autoceste mogu biti sporiye od starih pravaca. Velikim je dijelom krivnja i u našem običajnom baratanju kalendarom. Smjene koje se događaju na nekakve prve ili petnaeste u mjesecu toliko su se uvriježile da putnike mogu natjerati u ludilo zbog sasvim nevažnih razloga - i to ne baš besplatno. I dok se oni kojima je sinulo da ne spadaju u *lemminge* dovijaju na koji bi dan i u koji bi sat krenuli u kojemu bi smjeru, glavčina će se odmarača u svojim limenim panterama baciti na autoceste. Premda znaju da ih usko grlo svakoga nedovršenoga tunela ne propušta niti na izravnu zapovijed direktora vodovoda, ljudi idu. Premda znaju da će svaka nesreća koju izazove nervozni vozač važniji od ostalih značiti nekoliko sati stajanja, ljudi idu. Prezirući rizik da se u totalnoj gužvi izlože kvarovima pregrijanih motora i ostajanju na žezi, čak znajući da kad ne radi motor, ne radi ni klima-uređaj, ljudi idu. Među svima njima, oni koji razmišljajući odabiru kako bi putovali da stignu sigurno i na vrijeme, i dalje se odlučuju za stare pravce, kao i za glavni nevažne datume i sate putovanja.

SJEĆAM SE DA ME SUNCE GRUJALO, A NE PEKLO

Voda, voda... Zanima me, primjećuju li ljudi koliko su sezone danas grublje od negdašnjih? Mladima s njihovim skromnijim sjećanjem nije se čuditi; njima je Sunce oduvijek kakvo jest, dok se mi stariji i dalje nosimo s pitanjem, jesmo li se promijenili samo mi ili je i vanjski Svijet postao drukčiji? U nekoliko brzih malih odmjeravanja podataka, saznajemo da promjena nije samo na nama. Nikada prije nije bilo toliko snažnih manifestacija klimatske promjene, nikada toliko moćnih vjetrova, toliko neobičnih snježnih mećava ili toliko nagle jake kiše u pogrešno doba! Sjećam se da me Sunce grijalo, a ne

peklo. I dok se znanstveno može jednako neoborivo dokazati da planetarna klima skreće prema novomu Ledenomu dobu, a istodobno i prema Globalnom zatopljenju i da odabir pravca ovisi samo o tomu tko i koliko sponzorira koji smjer znanstvenih istraživanja, vrhunski svjetski političari imaju stavove koji to sve mogu ili ne moraju uvažavati. Oni ionako znaju sve o svemu, a sve bez škole.

Otkrijemo li da je promjena klime sasvim antropogena, znanstvenici će se složiti oko uzroka, projicirati posljedice, najaviti katastrofu i zaželjeti da im se dopune fondovi. Političar će odmahnuti rukom i kazati kako je to sve nevažno, jer ako prestanemo s dosadašnjom praksom, pet ili petsto milijuna ljudi ostat će bez radnoga mjesta, a mnogi među njima i bez posla. Takva procjena je precizna koliko je velik i ugled.

SVAKI ODNOS JEDNAK JE ODNOSU RAZUMNIH LJUDI PREMA SVIM OSTALIMA

Tako se čini da je svjetski poremećaj opet posljedica sukoba razuma i stvarnosti, u kojemu razum pobjeđuje stvarnost, a stvarnost pobjeđuje razum. Kao da nitko ne vidi da i razum i stvarnost u oba slučaja gube pobjeđujući, jer milijuni radnih mjesta neće biti spašena ni spaljenim niti zaledenim Planetom, a gubitak radnih mjesta s kojih uništavamo klimatsku stabilnost samo je procjena uma kojemu vječnost predstavlja tek nekoliko uzastopnih mandata. Sve zajedno, od mjerenja odnosa kopna prema moru, preko odnosa ljudi prema ostatku živoga svijeta pa do odnosa pitke vode prema svim ostalim vodama, svaki taj odnos jednak je odnosu razumnih ljudi prema svim ostalima. Ali ako vam se pričinja da je i odnos piva prema navijačima jednak odnosu navijača prema utakmici, to je samo zbog eksponencijalne pojave pjene.

Voda, voda... Cestica vijuga uz potok, a svako toliko na stablu gle ekološki čavlom prikovana daska na kojoj uljenom bojom i nezgrapnom rukom piše PRIVAT. Prostor između ceste i potoka obična je zemljana zaravan, na kojoj je domišljati gazda herbicidom utamanio travu da uštedi na košnji. Posljedice toga djela jednako ga malo zanimaju kao i čavao u deblu ili pismenost na dasci. Bitno je valjda pokazati imanje, makar se radilo tek o parkiralištu za deset koza bez igdje ijedne privlačnosti. A dalje uzvodno, sličan takav gazda, pa ponad njega još jedan... A potocić umilno žubori, voda u njemu hladna kao pastrva, bistra i blistava, gotovo kao pitka.

U hladu među stablima, zabijen u preživjeli busen trave, ljeska se novi Leasing Turbo, a vlasnik u afrički kratkim hlačama energično grabi vodu iz potocića kako bi limenka besplatno oprao. Kamo će voda i pjena koja se cijedi niz auto, nije bitno, sve dok odnosi čestice imaginarne prljavštine, a to su opet samo trunke Planeta, djelici Zemlje promijenjena imena. Nizvodno se kupaju dječica, jer neće im biti ništa od to malo autošampona. Sve nizvodnije, potocić postaje sve manje privlačan. Širi mirise, donosi lupinke krumpira ili luka s uzvodnih ručkova, ali ljudi u dubinama svoje *outdoors* imaginacije i dalje sjede u hladu stabla gdje je zabijen golemi čavao da pridržava dasku PRIVAT. Ondje se raspadaju noge u vodi, tamo lahor oko panja omata list pročitanih novina, a tu je

užetom privezana gajba s preostalim pivskim bocama. I tako žubori potocić između tamnih boca i šarenih čepova, a radoznala voda odljepljuje naljepnice koje obećavaju uživanje kad jednom odlučiš ožednjati...

GLAZBENOM UCJENJIVAČU DOISTA NIŠTA NE ZNAČI ŠTO LJUDIMA PREKIDA ODMOR

Oдох popiti vode. Dobili smo odnekud u kvart ciganskoga harmonikaša, kojemu se dopalo rastezati paklenu kutiju taman oko pet popodne. Teško je odrediti je li riječ o sviraču iz ljute nužde ili o slobodnom umjetniku, jer mu se repertoar sastoji od doista svega. Tako je u trajnu manifestaciju strave a bez ikakve krivice autora pomiješao po nekoliko taktova iz opereta pa malo francuskih uličnih melodija, zatim malo tužne domaće zabavne glazbe, pa zatim narodne i romske napjeve. Između tih pojedinih komadića ispleo je nešto sasvim svoje, složeno od trilera, jedinog *embellishmenta* koji je uvijekbao, ako zanemarimo ovlaš klizanje prstom po tipkama i to kao neku vrstu kolateralnih žrtava melodije. Ostavlja dojam kako mu je svejedno hoće li mu novčić tek dobaciti ili ćeš ga gadati kovanicom! Glazbenom ucjenjivaču doista ništa ne znači što ljudima prekida odmor, a probudjenima koji su po omarini jedva zaspali nije sasvim jasno trebaju li se veseliti neželjenoj glazbi ili bi trebali viknuti umjetniku da se pokupi, skupa sa svojim jadrnim shvaćanjem akordeona i glazbe kao svemirske pojave. Asfalt cvrči pod popodnevnom zrakama. Jedino još gore od harmonikaša je taj moped bez prigušnika, na kojemu još jedan u nizu neodgojenih i neuhvatljivih maloljetnika vadi mast pozorniku na uglu i stanovnicima Betonskih Košnica.

JOŠ JEDNA KRIVA PROCJENE BRZINE KRETANJA, DUBINE ČAŠE I KRATKOĆE ŽIVOTA

Voda, voda... Televizijske snimke pranja asfalta od krvi i ostataka razderanog automobila, dok se uklanjaju tragovi još jedne krive procjene brzine kretanja, dubine čaše i kratkoće života. Komentari jednako šturi, jednako prazno sročeni, uporaba rječnika jednako nemušta. Vijest za javnost od koje svi oni žive nije zavrijedila da se oko nje potruži ni takozvani glasnogovornik, ni urednik, a ni lektor. Dojam koji to uz slike ostavlja asociira odmah bezosjećajnost administracije u odnosu prema naglom prekidu još jednoga mladoga života. Kao usamljena zvijezda na hladnomu nebu ostaje jedino neumrla i svepokrivajuća fraza o prilagodbi brzine kretanja uvjetima u prometu. Ta okrugla misao s nosom u vlastitoj stražnjici, misao je na kojoj toliko ljudi gradi svoje karijere! A usamljena djeca pršte iz dubine svojih kiptećih zalih energije uglavnom bez ikakva roditeljskog usmjerenja. Prepuštaju autorima filmova da ih kreiraju, televiziji da ih odgaja kako ne zna, ulici da ih iznenadi i prevari i životu da ih zagradi u vrtlog koji nisu naučili razumjeti. Njihovi roditelji ne znaju, ili ne mogu znati što bi morali, jer su postali roditeljima prije no što su naučili. Prepuni su briga koje su umjesto ljubavi i brige o djeci donijeli kući. S mukom skrivaju strah od mutne budućnosti, od vlastite neprozirne karijere, od nesposobnih šefova i od pokvarenih karijerista. Umjesto planiranja porodičnoga napretka, vraćanja vrijednostima negda najmanje adresibilne društvene zajednice i usmjeravanju prema teškim i odgovornim

zadacima odgoja, provode mučne sate razmišljajući o tome kako bi preživjeli kaos usprkos onima kojima su izručeni. Zapadno Sunce upire u zidove, izolacija je i sama uzavrela, a s onu stranu ekranskoga stakla popularni pojedinci uporni do dosadnosti svejednako se bave ispraznim *fiat luxus* gestama slabo uvježbanih glumaca zakona, gospodarstva i morala. Katkada bude obrnuto. Pa zatim ponovno. Pa ispočetka.

PUBLIKA IONAKO NE VIDI, NE ŽELI VIDJETI, NIŠTA OSIM POVRŠINE

Naš tenisač opet je osvojio vrhunac svjetske slave. Jedan čovjek, uporan, talentiran i dosljedan, a nadasve neovisan o timu, uspio je jer se bavi športom u kojemu ovisi o svojim sposobnostima, a ne o lutrijskim efektima tuđih nesposobnosti. Svako toliko pokaže se vrijednost pojedinca, između kakve

svoja lica bojama; publika ionako ne vidi, ne želi vidjeti, ništa osim površine. Streličar, veslač, plivač, trkač, koji samac na stazi svladavanja vlastitih ograničenja, morao bi pokoji puta promisliti vrijedi li mu što radi onoliko koliko je sam zaželio ili ga tajanstveni ljudi u sivom mame onim zelenim papirima kako bi umjesto zadovoljnoga postignutim postao njihovom robom.

ŠTO KAZATI O PAMETI ONIH KOJI SE NASELE NA PUT VODI?

Voda, voda... Žedan, trebaš samo malo vode do sreće. Previše vode, i eto novoga problema. Ozbiljnost poplave u stanju je svakome predočiti važnost zaštite od viška voda. I onda se vode povuku, a Čovjek, kratke pameti kakav već jest, ni ne upita se kamo je otišao. Kao što se nije upitao ni odakle je povodanj stigao. A što tek kazati o pameti onih koji se nasele na put vodi?

dvije propasti domaćega shvaćanja timskoga rada. Svako toliko pokaže se da vježba i samoprijegor pojedinca donose više uspjeha od mogućnosti tima u kojemu svak želi misliti svojom glavom. Ma kakva bila. Hvata me već sada tuga zbog Janice, kojoj tek predstoji one godine zaborava, naizgled beskrajno razdoblje socijalne nirvane, u kojoj će je na svijetle domete podsjećati tek gluhe medalje i uporna bol u toliko puta izrezanim zglobovima. Jer vrh sadrži tek jedno uglancano mjesto, na kojemu se mijenjaju nemilosrdnim tempom. Sve što nije najbolje kruni se s vrha i odlazi u neosvijetljen dio pozornice, odakle tek malo putova vodi u dobre sudbine i vremena. Tamo čeka gorki obrok zabavljačkoga posla, tamo je sudbina gladijatora koju im je namijenila razmažena publika. Tamo je postala konačno vidljiva cijena slave, toga besmislenoga razloga za koji bi mnogima bilo mudro odvagnuti; vrijedi li koliko zdravije, napor i odricanja? To je i razlog zbog kojega cirkuski zabavljači prekrivaju

Pedesetorica spašavaju što jedan ugrozi, taj uspjeh naziva se plemenitošću, pothvat bude vrijedan svake pohvale, a sljedeće godine nanovo. Pa opet.

Što da mislimo čovjeku koji ode u duboku vodu, i tamo se utapa i praćaka. I sigurno bi poginuo da ga nije spasio požrtvovni plivač. Tek što je iznesen na sigurnost obale, vraća se natrag u dubinu, izazivajući potrebu novih odricanja, nastup novih heroja. Očita pozitivna uloga u svemu trebala bi takvoj budali osigurati bar nekakvu zaslugu, jer da nije njega, ne bi bilo ni heroja, zar ne? Logike ima, pa onda makar i samo zbog toga nije sve baš bez veze, ali gledajući sve to sa strane, to utapanje i metež, pa spašavanje i klicanje spasitelju, osobno se ne vidim kako plivam i izvlačim davljenika na suho. Kako bih, dakle, ikomu uspješno objasnio svoju neodlučnost da se pridružim jednomu takvome sve većemu broju spašavatelja?

Vi recite meni.

Odsjaj zrcala uvijek govori o našoj sudbini

Knjiga zapravo govori o otuđenom čovjeku koji je zatečen zbivanjima oko njega i u njemu, a za koja nema rješenja i može se primijeniti na svakoga, bez obzira na njegovo podrijetlo, nacionalnu ili vjersku pripadnost

Naš kolega Ivica Šodan (inženjer informatičar u PrP Split), kojeg smo na stranama našeg HEP Vjesnika upoznali kao pjesnika (zbirku pjesama *U predvorju skamenjenog neba* objavio je 2001., a zbirku *Bestežinsko stanje* 2003.), ove godine nas je posebno ugodno iznenadio. Stihove je, bar privremeno, zamijenio većinskom čitateljstvu prihvatljivijom prozom. I tako je od *čudenja u svijetu* (kako bi za pjesnika rekao A.B. Šimić) kao novelist postao *čudenje* u hrvatskim književnim krugovima. U to smo se mogli uvjeriti na promociji njegove treće knjige *Kaledioskop* (*Književni krug*, Split 2006.), održanoj 30. svibnja u Splitu. Imena promotora, a to su bili Ante Tomić, Boris Dežulović i Pero Opačić, kao i njihove pohvale, obvezale su sve nas nazočne da knjigu pročitatmo i odlutammo u, skromno rečeno, poseban ugodaj.

Knjigu *Kaledioskop* čine 33 novele, raspoređene u tri cjeline, i to: (*Rat je završen!*) – *Izgubljeni svjetovi...; ...poraće – pohotne ruke i kratke noge...; i ... bolnica na kraju života – (Rat nije završen!)*. U ovoj neobičnoj knjizi sve je pomalo neobično, počev od naslova, preko podnaslova pa do glavnih junaka svake pojedinačne priče: nijedan od njih nema ime i prezime, svi su imaginarni N, što pisac prevodi kao *nepostojeći, nestvarni*. Istina, i priče su takve, ali svima nam negdje u glavi zvoniti da su to odjeci naše ne tako davne prošlosti i isječci naše ne tako obećavajuće sadašnjosti. Ili, kako kaže autor u svom upozorenju na početku: No i to što mu se događa su *djelovi 'udaljene zbilje' koja se dogodila ili možda nije, ali se njene nakupine talože po sljepoočnicama i dublje tražeći sredstva za čišćenje*.

POJEDINAC ŽRTVOVAN VIŠEM CILJU

Priče pune simbolike, na granici sna i jave, zdravog razuma i ludila, govore o ratu, govore o miru, govore o ljudima i njihovim odnosima dovedenim do apsurdna, o čovjeku pojedincu koji, mimo svoje volje i opredjeljenja, *pleše kako drugi sviraju*, i to uvijek u ime nekakvog „višeg“ cilja koji opravdava sva sredstva.

Na pitanje otkud toliko nataloženog nemira i strepnje u njegovim mislima i tjeskobe u duši, kolega Ivica odgovara:

– *Zatečen događajima iz svoje okolice (zabilježenih kao dijelovi mozaika ili kaleidoskopa)*

Prigodom promocije, o knjizi *Kaledioskop* lijepo su govorili Ante Tomić, Boris Dežulović i Petar Opačić te glumac Josip Zovko, kao i autor Ivica Šodan, obvezujući sve nas nazočne da knjigu pročitatmo i odlutammo u, skromno rečeno, poseban ugodaj

iskazanim kroz nadrealne, pomalo bizarne fragmente koji se kroz tri dijela knjige nadopunjuju i tvore optiku razbijenih zrcala kroz koju se promatra svijet, ova knjiga govori o svima nama koji pokušavamo izgraditi svoj svijet, bolje rečeno zid, kao obranu od misli i događaja koji nas muče, a za koje nemamo rješenja. Knjiga zapravo govori o otuđenom čovjeku koji je zatečen zbivanjima oko njega i u njemu, a za koja nema rješenja i može se primijeniti na svakoga, bez obzira na njegovo podrijetlo, nacionalnu ili vjersku pripadnost. Jer, kako god se zrcala posložila, odsjaj uvijek govori o jednakom – našoj sudbini.

IZBJEĞAVAO ETIKETU RATNOG ŠTIVA

Radni naslov knjige bio je *War Is (Not) Over*, ali autor je od njega odustao ne želeći da se njegovoj prozi priljepi etiketa ratnog štiva, bilo kakva politička ili druga kvalifikacija. Međutim, novi naslov nije zavarao pomne čitatelje i književne znalce, što potvrđuju i riječi A. Tomića na promociji: – *Poslije Krležine zbirke pripovjedaka „Hrvatski bog Mars“, ova knjiga je po kvaliteti i snazi izričaja drugo djelo hrvatske književnosti koje govori o besmislu rata i ne sumnjam da će ta knjiga, za određeno vrijeme, biti obvezno štivo u školskim lektirama.*

Premda obvezujuća i za autora i za onog tko ju je izrekao, ova izjava potvrđena je i riječima ostalih promotora. Tako i P. Opačić u svojoj recenziji tvrdi da ova zbirka predstavlja novinu u suvremenoj hrvatskoj kratkoj priči i da je on već ovom svojom prvom zbirkom ostvario jednu iznimno kvalitetnu prozu koja nadilazi ono što se zbiva u suvremenoj kratkoj priči.

Marica Žanetić Malenica

Napustili su nas...

PETAR VUČAK (1949.-2006.)

Petnaestog lipnja 2006. godine iznenada je, u 58. godini života, preminuo Petar Vučak, rukovoditelj Odjele za pravne poslove u DP Elektroslavonija Osijek. Cijeli je svoj radni vijek odradio u ovom DP-u, a 1981. godine je uz rad diplomirao na Pravnom fakultetu u Osijeku. Pero, kako su ga zvali njegovi kolege, bio je istinski zaljubljenik u nogomet i svoje je srce i dušu dao NK Elektra, čiji je donedavno bio predsjednik. Uživao je u ribolovu i drugim športovima, bio je omiljen u društvu, jer je uvijek spremno pomagao svojim suradnicima, kolegama, športašima, prijateljima. Svim kolegama ostat će u sjećanju kao vrijedan, savjestan i osobito pošten prijatelj.

ANDELKO ŠVELEC (1936.-2006.)

Sedmanaestog lipnja 2006. godine u 70. godini preminuo je Anđelko Švelec, umirovljenik DP Elektra Koprivnica. Cijeli je radni vijek, od 1962. do umirovljenja 1992. godine, odradio u ovom DP-u.

ILIJA PALIŽ (1949.-2006.)

U lipnju 2006. godine u 58. godini života preminuo je Ilija Paliz, umirovljenik DP Elektroslavonija Osijek. Do 1992. godine, kada je otišao u mirovinu, radio je na poslovima tehničara elektromontaže u Službi za izgradnju i usluge.

LUCA BUDIMIR (1922.-2006.)

U lipnju 2006. godine u 84. godini života preminula je Luca Budimir, umirovljenica DP Elektroslavonija Osijek. Do svog umirovljenja 1978. godine radila je na poslovima spremačice.

Oznojeni direktori

Čim je Juro Jaškić, direktor Elektre, ušao u svoj ured primijetio je desetak crnih stopa na plafonu, a na parketu tragove premještanja uredskog stola. Pozvao je radnika od posebnog povjerenja i dao mu zadatak da istraži koji je *supermen* hodao po plafonu. Nakon desetak minuta dobio je iscrpno izvješće. Ubrzo su i ostali radnici znali što se dogodilo: *Janko Markan, vratar-čuvar, sam u noćnoj smjeni, umjetnički se zaigrao starim čizmama koje je umočio u ugljenu prašinu pa je tragove rasporedio po plafonu dišnog ureda... Budući da je bio nizak i s tjelesnom manom, svoju umjetničku viziju realizirao je uz pomoć jednog gradskog redikula, kojeg je na kratko vrijeme doveo u zgradu. Htio je, kažu neki, poslati poruku da direktor i hoda i razmišlja naopako te da vuče naopake i opake poslovne poteze.*

Deset mjeseci kasnije, a bilo je to 1970. godine, direktor Jaškić dao je ostavku. Na javni natječaj za novog direktora zaprimljene su tri prijave; dvije su podnijeli diplomirani inženjeri, a treću Janko Markan koji je, osim osnovne škole, imao završen i prvi razred ekonomske škole.

Osjećam se potpuno sposobnim, a i članovi Radničkog savjeta, znaju da nema boljeg kandidata od mene; jednostavno, rođen sam da budem direktor. Kad je direktor mogao biti Jaškić, onda ću taj posao bez problema, dapače, još uspješnije od njega obavljati upravo ja – napisao je Markan u prijavi na natječaj. Program rada nije podnio, a u prijavi je napisao: Kad Jaškiću nije trebao program za prethodni mandat, zašto bih ga ja pisao. Prijavu je završio rečenicom: Dolje tuda sila i gospodstvo!

Većina radnika nije voljela Jaškića pa su sa simpatijama pričali o Markanovoj prijavi i s velikim nestrpljenjem iščekivali odluku Radničkog savjeta.

O Markanovoj molbi radnički savjet nije raspravljao, jer Markan nije ispunjavao tražene uvjete. Izabran je inženjer Franić, a Markanu je upućena obavijest o izboru... Nakon desetak dana, Franić je Elektri zahvalio na ukazanom povjerenju i ispričao se da zbog obiteljskih razloga odustaje od direktorskog položaja.

Opet je sazvana sjednica Radničkog savjeta, a do njenog održavanja radnici su svakodnevno slušali Markanovu jednu te istu izjavu: *Franić je shvatio tko može i mora biti direktor... Dakako, Radnički je savjet za novog direktora odabrao preostalog kandidata – inženjera Lučeva.*

Markan nije bio zadovoljan, ali ni ljut što nije izabran, jer je tih dana splitski Hajduk ostao bez trenera pa je sebe vidio na tom mjestu i intenzivno pripremao kandidaturu. Navodno, od splitskog prvligaša nije tražio mjesečnu plaću, nego samo premiju za osvojeno prvo mjesto na prvenstvu ondašnje države.

Vratimo se u današnje vrijeme. Svaki godinu-dvije, ovisno o trajanju mandata, direktori područja počnu se znojiti, ne zbog vrućine, nego zbog neizvjesnosti. Ne znaju hoće li im mandat biti obnovljen ili će ih zamijeniti netko drugi? Nije lako biti u takvoj *presiji*, jer svakodnevno do njih dopiru *glasine* o broju zainteresiranih kandidata, o tomu da dolazi netko drugi ili da se vraća prethodni direktor, da se političari zalazu za ovoga ili onoga...

*Jadni direktori, kažu neki. Je li baš tako? Naravno da nije. Tko je od nastanka HEP-a do danas na položaj direktora područja došao javnim natječajem? Nitko. Svima je jasno da i političari i razne interesne grupe nastoje *progurati* svog kandidata, ali se nadam da u tomu ne uspijevaju te da je svako imenovanje objektivno, pošteno i transparentno. Ali, što je s ostalim zainteresiranim kandidatima, koji su stručni, sposobni i radišni, a ne žele nikoga *vući za rukav*? Postoji li rješenje? Naravno da postoji – javni natječaj, pa neka pobijedi bolji i sposobniji. Možda se javi i koji Markan, da proceduru učini zabavnijom. Neka! Neće nam biti dosadno. A do tada, neka se direktori znoje. Znaju kako su došli, znaju kako mogu ostati ili *odletjeti*.*

Dr Ažen

Ribe, masline i vino

Republika Portugal (Republica Portuguesa) zauzima jugozapadni dio Pirinejskog poluotoka, a obuhvaća i turistima posebno omiljena otočja Madeira i Azori. Portugalci, njih približno 10,5 milijuna, potomci su starih Ibera i Kelta, romaniziranih početkom prvog tisućljeća n.e, a proslavili su se kao vrsni pomorci.

Sredinom prošlog tisućljeća Portugal je bio pomorska velesila, poznat i po pomorcima-istraživačima (Vasco da Gama, Cabral, Diego Diaz). To je omogućilo i osvajanje mnogih zemalja te su se sredinom 16. stoljeća portugalske kolonije prostirale od Gibraltara do Malezije, a njihovi trgovci među prvima su stigli u Kinu i Japan.

No, i sam Portugal je tijekom povijesti bio česta meta osvajača, od Kartažana i Rimljana, potom Vandala, Alana, Sveva i Vizigota, do Arapa, Španjolaca, Francuza i drugih. Mnogi od njih ostavili su traga i u nacionalnoj kuhinji koja je, inače, dobrim dijelom uvjetovana i pomorskom tradicijom kao i mješavinom mediteranske, oceanske i kontinentalne klime koja pogoduje razvoju vinogradarstva (poznata vina madeira i porto), maslinarstva (Portugal je jedan od vodećih proizvođača maslinova ulja), voćarstva, ovčarstva...

U portugalskoj kuhinji prevladavaju jela od mesa i ribe, povrća i riže, a među omiljenim je namirnicama usoljeni bakalari, koji se najčešće priprema kao salata s krumpirom i tvrdo kuhanim jajima, prelijevani octom (ili vinom) i s puno maslinova ulja.

SVINJETINA SA ŠKOLJKAMA

Sastojci: 1/2 kg svinjskog mesa (but), 1/2 kg očišćenih školjaka, 3-4 rajčice, 1 žlica svinjske masti (ili maslinovog ulja), 2 glavice luka, 2-3 režnja češnjaka, 3 žlice maslinova ulja, 1 žlica brašna, 3 dl suhog bijelog vina, 1 žlica nasjeckanog peršina, 1/2 žličice sušene majčine dušice (timijana), 1/2 žličice bosiljka, 1 lovorov list, 1 žličica crvene paprike, korijander, prstohvat čilija (nije obvezno), sol, papar (po mogućnosti bijeli).

Priprema: U zagrijanu pećnicu (220 °C) stavimo svinjsko meso u komadu, prethodno natrljano solju i paprom te zaliveno rastopljenom mašću (ili uljem). Pečemo približno 25 minuta. U međuvremenu narežemo luk i rajčice, a češnjak ogulimo (ostavimo cijele režnjeve). Zagrijemo maslinovo ulje u većem loncu, lagano popržimo luk i češnjak, nakon

čega češnjak izvadimo, dodamo rajčice i pirjamo dok se ne raspadnu.

U manji dio vina umiješamo brašno, začinsko bilje i sol po ukusu, a ostatak vina s rajčicama kuhamo još kraće vrijeme. Dodamo mješavinu brašna i začina, lovorov list i prokuhamo.

Pečeno meso izrežemo na kocke i zajedno sa školjkama dodamo umaku, promiješamo i nakon nekoliko minuta skinemo s vatre.

BAKALAR A LA GOMES DE SA

Sastojci: približno 1 kg bakalara, 1 kg krumpira, 4 jaja, 4 glavice luka, 10 zelenih maslina, 2 šalice mlijeka, 1 šalica maslinova ulja, 1 žlica maslaca, 1 žlica nasjeckana peršina, sol i papar.

Priprema: Bakalari močimo jedan dan, pofurimo vrućom vodom i ostavimo dvadesetak minuta u toj vodi. Nakon toga ga ogulimo, meso očistimo od kostiju i narežemo na manje komade te potopimo na jedan sat u zagrijano mlijeko. U međuvremenu skuhamo krumpir u ljusci, ogulimo ga i narežemo na ploške. Skuhamo jaja na tvrdo i razrežemo na osmine, luk narežemo na ploške, a masline na sitno.

U vatrostalnoj posudi zagrijemo ulje i lagano popržimo luk. Skinemo s vatre i na luk stavimo jedan sloj krumpira, lagano posolimo i popaprimo, potom stavimo sloj bakalara, nakon kojeg ponovno sloj krumpira, sol i papar, pa opet sloj bakalara i tako redom, s tim da zadnji sloj bude od krumpira. Prelijemo s dvije žlice mlijeka (u kojemu se moćio bakalari) i rastopljenim maslacem, stavimo u prethodno zagrijanu pećnicu (na 240 °C) i pečemo približno 20 minuta. Izvadimo iz pećnice, posipamo maslinama i peršinom te ukrasimo jajima.

PORTUGALSKA SALATA

Sastojci: 4 veće rajčice, 2 veće krumpira, 25 dag klobuka od gljiva (šampinjona ili drugih po izboru), 1 dl bijelog vina, 1-2 žlice maslinova ulja, papar, sol.

Priprema: Krumpir skuhamo u ljusci, ogulimo i narežemo na kriške, a klobuke od gljiva propirjamo. Rajčice operemo i narežemo. U posudu stavimo najprije rajčicu, potom još topli krumpir i gljive, zalijemo vinom i uljem te posolimo i popaprimo po želji.

Putuje i kuha:
Darjan Zdravec

U sljedećem nastavku: Gana

Sve podređeno glazbi

Krešimir je mladi nadareni pijanist, koji pohađa Glazbenu i Ekonomsku školu, a osim brojnih nastupa prigodom kulturnih događaja, održao je i dva samostalna koncerta – jedan kao zahvalu za pomoć pri kupnji pijanina, a drugi za financiranje maturalnog putovanja

Razgovarati s Krešimirom, sinom naše kolegice Gerte iz zagrebačke Elektre, bilo je doista iznimno zadovoljstvo. Taj simpatični sedamnaestogodišnjak izgleda puno mlade, ali razmišlja poput zrelije i starije osobe. Jednom riječju, Krešimir zna što u životu hoće, a to je postati vrhunski glazbenik i ništa mu nije teško učiniti da to i postigne. Susretljivo mi je ispričao svoju zanimljivu priču: kada je osjetio veliku ljubav prema glazbi te kako je započeo svirati glasovir, pohađajući dvije škole.

Sada je učenik trećeg razreda Ekonomske škole i drugog razreda Srednje glazbene škole u Velikoj Gorici. Kaže da je sve je započelo još u četvrtom razredu osnovne škole, kada je odlučujući bio sat glazbenog odgoja i njegov prvi put susret sa klasičnom glazbom. Konkretno Shumannovo *Sanjarenje* ga se toliko dojmilo da je tada *posijano sjeme ljubavi* – za klasiku i glasovir. Stoga je već u petom razredu upisao najprije tečaj sintesajzera, ali je njegova profesorica glazbenog odgoja uočila

njegov talent i nagovorila ga da upiše Glazbenu školu. Sintesajzer je zbog svoje upornosti i nadarenosti ubrzo zamijenio glasovinom, onim što je najviše i želio. U prvoj godini završava dva razreda glazbene škole, a u drugoj treći i četvrti. Ubrzano je *hvatao korak* sa starijim polaznicima što je uspio i nižu glazbenu školu, koja traje osam godina, Krešimir je završio za šest.

S 13 godina Krešimir je već započeo nastupati i na brojnim natjecanjima mladih pijanista i to u jakoj konkurenciji, a sa 14 osvaja drugu nagradu na Županijskom natjecanju učenika glazbe u Zagrebu. Ove godine, pak, osvaja i drugu nagradu na Međunarodnom natjecanju „Zlatko Grgošević“. Zbog toga je, kaže, jako sretan premda ima *peh* s natjecanjima, jer su mu konkurenti oni koji sviraju puno dulje od njega.

AKCIJA KREŠIN PIJANINO

Zanimljiva je i *priča* o kupnji glasovira. Naime, i nakon dvije i pol godine sviranja, još uvijek nije imao vlastiti glasovir. Satima, odnosno između pet i osam sati dnevno, vježbao je u Glazbenoj školi. Jer, za glasovir je trebalo izdvojiti čak 20.000 kuna, a to nisu bili u mogućnosti njegovi roditelji. Stoga je Tomislav Kunić, ravnatelj Umjetničke škole *Franjo Lučić*, pokrenuo akciju *Krešin pijanino*. Otvoren je žiro-račun za tu namjenu, u akciju su uključeni i mediji, a Krešimir je tim povodom bio i gost na Hrvatskoj televiziji. Mnogi su se ljudi dobre volje, uključujući i DP Elektra Zagreb gdje dugo godina radi Krešimirova mama, odazvali pozivu i napokon 2003. godine Krešimir dobio svoj vlastiti novi pianino. Zbog toga je presretan, a u Velikoj Gorici održao je koncert zahvale za sve one koji su mu pomogli.

Krešimir je pohađao i dva seminara za usavršavanje sviranja glasovira u Grožnjanu. Prvi, 2003. godine kod profesorice Manane Kandelaki, koja predaje na Konzervatoriju u Moskvi i koja je, zapazivši njegovu nadarenost, pozvala ga na studij u Moskvu. Ali to je, kako kaže Krešimir, za naše uvjete *nemoguća misija*. Drugi odlazak na seminar omogućila mu je Hrvatska elektroprivreda, odnosno njezin predsjednik Uprave mr.sc. Ivan Mravak. Takvi seminari traju po 10 dana i, prema riječima mog sugovornika, iznimno su korisni i inspirativni.

Mnogi kulturni događaji i priredbe u Velikoj Gorici, pa i u Zagrebu, Krešimir oplemenjuje svojim nastupima. Posebno u lijepom sjećanju ostao mu je nastup u *Mimari* u prigodi 30. obljetnice Umjetničke škole *Franje Lučića*, koju Krešimir pohađa. Često je nastupao u Samoboru, Ivanić Gradu te dva puta na Festivalu glasovira u Varaždinu, a ove godine u Rijeci na natjecanju *Lions Grand Prix*.

Zanima me kako Krešimir stiče ispunjavati obveze iz dvije škole s puno učenja i vježbanja i ima li uopće slobodnog vremena? Kaže da to nije baš jednostavno, ali uz dobru organizaciju sve se može kada se voli, odgovara mi *udrica* Krešimir.

Ovom prigodom zahvaljuje svojim profesorima iz Ekonomske škole na razumijevanju. Jer, svakodnevno za glasovinom provede najmanje dva do tri sata, a vikendom i dulje. Krešimir definitivno nema vremena za sjedenja po kafićima, jer on zna što mu je važno i tomu sve podređuje.

Svjestan je da bavljenje glazbom stresan posao i, osim goleme ljubavi, potrebni su i – jaki živci.

– *Jako sam sretan što sam u sebi otkrio tu sklonost i ljubav prema glazbi, jer ne znam što bih drugo mogao biti nego glazbenik. Ne moram biti novi Pogorelić, koji je sigurno najveći suvremeni pijanist i koji mi je uzor (kao i pokojni ruski pijanist Sviatlisav Richter), ali mi je važno da budem u glazbi. Potpuno ću joj se posvetiti i nakon srednje škole upisat ću Glazbenu akademiju. Moja prva ljubav je glazba, potom je glasovir, a omiljeni su mi kompozitori Mozart, Bach i List.*

KONCERT ZA MATURALAC

U obitelji nema školovanih glazbenika, ali je njegov djed s očeve strane svirao tamburicu i jako lijepo pjevao, a Krešimirov otac pjeva u Župnom zboru. Znači, odmalena je bio okružen glazbom, a svoje *prste* umiješali su i geni. Njegova dva brata, trinaestogodišnji Mislav bavi se nogometom, a petnaestogodišnji Domagoj *breakdanceom*.

Na kraju mi se pohvalio i da 31. svibnja održava svoj samostalni koncert u Velikoj Gorici i da je zbog toga vrlo uzbuđen. Zamisao za organizaciju koncerta potekla je od njegove razrednice u Ekonomskoj školi Dubravke Antolković, a Krešimir kaže da je na to pristao jer je to bio jedini način da plati svoje ovoljetno maturalno putovanje na Azurnu obalu. Njegova profesorica klavira Andrea Markulin se s tim složila, jer on to u svakom slučaju zaslužuje.

– *Koncert nije mala stvar, napominje Krešimir, i vrlo je teško svirati pred publikom. Osjećam veliku obvezu, a s njom i trema raste. Nastojat ću je što više eliminirati i dat ću sve od sebe.*

Naknadno saznajem da je koncert, kojem su nazočili i mnogi velikogorički uglednici, bio iznimno uspješan, a nakon koncerta Krešimir je bio na primanju kod gradonačelnika Tonina Picule. Ovim je koncertom Krešimir puno profitirao, ne samo novčano, jer je ponovno postao medijska *zvijezda*. Između ostalog, na *Radiju 101* sa 90 posto glasova slušatelja izabran je za osobu tjedna.

Dok pripremamo tekst za HEP Vjesnik, Krešimir vjerojatno uživa sa svojim vršnjacima negdje na Azurnoj obali. Jedan je od rijetkih, ako ne i jedini među njima, koji si je sam zaradio i platio taj *užitak*. I svaka mu čast zbog toga, kao i zbog svega što čini sa svojih samo 17 godina. On je dokaz da čovjek može ostvariti svoje snove, jer kako kaže stara kineska poslovice – *kada čovjek nešto jako želi cijeli se svijet uroti da mu se to i osvari.*

Dragica Jurajević

Krešimir želi postati vrhunski glazbenik

Životni san i profesionalni poziv

Svi roditelji, čija djeca od malih nogu prepoznaju i odrede svoj put, zapravo mogu biti zadovoljni i, na neki način, oslobođeni velikog tereta kojeg nameće roditeljska dužnost danas pretjerane obveze sudjelovanja u izboru usmjerenja za školovanje i zanimanje svoje djece. Takvi su roditelji Ivana Rukavine, dvadesetgodišnjeg sina našeg kolege Marija Rukavine jer Ivan, kada je kao devetogodišnjak skočio u vodu - znao je da je vaterpolo njegov životni san i, danas, profesionalni poziv u kojemu je vrlo uspješan.

ŠE SE DOBRO SLOŽILO

Naime, nakon što je Ivan naglo počeo rasti, liječnici su mu zbog rascjepa peta zabranili bavljenje svakim športom, osim plivanjem. Ubrzo je došao izazov - lopta i sve se lijepo složilo: športski talent, ljubav, odgovornost i, dakako, velika potpora roditelja. Osobito velike zasluge pripadaju strpljivoj mami, koja je s Ivanom odrađivala svakodnevne treninge odvozeći ga i čekajući često skoro do ponoći, jer drugoga dana trebalo je rano u školu.

Zacijelo, Ivan svoj uspjeh može pripisati isključivo sebi, kada je spontana ljubav prerasla u potpunu predanost radu na sebi, kada je naporno trenirajući postajao sve bolji i kada je prebrodio krizu nakon srednje škole. Dječji snovi tada su postali čvrsta spoznaja da je vaterpolo i samo vaterpolo ono što želi raditi u životu.

- Najvažnije mi je što su moji roditelji vjerovali u mene onda kada mi je to bilo najpotrebnije. Danas su to i moji prijatelji i djevojka, koji žive s mojim svakim uspjehom i uvijek su uz mene na svim „tekmama“, kaže Ivan.

No, krenimo redom. Ivan Rukavina redovno je započeo trenirati vaterpolo 1993. godine i do 2002. je branio boje Vaterpolskog kluba Medveščak, natjecajući se na kupovima i prvenstvima Hrvatske te turnirima za mlade uzraste. Izdvojit ćemo najvažnije rezultate s Medveščakom i hrvatskom reprezentacijom: treće mjesto na Kupu Hrvatske i drugo mjesto na Prvenstvu Hrvatske 1995. godine u kategoriji „mladi kadeti“; prvo mjesto 1996. godine na turniru „Mali medo“; prvo mjesto na Međunarodnom vaterpolskom turniru *Duch Trophy* u Nizozemskoj s juniorskom hrvatskom reprezentacijom 2001. godine...

LEGIONARI ASV WIEN STVORILI PRVAKA

Spomenimo da je bio član reprezentativnog kampa u Biogradu 1997., a 2001. godine u juniorskoj reprezentaciji na *Duch Trophy* u Nizozemskoj. U kolovozu 2002. godine potpisao je Ugovor s Vaterpolskim klubom Medveščak i od tada je u skupini „Hrvatski športaš III. kategorije - vrhunski športaš“. U sezoni 2002./2003. nastupa u Prvoj nacionalnoj ligi, a od rujna 2004. ima dvojni registraciju te nastupa i za Vaterpolski klub Osijek u Drugoj nacionalnoj ligi. U toj sezoni sa seniorima osvaja treće mjesto na Međunarodnom vaterpolskom kupu „The Tom Hoad Cup“ u Perthu, Australija, a u sezoni 2003./2004., između ostaloga, nastupa na

Ivan Rukavina i njegova ubojita ljevica

turniru kupa Len-a koji je održan u Zagrebu te je osiguran prolazak u slijedeći krug natjecanja. Nakon listopadskog turnira 2004. godine u Zagrebu Kup Lena (*Len Trophy*), u studenom te godine potpisuje Ugovor s bečkim Vaterpolskim klubom ASV Wien gdje i danas igra, kao desni vanjski ili krilo.

- Trener ASV Wien, Žarko Jeremić, okupio je skupinu hrvatskih, slovačkih, ruskih i srpskih vaterpolista i Klub koji je zadnji značajniji naslov osvojio prije 20 godina i bio daleko na ljestvici u austrijskoj Ligi, u sezoni 2004./2005. osvojio je srebro u Austrijskom kupu i zlato na austrijskom Prvenstvu. Povrh toga, prošli smo prvo pretkolo Lige prvaka u Portu i igrali jedno kolo kupa Lena-Eger te cijelu slovensku Ligu. I u ovoj sezoni 2005./2006. osvojili smo Austrijski kup, a očekujemo ponovno dobar rezultat u austrijskoj Ligi koja završava u srpnju, jer smo za sada pobjeđivali u svih šest kola. Zovu nas „legionari“, jer se okupljamo samo za utakmice. Dva puta mjesečno odigramo po tri utakmice, a svaka dva mjeseca zajedno treniramo po deset dana, dok inače mi igrači koji smo iz Zagreba treniramo sa Medveščakom kaže Ivan.

Uskoro započinje nova liga Alpe Adria, u kojoj će se natjecati vaterpolski klubovi iz Italije, Hrvatske, Slovenije, Srbije i Austrije.

USPJEŠNE TRENERSEKE METODE

I. Rukavina je i trener u Vaterpolskom klubu Medveščak, gdje vodi Vaterpolsku školu za uzrast do 12 godina (o uspješnom vaterpolistu i iznimno dobrom treneru saznali smo upravo od jedne mame, naše kolegice). Uskoro će i formalno potvrditi zvanje vaterpolskog trenera, jer do diplome višeg trenera ostalo mu je tek nekoliko ispita. Kaže da je Medveščak oduvijek imao jednu od najboljih vaterpolskih škola i tu se tradicionalno dobro radi s djecom.

- Ono što su mene naučili iznimno kvalitetni treneri vaterpolo kluba Medveščak, ponajviše Čuriš, a potom Bonačić, sada ja prenosim drugima. Znači, primjenjujem medveščakove isprobane metode, ali i

znanje koje sam stekao na „faksu“, osobito iz područja „psihologija športa“. Danas fizička priprema nije dovoljna i trener mora pronaći svoj način motiviranja djece i „izvlačenja“ onog najboljeg iz njih, ocjenjuje Ivan.

Ne voli - kaže - kada se previše petljaju roditelji i od prvoga dana je svoj posao odvojio od njihovih mogućih intervencija. Zbog toga se u miru može posvetiti trenerskom poslu, a zbog dobrih rezultata zadovoljan je i Klub i djeca, a i roditelji. Primjerice, mladi kadeti Medveščaka bili su najbolji na ovogodišnjem Međunarodnom turniru u Slovačkoj.

OTVOREN ZA SVE OPCIJE

Što dalje? Ivanu je primarni cilj završiti fakultet, a poslije toga, kako kaže, otvoren je za sve opcije. Najviše bi volio igrati u Italiji, jer njihova prva Liga je poput američke NBA lige u košarci. Odlična je i druga talijanska Liga, a ugovori s vaterpolskim su iznimno povoljni.

- Normalno je da igrači za sebe traže najbolje uvjete. Nije toliko važno u kojem se dijelu svijeta igra, nego da je dobra momčad, da se postižu dobri rezultati i da je sve to dobro financijski popraćeno, poručuje Ivan.

Danas znamo da će do kraja ove godine igrati u ASV Wien i voditi mlade kadete V.K. Medveščaka. Nedvojbeno je da će mladi talentirani vaterpolist, k tomu i ljevjak, što je u oštroj europskoj konkurenciji iznimna prednost, iskoristiti svoje odlike na najbolji mogući način... Mi navijamo da kao igrač i kao vrstan trener ostane u Hrvatskoj, premda kaže da je jako teško dokazati se u hrvatskom športu, ne samo zbog velike konkurencije, nego i drugih utjecaja koji nisu baš previše povezani sa športom. No, Ivan je svjestan svoje vrijednosti i ako ga neka dobra ponuda odnese negdje drugdje, vjerujemo da će se jednoga dana vratiti u Hrvatsku, obogaćen iskustvom koje će ugrađivati u mlade naraštaje hrvatskih vaterpolista.

Đurđa Sušec

Autor: STJEPAN OREŠIĆ	NAŠA UGLEDNA SOPRA- NISTICA	MANJI DIO KOJI SE UMEĆE; ULOŽAK	"BOVINE PAPILLOMA VIRUS"	OCRT, KONTURA (mn.)	RADNIK U PEČENJAR- NICI	BUGARSKI PJESNIK, MLADEN	STRAHO- VLADA, TEROR	LJERKA OČIĆ	HRVATSKI SHELL	ŽITELJI VIJETNAMA	PROMR- ZLINA, OZEBLINA	VELIKA MESARSKA SJEKIRA	MRAK, TAMA
RADO- ZNALOST, ZNATI- ŽELJA													
UMJETNIČKI SMJER KRAJEM 19. STO- LJEČA													
PRISTAŠA LIJEVE POLITIČKE OPCIJE								RETCI U KURANU					
								MJESTO U OPĆINI DARUVAR					
ALBERTO TOMBA			INAČICA IMENA SEAD						TVRDO DRVO, ABONOS				
			RAŠČU- PANOST						OKRUTNO MUČENJE				
NAPRAV- LJENOST, URADENOST											RADIJ		
											VULKANSKI OTVOR, GROTLO		
"AKADEMIJA KAZALIŠNIH UMJET- NIKA"				ŽITELJICA ŠPANJOL- SKE AVILE									NOGOMETNI TRENER GRAČAN
				ATENSKI DRŽAVNIK									
MALTA		DVOJE				DESNI PRITOK DRINE						NORVEŠKA	
		MALA POEMA				ŽITELJ ZAIRA						OBRADIVO ZEMLIŠTE	
LIŠAJ NA BRADI					ZVANJE, PROFESIJA								
					"NOT TO EXCEED"								
PLIJEN, ULOV							ORGANSKI KEMIJSKI SPOJ						
							KREŠIMIR DOLENCIĆ						
VRSTA JAKOG LJEPILA								MAKEDON- SKA REVO- LUCIONARKA, VERA					
								"ABOUT"					
GLAVNI GRAD NIZOZEMSKJE										POSAO, DJELAT- NOST			
ROVATI, RIJATI					AUGSBURG								
					OBRTAJ, OKRET								
TEHNECIJ			GLUMAC JOHNSON										
			NEZASI- ČENI ALKOHOL										
ALEXANDRE ACHILLE SOUQUES				KAJA ILEŠ									
				VRSTA LISTO- PADNIH BOROVA									
"LITRA"		DESNI PRITOK GARONNE											
		GLASINA (mn.)											
NEUGODAN DOGAĐAJ (mn.)													LJETOVA- LIŠTE BLIZU OPATIJE
DONOSITI JARE NA SVIJET													
IME KOJIM SAMI SEBE NAZIVAJU TUAREZI													
OSNOVNI ELEMENT ŽIVIH BIČA													

Odgonетка križaljke iz prošlog broja (vodoravno):

Sveti Vinčenat, travkosilica, Rakan, numulit, otiranje, paska, god, oltar, Ar, Oliver, Ande, K, čo, Adamuz, Rea, umrlica, Avar, Vital, K(runoslav), H(ulak), Anna, ajin, prednost, Nando Roje, sto, i,a ono, V(lado) G(otovac), VIP, laloka, Ami, sg., Kurt, a, olivin, vikend, Inarka.

Karlovački štajgeri – kraljevi Elektrijade

Početkom lipnja o.g., DP Elektra Karlovac već tradicionalno organizira svoje športsko-zabavno druženje, popularnu *Elektrijadu*. Domaćin ovogodišnje *Elektrijade* bio je Pogon Jastrebarsko. Tom prigodom, na prostoru *sajmišta*, ili za mnoge posjetitelje Jastrebarskog poznatijeg kao prostor održavanja *Dana vina*, ove se godine okupilo više od 300 zaposlenika iz pet pogona – Ogulina, Duga Resa, Karlovca, Ozlja i domaćina Jastrebarskog. Niti loše vrijeme u subotu 10. lipnja nije spriječilo karlovačke *elektraše* da dođu u Jastrebarsko i da se druže uz športsko zabavno natjecanja.

Elektrijadu je otvorio direktor Boris Mlikan, koji je u pozdravnom govoru naglasio da zbog prostorne disperziranosti karlovačkih pogona, *elektraši* nemaju baš puno mogućnosti družiti se pa je *Elektrijada* prigoda da se u opuštenu atmosferi sastanu kolege, pričaju i razmjene razna iskustva.

Ove godine su prvi put na *Elektrijadu* pozvani i umirovljenici, koji su svojoj vitalnosti i još uvijek dobru kondiciju iskazali u ravnopravnom športskom nadmetanju s puno mladim kolegama. Športska su natjecanja održana u prijepodnevnim satima i to u streljaštvu, malom nogometu, pikadu, stolnom tenisu, potezanju užeta i *paradnoj* disciplini svake *Elektrijade* – monterskoj štafeti.

U streljaštvu (žene), pobjedila je ženska ekipa Ozlja, dok su među muškarcima najprecizniji bili Ogulinci. U stolnom tenisu (žene) pobjedile su

kolegice iz Karlovca, a od muških ekipa najbolje su lopticu prebacivali Dugorešani. U malom nogometu pobjedio je Ozalj, a u najmasovnijoj disciplini – pikadu, najsmireniju ruku imale su Karlovčanke. Posebno zanimljiva bila je disciplina potezanje užeta i, kako je netko od prisutnih simpatično komentirao, najviše „špinata“ ove godine su *pojeli Jaskanci*. Dakako najprestižnija disciplina uvijek je monterska štafeta. Tko pobjedi u toj disciplini u stvari je *kralj* Elektrijade. Nakon dugogodišnje dominacije *Jaskanaca*, ove godine su pobjedili Karlovčani. Ivan Goršić i Željko Smoljan, pod vodstvom svog poslovođe Luke Darka, za nekoliko desetinki sekunde nadmašili su Jaskance i zaslužno ponijeli titulu najboljih *štajgera*. Ukupni pobjednik ovogodišnje *Elektrijade* je ekipa Karlovca.

Popodnevno druženje uz podjelu nagrada, zabavne igre, ples i pjesmu nastavljeno je u novoootvorenom restoranu *Princess*. Predsjednik organizacijskog odbora mr.sc. Boris Ožanić i u ime *domaćina* upravitelj Pogona Branko Radić te popularni *FIŠKUŠ* (čovjek zadužen za dobru zabavu) Mladen Lončarić, zahvalili su na odzivu svim gostima. Posebno su zahvalili Miši Jurkoviću, direktoru HEP Operatora distribucijskog sustava, Marku Škrobi, direktoru DP Elektra Zagreb te ostalim dragim gostima što su žrtvovali jednu subotu za druženje s karlovačkim *elektrašima*.

Novi susret je zakazan za godinu dana u Pogonu Duga Resa.

D. Jurajević

Najbolji ovogodišnji štajgeri su Karlovčani – Luka Darko, Ivan Goršić i Željko Smoljan

Nije važan stil, već pobjeda

Povlačenje užeta – vuci...ne daj. drži...još malo...hajde...

KUGLAČKI KLUB EL-TO

Prepoznatljiv imidž vrsnih kuglača (i pjevača)

Dok se stidljivo i nekako samozatajno približava svojoj šezdesetogodišnjici postojanja i rada, Kuglački klub EL-TO Zagreb u Zagorskoj ulici podsjeća na dio športske povijesti začete u negdašnjoj *Munjari*, danas Pogonu Elektrana-Toplana, kao začetnik športskih udruga unutar HEP-a, posebice kuglanja.

Kuglači Kuglačkog kluba okupljaju se od davne 1949. godine na dvostaznoj kuglani i, uz brojne poteškoće, aktivno se momčadski natječu u okviru Kuglačkog saveza Grada Zagreba s respektabilnim športskim rezultatima. Dvostaznu kuglanu svojedobno su, uz odobrenje tadašnjeg vodstva EL-TO, volonterski izgradili njeni zaposlenici-zaljubljenici kuglačkog športa. Ilustracije radi, spomenimo da je Klub u svojoj bogatoj športskoj povijesti bavljena kuglanjem u raznim rangovima natjecanja na razini Grada Zagreba, osvojio više od 20 prvih mjesta, što znači da je kontinuirano bio prvi ili blizu samog vrha u skoro svakoj natjecateljskoj sezoni.

Osim iznimnih športskih rezultata kroz ligaška natjecanja u organizaciji Kuglačkog saveza, Kuglački klub EL-TO kontinuirano se natjecao skoro na svim turnirima u HEP-u, kao i na memorijalnim turnirima i obljetnicama drugih kuglačkih klubova.

Mnogi naraštaji vrsnih kuglača bili su aktivni igrači koji su nosili dresove i branili boje Kuglačkog kluba EL-TO, ostavljajući novim mladim kuglačima prepoznatljiv imidž, koji se zadržao sve do danas.

Povrh toga što je športska momčad EL-TO uspješna zahvaljujući dobrim kuglačkim rezultatima na razini

Grada Zagreba, prepoznatljiva je i kao pjevačka skupina iznimnih ljudi odanih njegovanju klapskih i starogradskih pjesama, a posebice već zaboravljenih pjesama o gradu Zagrebu. To je dodatni motiv za druženje, kako u vlastitoj kuglani, tako i u kuglanama gdje Klub gostuje.

Često se čuje da su igrači Kuglačkog kluba EL-TO na stazi samo prepoznatljivi individualci s promjenljivom športskom formom, dok je izvan staze njihova *forma* stalno u usponu. Ta izvrsna pjevačka klapa sastavljena je od tenora, baritona i basa – vokala koji se u pravilu *uštima* bez ikakvog instrumenta, sve dok se pjesma ne izvježba prema izvornoj izvedbi, što i daje posebnu draž.

Ovu športsko-glazbenu tradiciju članovi Kuglačkog kluba naslijedili su od svojih starijih članova, i gdje god dođu kuglači EL-TO, nakon športskog dijela svi očekuju i dobru pjesmu.

U temelje ovog Kuglačkog kluba ugrađen je najveći dio volonterskog i športskog zanosa od najstarijih do najmlađih kugača. Posebno treba izdvojiti nekad počasne članove – počev od pok. Ivana Bruketete, pok. Đure Vukelića, pok. Vjekoslava Crnkovića, pok. Mirka Tkaleca, sve do Zvonimira Belaja, Mirka Jakovljevića, Branka Jurkovića i drugih zaslužnih članova ovog Kluba.

Posebne zasluge za tehničku ispravnost automata i staza pripadaju Branku Jurkoviću, igraču s najduljim kuglačkim stažom i, također, počasnom članu Kuglačkog kluba te Branimiru Habušu, predsjedniku Kluba.

Za nastavak dugogodišnje tradicije uspješnog natjecanja i postizanja zavidnih športskih rezultata

trenutačno je zadužena momčad: Ivan Levar, Juraj Brlečić, Zlatko Bučar, Rudolf Puhin (kapetan), Zdenko Roksandić, Dejan Bišavec, Davor Cvirn, Josip Parać i Branimir Habuš.

Osim njih, aktivni igrači su: Branko Jurković, Mato Periša, Zdenko Štajdohar, Gordana Nikolić, Zvonimir Kozarić, Ivica Pavlović, Tomislav Kovačić, Luka Marić (maser), Franjo Šinković i Zlatan Blažević (domar). Oni su zaduženi za održavanje športskog *štimunga*, navijanja i discipline unutar Kluba ili na prvenstvenim utakmicama.

Josip Parać

Kuglačka-natjecateljska momčad EL-TO: Ivan Levar, Juraj Brlečić, Zlatko Bučar, Rudolf Puhin (kapetan), Zdenko Roksandić, Dejan Bišavec, Davor Cvirn, Josip Parać i Branimir Habuš

2006.

11. hepijada u kuglanju i pikadu

Natjecanje 158 športaša iz svih dijelova HEP-a

Ivica Tomić

U ženskom kuglanju ove su godine uvjerljivo trijumfirale Slavonke, ali su medalju za veselje zaslužile Istrijanke

Osvajaci medalja u pikadu u muškoj momčadskoj konkurenciji

U Malom Lošinjju je od 8. do 11. lipnja o.g. održana 11. hepijada u kuglanju i pikadu. U kuglanju je sudjelovalo 14 muških i četiri ženske ekipe, a u pikadu 13 ženskih i jednako toliko muških momčadi. Sudionici, 158 športaša, stigli su iz svih dijelova HEP-a: iz Rijeke, Osijeka, Pule, Malog Lošinja, Križevaca, Požege, Siska, Križa, Šibenika, Zaboka, Bjelovara i Splita.

U kuglanju, kod žena najbolja je bila ekipa HEP Osijek, drugo mjesto pripalo je Elektroistri Pula, a treće Elektrodalmaciji Split. U muškoj konkurenciji trijumfirali su također Slavonci. HEP Plin Osijek osvojio je prvo, a HEP TE-TO Osijek drugo mjesto, dok je bronca pripala momčadi DP Elektra Šibenik. U pojedinačnoj konkurenciji,

kod muškaraca prvi je bio Rajko Marin iz DP Elektra Šibenik, drugi Branko Zubović iz HEP Plina Osijek, a treći Željko Horvat iz ŠD Elektra Križevci. U ženskoj konkurenciji prva je bila Renata Bilić iz ekipe HEP Osijek, srebro je osvojila Dajana Mandić iz Elektroprimorja Rijeka, a broncu Daria Štokić DŠR HEP Mali Lošinj.

U pikadu kod žena su najbolje bile djevojke iz SD Elektra Bjelovar, drugo mjesto pripalo je damama iz Hidroelektrane Rijeka, a treće igračicama DP Elektra Križ. Pojedinačno je trijumfirala Andrea Mesarek iz SD Elektra Bjelovar, druga je bila Neda Medarić iz DP Elektra 1 Sisak, a treća Katarina Močan iz SD Elektra Bjelovar. Kod muškaraca su u pikadu bili najbolji dečki iz ŠD Elektra

Križevci, na drugo mjesto su se plasirali momci iz SD Elektra Bjelovar 1, a na treće SD Bjelovar 2. Pojedinačno je pobijedio Mladen Maros iz DŠR HEP Mali Lošinj, srebro je osvojio Krunoslav Kučina iz ŠD Elektra Križevci, a broncu Tomo Vratarić iz iste momčadi. U okviru hepijade pripremljena je izložba keramike Margarete Krstić iz Elektroprimorja, pod nazivom „Kako su živjeli i oblačili se naši stari“ te „Marijanski ciklus“. Margareta se, kako smo već pisali u HEP Vjesniku, proslavila postavljanjem svojih Božićnih jaslca na svjetskoj izložbi prošle godine u Veroni kao jedina predstavница Hrvatske te pozivom da svoje jaslce izloži u stalnom postavu muzeja u Betlehemu.

Najbolje u pikadu

Tri najbolje momčadi u kuglanju

Kakav bi to događaj bio bez *hepovaca*?!

Ni puno mudriji od mene nisu uspjeli dokučiti što je to u splitskom zraku zbog čega šport i športashi najbolje *uspijevaju*. I ne samo zraku, jer svaka, ma i najluda športsko-natjecateljska zamisao ovdje nađe plodno tlo. Pa izraste onako *kako treba*. Tako se lani na najpoznatijoj splitskoj (a i šire) plaži Bačvice održalo prvo, moglo bi se reći kao pokusno, Prvenstvo svita u piciginu. Kako su građani i mediji za ovaj događaj pokazali iznimno zanimanje, tako se ove godine od 10. do 13. lipnja, održalo i drugo. Na blagdan sv. Ante, održano je završno natjecanje i tom je događaju dodatni značaj podarilo podizanje ekološke Plave zastave kojom su se Bače okitile. Natjecalo se tridesetak ekipa, a izvješća i fotke pobjedničke ženske ekipe *Morskih sirena* i muške *Babai 90*. obišle su sve televizijske, radijske i novinske kanale. Budući da se ovim napisom HEP Vjesnik prvi put susreće s ovim neobičnim športom, odlučili smo njegovim čitateljima predstaviti ga s malo više pojedinosti.

Svrha igre je da loptica ostane što dulje *suha*, znači da se odbojkaški dodajući od jednog do drugog ne dopusti njen pad. Prema propozicijama, svaka ekipa može igrati najdulje 15 minuta. Važno je znati da se *picigin* igra s petoricom igrača, (dok se netko ne ozlijedi ili umori pa onda uđe zamjena, a za takve slučajeve postoji *time out*) i da je svaki igrač specifičan po svom položaju i načinu igre.

IGRA ZA PARADE I BRAVURE

Još su naši stari izradili shemu po kojoj igra većina ekipa. Igrači su označeni (u mislima i dogovorenoj strategiji) slovom i brojkom, od A1 do A5, ovisno o svojoj zadaći tijekom igre. Primjerice, igrač A1 igra u najvećem plićaku, najviše trči, ponekad i do deset metara *kratkim šprintom* kako bi dohvatio *balun* i dodao ga onom do sebe. To je igrač za najveće *parade* i *bravure*. Igrač A2 također spada u klasu trkača i dobiva puno lopti. Igrač A3 je *mezzo*, u sredini, niti istaknuti trkač, niti dodavač, ali mu je najvažnija zadaća da dodaje loptice tehničaru na broju A4, koji je najveći dodavač. Ovaj je igrač *playmaker* ekipe, on usmjerava i daje lopticu ostalima. I na kraju, igrač A5 koji je *sidrun*, također *hrani* loptama one nasuprot, ali je najmanje pokretan. I na kraju kažimo da sudačka ekipa ocjenjuje broj skokova (*parada*), težinu njihova izvođenja, atraktivnost i ljepotu izvođenja i, dakako, koliko je minuta loptica ostala u zraku. I sad kad sam vam sve lijepo objasnila – slijedi najvažnije. Kakav bi to događaj bio bez *hepovaca*?! Kad odlučimo, znamo biti najbolji *na cilom svitu*. I zato se na svjetski tron *piciginaša* popelo i dvoje *naših*. Obojica iz DP Elektrodalmacija Split.

Zlatnom se medaljom mogu pohvaliti Ivanka Galešić, pravnikinja iz Službe za pravne, kadrovske i administracijske poslove i Arsen Batarelo, dipl.

ing. iz Odjela projektiranja. Naša *sirena* odmalena njeguje športski duh pa je ovo Prvenstvo samo jedno od brojnih natjecanja na kojima je do sada nastupila. Prisjetimo se igranja odbojke za državnu reprezentaciju, osvojenog ekipnog prvog mjesta u stenografiji, drugog mjesta u stolnom tenisu na igrama naše korporacije ili njene aktivne uloge suca upravo za odbojku, stolni tenis i atletiku.

- *Picigin sam počela igrati jako mlada, još prije 40 godina, ali samo rekreativno. Nisam ni razmišljala o natjecanju dok me nije u ekipu pozvala prof. Miranda Krešić i «pokrenula» me.* (op. p. Miranda je također u *tijesnoj* vezi s HEP-om, ona je supruga našeg pokojnog kolege Milorada). *Održale smo samo jedan zajednički trening, ali smo se brzo uklopile, jer je picigin oduvijek bio dio naših života. Premda je najmlađoj 24, a najstarijoj 65 godina, razlika nije bilo – ujedinila nas je i vezala ljubav prema ovom iznimnom športu. Napomenut ću da sam upravo ja na onoj gornjoj granici – imam 60 godina. Baš najmlada, Nevenka Čuk, ponijela je titulu najatraktivnije igratičice turnira. Ozbiljnih ozljeda nije bilo, samo jedna veća «modrica» na kuku – kaže nam energično Ivanka i prstima prevrće zlatnu medalju o vratu.*

POZNAJE PLIČAK U DUŠU

Arsen Batarelo, također je odrastao s *piciginom*. Na laniškom je Prvenstvu osvojio treće mjesto, a ove godine se popeo na vrh. I ne samo da je dobio zlatnu medalju, nego je osvojio i zlatnu plaketu za najatraktivnijeg igrača. On je upravo onaj A1 o kojem smo maloprije pisali. Njegovi *Babai* (ime je odabrao sponzor) dobili su još i nagradu za najljepši skok (J. Kalilić) i pečeno janje od «Slobodne Dalmacije», suorganizatora Prvenstva. Ali najveća atrakcija ove ekipe je njihov *sidrun*, 78-godišnji Toni Veršić, legenda Bačvica i svih splitskih novogodišnjih turnira na ovom pijesku. Kaže Arsen da se *još uvijek zna bacit i za to dobije najviše pljeska*. Od Arsena sam naučila sva *piciginaška* pravila. I još ponešto. Primjerice, kako *balunčić* mora biti po pravilima:

- *To mora biti oguljena i izbrušena teniska loptica. Brušenje mora biti tako napravljeno da balun udovolji svih zahtjevima, da nije prelagan pa ga vjetar nosi, a ne smije biti ni pretežak jer onda nije dobar za igru... Zna se dogoditi da od pet baluna samo jedan ispadne baš kako valja – izbrušen ravnomjerno po cijeloj površini. Svaka ekipa ima svog čovjeka koji radi balune, ko se time bavi mora znati da balun ne smije lebdjeti i da mora ići pravocrtno... Ove smo godine uspjeli održati lopticu 4,5 minuta u zraku i za to smo dobili desetku, najvišu ocjenu koju nitko nije dobio...*

I Arsen je jedan od onih što oko Božića istrče na pijesak Bačvica. Pozna on ovaj plićak

Ivanka Galešić: *picigin* je oduvijek bio dio naših života

Arsen Batarelo, ne samo da je dobio zlatnu medalju, nego je osvojio i zlatnu plaketu za najatraktivnijeg igrača

Gradonačelnik Splita Zvonimir Puljić najboljima je uručio zasluženi pokal

u dušu. I jako ga veseli to što je ovogodišnje Prvenstvo proteklo uz dobro organiziranu medijsku popraćenost i veliki broj sponzora i što to navješćuje njegovo širenje izvan lokalnih granica. A mi se nadamo i izvan državnih. Samo što prije toga moramo taj *svit* naučiti igrati *picigin*.

Veročka Garber